

קובץ גליונות

פרשת פינחס

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

כנס גדולי הדור שליט"א במעונו של מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א

בראשות מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א ומרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א
במלאת ימי השלושים לרשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל
להרחבת גבולות הקדושה ב"חבורת מקבלי עול תורה" בדרכו ולעילוי נשמתו הטהורה

תושיה

מרכז רב חתומי לפתרונות חינוכיים

תושיה - יעוץ חינוכי

בנשיאות מרן ראש הישיבה
הגרמ"ה הירש שליט"א

יעוץ טלפוני | הפניה | אבחוני קשב
| הדרכת סמכות להורים

מענה טלפוני כל יום

בין השעות 09:00-14:00

073-200-3333

(לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה)

לע"נ הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהיאל ז"ל

זמני השבת

בחסות:

גילנות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:13	8:30	9:05
בני ברק	7:28	8:32	9:02
קרית ספר	7:22	8:31	9:04
בית שמש	7:12	8:30	9:03
אופקים	7:20	8:31	9:02
חיפה	7:23	8:34	9:05

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

שהשמחה במעונם

הר"ר **דוד שפרכר** (חריש)
להולדת הבן נ"י

לעילוי נשמת

אמי מרת **אסתר** בת ר' אליעזר ע"ה **פרומן**
נלב"ע כ"ב תמוז תשפ"א
תנצב"ה

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כ"ו תמוז מטות מסעי	• ב' אלול שופטים	• כ"ג אלול נצבים וילך
• ד' אב דברים	• ט' אלול כי תצא	• א' תשרי ר"ה ויו"כ
• י"א אב ואתחנן	• ט"ז אלול כי תבא	• חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': **053-3145900** פקס: **077-2092005**

מייל: **k.gilyonot@gmail.com**

כתובת: **רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק**

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

וְלַעֲרֹב עֲרֹבֹו

אין הרבה מפעלים וארגונים שהמשמעות של מה שהם עושים נוגעת גם לכל אחד ואחד וגם לכל עם ישראל בכללותו.

כזה הוא "מוקד העירוב" של הרה"ג רבי משה אנגלרד שליט"א. כשנחשפים להיקף הפעילות ומבינים את החשיבות האדירה לכולנו, ובכלל לעם ישראל שזכות שמירת השבת עומדת לו כעם - אי אפשר שלא להתפעל, ובעצם להתרגש - מהעובדה שיש מי שעושה את זה בשבילנו. מה היינו עושים בלי דבר בסיסי כל כך?

זה נוגע לכולנו. לנו. לי. וְלָהּ.

לא נוכל להאריך ולפרט כאן הכל. בשביל זה יש את העלון השבועי, שמסקר לאלפי קוראיו זוויות שונות מפעילות המוקד להצלת עם ישראל מחילולי שבת, סוגיות הלכתיות מיוחדות (אך לא נדירות), פעילויות 'הצלה' שבועיות ועוד.

שְׁהֲרִבִּים צְרִיכִים לוֹ - כְּפִשׁוּטוֹ

תחשבו על זה. אין כמעט אדם שלא יוצא מידי שבת מביתו. מרבית האנשים סומכים על העירוב שקיים כמעט בכל מקום ויוצאים עם חפצים בלי שום בדיקה. יש כמובן גם את אלו שכלל לא מודעים לנושא העירוב, ורבים הם. ולכן, אם לא יהיה בכל מקום עירוב תקני ומהודר, לא עלינו מידי שבת בשבתו ייכשלו אלפי יהודים בחילול שבת בלי ידיעתם. **זה דבר מפחיד עד מאד!**

וזו המטרה שלשמה הוקם 'מוקד העירוב' - לפעול בכל רחבי הארץ לקיומו של עירוב שבת ולמניעת חילולי שבת.

אתם אולי לא יודעים, אבל מן הסתם העירוב בשכונה שלכם - נעזר בהכוונה ובהגברת המודעות שעושה מוקד העירוב. עכשיו אתם מבינים איך זה נוגע אישית אליכם?

איך הוא עושה זאת?

נפרט על
קצה המזלג...

- פעילות קודש לבדיקת יישובים ברחבי הארץ.
- הדרכת יישובים לתיקון העירובים היכן שצריך.
- עריכת תכניות מקצועיות להקמת עירובים ולתיקון עירובים.
- פיתוח ערכה לעירוב זמני להקמה עצמית.
- עריכת מפות לעירובים שכונתיים ברחבי הארץ.
- מענה טלפוני למאות פונים מידי שבוע - מוקד מידע הלכתי הן לרכזי עירובים ביישובים והן למשפחות שנוסעות לשבת, מענה לשאלות בהלכה שמתעוררות ועוד.
- קיום קורסים להכשרת אברכים להקמת ולתחזוק עירובים (ב-5 שנים האחרונות השתתפו בהם כ-1500 אברכים!).
- שיעורים לישיבות כוללים ות"תים וכן עריכת מצגות בנושא.
- סיורים מודרכים במשך השנה לקבוצות הלומדות עירובין ולכלל הציבור.
- הכשרת רבנים לשמש כמורי הוראה לענין עירובין.
- חלוקת ספרים בנושא וכן הקמת מאגר ספרים ממוחשב.
- הוצאת עלונים שבועיים גדושים בהלכות ומשולבים בסיפורים בעשרות אלפי עותקים - אותם אתם כבר מכירים לבטח...
- ועוד...

המספרים מספרים:

מאות שיחות מידי שבוע למוקד הטלפוני ונענות ע"י מומחי עירוב

מאות ישובים שנבדקו וקיבלו סיוע והכוונה

1500 אברכים שלמדו והוכשרו הלכה למעשה 55 השנים האחרונות

עשרות אלפי עלונים יוצאים מידי שבוע להגברת המודעות וחשיבות הנושא

עשרות עירובים שנבנו על ידי מוקד העירוב בשכונות שונות ברחבי הארץ

וכסף מנלן?

מי מממן את כל זה? התשובה עצובה. זה עולה. ועולה הרבה. חצי מיליון שקלים בשנה, טבין ותקילין.

ולשאלתכם - אין לכך מימון ממשי. בעבר הארגון נסמך על מתנדבים, אך ככל שגבר הביקוש, היכולת לתת מענה באופן זה הצטמקה עד מאד. אמנם מערך השיעורים לאברכים מחזיק את עצמו מכוח התשלום הסמלי שמגיע מהתלמידים, אך שאר הפעילות העיקרית עולה ממון רב!

לכן אנו פונים כעת ומבקשים מהציבור:

להשתתף עמנו בזכות העצומה של מניעת חילול שבת מעם ישראל, להתברך בברכות האדירות שיש על הפועלים לשמירת השבת, להיות זה "שהרבים צריכים לו" - כפשוטו! המשך הפעילות של מוקד העירוב - תלוי בך!

בא, היה שתף עמנו!
בזכותך עוד יהודי יזכה לשמר שבת כראוי

רבים צריכים לו
עירוב לך ולכל יהודי

תורמים עכשיו:
במכשירי נדרים פלוס
או קהילות בחיפוש
"מוקד העירוב"

או בטלפון: 073-2757-008
054-8483-320

להאיר דרך: בתורת הנביאים

"בית נביא" - על ספר שמואל

~ ביאורים ועיונים המלבנים ומבררים
פירושי המקראות, ודרשות חז"ל

~ הערות קצרות על סדר הפסוקים
ומאמרים מקיפים

~ נערך בלשון בהירה וקלה

~ פרי עמלם של חברי 'בית המדרש
ללימוד הנביאים' חבר ת"ח בראשות
הרב יעקב שהם שליט"א אשר עמלו
להתוות דרך בסוגיות הנביא, באופן
לימוד העיון המקובל בתורה שבע"פ

בין הנושאים הנידונים בספר:
~ תפילת חנה ~ בני עלי ~ חורבן שילה
~ נבואת שמואל ~ חטאי שאול
~ מלחמת עמלק ~ בניית המקדש
ועוד...

הספר מתעטר בהסכמות הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א והגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

יפיה נוף
ספרים

בית מדרש
הגור"א

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• ירושלים: מכבי ישראל 17 // ירמיהו פינת ברנדייס // צומת בר אילן 1 // נבעת שאוב 28 // בית ונן הספס 50 // בית הדפוס 32 // נוה יעקב: פנח 1 פינת פרדס • חדשו בית: דרכי איש 5 בחניה (מוס שטיבאך המרכזי) • מודיעין עילית-קרית ספר: 26 // שדי חמד 1 // הרב מפונבז 1 • ברסלר: רבי יהודה הנשיא 14 • בית שמש: חפציבה-בן איש חי 29 // חזון איש 17 // רמה א-נחל שורק 31 מעב שוק מהדריין • בני ברק: רבי יעקב 130 // אהרונוביץ 99 מוס מרכז רומנים // ברסלר 3 // רבי יעקב 43 // עזרא 45 // פרדס כץ: המכבים 63 פרדס כץ • אשדוד: ענק הספרים - יוסי בן חספתא 10 רובע ז' • פתח תקוה: קהילות יעקב 4 בני חדר // ההסתדרות 2 פינת רוטשילד • אנער: רבי יהודה הנשיא 90 • נוד: הרב אישיב 8 שכונת גני איילון (אחיסמך) • קרית גת: האדמור"ד פינת נתבות שכום (בנין קרעטשניף) • רכסיים: סביון 39 (בנה ביתר) • נתיבות: הארץ 86 • אופקים: חפץ חיים מוס בית הכנסת אהל משה • חדשו טבריה: שפע חיים 6

581-581-599-1 // YEFE.CO.IL // משלוחים בכל רחבי הארץ

הסדרה שכותבת את עולם התורה:

תלמוד בבלי מהדורת באר"ת

באורי רש"י ותוספות

- להשלים מסכת בהבנה מלאה -

המיוחד במהדורה זו, הוא עמידה על כל קושי בהבנת דברי רש"י ותוספות, והבאת המפרשים העומדים על כך, בצדי הדף. וכן ציטוט כל הגמרות שרש"י או תוס' מביאים. המהדורה החלה לצאת לאור לפני כשלוש שנים, ובינתיים יצאו לאור מסכתות ברכות, בבא קמא, בבא מציעא וקידושין. ובקרוב בע"ה מסכתות סוכה וביצה.

בימים אלו, כשגדולי ומאורי הדור מעוררים על חשיבות השלמת לימוד המסכת כולה, ולא למחצה לשליש ולרביע, ועומדים מאחורי המיזם האדיר "כולה מסכתא", ראינו לנכון לפרסם בשער בת רבים, בבחינת "עצה טובה קא משמע לך", את הגמרות המיוחדות מהדורת באר"ת, אשר בלימוד בהן יוכלו לסיים את המסכת כולה בלא קושי ובהבנה מלאה.

מסכת בבא קמא היתה לעיני מרן רשכבה"ג הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל, ולאחר העיון בה נתן את ברכתו החמה להפצתה בישראל ולזכות בה את הרבים.

את מסכת ברכות הבאנו לפני מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל, ששמח לקראתה ונתן את ברכתו.

- שבחים מפי גדולי הדור, ראשי ישיבות, אברכים ובחורים -

כמו כן כמה וכמה מגידי שיעור ומשיבים בישיבות חשובות מסרו שמאז שגילו את הגמרות הללו, אינן משות מתחת ידיהם והם לומדים בהם כסדר.

עשרות בחורים מישיבות מיר, חברון, תפוח, קול תורה, בית מתתיהו, ועוד, זכו לגמור את מסכתות בבא קמא ובבא מציעא בהבנה, ולהיבחן עליהן, בזכות הגמרות מהדורת באר"ת.

בחורים מישיבות פוניבז', אורחות תורה, גרודנא, כרמיאל, קרית מלך, נר זרח, שרכשו את מסכת קידושין החדשה שיצאה עתה לאור, מוסרים בהתלהבות כי בזכות הלימוד במהדורה זו הם מתקדמים במהירות, ובהבנה בהירה, בלימוד הבקיאיות של המסכת כולה.

הגאון רבי ברוך לוין שליט"א מראשי ישיבת "תפוח" כותב: "נהנתי מאד מבהירות הדברים, התוספות הנחוצות להבנה היסודית ברש"י ותוס' - וכ"ז בשפה ברורה ובתמצית".

הגאון רבי יחיאל קלרמן שליט"א מראשי ישיבת "אורחות תורה" במכתבו: "באורי רש"י ותוספות המלוקטים מגדולי המפרשים שאנו שותים מימיהם, המאירים נתיבים בדברי רש"י ותוספות באופן שמקל מאד על לומדים בפעם הראשונה וכן לחזרה על הגלמוד להבין הדברים לאשורם ולחזור עליהם בלא קושי והוא רב התועלת מאד".

הגאון רבי יונה זלושינסקי שליט"א מראשי ישיבת פוניבז': אני לומד כסדר במסכת קידושין שהוצאתם, ונהנה מאד.

מבצע מיוחד לישיבות בקניה מרוכזת:

בבא קמא וקידושין עם רא"ש ורי"ף - 55 ₪ (בתניות יפה נוף 76 ₪"ח)
סוכה (עם רא"ש ורי"ף), בבא קמא, בבא מציעא, ברכות - 40 ₪
(בתניות הנ"ל 56 ₪"ח)

הזמנות מרוכזות לישיבות: 052-7660707

לעילוי נשמת הגאון בעל הפרס
רבי אריה לייב
ב"ר מרדכי הלוי עפשטיין זצוק"ל
נלב"ע י"ג תמוז תקל"ה
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות

"בעניני עין הרע" (חלק ב')

תל השומר ומרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר שזה משום עין הרע על התפוצה העצומה של ספרו, תמה רבינו שהרי החזו"א אמר שבבני ברק לא שולטת עין הרע, ואמרה לו הרבנית ע"ה שכעת הוא נמצא בבית החולים שאינו בבני ברק ולכן הסכים לשלוח את שמו לדודו הגה"צ ר' רפאל לוינ' זצ"ל שיאמר עליו לחש נגד עין הרע (מנחת תודה פ"ט עמוד קצ"ה).

לא הנכדים עשו בר מצוה בבית, ואמר רבינו לאביו, בטח לא עשית לו בר מצוה באולם, כי חששתם מעין הרע, זה לא טעם נכון, כיון שבב"ב אמר החזו"א שאין עין הרע, והוסיף רבינו שבזכות זה שויתר הוא יהיה תלמיד חכם גדול (מנחת תודה עמוד ק"י).

עלית ב' אחים מנין בנ"י וצוואת ריה"ח

שאלתי מרבינו זצ"ל, האם בב"ב שאמר החזו"א שאין עיה"ר אפשר להקל בדינים שכתוב בהלכה לחשוש מפני עיה"ר, וא"ל שיודע שבענין צוואת ריה"ח על שמות מחותנים שוין שהחזו"א אמר שהוא בגלל חשש עיה"ר ומ"מ חשש גם בב"ב, וגם בענין לא לעלות ב' אחים יחד שהוא מטעם עיה"ר ע"י בשו"ע (סי' קמ"א ס"ו) אין להקל בב"ב, וכן לענין איסור מנין בני ישראל, וע"י בשו"ע (אבה"ע סי' ס"ב ס"א) לענין ב' חתנים בב"ב, וכ"כ רבינו לענין שבט יוסף, דאף דאין בהן עיה"ר יש להם ליזהר בכל עניני עיה"ר שלא ילמדו אחרים (דעת נוטה פ' ויחי סי' קמ"ז).

ונשאל רבינו זצ"ל, האם מותר לעמוד ליד שדה שקמה בקומותיה ששייך לשבט יוסף שלא שולט בהם עין הרע ולא נחשב שמזיקו בעין הרע כי לא שולט בזרע יוסף עין הרע, והשיב רבינו, אסור לעמוד (עזרת אליעזר ברכות כ' א' עמוד י"ט) עוד נשאל, האם שבט לוי מותר לספור כי לא שולט בהם עין הרע, והשיב, חלילה (שם). עוד נשאל, מדוע בתורה מבואר שלקחו מכל ישראל גם משבט של יוסף מחצית השקל הרי לא שולט בהם עין הרע, והשיב, שלא ישלש באחרים עין הרע (שם). והביא מש"כ באילת השחר שמות עמוד רמ"ה דמסתבר שגם בני יוסף צריכים לקיים הדינים שכתוב להזהר בהם מפני עין הרע דבכל כלל יש יוצא מהכלל.

ואמר לי רבינו זצ"ל דגם להחזו"א דוקא בנמצא בב"ב לא שולט העין, אבל אולי יתפוס העין מחוץ לעיר, וכן אמר על הרבנית ע"ה שנפטרה מעיה"ר בפרסו רב שעשו לה בחוה"מ בכותל המערבי, (ואמר זה בשבעה למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל והסכים עמו ואמר גם אני סבור כן, ולכן גם בב"ב יש לחוש בכל מה שכתוב לחשוש מעיה"ר שמא יתפסנו כשיצא מהעיר).

סעודה בפרסום על נס ועל שיצא מכרת ויובל לנישואין

נשאל רבינו זצ"ל במה שפורסם בשמו שהורה בס' דרך שיחה שלא לעשות סעודה ברבים על נס, שאין לעשות פירסום ואמאי הא כתיב 'שיחו בכל נפלאותיו', והשיב, משום עין הרע (שאגת אריה עמוד שפח). ולגבי מי שיצא מכרת לא נהגו לעשות סעודה ברבים ואפשר משום עין הרע, ור' יוסף שעשה לרבנן (מ"ק כ"ח א') הוא משום שהיה ראש ישיבה, ולגבי סעודה משפחתית כהודאה על נ' שנות נישואין האם ראוי לעשות כן, השיב רבינו זה מנהג גויים (כל משאלותיך עמוד קס"ח).

המשך בעמוד הבא

לידידינו היקרים

ב"ה ובס"ד מרובה אזלה המהדורה הראשונה

של כך א' של הספר "דברי שי"ח"

לאור הביקוש הגדול להדפסה חוזרת פונים אנו לנדיבי לב לסייע בעדנו בהדפסה זו כדי שנוכל להפיץ שוב במחיר המוזל לזיכוי הרבים להשתתפות: 053-3145900 בברכה מרובה יצחק גולדשטוף

בענין הוצאת עין הרע בעופרת ושעווה

נשאל רבינו זצ"ל, יש בירושלים אנשים המוציאים עין הרע על ידי עופרת, האם זה מותר, ואם מועיל בכלל, והשיב רבינו, צ"ע אם מותר, דדמי למעשה האמורי (שאגת אריה סימן ש"ט). ומה שאומרים שזה מהחיד"א אמר שלא נמצא בכל ספריו הרבים רמז לזה. ובספר 'מפי האיש' (עמוד רכ"ז) מובא שהגר"ש אלישיב זצ"ל נשאל בענין זה וענה תמים תהיה עם ה' אלקיך, ובס' פותח את ידיך (עמוד תרי"א) שאל מרבינו זצ"ל יש מי שמרתיחים עופרת ושופכים לתוך מים קרים ובתוך כך אומרים פסוקים שונים כדי להסיר עין הרע האם מותר ללכת למי שמוחזק כירא שמים שעושה כן, והאם יש בזה ממש ומועיל, והשיב רבינו זצ"ל, יש לחוש משום דרכי האמורי, והביא מה שדן בשו"ת האלף לך שלמה (חי"ד סימן רט"ו) במה שנוהגין כמה אנשים ששופכין שעווה לחולה ומלחשין עליו וחשש בזה משום דרכי האמורי ודן בזה, וכתב לו רבינו זצ"ל, מה שאנחנו לא יודעים יש לחוש לדרכי האמורי, ומה שהביאו משפרכת עופרת הנזכר בשו"ת צ"צ (או"ח סי' ל"ח) כ' רבינו שם הוא סגולה טבעית, ואמר שיכולים ללכת לבן של רבי אריה לוינ' שהיה אומר לחש ע"ז (כל משאלותיך עמוד קע"ו) ואודות הלחש של השבועות מהחיד"א אבא היה סבור שזה אסור לנו ס"ז אגאנצער עסק' (שם עמוד קע"ה).

בענין חשש עיה"ר בבני ברק

אמר רבינו זצ"ל, שאמר לו ידידו הגאון רבי אלעזר צדוק טורצין זצ"ל, שמרן החזו"א זצ"ל אמר לו שאין עין הרע שולט בעיר בני ברק, והסביר רבינו, שזה בגלל ברכתו של מרן החזו"א, וכן היה אומר לכל הבאים אליו להתברך בענין עין הרע, שכבר ברך מרן החזו"א שעין הרע לא תשלוט בבני ברק והחזו"א גירש מכאן את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, (ארחות רבנו ח"ג עמוד ק"ג דרך שיחה עמוד ע"ו). ופעמים אמר דגם בירושלים אין שולט עין הרע מפני קדושתה, וכן בשאר מקומות התורה. וע"י אגרות וכתבים דרך אמונה (סי' קע"ו) שאחר שאמר החזו"א לרא"צ טורצין זצ"ל שבב"ב לא יפול פצצות בודאי יתקיים גם היום אחר פטירתו, וכ"כ רבינו בתשובה בס' לבנימין אמר (עמוד ל"א) במה שאמר החזו"א זצ"ל שאין עין הרע בבני ברק אם הוא רק בזמנו או גם היום דד"ז תלוי בפלוגתא דר"ש ור' יוסי בספרי עקב (סי' ל"ח). וכתב דכדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק דס"ל דנוהג גם אחר פטירת הצדיק (שם עמוד ל"ב).

נשאל רבינו זצ"ל, כיצד הקהילות יעקב חשש לעין הרע בבני ברק הלא ידוע בשם החזו"א שלא יזיק עין הרע בבני ברק, והשיב, החזון איש עצמו שלח אליו, ומה שאין עין הרע מזיק בבני ברק החזון איש אמר כך רק לאח"כ בימי זקנותו, והיינו שזכות שלו היתה מגינה שלא יהיה עין הרע במקום ונתן ברכה בענין הזה, ונשאל רבינו, אם כן אולי היה זה רק בחייו, והשיב רבינו, הוא נתן ברכה ומועילה גם להיום, (כל משאלותיך עמוד קע"ה).

רבינו זצ"ל היה חוזר ואומר שהחזו"א אמר שבבני ברק אין שולט עין הרע, פעם כשנשאל רבינו מנין לחזו"א דבר זה אמר כיון שאמר הלך לו העין הרע מב"ב ופעם אמר רבינו מפני שהחזו"א אמר כך נעשה שאנו כזרעו של יוסף שלא שולט בהם עין הרע, (מנחת תודה פ"ח עמוד שפ"ו).

כשיצא הספר 'ארחות יושר' נחטפו מיד כל הספרים ובתוך חודש אחד נמכרו יותר מרבעה ספרים ואח"ז הדפיסו עוד ועוד מהדורות זמן קצר אחרי שזה יצא לאור חלה רבינו ואושפז בבית החולים

מדרו זה נכתב לעילוי נשמת אבי מורי
הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אגנל זצ"ל תנצב"ה

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

נדור שְׁנֵים קָדְמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת מטות מסעי - חמיו של רבינו מרן הגר"ש אלישיב ז"ע (כ"ה תמוז תשע"ב) | פרשת דברים ובין הזמנים - רשכבה"ג רבי חיים עוזר גרודינסקי (ה' אב ת"ש) | פרשת עקב - מרנא הגר"ח הלוי מבריסק ז"ע (כ"א אב תרע"ח) | פרשת שופטים - הצדיק הגר"א דושינצר בעל 'נחלת אליהו' (כ"ב אב תש"ט) | נשמה לקבל מקוראנו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגה"ק רבי אלחנן בונם וסרמן הי"ד בעל 'קובץ שיעורים' (י"א תמוז תש"א)

רוצה לכפור ומעונין למצוא איזו נקודת אחיזה, רק הוא מסוגל להבין את הפסוק בכזה עיוון.

ממילא אין שום הפסד בכך שנכתב בתורה 'נעשה אדם' שהרי הרוצה לטעות יטעה בלאו הכי, ומאידך גיסא, יש רווח גדול במילים אלו כדי ללמד את מי שאינו רוצה לטעות, את מדת הענוה (דרך שיחה חלק א' עמוד י"ט, ועמוד שט"ה, ספר מלכות שבא עמוד י"א, ובספר התולדות 'אור אלחנן' חלק ב' עמוד כ"ו).

השגת אריה מגיע לכל בר מצוה

רבינו אמר ששמע משמו של רבי אלחנן שאמר, שכמו שאליהו הנביא מגיע לכל ברית מילה שיש בעולם, כך גם ה'שגת אריה' מגיע לכל בר מצוה כי מזכירים אותו בדרשה (ספר בר מצוה, הכט, עמוד נ"א)

רבי אלחנן וסרמן זי"ע

ורוח קדשך

נשאל רבינו אודות מה שאומרים משמו של רבי אלחנן, אודות נוסח התפילה "ורוח קדשך אל תקח ממנו" הכוונה על גדולי הדור החיים עמנו, וענה שאין ידוע לו מקור לדברים, ויתכן שמעצמו אמר כן אבל הם דברים של טעם (דרך שיחה, שופטים)

גדר הנזירות של יוסף

בפרשת מקץ (מ"א י"ד) ויגלח ויחלף שמלותיו, ומסופר שהג"ר אלחנן היה פעם אצל הגאון הרוגוטשבער ונשאל על ידו מדוע התרגום כאן מתרגם "ויגלח - וספר", ובכל דוכתי מתרגם "ויגלח - וגלח", ותיירץ שיוסף היה נזיר עולם, ודינו הוא שרק מיקל בתער ולא מגלח את כולו, לכן תירגם 'וספר' ולא ויגלח.

והוסיף רבינו על הדברים, שבגמרא (שבת קל"ט א') כתוב מיום שפירש יוסף מאחיו לא טעם טעם יין וכו' אף הן לא טעמו דכתיב וישתו וישכרו עמו, מכלל דעד האידנא לא, ומשמע שאז גם הוא שותה עמהם, ואם כן כבר לא היה נזיר. אבל כשהוציאו אותו מן הבור עוד היה נזיר ולכן רק היקל בתער (דרך שיחה מקץ).

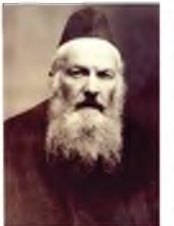
הצעת השידוך למרן 'הקהילות יעקב'

סיפר רבינו פעמים רבות מה ששמע מאביו מרן הקהילות יעקב זי"ע, שבהיותו בחור נאלץ להתגייס בעל כרחו לצבא הפולני, ובדרכו מהכא להתם עבר דרך העיר ברנוביץ' שם כיהן רבי אלחנן וסרמן כרב, והשתתה כמה ימים, ושוחח איתו בדברי תורה.

וכשהוצרך מרן הסטייפלר להמשיך בדרכו, ראה רבי אלחנן שאינו נשוי ואמר לו, יש עימי הצעת שידוך עבורך, כי הנה לידידי הרב של קוסובה (הוא רבי שמריהו יוסף קרליץ) יש כמה בנות יראות שמים וכשרות. ושמא תיאות להשתדך עם אחת מהם.

אבל הסטייפלר סירב, כי לא היה ראשו פנוי לזה כלל, מפני שהיה עסוק בטרדות הצבא הפולני.

והיה מסיים רבינו בשם אביו: אמנם בעת ההיא השידוך לא יצא אל הפועל אבל רוח הקודש נזרקה בדבריו של רבי אלחנן, כי בסוף אחרי כמה שנים התגלגל הדבר ונשא את בתו של הרב של קוסובה, היא רעייתו הרבנית פעשא מרים ע"ה אחות מרן החזון איש (וראה עוד השלמת דברים בספר תולדות יעקב עמוד מ"ט).

הגה"ק רבי אלחנן בונם וסרמן הי"ד

כל הרוצה לטעות יבוא ויטעה

על הפסוק (בראשית א' כ"ו) נעשה אדם, איתא ברש"י ומדרש רבה שם (ח' ב'), שאף שלשון הפסוק נותן פתחון פה למינים, במה שכתוב "נעשה" לשון רבים, כביכול ח"ו עוד אחד סייע להקב"ה, מכל מקום לא נמנע הכתוב לכתוב כן, כדי ללמד דרך ארץ ומדת ענוה, שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן, וכל הרוצה לטעות יבוא ויטעה.

ואמר רבינו משמו של ר' אלחנן להקשות, איך כתבו לשון שעלול להביא אדם לכפירה, הרי אילו ח"ו יטעה האדם ויפרש כאילו יש ב' רשויות ח"ו, הוא נעשה בזה כופר בעיקר ומאבד שני עולמות, ומדוע כתבו בלשון שיכול להטעות האדם.

ותירץ ר' אלחנן, שרק "הרוצה לטעות יבוא ויטעה", כלומר מי שלכתחילה

המשך מעמוד קודם:

לקנות עגלה ולדבר על שם לתינוק לפני הלידה

שמעתי מרבינו זצ"ל שונים אומרות לא לקנות עגלה לתינוק לפני הלידה מפני עין הרע, וציון רבינו זצ"ל לדברי שו"ת הרשב"א (ח"א סימן ט') שבכל דבר שיש קבלה ביד הזקנים או הזקנות מעמנו. לא נסתור קבלתם, והביא הירושלמי (ע"ז פ"ב ה"ג) המובא ברי"ף (שם י' ב') צריכין אנו למיחש למאי דבריתא חוששין, והביא רבינו זצ"ל במכתב יש נוהרין שלא לדבר ולגלות שם התינוק לפני קריאת שמו בשעת המילה מפני עין הרע (שמות בארץ עמוד ס"ה). וכן הורה רבינו זצ"ל לשואלים שלא מדברים על שמות לפני שנולד (מנחת תודה פל"ח עמוד שע"ז).

לפרסם תמונת בניו לצרכי צדקה

נשאל רבינו מאברך כולל שלבנו הקטן יש יופי יוצא מהכלל וחברת פרסומת של גויים מעוניינים לקבל את תמונתו לצורכי פרסום מכירות וישלמו לו הרבה כסף על כך, ואמנם הוא אברך בכלל אבל אינו דחוק במיוחד בפרנסה ושואל האם יש חשש לעין הרע, והאם זה דרך התורה. והשיב רבינו, זה לא דרך בן תורה גם בשביל צדקה, ואם הוא לא בן תורה יעשה איך שירצה, (כל משאלותיך פ' מקץ קע"ז).

ופ"א נשאל על מפעל שביקש מאברך לעשות תמונה מהתינוק שלו כדי לשלב את התמונה בפרסומת בשביל איזה מוצר מפעל שומר שבת, וישימו תמונה של הפנים לבד, האם מותר לעשות זאת והריוח מזה הוא מרובה או שאין זה ראוי לבן תורה, והשיב, מן הדין מותר, ופעם אחרת ענה א"צ שיתנו לו עיה"ר, (שאלת רב ח"א פט"ו).

עין הרע בקוואטער

נשאל רבינו זצ"ל, זוג צעיר אחר חתונה קרוביהם מעוניינים לתת לזוג קוואטער והנה מסתמא אם היו יודעים שכבר נפקדו לא היו נותנים אם כן זה בטעות מאידך הם לא רוצים לסרב כדי שלא יבינו כי אינם רוצים לפרסם את הענין האם יש

קפידא שמעוברת דווקא לא תקח קוואטער, והשיב רבינו זצ"ל איהו מטעה עצמו ויכולים לקחת את הקוואטער וכל מה שמעוברת לא לוקחת משום עין הרע אבל כאשר לא ניכר עוברת יכולה לקחת (כל משאלותיך עמוד ש"צ).

שאלות עין הרע בשידוכין

הביא רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שנשאל על שידוך ששם המדובר כשם אבי הכלה, והשיב שאפשר להשתדך בתנאי שלא ידורו החתן וחמיו בעיר אחת, כי כל אזהרת ריה"ח נובעת מחשש עין הרע שלא יאמרו הבריות הנה שני 'יאנקלך' או 'בארעלאך' התחתנו שהוא דבר תימה, אך כשידורו במקומות מרוחקים לא ישיחו בהם, כך אמר החזו"א, (מעשה איש ח"א עמוד רי"ד).

חתן וחזונו אם יש לאחד שני שמות ולהשני שם אחד מהם אין זה נקרא כלל שמותיהן שוות אך אם בפי אנשים נקרא זה שיש לו שני שמותו באותו שם בלבד שיש לאידך זה נקרא שמותיהן שוות (סוף ס' טעמא דקרא).

כשחמיו הוא גר וקורין לו אברהם וגם החתן שמו אברהם לכאורה אין נפק"מ כי הטעם משום עין הרע ושייך גם בכה"ג (שמות בארץ עמוד קכ"ח).

שם באידיש ושם בלה"ק

לענין שמות כלה וחמותה, נשאל רבינו, אם הבחור קורין אילה ולכלה הינדא ואילה זה הינדא באידיש האם אפשר לעשות את השידוך, והשיב, בכהאי גוונא אפשר לעשות את השידוך שהרי לא שייך כאן בזה עין הרע (שמות בארץ עמוד ס"ג).

ברית לב' נכדים יחד ולחתן ב' ילדים בחודש א'

שאלו לרבינו זצ"ל, לאח ואחות נולדו בנים והברית בבוקר אחד, האם יש חשש לעין הרע, והשיב, אין בזה חשש ואם ירצה יאמר את הגמרא במגילה (ג' א') עיזי דבי טבחי וכו' או אנא מזרעיה דיוסף (ברכות כ' א'), ושאלו אם אפשר לחתן ב' ילדים בחודש אחד האם לחשוש לעין הרע. והשיב רבינו, יש שחוששים בג' אבל ב' זה כלום. (כל משאלותיך עמוד קע"ו).

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

618

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • פינחס תשפ"ג

תכלית התענית לחזור בתשובה

*נדבר מעט על שבעה עשר בתמוז. מהו שבעה עשר בתמוז, ומה הענין של תענית ציבור. יש הלכה שצריכים לצום, וזוהי תקנת חכמים, מדברי קבלה, מדברי הנביאים, כמו שכתוב (זכריה ח, יט) צום הרביעי וצום החמישי וכו', ודברי קבלה חמור יותר מדרבנן. ויש להתבונן מה הענין בזה, מה טעם התקנה, למה תיקנו לצום לדורי דורות על מה שהיה, שבשבעה עשר בתמוז הובקעה העיר, הרי זה קרה פעם, ומדוע זה סיבה להתענות גם עכשיו, בכל שנה ושנה.

וכבר עמד בזה הרמב"ם (הלכות תעניות ה, א) מה הכוונה והמטרה בתעניות, ולשם מה תיקנו חכמים. לכל מצוה יש טעמים גלויים, ויש טעמים נסתרים שהם סתרי תורה שאיננו יודעים אותם, וגם בתקנות דרבנן יש סתרי תורה, אבל יש גם טעמים גלויים, שהם אמנם לא עיקר הטעם, אבל הם הטעמים הגלויים לנו, התועלת הגלויה שיש לנו מהמצוות. וכתב הרמב"ם שם כי **התועלת של התעניות היא כדי להתעורר לחזור בתשובה**. ואמנם הרי גם בכל יום צריכים לחזור בתשובה, ולמשל בערב ראש חודש יש יום כיפור קטן לחזור בתשובה, ועל מה צריכים לחזור בתשובה במיוחד בתעניות.

וביאר בזה הרמב"ם: "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה, והיה זה זיכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שביזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר והתוודו את עוונם ואת עון אבותם", ע"כ.

והיינו כי הרי חורבן בית המקדש היה מחמת החטאים, חטאי אבותינו, וגם אנחנו ממשיכים את אותם החטאים, ולכן החורבן נמשך עד היום, כי החטאים נמשכים גם אצלנו, והסיבה להמשך החורבן היא לא מחמת החטאים שהיו פעם, אלא מפני שגם היום נמשכים החטאים! ואנו איננו טובים יותר מאבותינו, אלא אנו גרועים מהם, ואנו בעלי החטא ממשיכים את החטאים וגורמים בזה להמשך החורבן. ולכן תיקנו חכמים את התעניות, כדי שנוכור את החורבן שהוא מחמת החטאים, ונתעורר לחזור בתשובה ולתקן את החטאים.

חוסר חשיבות התורה, ושנאת חינוך

ומה הם החטאים? בבית ראשון כתוב (ירמיה ט, יא-יב) על מה אבדה הארץ וגו' על עוכם את תורת, ואמרו חז"ל (נדרים פא, א) דהיינו שלא ברכו בתורה תחילה, ופירש הר"ן שם בשם רבינו יונה "כלומר שלא הייתה התורה חשובה בעיניהם כל כך שיחא ראוי לברך עליה", והיינו שהם לא החשיבו את התורה כראוי, וברכה היא ענין של שבח והרגשת החשיבות, ואצלם התורה לא הייתה חשובה כל כך, ולמשל נאמר שלמדו תורה רק מיראה, ולא מאהבה, לא מתוך השמחה שצריכה להיות בעבודת השם, ועל זה היה החורבן.

ומסתבר שזה עדיין נמשך, ולא תוקן בשלמות, ואמנם אחר כך נבנה בית שני, ואמרו חז"ל (יומא ט, ב) שבבית שני היו עוסקים בתורה, ואם כן היה איזה תיקון, אבל זה לא היה בשלמות, כי בית שני היה פחות מבית ראשון, כמו שאמרו חז"ל (שם כא, ב) שבבית שני חסרו חמישה דברים, ואמנם היו בו העשרה ניסים שהיו בבית המקדש, אבל לא השכינה, וגם לא אורים ותומים ולא ארון ולא נבואה, וכל הדברים האלו לא חזרו בשלמות כמו בית ראשון, כנראה מפני שעדיין לא תיקנו את החטא בשלמות, למרות שעסקו בתורה ובמצוות.

ואחר כך חרב גם בית שני, מחמת חטא נוסף שלא היה בבית ראשון, והוא שהייתה בהם שנאת חינוך. ומה היא שנאת חינוך? שנאה שהיא

* כל השנים בימי בין המצרים היה רבינו זללה"ה מאריך בשיחותיו על ענייני החורבן, והיה מתאר את הרגשת הצער והחיסרון, והדרכים להגיע לזה, והחיזוק שיביא לבנין בית המקדש. ונביא בזה מאחת השיחות, שמסר בסוף השיעור היומי לבני שיעור א', ערב שבעה עשר בתמוז תש"ע.

בחינם. יש שנאה שהיא לא בחינם, אלא יש מצוה של שנאה, כמו שכתוב (תהלים קלט, כא) משנאך השם אשנא, ואמנם גם בזה יש גבולות כמה השנאה צריכה להיות (ועיין תוס' פסחים קיג, ב), ויש שנאה שהיא בחינם ללא סיבה, רק מחמת מידות רעות, ועל פי רוב זה מחמת קנאה, או כבוד, והיא שנאת 'חינם', כי זו סיבה לא אמיתית, סיבה לא נכונה, ומחמת זה חרב בית המקדש השני.

ושנאת חינוך היא 'דוגמא' ו'משל' למידות רעות, שהמידה הכי רעה היא שנאה, שנאת הבריות, ושנאה גורמת לתוצאות איומות, עד כדי רציחה רח"ל, ומחמת זה חרב בית המקדש.

והרי החורבן נמשך עד היום מפני שעדיין לא תוקן החטא, ואם היינו מתוקנים עם מידות טובות בשלמות, כבר היה נפסק החורבן וכבר היה נבנה בית המקדש, כי אם יש תיקון החטא למה שיהיה חורבן, ואין סיבה שלא ייבנה בית המקדש, אבל המידות הרעות עדיין נמשכות וגורמות להמשך החורבן, ולכן תיקנו חכמים את התעניות, כי על ידי שצמים נזכרים בחטאים שגרמו לחורבן, וכפי שהזכרנו כי החטאים היו חסרון חשיבות התורה, ושנאת חינוך, והחורבן נמשך מפני שהחטאים נמשכים, ולכן צריכים לתקן את זה.

אבל מי שלא אכפת לו מהחורבן, ולא אכפת לו על תורה ועל מידות רעות, ומרגיש טוב עם זה, ואינו דואג ואינו מפחד מהגהינום ומהעולם הבא, כי הוא סבור שהוא כבר צדיק, שמספיק הדרגה שלו, הרי הוא לא מרגיש כלל שחסר לו! ואם לא מרגישים שחסר זו בעיה, כי למה שיחזור בתשובה, מאחר שאינו מרגיש שחסר לו.

ההתבוננות מביאה להרגשת החיסרון

ובעבר היו מרגישים את החיסרון, כמו שמובא במשנה ברורה (תקנא, קג) בשם האר"י שבבין המצרים יש לבכות בכל יום כחצי שעה על חורבן בית המקדש, והרי כדי לבכות צריך להרגיש את הכאב והחיסרון, ומי שלא כואב לו למה שיבכה, אבל **בעלי מדרגה על ידי ההתבוננות נזכרים במה שחסר, ואז זה כואב מאוד עד שמתחילים לבכות!**

וכמו אדם שעבר פעם צרות קשות, אפילו אם הצרות היו כבר לפני זמן רב, כשהוא נזכר עליהם הוא מתחיל לבכות, אדם שחסר לו משהו, למרות שבמשך הזמן הסיח דעת מזה, כשנזכר במה שחסר לו הוא מתחיל לבכות, כפי שמצוי בהזכרת נשמות, ששומעים בכיות מעזרת הנשים, שנזכרים בנפטרם ומתחילים לבכות, ואמנם המת כבר נשתכח מן הלב לאחר י"ב חודש, אבל כשנזכרים זה מעורר וגורם לבכייה.

וכך גם אנו, שחסר לנו בית המקדש, וחסר תורה ומידות טובות, אם מתבוננים ויודעים את מה שחסר, כמו שאמרו בגמרא (ברכות ג, א) שאחרי החורבן אנו כמו "בנים שגלו מעל שולחן אביהם", **בבית המקדש הרגישו כמו בנים הסמוכים על שולחן האבא, ועכשיו הבנים רחוקים מן האבא! כשחושבים על זה ומרגישים את זה מתחילים לבכות**, אבל מי שלא יחשוב על זה לא יבכה.

ולכן תיקנו חכמים את התעניות, כדי לעורר הלבבות לזכור את החורבן ואת החטאים הנמשכים הגורמים להמשך החורבן, ועל ידי זה נתעורר לחזור בתשובה ולתקן את החטאים.

חובת התשובה מצד רחמים על כלל ישראל

והרמב"ם כתב עוד בהלכות תעניות פרק א' "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהרע בחצוצרות על כל צרה שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל מדרכי התשובה הוא, שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן וכו', אבל אם לא יזעקו ולא יריעו אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם ארע לנו וצרה זו נקרה נקריה, הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להידבק במעשיהם הרעים".

וכך גם מי שלא צם ולא מתעורר מהתעניות, זו דרך אכזריות, כי צריך לרחם על כלל ישראל, וכפי שאומרים בברכה: רחם על ישראל עמך, ועל

ירושלים עירך, וכן מבקשים בתפילה ולירושלים עירך 'ברחמים' תשוב, צריכים רחמים על ירושלים, ורחמים על ישראל.

ומדוע לרחם? כי יש גלות וצרות, והצרות הם לא רק מהגויים, אלא גם בלי הגויים, יש כל מיני צרות רחמנא ליצולן, שהרבה אנשים סובלים צרות, וצריכים לרחם על אחינו בני ישראל שסובלים צרות, מי שיש לו לב רחום הוא מרחם, וזה כואב לו, ורוצה שלא יהיו צרות.

ומי שמרחם הרי הוא גם משתדל לעזור, והאיך אפשר לעזור? **לחזור בתשובה!** כי הצרות הם מפני שלא הגיע המשיח עדיין, שיש גלות ויש חורבן ולכן יש גם צרות, ומי שהוא בדרגה כמו שצריך להיות (אמנם זה דבר נדיר ומי נמצא בדרגה הזו, אבל זה התכלית וכך צריך להיות) מרגיש את הצרות ומתעורר לרחמנות לעשות תשובה, וזהו התכלית והמטרה של התעניות.

ולכן כתוב (אוי"ח תקנ"ד, ה) שאפילו חולה שלא צם בתענית, שמותר לו לאכול ומצוה לאכול, צריך גם כן שלא להתענג בתענוגים, ורק לאכול כפי צורך הבריאות ולא יותר, כי צריך להרגיש את הצרות ולהתעורר לתשובה. זהו הענין של התעניות, שכך צריך להיות, ואמנם קשה להגיע לדרגה הזו, אבל טוב שידעו את זה, לדעת איפה אנחנו ומה היא דרגתנו, כמה אנו רחוקים ממה שכתוב ברמב"ם, ממה שצריך להיות.

בענייני הפרשה / משיחות רבינו זללה"ה

בפרשת פינחס, ובני קורח לא מתו, פירש רש"י שהם היו בעצה תחילה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם, ע"כ. והיינו שגם הם בתחילה היו שותפים במחלוקת על משה רבינו, אבל אחר כך חזרו בתשובה. ולא מוזכר שעשו תשובה בדיבור עם וידויים או בבכיות ויללות, אלא 'הרהרו תשובה בלבם', ומשמע שהרהרו תשובה 'בלב' כבר הספיק להצילם, שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנום ולא מתו.

וביותר מובא בגמרא (סנהדרין קי, א) שנתבצר להם מקום בגיהנום וישבו שם 'ואמרו שירה', היינו שהם אמרו פרקי שירה של תהלים, ויש כמה מזמורי תהלים מבני קורח, וגם פרק מ"ז למנצח לבני קורח מזמור, הנאמר לפני תקיעת שופר בראש השנה, הוא מבני קורח! והרי כל ספר תהלים הוא נבואה על העתיד של כלל ישראל, ונמצא שהם גם זכו להיות נביאים ובעלי רוח הקודש [וכן כתב רש"י בתהלים מ"ב ע"פ שם].

והיינו בזכות שהם הרהרו בתשובה, להתגבר על כל ההשפעה שכולם הושפעו, כי קורח במחלוקתו השפיע על כל הציבור, והם הרהרו בתשובה כנגד ההשפעה החזקה הזו, לכן זכו. **ורואים מזה את הכוח של הרהור תשובה.**

ועוד רואים, שלמרות שהם היו בתוך מצב ירוד כל כך, שהיו שותפים במחלוקת על משה רבינו, וכבר הגיעו לידי כפירה בתורה רח"ל, כמו שמצינו בגמרא (ב"ב ע"ד, א) שבלועי קורח אומרים משה אמת ותורתו אמת, כי המחלוקת הייתה כפירה בתורת משה, אבל ברגע האחרון שכבר פתחה האדמה את פיה, הם הרהרו תשובה בלבם, ומתוך כך זכו להתרומם ולהגיע לכל הדרגות הגבוהות עד שאמרו חלק ממזמורי תהלים!

ועלינו ללמוד מכאן, **שגם מי שנכשל בחטא, אין להישבר מזה, אלא אדרבה יתעורר לחזור בתשובה**, וכמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ד, ו) שאף מי שנכשל בדברים המעכבים את התשובה אם עשה תשובה הרי הוא בעל תשובה ויש לו חלק לעולם הבא, ובפרק ז' שם כתב עוד, "אל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים מפני העוונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאילו לא חטא מעולם", וכל אדם בכל מצב יכול לעשות תשובה ולזכות לדרגות גבוהות, כפי שרואים בבני קורח שכבר החלו ליפול בגיהנום, וכשהרהרו תשובה בלבם נתבצר להם מקום גבוה וישבו שם, ונתקבלה תשובתם אף מתוך מצב גרוע כל כך, עד שזכו להגיע לדרגות גבוהות כרוח הקודש.

עילוי נשמה למשה רבינו?

דברים שנשא רבינו זללה"ה בסיום הש"ס בשיבת פוניבו' ככלות השלושים לפטירת ראש הישיבה הגר"ה ש" ליבוביץ זללה"ה

כשעושים סיום לעילוי נשמת הנפטר, לכאורה זה מפני שחסרות לו זכויות, ועושים סיום כדי לזכות אותו ולהוסיף לו זכויות. ונתבונן, האם שייך לעשות סיום גם לעילוי נשמת משה רבינו, וכי יש מקום להוסיף זכויות למשה רבינו?

אמנם כן, מפורש במשנה באבות (ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו, היינו שזכות הרבים העוסקים בתורה ובמצוות ובמעשים טובים מכוח השפעת משה רבינו, נזקפת לזכותו של משה רבינו, ומוסיפים לו בזה עוד זכויות. אפילו שהוא כבר משה רבינו בדרגתו הגבוהה, עדיין יש מקום להוסיף לו זכויות!

לכן אין זו קושיא מה שעושים סיום לעילוי נשמת ראש הישיבה, אף על פי שהוא היה גאון וצדיק ובעל מעשים טובים, ומיוחד בתורה ועבודה ובגמילות חסדים, עם כל זה עדיין שייך תוספת זכויות, כי אין סוף לתענוגי העולם הבא, שעליהם נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, ואמרו בגמרא (ברכות לד, ב) שאפילו הנביאים לא ידעו מה הם תענוגי העולם הבא, והם תענוגים שמתחדשים ומתחדשים, ונוספים כל הזמן עוד תענוגים ועוד תענוגים.

וכן רואים שאומרים בשבת "אב הרחמים שוכן מרומים ברחמי העצומים הוא יפקוד ברחמים החסידים הישרים והתמימים קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם וכו' יזכרם אלוהינו לטובה", אפילו אלו הצדיקים, מדורות הראשונים, שמסרו נפשם על קידוש השם, והיו בדרגת החסידים הישרים והתמימים, מדרגות גבוהות מאד, כדאיתא באבות פרק ששי על העוסק בתורה לשמה ומכשרתו להיות 'צדיק חסיד ישר ונאמן', עם כל המדרגות האלו, עדיין הם זקוקים לרחמים ומתפללים בשבילם: יזכרם אלוהינו לטובה! כי אין סוף למדרגות העולם הבא, ותמיד יש מה להוסיף בזה.

לכן כל מה שעושים מחמת ובגומת הנפטר, אין לשער את הזכויות העצומות שמזכים אותו בזה, וכאן שסיימו את הש"ס כמה פעמים לעילוי נשמת ראש הישיבה זכרוננו לברכה, ומזכים אותו בזכויות עצומות של תורה, **בודאי שגם הוא יודע מזה, כי הנפטרים יודעים מי שמזכה אותם, והוא יהיה מליץ יושר על כל אלו שעסקו בתורה לעילוי נשמתו**, ומלבד מה שזו זכות גדולה בפני עצמה שעושים חסד עם המתים, הרי הנפטר שהוא בעל מדרגה גדולה מאד גם יהיה מליץ יושר עבור כל אלו שעשו לזכותו.

בנותן טעם להביא בזה מדברי בן רבינו, הגרצ"י שיב"חט"א בעצרת המספד בשיבת פוניבו' ככלות השלושים:

"שכל אחד ישתדל ללמוד משנה בכל יום"

הנה אאמ"ר זללה"ה דיבר הרבה על הענין של הספק, שכל אחד יכול לדעת ש"ס, ורצינו להציע דבר שיהיה כדאי לכולם, וזה גם יהיה לעילוי נשמתו, שכל אחד ישתדל, ואין צריך קבלה בשביל זה, אבל להשתדל, ללמוד בכל יום משנה אחת.

ופעם הוא אמר לי בתור עצה, כשאדם מקבל על עצמו דברים כאלו, לא דווקא קבלה, אבל כשהוא מחליט, ללמוד בכל יום דף או עמוד וכיוצא בזה, ולפעמים קורה אונס שהוא לא מספיק, **אמר אאמ"ר זללה"ה בתור עצה טובה**, שלא לחייב את עצמו ללמוד למחרת שני דפים להשלים את הדף של אתמול, אלא אם עבר יום ולא למדת – לא למדת את היום הזה, כי אחרת עלול לצבור 'חובות' ואז יפסיק את הקביעות לגמרי... ולכן עדיף שלא יהיו חובות בזה.

וכן אפשר גם כאן, שכל אחד ישתדל ללמוד משנה בכל יום, ואם פעם שכחו ללמוד משנה, לא צריך ללמוד למחרת שתי משניות בשביל זה, ואולי אם זה בקלות עדיף שכן, אבל שלא ירגיש עליו 'חובה' בזה, כי זה עלול לגרום שיפסיד לגמרי את הקביעות. ואם נקיים את זה, כל אחד יוכל לקבל מזה תועלת גדולה, שיקבל יותר בקיאות במשניות גם בסדרי זרעים וטהרות, שאפשר לקבל בהם קצת גרסא דינקותא.

לעילוי נשמת הר"ר **יהודה קבילו ז"ל**
בן רחמה ע"ה
נלב"ע י"ח תמוז תשע"ט - תנצב"ה

לע"נ הגאון רבי **יעקב יהודה ברוורמן זצ"ל**
ראש ישיבת מאה שערים
נלב"ע י"ט תמוז תש"פ - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון רבי **יצחק דוד זלזניק זצ"ל**
בן מרן הגאון רבי **אברהם יעקב זצוק"ל**
נלב"ע כ" תמוז תשע"ה - תנצב"ה

מנחת דבר פרשת פנחס

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם (כ"ה י"ג)

פירש רש"י שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן אבל פינחס שנולד קודם לכן ולא נמשח לא בא לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים לא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי.

יש לעיין לדעת הסוברים שלא נתכהן פנחס עד שעשה שלום בין השבטים ולכא' קיבל חלק בערי הלוויים, א"כ בניו יהיו חייבים בקריאה בהבאת בכורים, ואע"פ שהם כהנים וכהנים לא נטלו חלק בארץ. וצ"ל דדיינינו לפי מה שהוא היום, וכיון שהשתא הם כהנים הרי הם כדן כהן לענין קריאת בכורים, ודו"ק. א"ב ר"מ ס"ל כאידך תנא דנתכהן מקודם.

ויעוי' בתוס' ריה"ח ברכות כ' ד"ה נשים חייבות בברכהמ"ז דאורייתא או דרבנן וז"ל, אבל קשה לה"ר אלחנן למה אומר שלא נטלו הכהנים חלק בארץ והכתיב בספר יהושע שהיו להם ערים לבני אהרן ושמא יש שום פסוק שמעט אותם מדין נחלה.

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן (כ"ה י"א)

כתב רש"י דלפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"א והרג נשיא שבט מישראל לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

ולכאורה הוא תמוה, מה הביזוי בזה שאבי אמו ה' מפטם עגלים לעבודה זרה, ומה זה נוגע לבידון של הריגת נשיא שבט מישראל.

ויש לומר בזה, דהנה יש ב' מיני קנאויות, האחד הוא זה שבווער בו קנאת ה' צבקות ואכפת לו כבוד שמים והולך ועושה מעשה קנאה. והשני, הוא אדם שטבעו הוא להיות קנאי בכל דבר [מה שקורין אדם אכפתי], ובכל דבר וענין הוא קם בראש ומעורר וכו'.

והנה פינחס שעשה מעשה קנאה ה' מקום לדון לאיזה סוג הוא משתייך. ועל זה אמרו השבטים הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו, דהלא יתרו היה כהן מדין, ותפקיד זה של פיטום העגלים לעבודה זרה אינו תפקיד המיועד ל'כומר הראשי' אלא לאחד מן המשרתים, ומדוע עשאו יתרו בעצמו, אלא על כרחך שהי' זה טבעו להיות קנאי ואכפתי, וכל דבר דאג מיד בעצמו לעשותו, ואם כן, טבעו זה עבר בירושה לפינחס ומה שהרג את זמרי אין זה מחמת קנאתו לשם שמים, אלא שטבעו הוא להיות קנאי, ואין זו קנאת ה'. ולכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, שהיה אוהב שלום ורודף שלום, לומר לך שבטבעו היה פינחס כזקנו אהרן, וכל מעשיו בזה היו מחמת קנאו את קנאתי בתוכם.

וכדברים הללו מתבאר מתוך דברי רב אשי בזבחים ק"א ב' לא נתכהן פינחס עד ששם שלום בין השבטים שנאמר וישמע פינחס הכהן וכו'. וחזינו שהיה אוהב שלום ורודף שלום כמעשה אהרן.

הנני נותן לו את בריתי שלום (כ"ה י"ב)

ע"ד רמז י"ל דוא"ו קטיעא [עי' צורתה בשו"ת רע"א] מרמז דבאמצע [מימי עלי הכהן עד צדוק הכהן] נפסקה הכהונה גדולה מזרעו.

וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לד' בשבעתיכם (כ"ח כ"ו)

פירש רש"י דחג השבועות קרוי בכורי קציר חטים, על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת חטים הבאים מן החדש. ובהוריות י"ג תנן דשתי הלחם קודמים לכבשי עצרת.

ויל"ע למאי קודמים דלא משמע דבדליכא אפשרות להביא אלא רק אחד מהם דין הוא שיקדם שתי הלחם, ובאור שמח פ"ט מתמידין ומוספין פירש דקודמין לאכילה, וא"ב קודמים לתנופה אם אינו יכול להניפן בידו, ולכא' קשה לאוקמי באינו יכול להניפן יחד דעלה קאי הגמרא דקודמין, ואי נימא דיש דין בתנופה שיגעו שתי הלחם בחזה ושוק א"כ יש ליישב הדין דקודמין בהנפתן בכה"ג שנטמא החזה ושוק ואינו יכול להניפן יחד מחמת דינא שלא יטמא הלחם ועלה קאי הגמרא דבכה"ג קודמים שתי הלחם בהנפתן לחזה ושוק.

יום תרועה יהי' לכם (כ"ט א')

מי שאין לו פנאי בר"ה לתקוע אלא עשר קולות בלבד, לכא' יתקע רק תשר"ת תש"ת תר"ת שהם מעיקר הדין וכמש"כ המשנ"ב ס' תקפ"ו ס"ק כ"ב לענין המודר הנאה משופר, ע"ש. ומיהו לכא' יש לדון לשיטות דבעי' ט' קולות מדא' א"כ יעבור בלאו דבל תגרע [אם לא יתנה] ככה"ג דאינו תוקע כולם. [וכה"ג יל"ע במי שמחסר תיבה אחת בקריאת שמע אם יעבור נמי בלאו דבל תגרע, ואולי כל חיסור הניכר בנותר שאין בו בנותר משמעות לכשעצמו אא"כ יתווסף לו החסר להשלים המשמעות לאו גירוע הוא אלא שיבוש וקלקול, וא"כ לא יעבור בזה על בל תגרע, ועי'].

ויתכן דליכא כלל בל תגרע בתקיעת שופר, דיעוי' בספרי פר' ראה על קרא דאל תוסף עליו וגו' דדרשינן התם מנין שלא יוסיף ברכה על ברכת כהנים ת"ל כל הדבר אפי' דבר אל תוסף עליו, ומשמע דלא הוי מחייבין בבל תוסיף וה"ה בבל תגרע על מצוה בדיבור בלא מעשה, אילולא ריבויא דכל הדבר, ויתכן דהשתא נמי דמרבין לה מכל הדבר, לא מרבין רק דיבור בלחוד, אבל לא מידי אחרינא דגרע מדיבור, ומצוה המתקיימת בהרהור לא תתרבה בריבוי זה, וכן מצוה המתקיימת בשמיעה כגון שופר (אי נימא כהסוברים דמצותו בר"ה בשמיעה) דלמא נמי לא תרבה לענין בל תוסיף ובל תגרע, מיהו לכא' אין נראה כן. [עי' תו' ר"ה ט"ז ב' ד"ה ותוקעין ושם כ"ה ב' ד"ה ומנא, ועי' לח"מ רפ"א ד"ה שופר].

ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (כ"ט ל"ה)

פירש רש"י עצרת תהיה לכם - עצורים בעשיית מלאכה. (ספרי) ד"א עצרת עצרו מלצאת. מלמד שטעון לינה. לכא' יל"ד דלא תתחייב אשה במצות לינה, דהוה מצות עשה שהזמן גרמא. דהנה ענין מצות עשה שהזמן גרמא אינו דווקא במצוות התלויות בזמנים המוגדרים בחליפות העתים בעצמותם כיום ולילה וזמני חודש ושנה, אלא גם במצוות התלויות בזמנים הניתלים במאורעות ומקרים, ואפילו הם נושאים ומקרים פרטיים, וכנידון שדנו תוס' קידושין כ"ט א' (ד"ה אותו) שהקשו אמאי בעינן קרא למעט אשה דאינה מצווה למול בנה תפ"ל דהו"ל מצות עשה שהזמן גרמא שנמול בח' ללידתו, וע"ש תירוצם, והנה חזינן מקושייתם דגם מצוות התלויות במקרים ונושאים פרטיים וכנידון זה דח' ימים של הבן מזמן לידתו נמי הוה בכלל מצות עשה שהזמן גרמא, ובתירוצם לא חזרו מזה רק תירצו בענין אחר, א"כ הכ"נ מצות לינה שתלויה בזמן הבאת הביכורים בלילה שאחר הבאתם, וכן לינה בהבאת קרבן שיש מצות לינה בלילה שאחר הבאתו, הוה נמי בכלל מצות עשה שהזמן גרמא.

והראוני במדרש רבה רות פרש' ב' אות כ"ג על קרא דבאשר תליני אלין, לנה אני על קרבנותי. מבואר דיש חיוב לינה על נשים אא"כ נדחה דהכוונה לאינו מצווה ועושה.

ויש לדון בהאמור במגילת רות דנעמי ורות באו בתחילת קציר שעורים ופרש"י בקצירת העומר הכתוב מדבר. והנה אם באו בליל מוצאי יו"ט הא' שהוא זמן קצירת העומר א"כ היו אז רוב אנשי העיר בשילה שהיו חייבים בלינה מחמת קרבן פסח, עי' חגיגה י"ז ב' דכתיב ופנית בבקר והלכת לאהליך, ופרש"י שהוא חוה"מ, ע"ש, א"כ איך היו בבית לחם דכתיב ותהום עליהם כל העיר, אך הנה המשך הכתוב ותאמרנה הזאת נעמי, והיינו דקאי קרא דכל העיר על נשים והם פטורות מלינה וכנ"ל. אמנם עי' פרש"י על ותהום עליהן כל העיר שנתקבצו לקבור אשתו של בועז. וי"ל.

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת פנחס - היכן מצינו הלכות ודינים הנוגעים לאנשים פרטיים?

תשובה על החידה לפרשת בלק - על מי לא גזרו טומאת ידים (לחד מ"ד)? תשובה לדעת ראבר"ש בתוספתא הובאה בפיה"מ לרמב"ם רפ"ב דטהרות אין טומאת ידי לטבוי", ופנ"מ שאין מטמא משקה.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת פנחס תשפ"ג

המשך השיעור שנמסר ע"י מרן רבינו שליט"א לפני כשבועיים ללומדי ואברכי כולל ומרכז התורה 'תשובות והנהגות'

להתחיל תפילת שמונה עשרה יחד

סיפר לי הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל שבת"ת בקלם הקפידו שכולם יסיימו בבת אחת ממש גאל ישראל, ויתחילו יחד ממש ברגע אחד שמונה עשרה, שרק באופן זה נחשב לתפילה בציבור, וכמו שכתב המשנ"ב (סי"ט ס"ק ל"ה) "ראוי להתחיל תפלת י"ח עם הש"ץ והקהל בשוה".

ומו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל היה מעורר את בני הישיבה לא להתפלל במניינים של בעלי בתים, שהם אינם בקיאים בהלכה, ואינם ממתנים עד שעשרה יתחילו ביחד ממש תפילת שמונה עשרה.

המצטרף לתפילת מי שהתפלל עם הציבור

דעת החזו"א שהנכנס לביהכ"נ ומצא אחד שנשאר מציבור שהתפללו ומתפלל עמו, הרי זה תפילה בציבור, ואפילו גמר הנשאר וזה שהתפלל עמו נשאר ובא אחר ומתפלל עמו נקרא ג"כ תפילה בציבור, והטעם שעד שלא גמרו להתפלל אין התפילות עולות למעלה ולכן עד שלא גמרו כולם נחשב הדבר לצירוף, ומטו משמיה דהתיר ג"כ לדלג בפסוקי דזמרה בשביל תפילה בציבור זה.

ומיהו נראה שאינו נחשב בגדר תפילה בציבור בשלימות ולכן אין לדלג בפסוד"ז שלא התירו לעשות כן רק בשביל תפילה בציבור בשלימות.

אם מותר לנסוע לנפש במקום מבודד שאינ שם מניין

נשאלתי אם מותר לנסוע לכמה ימים למקום מבודד שאין שם מנין כדי לנפוש שם, ונמצא שכמה ימים הוא מפסיד תפילה בציבור ועניית דבר שבקדושה וקריה"ת וכיו"ב.

ונראה שאע"פ שאין כאן איסור דביטול תפילה בציבור, שהרי כשנמצא שם הוא מרוחק מהלך מיל ממקום שיש שם מנין, ולא נתחייב בתפילה בציבור, אבל

מ"מ זהו ביזוי דבר ה', שהיה יכול להישאר במקום שיש מנין ולזכות לקיים מצוות אלו, והוא לא איכפ"ל לילך למקום אחר ולהתבטל ממצוות אלו, ומראה כאילו שהמצוות אינם חשובים בעיניו כזהב וכסף.

ואמנם אם נוסע לצורך הבראת וחזוק גופו כדי שיוכל מעכשיו יותר לעסוק בעבודת ה', מותר, אבל אם נוסע סתם כדי לבלות יש בזה ביזוי דבר ה' ח"ו.

במקום שאין מניין אם ראוי להתאסף להתפלל שלושה יחד

במקום שיש רק שלושה אנשים ואין מנין של עשרה, נראה שראוי להם להתאסף יחד להתפלל, שנאמר "גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו", והרי"ז בגדר "תפילת רבים" אם כי אין זה בגדר "תפילה בציבור".

הנמצא במקום שיש מנין מצומצם

מי שנמצא במקום שיש מנין מצומצם, ואם לא יבוא להתפלל בבית הכנסת יתבטל המנין, אין לו לצאת להתפלל במקום אחר אף אם התפילה בבית כנסת אחר יועיל לו להתפלל בכוונה יותר, שתפילה בציבור היא מצוה דרבים וחשובה היא יותר מכל מ"ע של תורה כיון שמקדשים בה את ה' ברבים, ובפרט במקומות של בעלי בתים שאינם עוסקים בתורה יום יום, שעיקר יהדותם הוא תפילה בציבור, ובביטול תפילה בציבור מתרופף אצלם עיקר היהדות.

תפילה בציבור לבן תורה בלא כובע וחליפה

בחור ישיבה שניכר עליו שהוא בן תורה או כחסידי, ונקלע למקום שאין לו כובע וחליפה, נראה שיתפלל ביחידות ולא יתפלל בציבור בלא כובע וחליפה כדי שלא יתחלל שם שמים.

נסיעה ברכב כשיעור מיל

כתב השולחן ערוך סי' צ' סעי' ט"ז: "ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בעשרה, צריך לילך שם, ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל בעשרה".

ונראה דכמו כן חייב לנסוע בשיעור זמן מיל, בכדי להשיג תפילה בציבור, דשיעור מיל תלוי בזמן ולא במידה.

ואם הוצאות הנסיעה עולה לו כמה פרוטות להוצאות ה'דלק', אף אם מעיקר הדין אינו מחויב להוציא ממון עבור זה, מ"מ השי"ת יראה ללבב, ואם מוציא לצרכיו לדברים שאינם צורך ממש, כ"ש שיעשה כן לצורך גבוה ובפרט כאן בשביל התפילה שתתקבל.

מלשכת הגזית

חתימת מרן רבן של ישראל שליט"א לפני כשבועיים על מכתב הבר"צ אודות השימוש במעלית שבת

ע"י מש"כ בספרי שו"ת תשובות והנהגות ח"ו סי' פ"ד שרבותינו גאוני הדור שאסרו השימוש במעלית שבת, גזרו כפי הנראה על כל המעליות אף באם ימצאו מעלית שלא יהא בה חשש מלאכה, שחששו שלא יבואו לחלק בין המעליות, ועוד שאם נתיר מעלית שבת יבואו להתיר הפעלת בתי חרושת ונסיעה במכוניות ע"י גרמא, ותתהפך השבת לחול ח"ו, וע"כ גזרו רבותינו לאסור להשתמש ב"מעלית שבת" וחדש אסור מן התורה, ושכר שמירת שבת רב מאוד. הנני המצפה לרחמי שמים מרובים משה שטרנבוך.

תשובה בהלכה לרבה הראשי של פנמה

רבה הראשי של פנמה הגאון הרב דוד פרץ שליט"א שעלה לארץ לקראת שמחת נישואי בנו, עלה בשבוע שעבר למעונו של רבן של ישראל מרן רבינו שליט"א להתייעצות בנושאים העומדים על הפרק.

בין היתר שאל אודות איש אחד שקוראים לו מיגל, ובלע"ז צריך לכתוב מיגל כדי לבטא את הסגול תחת הג', וכתבו לו גט בשם מיגל ללא ע', וכעת נשאלה השאלה אם הגט כשר.

והשיב רבינו דכיון שמבינים הכוונה שזהו מיגל - דאין שני שמות מיגל ומיגל, וכל הע' בא רק כדי לבאר את הסגול, אפשר לסמוך בדיעבד להכשיר את הגט.

הדרכות והנהגות

אפילו סתם דיבור אצל החילוניים או המסורתיים מלא בניבול פה

מרן שליט"א מעורר רבות שלא לעבוד במקומות עבודה יחד עם חופשיים ופורקי עול, שהדבר מסוכן מאוד ועלול להביא חורבן רח"ל, שכן אפילו סתם דיבור אצלם מלא בניבול פה וחנופה ויש שם סכנות רבות ברוחניות, ולא רק רק ההתחברות לרשע מסוכנת, אלא גם עצם הדבר לשהות יחד עם רשע במקום אחד מסוכנת מאוד.

והוסיף רבינו שזהו כלל גם בחינוך הבנים, שעל ההורים לבדוק היטב מי נמצא בחברת וסביבת בניהם ובנותיהם, ולא להסתפק בעצם הדבר ששולחים את הבנים והבנות למוסדות חינוך טובים, אלא גם לבדוק בכל עת מי הם החברים והחברות.

חובתינו בדורינו כשהחופשיים הגיעו לשיא השפלות

ובענין זה מרגלא בפומיה דרבינו, שכיון שאנחנו חיים כאן בארץ הקודש בין חופשיים פורקי עול, הרי אנחנו נמצאים בסכנה תמידית שמא נתקרב ונושפע מהם, ולכן מלבד מה שצריך להתרחק מהם מאוד ככל האפשר כדי שלא נושפע מהם, הרי כמו"כ יש לחנך את הבנים והבנות להסתכל עליהם כבהמות וכך לא נושפע מהם.

והביא רבינו בענין זה מה שפירש רש"י בדברי יעקב אבינו לעשיו (בראשית לב, ו-י) "עם לבן גרתי ואחר עד עתה ויהי לי שור וחמור", ופירש"י שם "עם לבן הרשע גרתי ותר"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים". וידוע שרב אחד אמר פעם למרן הגר"ז זצ"ל, שיעקב אבינו נתכוון בזה לבאר איך הצליח לשמור תר"ג מצוות בבית לבן אע"פ שלבן הארמי ביקש לעקור את הכל והיה שונא דת, וזהו מה שאמר "עם לבן גרתי ותר"ג מצוות שמרתי", דאם תשאל איך הצלחתי לשמור תר"ג מצוות ולא ללמוד מדרכיו של לבן, התשובה לזה היא "ויהי לי שור וחמור" - הסתכלתי על לבן כשור וחמור ולא כבן אדם כלל, ולכן לא התפעלתי ממנו כלל, והחזקתי מעמד שלא ללמוד מדרכיו הרעים, ומרן זצ"ל נהנה מאוד ושיבח את דבריו אלו, ואמר שאע"פ שבפשט הפסוק אינו נכון, אבל הרעיון הוא נפלא ונכון מאוד, שאם האדם נותן איזה ערך או חשיבות לרשעים על כרחו ילמד ממעשיהם, ודווקא אם הוא מבטלם בליבו ומסתכל עליהם כבהמות ממש, לא יושפע מהם ומדרכם.

[ועובדא הוי שרב אחד מהלאומיים טען לרבינו שאין ראוי לומר על יהודים רשעים שהם דומים לבהמות, כי סו"ס כולם יהודים וראוי להרבות באהבת ישראל ולא להפחית את ערכם בעינינו, והשיב לו רבינו בשניות, שאדרבה, לכשינתון יראה שגם החופשיים עצמם טוענים שהם דומים לבהמות, שהלא מצוי ביניהם דעה רווחת מאוד גם אצל אנשי המדע והפרופסורים הגדולים שלהם, שהאדם היה ביסודו קוף, ונשתנה צורתו במשך שנים רבות עד שהגיע לצורת אדם, והרי שהם עצמם מזלזלים במעמדם וטוענים שהם צאצאים של קוף].

והוסיף רבינו שלאחר כל זה, עדיין מוטל עלינו להרבות ברחמים ותפילות שניצל מהשפעתם ולא נזוז ח"ו כלשהו מדרך התורה הקדושה, כי ההשפעה מעצם המגע עם הרשעים מזיק ופוגם מאוד אפילו באדם המקודש ביותר כדוגמת אברהם אבינו או יעקב אבינו וכמבואר בפסוקים בחומש בראשית.

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מרן שליט"א

שיעור בכבוד התורה

בשבוע שעבר נשאל מרן שליט"א מיהודי אחד שבמשך ז' שנים לא זכה להיפקד בפרי בטן, וברצונו לעשות בדיקות וכו' כמקובל, אך בעבר הוא שאל את פי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל ומרן זצ"ל הורה לו שלא לעשות כן, וכעת מבקש לשאול דעת תורה מרבינו.

הרהר רבינו קמעה בדבר, ולאחר מכן אמר שאינו יכול להתיר לו לעשות הבדיקות והטיפולים.

לאחר מכן נשאל רבינו מבני ביתו מדוע לא הסכים להתיר זאת, והלא כבר הכריע בדעת תורתו כמ"פ להתיר טיפולים כאלו במצב כזה. והשיב רבינו ואמר: "אכן מבחינה הלכתית אין בזה שום מניעה, אבל יש כאן חשש מצד כבוד התורה, שהרי כל מה שהוא מחפש הוא רק לקבל תשובה שר' משה שטרנבוך אמר לו לא לציית לדברי ר' חיים... וזה איני יכול להשיב לו."

והדברים מפעימים שבעוד גדולתו ותקפו של רבינו בתורה בכל מרחבי התורה, ותשובותיו ועמקותו בכל ד' חלקי השו"ע, ועם גילו המופלג מהגר"ח זצ"ל, מ"מ נמנע מלהשיב תשובה שלא כהוראת הגר"ח זצ"ל, ונימוקו עמו שחושש לאיסור פגיעה בכבוד התורה.

בלילה אחד עבר על כל הספר

סיפר הרה"ג ר' יצחק טננהוז זצ"ל (בראיון למוסף שבת קודש - יתד נאמן): "הגאון רבי משה שטרנבוך התבלט בצעירותו כבעל זיכרון נפלא וכשקדן בלתי מצוי. פעם חפץ לרכוש לעצמו ספר כל שהוא. היו אלו ימי מלחמה והשגת ספרים הייתה בלתי אפשרית. הוא איתר את הספר אצל אדם מסוים שמאין למוכרו. 'לכל הפחות', ביקש מהאיש, 'השאל לי אותו לפרק זמן קצר'. חלפו אך מספר שעות, שבמהלכן הספיק לעבור על הספר מכריכה לכריכה, וכבר השיבו לבעליו..."

וכע"ז שח בפנינו הרב פויזן (מלונדון - קרית ספר), שהוא זוכר את רבינו בבחרותו שהיה רוכש ספר ממוכר ספרים ולמחר חוזר אליו שכבר עבר על כל הספר והאם מוכן להחליף לו בספר אחר שאך יום השתמש בו וזה כחדש.

משמש כ'משיב' בשיבת חברון על כל השי"ס ורמב"ם וספרי האחרונים

סיפר ראש ישיבת פורת יוסף הגאון רבי משה צדקה שליט"א, שזוכר הוא מילדותו שראה את רבינו עומד בישיבת חברון על יד הבימה [ת"יבה], והבחורים באים לשאול אותו שאלות 'היכן כתוב גמרא פלונית', והוא עונה לכל אחד ומצטט לשונות הגמרא בעל פה לכל השואלים.

וכן סיפר בפנינו הגאון רבי זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל, והוסיף שידוע לו שרבי הישיבה ביקשו מרבינו שיקבע לימודו בסמוך לבימה כדי שיהיה נגיש לכל בני הישיבה שיוכלו לשאול אותו שאלות בכל מרחבי השי"ס והאחרונים.

סיפר הגאון חכם שלום כהן זצ"ל שבילילה הראשון כאשר הגיע רבינו לישיבת חברון בימי בחרותו, התחילו לבחון אותו בני הישיבה בכל מרחבי השי"ס, והתבטא רבינו שהוא מסכים להיבחן בכל מקום בכל מרחבי ים התלמוד, שכן ברי לו שאפילו מתוך שינה יוכל לענות בכל מקום בש"ס.

בוחר בעל פה מידי שבוע דפי גמרא עם ראשונים

סיפר הגאון רבי דב אהרן זלזניק, שבימי בחרותו היה עולה לבית רבינו מידי שבוע בשבוע יחד עם עוד שישה בחורים להיבחן על 8 דפי גמרא רש"י ותוס' ורא"ש ור"ן, ורבינו היה בוחר אותם לעומק ולרוחב על דפי הגמרא עם הראשונים, ובתוך כדי המבחן לא פתח מעולם שום ספר, והיה בוחר מתוך הזיכרון בלא לעיין בשעת מעשה בש"ס ובראשונים, והוסיף עוד שיסוד ידיעותיו בתורה באו מהמבחנים הללו, כי רבינו היה מעמידו על האמת ולא היה מניח לו על כל טעות קטנה עד שהוכרח לחזור ולחזור כדי לעמוד בכור המבחן.

החבורות בספר המצוות להרמב"ם

סיפר הרה"ג ר' יהודה פיינגבוים שליט"א שבימי בחרותו - בתקופה שלמד בישיבת הרה"ג ר' יעקב פרידמן שליט"א אירע מעשה מופלא בימי הפורים, כאשר שני בחורים מהישיבה נכנסו כטוב ליכס ביין לבית רבינו, ואמרו שלא ייצאו מהבית עד שרבינו יתחייב להם שילמד עמהם בחברותא. רבינו הרהר בדבר ולאחר זמן השיב שמסכים לקבוע להם חצי שעה בשבוע. והנה שבוע לאחר פורים באו הבחורים בזמן המיועד להם וכמדובר, וביקשו לקבל את פייעון חובם ללמוד עם רבינו. - רבינו שאל אותם מה ברצונם ללמוד, והם השיבו ספר המצוות להרמב"ם, מיד החל רבינו להרצות על המצווה הראשונה ברמב"ם, כמשך כחצי שעה "חבורה" שלמה, ששזר בה את שיטות הראשונים עד ההלכה למעשה ועד החזון איש. הבחורים עמדו נדהמים ובקושי הבינו חלק מועט מהדברים, ועשו חשבון לעצמם ששוב אין להם טעם להמשיך בזה, כי ממה נפשך, כבודם כבר קיבלו בעצם הדבר שלמדו פעם אחת עם רבינו, ומצד ידיעת התורה הרי אם ירצו להבין הדברים יהיו צריכים להכין הדבר כל השבוע וגם לחזור על זה כל השבוע, ואין הדבר באפשרותם במסגרת לימודם בישיבה, ולכן הפסיקו ולא באו עוד..

מערכי תורה

פנחס

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

שאו את ראש כל עדת בני ישראל

כתוב (כ"ו, א') 'ויהי אחרי המגפה ויאמר ה' אל משה וגו', שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'. הנה יש הפסק פרשה באמצע הפסוק, וצריך לבאר למה הפסיק הפרשה באמצע הפסוק, ואם ראוי המקרא ליחלק, למה לא נתחלקו לשני פסוקים. ונראה לבאר בזה, דהנה ברש"י כתב שתי טעמים למה נמנו, משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנין הנותרות, דבר אחר, שכשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנין, עכשיו שקרב למות ולהחזיר צאנו מחזירים במנין. והנה לפי הטעם הראשון שהמנין הוא משום המגיפה, כמו הרועה המונה את צאנו, א"כ תחילת הפסוק ד'ויהי אחרי המגיפה' הוא נתינת טעם להמשך הפסוק, לציווי על המנין, וא"כ הוא דבר אחד וענין אחד, וצריך ליכתב בפסוק אחד, אכן לפי הטעם השני, דמשום שנמסרו לו במנין, מחזירין במנין, אין זה שייך למגפה, וא"כ תחילת הפסוק אינו שייך להציווי על המנין. ונמצא דמחד הוא הקדמה להמשך הפסוק, ומאידך הוא ענין בפ"ע. ולפי זה יש לבאר דלכך הוא נכתב בפסוק אחד, ומ"מ הפסיק הפרשה באמצע, דמה שנכתב בפסוק אחד, הוא משום דלפי הטעם הראשון, הוא דבר אחד עם המנין, ומה שהפסיק בפרשה באמצע, הוא משום דלפי הטעם השני, המנין הוא ענין בפ"ע שאינו שייך למגפה.

ירושת הבת

בדין ירושת הבת במקום שאין בן כתוב (כ"ז, ז' ח') 'והעברת את נחלת אביהן להן וגו', ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו, ופירש רש"י והעברת, לשון עברה, ד"א, על שם שהבת מעברת נחלה משבט לשבט וכו', בכולן הוא אומר ונתתם, ובבת הוא אומר והעברתם. ועוד יש לפרש בטעם השינוי, דבכולן הוא אומר 'ונתתם', ובבת הוא אומר 'והעברתם', דשאני ירושת כל היורשים אחר הבן, מירושת הבת במקום שאין בן, דשאר יורשים, הרי קורבתם יותר רחוקה מהבן, אבל בבת קורבתה להאב היא כמו קורבת הבן, ורק דיש דין קדימה של בן על הבת, [מטעם דבמקום אביו קאי, או מטעם אחר], אבל בקורבתם שוים הם הבן והבת. לפי זה יש לבאר, דבכל הירושות נתחדש ונאמר בזה נתינה חדשה, ולכן כתבה תורה 'ונתתם', שזהו נתינה אחרת מהנתינה שהיה אצל הבן, אבל בבת, דירושתה במקום שאין בן, אינו מכח קורבה ושאריות אחרת מהקורבה והשאריות של הבן, א"כ אין זה נתינה חדשה, אלא רק העברת הירושה להבת, שהיא באותה קורבה של בן, לכן כתוב 'והעברתם', שאין זה אלא העברה, ולא נתינה חדשה.

איש אשר רוח בו - שיודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד

כתוב (כ"ז, ט') שמשוה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה', וכתב רש"י, אלקי הרוחות למה נאמר, אמר לפניו, רבש"ע גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו. והנה להלך בפסוק י"ח כתוב, ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וגו', וכתב רש"י, כאשר שאלת, שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והיינו דבזה שנצטוו למנות את יהושע שהוא איש אשר רוח בו נאמר לו גם שנתקבלה תפלתו שיהא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. והנה בתרגום מפרש, איש אשר רוח בו, 'גבר די רוח נבואה ביה'. וצריך ביאור, מה השייכות שהוא איש שיש בו רוח נבואה, לענין בקשתו של משה רבנו שיהא איש על העדה שיודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, ואיך במה שהוא נביא מתקיים הענין שהוא מהלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

ויש לומר, דהנה בסוף תרי עשר בסוף נבואת מלאכי, שהוא סיום כל ספרי הנביאים, והוא סוף הנבואה בישראל [עד שתחזור בב"א], כתוב 'זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים', ואיתא מהגר"א לבאר בזה, שבזמן שעמדו להם נביאים לישראל, היה הנביא אומר לכל אחד ואחד את עיקר עבודתו ותפקידו בעולם, ומה הוא תיקונו המיוחד לפי שורש נשמתו, ובזה היה מתחזק, אבל כשפסקה נבואה מישראל, אז אין מי שיהא מודיע להם לישראל, מהו עיקר עבודתו של כל אחד, ממילא צריך כל אחד ואחד, להתחזק בכל ענייני התורה והמצוות כולם, וממילא בכלל זה יעשה את עבודתו המיוחדת לו. ולפי"ז פירש הגר"א, שבסוף נבואת מלאכי שהוא הנביא האחרון, אמר להם מלאכי זכרו תורת משה עבדי, שמעכשיו כבר אין מי שיאמר לכל אחד עבודתו המיוחדת, ועל כן צריכים הם לזכור את כל תורת משה, ורק ע"י קיום כל התורה כולה, יגיע כל אחד לתיקון שלו.

ולפי"ז יש לומר, דבקשת משה רבנו, איש שיודע להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, כוללת גם שידע מהו עיקר עבודתו ותיקונו המיוחד לו לפי שורש נשמתו, ובזה נענה שיהושע הוא איש אשר רוח נבואה ביה, וממילא יוכל להעמיד כל אחד על תיקונו המיוחד לו.

נוצר תאנה יאכל פריה

כתוב (כ"ז, כ"ט) שמושה רבנו אמר לפני הקב"ה 'יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה' וכתב רש"י, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי, שירשו בני את גדולתי, א"ל הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל, וזהו שאמר שלמה, נוצר תאנה יאכל פריה. הנה נמשלה הנהגת יהושע שלא למוש מתוך האוהל, לנצירת התאנה, ונראה לבאר בזה, דהנה בנצירת התאנה יש ענין מיוחד יותר מכל פירות, שלעולם צריך לשמור על התאנה, וזה עפ"י המבואר בעירובין דף נ"ד דתאנה כל זמן שאדם ממשיך בה, מוצא בה תאנים, ופירש רש"י שאינן מתבשלין בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, וכל שעה ראוי לאכול מהן, ומבואר דבנצירת התאנה יש ענין מיוחד, שכיון שאינה מתבשלת בבת אחת, אלא היום מעט ולמחר מעט, ובשביל לאסוף התאנים צריך לשמור עליה כל הזמן בלא הפסק, ותמיד להיות מוכן ומזומן ללקט התאנים המוכנות מיד כדי שלא יפלו מהעץ ויפסדו, וכמו דאיתא בגמ' באלו מציאות, דתאנה עם נפילה נמאסת, הרי דמיד עם נפילתה היא נמאסת, ולכן צריך תדיר לשמור עליה ולא לימנע משמירתה אפילו שעה אחת, שלא להפסיד את פירותיה.

והנה איתא בביצה דף כ"ד, אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפילו שעה אחת, דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי, כי אמרה להא שמעתא, באורתא אמר מותרין באכילה, בצפרא אמר מותרין לקבל, אנא דהואי בי מדרשא הדרי בי, לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה. הרי שבתורה יש ענין מיוחד ומסויים שלא ימנע עצמו אפילו שעה אחת מבית המדרש, אלא בכל עת ובכל שעה לא להמשיך מתוך האוהל, ואם מחסר שעה אחת, הרי מפסיד בזה, וכמו שהביא רב, דלוי דלא היה בבית המדרש שעה אחת, לא הדר ביה. וכן מצינו עוד בכמה מקומות בש"ס דבשעה אחת נתחדשו הלכות וזכו להם אותם שהיו בבית המדרש באותה שעה.

ולפי זה יש לומר הביאור במה שנמשלה הנהגת יהושע שלא ימשיך מתוך האוהל לנצירת התאנה, דכמו דבנצירת התאנה מחמת דרך בישולה שהיא מתבשלת היום מעט ולמחר מעט, לכן מיוחדת היא בנצירתה שתמיד צריך לשומרה, ואם שעה אחת אינו נוצרה היא נפסדת ולא יאכל את פריה, כמו כן הוא בתורה, דאם מונע עצמו שעה אחת מבית המדרש, הרי הוא מפסיד בזה את אותם החידושים וההלכות שמתחדשים באותה שעה שמנע עצמו ולא היה בבית המדרש. וזהו שאמרו חז"ל, דיהושע שלא מש מתוך האוהל, הוא נהג בבית המדרש, כמנהג נוצרי התאנה, שכמו שנוצרי התאנה שומרים על התאנה תמיד, ובכך אינם מפסידים שום תאנה, כמו"כ יהושע שלא מש מתוך האוהל, לא הפסיד שום דבר הלכה, וכל התורה מסורה בידו, ורק על ידי כך שלא מש מתוך האוהל לא הפסיד, אבל מי שמונע עצמו שעה אחת מבית המדרש הרי הוא מפסיד.

ולדיא מבואר כן בדברי הגמ' בתמורה דף ט"ז, בשעה שנפטר משה רבינו א"ל ליהושע שאל ממני כל הספקות שיש לך, א"ל רבי כלום הנחתך שעה אחת והלכתי למקום אחר, לא כך כתבת בי ומשרתי יהושע בן נון נער לא ימשיך מתוך האהל. ומבואר דבכך שלא מש מתוך האוהל ולא הניח את משה רבנו שעה אחת, לא היה לו שום ספיקות, וכל התורה הייתה מסורה בידו, הרי דהענין שיהושע לא מש מתוך האהל, הוא בשביל זה שלא יהא מפסיד שום דבר הלכה בהעדרו, וזהו שיהושע היה נוצר התאנה.

מוסף דראש חודש לעתיד לבא

בקרוב מוסף דראש חודש כתוב (כ"ה, י"ד) 'זאת עולת חודש בחדשו וגו'. צריך ביאור למה כתוב זאת עולת חודש בחדשו, רק על עולת ראש חודש, ולא נאמר גם על חטאת דראש חודש, שיהא זה חטאת חודש בחדשו, ולמה הבדיל בזה בין העולה לחטאת. ונראה לבאר בזה, דהנה במשנה בריש שבעות תנן, דחטאת ראש חודש בא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. והנה לעתיד לבא הרי לא יהא טומאת מקדש וקדשיו, ועיין בתוס' זבחים דף מה ע"א, דבהלכה של איסור, לא שייך לפסוק הלכתא למשיחא, ובגליון שם הביאו מתוספות ישנים הטעם דאז יהיו כולם צדיקים. ונמצא דלעתיד לבא, לא תבא החטאת לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ושאינה החטאת דלעתיד לבא, מהחטאת שבאה עד אז, דהשתא החטאת באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, מה שלא יהיה כן לעתיד לבא. אשר לפי זה יש לומר, דלכן הכתוב אומר 'זאת עולת חודש בחדשו', רק על העולה, ולא על החטאת, דבעולה אין שום חילוקים, ולעולם היא באה באותו אופן ובאותה תורה, אבל בחטאת, יש חילוק, דלא לעולם היא באה לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, על כן לא אמר הכתוב שחטאת זו תהיה מידי חודש בחדשו.

צפית לישועה

רבנו החפץ חיים זיע"א פעל פעולות רבות להכין את עצמו ואת הרבים לביאת המשיח בב"א, לצורך זה יסד בראדן כולל קדשים שילמדו בו כהנים ויהיו בקיאים בעבודת הקרבנות, ולזה הוציא הספר אסיפת זקנים בהם ספרי אחרונים על סדר קדשים כדי שיהא מצוי ללומדים ספרי מפרשים לעיונם. כן כתב מאמר חיזוק בגדול חשיבות לימוד קדשים הנקרא תורה אור, וברוב גדלותו ערך את חיבורו לקושי הלכות שהוא כדוגמת חיבור הרי"ף על קדשים, בו פיררשים ודקדוקים וחדושי הלכות. בכלל פעולותיו אלו שלח החפץ חיים מכתבים לכל רבני העיירות שבסביבתו, בו ביקש מהם שישלחו לו רשימות מסודרות בהם יפורט כמה כהנים יש בעירם, מי מהם ראוי לעבודה ואינו בעל מום ל"ע, כדי שיהא בידו רשימה מרוכזת של כהנים המוכנים לעבודה בבית המקדש. הרבנים לא חשו להשיבו, מלבד זקני מרן הגרי"ז זצ"ל שקיבל המכתב, ואמר 'אם החפץ חיים מבקש חייבים להענות לבקשתו', ושלא רשימה מפורטת של הכהנים הראויים לעבודה. פעם אחת הגיע שליח מראדן לבריסק ומסר לרבנו הגר"ח זצ"ל דרישת שלום מהחפץ חיים, השיבו הגר"ח שימסור לחפץ חיים דרישת שלום ממנו, והוסיף ואמר שיאמר לחפץ חיים שהוא דורש בשלום כל אלו שאין להם בית, וגם שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו. השליח לא הבין כונת הגר"ח והיו הדברים תמוהים בעיניו. מפני כך היה נבוך למסור הדברים לחפץ חיים ונמנע מלמסרם. כעבור זמן ראהו החפץ חיים ושאל אותו מה השיב לו הגר"ח, ונאלץ למסור לו את דברי הגר"ח, ויהי כשמוע החפץ חיים את דברי הגר"ח שמח מאוד, וביאר לשליח פשרן של דברים, הדרישת שלום לאלו שאין להם בית, כונת הגר"ח ליראי השם, שבפסוק כתוב בית אהרן ובית הלוי, אבל על יראי ה' לא כתוב בית, ועליהם נתכין הגר"ח שהוא דורש בשלום, ומה שאמר שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו, כונתו לראות כהנים בעבודתם, שהולכים יחיפים, ואבנים על לבו, כונתו שאהיה כהן גדול הנחשאת את אבני החושן על לבו.

מוציאין את האדם מן העולם - עולם שלך!!!

ובואו נראה קצת יותר:

אנו עומדים ומשתוממים, אחרי הכל בלעם היה יודע דעת עליון, היתה לו דרגה גבוהה, כמשה רבינו ע"ה, איך הוא התנהג כחסר דעה. ונוסיף, מרן ראש הישיבה זי"ע"א אומר, כתוב שעשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות (אבות ה, ו). תארו לכם שיש חתונה מפוארת של שתי משפחות חשובות, ורגע לפני החופה המחולת אומר שכחתי איזה משה... תמתינו רגע... מובן מאילו שזה דבר חשוב מאד העומד ברומו של עולם, ששווה להמתין...

ערב שבת בין השמשות... החתונה הגדולה של הבריהא... שבת מלכתא... כבר מזמינים את השבת ואומרים לה 'בואי כלה - בואי כלה', אך לפתע... רק רגע, יש פה איזה משה חשוב... עוד לא נברא פה האתון... והכוונה לכח הדיבור שיהיה באתון, (דהרי "איין כל חדש תחת השמש"). ולמה זה כ"כ חשוב? בזמן כזה מרגש צריך לברוא את פי האתון!...

אלא - אמר מרן הרה"י - הכלה הזו מהותה 'שלמות'. שבת זה שלמות. והנה אין הבריהא שלימה טרם יברא הקב"ה כח של תשובה. ואין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ולולא התשובה - אף אחד לא היה מגיע אל השלימות.

אך זה לא מספיק... הקב"ה ברחמיו ברא לא רק את התשובה, אלא אף את הדבר **שיעור** אותו לשוב בתשובה, גם זה חלק מהשלימות... הקב"ה שולח מעוררים...

ומאד מעניין במבנה של רבינו יונה בספרו 'שערי תשובה', ישנם כמה שערים: שער הראשון - לבאר מהי תשובה, וכיצד עושים אותה. אחר שער שני - לבאר מהם הדברים **המעוררים** לשוב בתשובה. ושער השלישי - לבאר את המצוות של התורה.

הקב"ה ברא דברים שיעוררו אותנו. לכל אדם יש משהו שמעורר אותו, שמדבר אליו. בלעם, הרשע הגדול הזה שאפילו החמור מבין שהוא רשע, יש לו שתי בעיות: א. הוא בעל גאווה מאין כמותו, שלא הניח אחריו כמות... ב. הוא החכם מכלל האדם, יודע דעת עליון... אם כן מי יכול לדבר איתו?... מי יכול לעורר אותו?... אז הקב"ה עשה בריאה מיוחדת שהאתון תדבר, כזה דבר מרעיש ובלתי שגרתי... וזה גם עונה לכבוד של בלעם, לכבודו בראו בריאה חדשה... אשר טרם נשמע כמותה מעולם...

אך בלעם פתאום במקום להיות נרעש כולו מצא חבר... לא נרעש ולא נפחד, לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך, מה את מפריעה לי באמצע הדרך?... אני אהרוג אותך... ואח"כ היתה ביניהם שיחה שלימה כשני חברים טובים, מצא מין את מינו... כי התעללת בי, פרש"י לשון גנאי ובזיון, את לא נותנת לי ללכת - את פשוט מבזה אותי...

ומה קרה לו פתאום, אדם כ"כ מרומם חוזר פתאום לגן ילדים?... מה הפשט בזה... וגם אחרי זה כשהוא רואה את המלאך שמשביר לו בדיוק מה קרה כאן בדקות האחרונות - הוא אומר "חטאתי, כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך"... ורש"י מביא במקום, גם זה גנותו, ועל כרחו הודה, שהוא היה משתבח שידוע דעת עליון ופיו העיד "לא ידעתי"... הרי אם את המלאך שעומד פה לידך אתה לא רואה, מחזה שקי אתה כן רואה!...

ממשיך בלעם, 'ועתה אם רע בעיניך אשובה לך' - וברש"י, להתריס נגד המקום היא תשובה זו.

ומה הולך כאן?... השלוחים השרים כבר אמרו שרואים שאין ביצור הזה שום כח... הוא לא רואה, מלאך נענדו ואיך יראה מחזה שקי, הוא הולך לקלל אומה שלימה בפיו, ואת הבהמה שלו הוא לא יכול להרוג כי אין לו חרב... מה הבעיה, תקלל אותה! אומה שלמה אתה יכול להרוג בפה וחמור לא!?! רואים שאין בו כח... זה דברים מאד משונים מה באמת הפשט, אחרי הכל הוא היה גם אדם גדול...

ולא רק זה, המלאך אח"כ אומר לו "לך עם האנשים" ורש"י מביא בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, ואח"כ לך עם האנשים - כי חלקך עמם וסופך ליאבד מן העולם!!! המלאך אומר לו - סופך להיאבד מן העולם והוא הולך... זה כמו שאני גיד למישהו, אם אתה עובר פה בשביל, תדע שיש שם רוצח באמצע הדרך שהורג את כולם, והוא יילך... איך זה מסתדר עם השכל!?! בכל אופן הוא היה יודע

להפוך עפר ליהלומים

עוד לא התאוששנו מן המכות שנחתו עלינו בפרשיות שלח וקורח, לראות כאלו גדולי עולם שנופלים מאיגרא רמא לבירא עמיקתא... נשיאי העדה, דור דעה, קרה, ועמו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות. כולם נופלים עד שאול תחתית...

אח"כ היתה הפסקה בפרשת חוקת, ושוב - - - בפרשת השבוע, בלעם, אדם שידוע דעת עליון! ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, אבל באומות העולם - קם. ומנהו! בלעם, (ספרי - דברים לד, י) ס' איז דאך מיירעדיג! ועם כזו נפילה... ככה לגמור את כל הקריירה שלו!?! סך הכל הוא היה בן שלשים ושלש... לא יחצו ימיהם... זה גמרא בסנהדרין (קו, ב) נורא!... אמרתי כבד אכבדך והנה מנעך ה' מכבוד... הוא יצא משם בבזיונות, וגם את בלעם בן בעור הרגו בחרב, וגם אין לו חלק לעולם הבא... ארבעה הדיוטות שאין להם חלק לעולם הבא - כדאיתא בריש פרק 'חלק', ובלעם הוא הראשון ברשימה...

מרן רה"י זי"ע"א, מביא, שכתוב (כג, י) "מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל". וכתוב רש"י ע"ז שזה המצוות שיש ליהודים בעפר, לא תחרוש בשור ובחמור, כלאיים, אפר פרה, ועפר סוטה. והשאלה נשאלת, הרי יש כ"כ הרבה מצוות למה בלעם התלהב מהמצוות שמקיימים בעפר?... אומר מרן הרה"י, ונבאר את זה בהגדרה של רבי שמשון פינקוס זצ"ל: מה זה סוחר מיוחד ומצוין... אחד שמשקיע כסף ומרויח זה סוחר טוב רגיל, אבל אחד שלוקח דבר שולי וחסר עניין, ועושה עם זה מליונים! הוא לוקח שמאטע, זבל, ועושה עם זה בנייני פאר... זה סוחר טוב.

אומר בלעם, כלל ישראל לוקחים עפר... כלום. ומה'כלום' הזה הם עושים 'נצח'!... אך בכלל אפשר להתחיל איתם, הם כאלו סוחרים... מכל דבר אפשר לעשות ביזנס... וזכורני שפעם המשגיח הגה"צ רבי דן סגל התלהב... אדם לוקח את הדבר הכי מאוס ושפל שבו, כעשיית צרכיו, ומבדק "אשר יצר" - ומגיע עם זה למעלה! לנצח!!! מכל פעולה הכי קטנה מרויחים מליונים!... עם כזו אומה אי אפשר להתחיל...

בלעם היה מומחה לכיוון השני... לקחת מליונים ולהפוך את זה לעפר... הוא הגיע לדרגה כיוון גבוהה כמו שידוע, נהיה גדול כמשה רבינו, ומה הוא עושה עם זה?... לקלל... להפסיד... להרוג אומה שלימה חפה מפשע, ופרץ גדרו של עולם בבנות מואב. והוא באמת נהיה עפר... ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב, והשליכוהו אחר כבוד לתוך העפר... אנו רצים והם רצים, אנחנו מומחים לקחת עפר ולהפוך אותו ליהלומים, והם מומחים לקחת יהלומים ולהפוך אותם לעפר...

והנה יש פסוק: "ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה". ובתרגום יונתן מוסיף, שאמרה לו 'ני לך בלעם חסיר דעתא אַנְתָּ' מחוסר שכל... וזה עוד קצת עדין... בתרגום ירושלמי כתוב קצת יותר... "ואמרת אתנא לבלעם, וי לך בלעם רשיעא, חסר דעתא, וכל חוכמא לא אישתכח בך"... אין לך טיפת חכמה... "הא אנא בעיר מסאב" - הרי אני בהמה טמאה, ומתה בעולם הזה, "ולא אתיא לעלמא דאתי", איני יכולה לעלות לעולם הבא - ובכל זאת "לא יכלת למילוט יתי בחכמת דעתך" - אינך יכול לקלל אותי בחכמתך. "על אחת כמה וכמה בנוי דאברהם יצחק ויעקב דבזכותהון אתברי עלמא מן שירויא, והיך את אזיל למילט יתהון"...

וכי עולה על דעתך ללכת נגד הקב"ה ולקלל את עמ"י שכל העולם נברא בשבילם!... עם מי אתה מתחיל?... הרי אין עולם בלי עמ"י... איפה השכל שלך?...

ואמנם אם היו אומרים לנו שבלעם הוא חסר דעה בלבד, היינו מבינים כמשי"כ בגמ' בריש חגיגה (ג, ב) איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו, ובלעם הוא הדוגמא לאבד יהלומים יקרים ולהשליכם לאשפה. אבל כתוב פה הרבה יותר... איפה השכל המינימלי שלך?... עם מי אתה מתחיל!... וכי יש לך הוה אמינא שהקב"ה יתן לך שתקלל את העם שלו, ואז הוא יהפוך את כל העולם - בגללך!?!... הרי אם לא יהיה כלל ישראל - לא יהיה עולם, וכמו שכתוב בשבת (פח, א) אם לא היה נעשה ונשמע - היה חוזר העולם לתוהו ובוהו... אז הקדוש ברוך הוא יהפוך את כל העולם ולמה? בשביל שיהיה לך כסף וכבוד... עד כדי כך אתה מדומיין! וזה מה שמוסיף התרגום ירושלמי "יכול חוכמתא לא אישתכח בך", כלום כלום! ריק...

דעת עליון... אלא יש דבר מאד מעניין. 'הקטנה התאווה והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם' - **מהעולם שלך!** לדוגמא, אדם פה בארץ, יש לו וילה גדולה, מלא משרתים, ורכב יוקרתי, הוא יושב בכבודו של עולם, אך כשהוא בא לאמריקה - אין לו כלום!!! נכון, כי שם הוא רק אורח, וכל הקניינים שלו נשארו פה בארץ. והקטנה והתאווה והכבוד - מוציאים את האדם מן העולם, אדם שהוא לוקה בקטנה תאווה וכבוד הוא כאילו נמצא באמריקה... הוא לא נמצא בעולם שלו בכלל, אין שכל...

היום יש ווייז, שנוסעים עם ווייז שמראה את הדרך... הוא מראה לך איך לנסוע. הקטנה התאווה והכבוד זה הווייז שלו... ווייז זה מכונה, המכונה מדברת... אתה שומע בעוד כך וכך מטרים תפנה ימינה, אתה ברחוב פלוני... יש פה קטנה תאווה וכבוד, זה ווייז שמדבר ומראה לך איך ללכת והוא הולך לפיו...

אבל כל ווייז אומר לך איך להגיע, הווייז הזה אומר לך רק איך לצאת מהעולם שלך - אך לא איך להגיע - כי סוף הדרך הוא אובדן הדרך - אבדון מוחלט מכל העולמים.

חז"ל אומרים שהקב"ה אמר לירבעם בן נבט, חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. ומי בראש? שואל ירבעם, והקב"ה משיבו, בן ישי. אי הכי לא בעינא. ומה הכוונה לא בעינא, אם תהיה בגיהנם כן תהיה בראש? הלא אתה מאבד בידיים שני עולמות. אני אסביר לכם את המהלכים בכבוד... בגן עדן כולם רואים אותי ליד דוד המלך ואני שני, זה בזיון... עדיף לוותר על זה. אבל בגיהנם מה איכפת לי, כולם שם כמוני... אין לי בזיונות יותר מידי גדולים... כולם נשרפים באש.

ואת זה אומר ירבעם, שכל חכמי ישראל לפניו הם כקליפת השום!!! איך?!!... הקטנה והתאווה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. אני לא נמצא בעולם שלי בכלל, אני מולך שולל אחר ווייז שמולך אותי. אין שכל. וכשאין שכל - מאבדים את הכל. וזה מציאות ככה...

נקח דוגמא מהמציאות, לפעמים יש הצעה של שידוך, שידוך מקסים שהבחור מאד רצה את זה. אבל אמרו לו לא. אחרי תקופה כשלא הלך להם לצד השני - מסכנים... אז הם חוזרים שוב עם ההצעה הזו. כעת יש למשפחה של הבחור הזה גאווה פנימית שלא נותנת לו להסכים, הכבוד שלו לא מרשה לו להסכים לשידוך... פעם קודמת אמרתם לי לא, כעת אני אגיד לא, לא רבתי... וה'פיקח' הזה מפסיד, והולך למשהו אחר פחות טוב...מה קרה, מה קרה? אמרו לך לא, כעת נותנים לך ואתה יודע שזה טוב מאד, ואתה מסרב, כי זה לא לכבוד שלך... ואנשים ככה מפסידים עולמות על השטויות האלו... ממש שטויות! כלום!!! אבל העיקר שהכבוד שלי לא ייפגע. ככה אמרו עלי? לא רוצה. תהיה ענייני! אל תשקע בשטויות!... אבל אין עם מי לדבר... אתה וירבעם חברים טובים. כל חכמי ישראל לפניו כקליפת השום, ופתאום - כמו תינוק - מאד חשוב מי בראש, אם יראו שאני 'מקום שני' זה בזיון, עדיף כבר ללכת לגיהנם שם לא יראו מי ראשון ומי אחרון...

בן אדם שהקטנה התאווה והכבוד שולטים עליו - אי אפשר לדבר אתו, כי אין לו שליטה על השכל!!! אם תגיד לבן אדם שיש לו ווייז - עדיף לך לנסוע מהדרך השניה, הוא לא ישמע לך, הווייז אומר לי לא ככה, מה אני יכול לעשות...

כתוב, "וירא בלק בן ציפור את כל אשר עשה ישראל לאמורי", אומר רש"י - אמר, אלו שני מלכים שהיינו בטוחים עליהם לא עמדו בפניהם, אנו על אחת כמה וכמה, לפיכך ויגר מואב.

עד היום יודעים כולם, שהיתה קריעת ים סוף. שמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד, נמוגו כל יושבי כנען...

הניסים שנעשו עם האמוריים בפי' חוקת (עי' רש"י כא, יד) ואת הנחלים ארנון - כשם שמספרים בניסי ים סוף כך יש לספר בניסי נחלי ארנון, שאף כאן נעשו ניסים גדולים ומה הם הניסים, בפסוק שאחריו פרש"י בארוכה שהאמורים נחבאו בין נקיקי ההרים ע"מ להרוג את ישראל ונתקרבו ההרים זה לזה ובהרים שכנגד הי' כמין בליטה גדולה שנכנסה לתוך הנקעים והרגום.

והיו הניסים גדולים כעין ניסי ים סוף ועל שניהם אמרו שירה (כא, יז). על ניסי יציאת חז"ל אומרים משל לאמבטי רותחת!!! אף אחד לא העיז לגעת בכלל ישראל... תראו איזה ניסים נעשו להם... בהפטר של שלח, אומרת רחב הזונה לכלב ופנחס (המרגלים) ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ - וכי נפלה אימתכם עלינו, וכי נמוגו כל יושבי הארץ מפניכם. כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם... **ואשר עשיתם לשני מלכי האמורי אשר בעבר הירדן, לסיחון ולעוג אשר החרמתם אותם.** ונשמע וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם!!!

ונשאלת השאלה, בלק שומע את אותו הדבר, והוא מתחיל להילחם איתם, ולהזמין את בלעם... איך הוא לא מפחד?!

מביא הגה"צ רבי ראובן מלמד זצ"ל, תלמידו של מרן המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, בן אדם צריך לדעת - כשיש בן אדם עם מידות רעות ומטרות, אין לו טיפת שכל... דמיונו מולך אותו שולל בדרך פועלו ורצונו. וגם בלק הוא מתחכם, מה הגדלות של משה רבינו? אין כוחו אלא בפיו, אף אנו נבוא עליהם באדם שכוחו בפיו... (רש"י כב, ד), מה הדמיון... ר' שלום שבדרון מגיד מישרים המברך ומעורר הלבבות, אז נביא מולו את מי שמקלל ומדבר סרה, מה הקשר בכלל... אלא אין שכל ואין כלום!

מביא רבי ראובן מלמד בשם רבי לייב חסמן, שכתוב בגמרא (ברכות ה, א) אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירגזו אדם יצר טוב על יצר הרע - שנאמר רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה - שנאמר אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע - שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה - שנאמר ודומו סלה. נשאלת השאלה, אז למה צריך להסתבך?... שזכיר לו ישירות את יום המיתה! אומר ר' לייב חסמן - בדיוק הפוך... אם יזכור ישר את יום המיתה, יהיה לו תאווה להמשיך לעשות עבירות, אכול ושתו כי מחר נמות (ישעיהו כב, ג)... קטנה תאווה וכבוד מוליכים לצד השני, הולך להיות מוות?... אז בוא נחטוף!...

היה בעל תשובה חשוב שאמר לי פעם, כשהייתי חילוני ידעתי שאסור לבזבז רגע בחיים, כי החיים לא יחזרו, אז חבל לי על כל רגע שאני יכול ליהנות בחיים ואני לא נהנה... ממילא לא היה לי רגע בחיים שלא נהניתי בו. אכול ושתו כי מחר נמות... ולכן אחז"ל קודם יקרא ק"ש ויעסוק בתורה, כי רק אז אחרי שקוראים קריאת שמע, ואח"כ עוסקים בתורה, כעת אם יזכיר לו יום המיתה - זה ישפיע...

המוסר הוא תכלין היצר הרע!!!

הטענה על המרגלים היתה שהם ראו את מרים שלקתה על עסקי דיבה, ולא לקחו מוסר.

ליהודי יש תורה ומוסר - בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תכלין (עי' לקמן דברי המ"ב) אבל לו יצויר שבן אדם היה לומד מוסר - לא היתה בעיה עם המרגלים וקרח.

ליהודי יש תורה - וכח של תורה עליו נאמר - הלוא כה דברי כאש נאום ה'. (עיין שלח חגיגה). היהודי משתנה ע"י תורה... אך יש תנאי... עם מוסר וירא"ש.

הרה"צ שאל פעם, כתוב בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תכלין. בנוהג שבעולם תכלין בא להשביח את הבשר הקיים, מה הכוונה שהתורה היא התכלין ליצר הרע?... הרי הוא הבשר עצמו!!

אכן יתכן, שהרי אומר המשנה ברורה בסימן א', (סוף ס"ק י"ב) **וצריך האדם לקבוע לו עת ללמוד ספרי מוסר בכל יום ויום אם מעט ואם הרבה, כי הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. ותכלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל.**

ולכאורה מהו אם מעט ואם הרבה, אם צריך הרבה אין מקום למעט, אלא יתכן והכוונה שבעצם ודאי צריך הרבה וכמוש"כ בעל המסילת ישרים בדרך עץ החיים המודפס בסופו (ועי' ע"ז בהערות ראש הישיבה הגר"י סרנא זצ"ל) אכן, גם מי שלא יכול ללמוד הרבה אין לזלזל במועט ובדרכי החינוך למרן רה"י הגר"י אדלשטיין זצ"ל בעצות לחינוך ולישועה הביא באות ב' - לימוד מוסר חמש דקות בכל יום. וכן ידוע שבצאות מרן הרב שך, ביקש מתלמידיו מחשבה אחת של מוסר כל יום.

אכן יתכן עוד וכפי שיבואר לפנינו וכן משמע רהיטות לשונו, שכתוב פה - כמה שבן אדם יותר גדול הוא צריך ללמוד יותר מוסר, שהרי יצרו גדול הימנו, המוסר זה תכלין היצר הרע... העיקר זה התורה, דברי כאש - זה תורה, רק שתורה צריכה תכלין, וכמו בן אדם שיקח שתי קילו בשר משובח ביותר ויבשלהו ללא מים ותבלינים, הבשר תפל וחסר טעם.

אותו דבר תורה, הבשר זה התורה, היא העיקר, אבל לתורה יש תכלין, והתכלין שלה זה היראת שמים. וכשיש תורה עם יראת שמים - התורה הופכת! זה יהודי.

אכן בלעם זה סיפור אחר... בעצם, בשביל מה בלעם בא לעולם בכלל... אומרים חז"ל (מ"ר ותנחומא ר"פ בלק), שאומות העולם לא יבואו בטענות אם היה לנו אחד כמשה רבינו היינו מתעלים גם כן, והקב"ה ריחם עליהם ונתן להם את בלעם.

וזה שאלה מאד תמוהה: אם רוצים לתת תחליף למשה רבינו אז נותנים את בלעם!!!... אלא זה טעות, מרן רה"י זע"א מביא שבלעם היתה נשמה גבוהה, והוא התחיל כמשה רבינו קטן.

רק כשהקב"ה בא לתת את התורה - כל אחד שאל מה כתיב בה, ועם ישראל אמרו נעשה ונשמע. דהיינו: גוי אומר זה אני! שמעתם פעם

את הלקסיקון הזה? ... זה אני, ככה אני! באני שלי - אל תגע. אם זה לא מתאים לי, אני לא יכול לקבל את זה. אבל יהודי אומר - אין 'אני'. יהודי אומר להקב"ה אם אתה רוצה משהו שאני לא בנוי לזה - תהפוך אותי! אני לא צריך להיות כמו שאני, אף שנוולתי... וסיפרנו בעבר, שהיה אחד שבה אל המשגיח רבי יחזקאל לוינסקי ורבי יחזקאל אמר לו - אתה צריך להיות קצת יותר חכם יותר פיקח... אותו אדם היה קצת גאותן ולא היה מוכן לקבל, הוא ענה לו - 'לך לבוראי שבראני'...

אמר לו ר' יחזקאל - זה שאתה טפש - ידעתי, אבל עד כדי כך - רק עכשיו אני יודע... על מה אתה מתפלל כל יום שלש פעמים "חנונו מאיתך דעה בינה והשכל", במקום זה תודה על כך שאתה טיפש... וכי צריך להישאר טיפש כמו שנוולתי?!! צריכים להשתנות!! צריכים להתרומם ולהיות חכמים.

יהודי אומר - אדרבה, אני מוכן להשתנות. במידות ובהכל... תורה מִשְׁנָה, רק הגויים חשבו - נכון. אנחנו לא מוכנים להשתנות אבל תתן לנו משה רבינו. ואנחנו נשתנה עם החכמה והמוסר שלו, אך נשאר עם המידות שלנו. אומר להם הקב"ה נתתי לכם את בלעם שכתוב בילקוט שמעוני סו"פ ברכה שהוא היה יותר ממשה רבינו!!! משה רבינו לא ידע מי מדבר עמו, ועל בלעם כתוב יודע דעת עליו. משה רבינו לא ידע מתי תיראה עליו השכינה, ובלעם כן ידע, שנא' וידע דעת עליו. הוא היה יותר גדול!!! ועם שניהם הקב"ה דיבר מתי שהם רצו... אם כן - אומר הקב"ה - נתתי לכם! אלא מה, כיון שהוא בעל גאווה ולא מוכן להשתנות, הגאווה גדלה יחד אתו, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, והוא לא עמד בזה ונפל...

אם אתה לא מוכן להשתנות - אין אף לעזור לך. הקדוש ברוך הוא נותן לך ורוצה בטובתך, אבל אם אתה בעצמך לא מוכן להשתנות ולא מוכן לעבוד על עצמך - אין אף לעזור לך.

הרביה שלנו, ר' מאיר חדש, דרכו היתה בשיחה לדבר ולהפסיק. לדבר ולהפסיק. ולמה? כי כך נהג גם הסבא מסלבודקה... והוא סיפר לנו למה: כמו שבתורה יש פרשיות פתוחות וסתומות ליתן רוח בין פרשה לפרשה - להתבונן!!! (עיי' רש"י ריש ויקרא) כך שיחת מוסר של משגיח אמיתי זה לא הרצאה... תתבונן, מה אפשר ליישם למעשה, איפה זה נוגע אלי, ולאן אני יכול להתקדם. אי אפשר לדבר את הכל בבת אחת... מביאים שהגרש"ד וואלקין זצ"ל אמר בשם החפץ חיים, שמתחילת הפרשה עם בלעם עד סוף העניין אין אף סמ"ך או פ"א באמצע... למה, כי בלעם רץ רץ רץ, בלי להתבונן או לחשוב משהו באמצע. [הוא לא למד בסלבודקה מה אפשר לעשות...]

בלעם רץ רץ רץ, הוא רוצה משהו - וזהו זה.

התוכחה שנאמרה ללא מילים...

כעת נדע:

ופה ניגש לדרך של הרביה ר' מאיר חדש והוא מכבשונה של סלובודקה. המדרש (בסוף בראשית ב"ר פצ"ג -ו) אומר, אבא כהן ברדלא אומר אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, שהרי יוסף קטן של שבטים היה, ולא יכלו אחיו לעמוד בתוכחתו כי נבהלו מפניו. וכן האתון הוכיחה את בלעם - ולא יכל לעמוד בפניה, הה"ד ההסכן הסכנתי לעשות לך כן, ויאמר לא. אנחנו, כאשר הקב"ה יוכיח לכל אחד ואחד לפי מה שהוא - על אחת כמה וכמה.

מה פה הקל וחומר, ומה ההסבר בזה:

ונאמר את הדרך של המשגיח, וכי יוסף הוכיח את השבטים: ... מילה לא! הוא דיבר איתם כל כך יפה, בלשון הקודש, הוא שחרר את כולם כדי שאחיו לא יתביישו, הוא הראה להם שהוא מהול, הוא הרגיע אותם 'כי למחיה שלחני אלוקים' איזה תוכחה הוא אמר להם?!

התשובה היא: לא צריך להוכיח... הם ראו באור נכון את מעשיהם, כמה טובות יוסף עשה עמם, ותאומם הם קלטו שהם בידיים של יוסף.

הוא היה יכול להרוג אותם כבר מהרגע הראשון... והוא כל כך דואג להם, דואג לכבוד שלהם, הוא כל כך מחפה עליהם... בו אתם חשדתם ודיברתם עליו סרה, ורציתם כל כך להרוג אותו?!... אותו הורדתם למצריים?!... אתם לא מתביישים?!

בלעם!!! מה היתה התוכחה של האתון?... בלעם! מה הקדוש ברוך הוא לא עושה בשבילך... אמרה לו אתה טיפש, תפתח את העיניים שלך, מה לא עושים בשבילך... הרי אתה עצמך - רשע מרושע. והקדוש ברוך הוא **בשבילך** בורא פה אצלי - האתון, הוא עושה שאני אגרום להציל אותך... בשביל זה הוא עיכב את ה"כֶּלֶה" בששת ימי בראשית... אחר כך הוא שולח מלאך, ואומר רש"י - מלאך של רחמים. תראה אף הוא הופך בשבילך את העולם, ואתה לא שומע... הוא מעמיד את המלאך מולך, והמלאך מדבר אתך, ומסביר לך, ומוזהיר אותך - ... תראה כמה יוצאים לקראתך, ואתה נשאר עקשן...

נתאר אחד שרוצה לצאת לטיול ודווקא לגינן... ומסבירים לו - זה לא בשבילך, זה מסוכן... והוא מתעקש, ובסוף הוא בא לשמה, מפרפר בין חיים למות, וחוזר חזרה לארץ ואז באים ההורים שלו... הוא מתבייש בפניהם... כמה הזהרנו אותך, כמה דברנו איתך... ואיך אתה הגבת?!! תמיד אתם לא מרשים לי לצאת לטיולים, תמיד אתם מפריעים... והנה התשובה...

ממש כמו בלעם, כמו תינוק... תראה מה הקב"ה עושה בשבילך... תראה כמה הוא מרומם אותך, שתהיה יודע דעת עליו, ואף יותר ממה רבינו!!! מחזה שקי יחזה... ומשה רבינו לא יכול לראות את זה... כן כתוב בילקוט (סוף ברכה) הוא יודע מתי הקב"ה ידבר אתו, ואף יותר ממה רבינו, מה לא עשו בשבילך... ואיפה אתה... רץ רץ... וכל מי שמנסה לעזור לך - אתה כועס על האתון, מה את מפריעה לו... אני אהרוג אותך!!! וכאשר בא המלאך ומסביר לו, מה בלעם עונה לו?!!... אם רע בעיניך אשובה לי... הוא מתריס מול המקום, ופרש"י ואומר: 'הוא בעצמו ציוני ללכת ואתה מלאך מבטל את דבריו, למד הוא בכך שאומר דבר ומלאך מחזירו. אמר לאברהם "קח נא את בןך את יחידך" וגו' ועל ידי מלאך ביטל את דבריו. אף אני - אם רע בעיניך צריך אני לשוב'. הוא מתלונן כל הזמן, לא נותנים לי... מפריעים לי... אבל האמת היא שרוצים בסך הכל את טובתך!!! רוצים להציל אותך!!! וכשהוא מתחיל לקלוט את זה, והוא רואה לאיזה באר שחת הוא צועד - - - הוא לא יכול לעמוד בזה...

וזה שממשיך המדרש לכשיבוא הקב"ה ויוכיח לכאורה לפי מה שהוא, כשיבוא הקב"ה לעתיד לבא לכל יהודי! לכל אחד ואחד לפי מה שהוא... כמה הקב"ה שלח שלוחים בשבילך להורות לך שתלך בדרך טובה, שתצליח... ואתה מתרגז על כל ההפרעות... שלחו לך בטוב, ברע, תמיד התעקשת... אתה פשוט תתבייש... כמה טובות הקדוש ברוך הוא מרעיף על בן אדם, כמה הוא נותן לו, וכל זמן שאדם חי - הקב"ה לא מעניש אותו כגמולו, וכי זה בעיה בשביל הקב"ה להעניש בן אדם?!!... כי רגע באפו חיים ברצונו. אבל לא... הא ממשיך לתת לך ולהרעיף עליך טובה... הוא שולח לך בצורה כזו - תחזור בד, ובצורה אחרת - תחזור בד'... מידי פעם הוא מזכיר לך, ולבסוף אתה תתבייש... אף יכלתי - מול כאלו טובות - בדוקא להמשיך ולמרוד?!!... ואתם לא צריכים ללכת רחוק...

בחור בישיבה, לפעמים מעירים לו על התנהגות שאינה ראויה וכדומה, הוא בטוח 'כולם שונאים אותי'... למה אתה חושב?!! מעירים לך לטובתך, תשב ותלמד, תשקיע, תקום לתפילה - יהיה לך טוב... ככה תצליח יותר... אף הבחור בטוח ששונאים אותו, תמיד מסתכלים על החסרונות שלו... תראו את הדברים הטובים שלו...

פעם היה אחד עילוי גדול כמו בספרים. כולם היו קמים לתפילה בזמן... אותו עילוי רציני, היה קופץ באחת עשרה בבוקר וצועק "יתגבר כארי"!!... נו נו...

ר' אליה לופיאן כל בוקר היה בא ומעיר בחורים, לא מדין משגיח, מדין חסד...!!! הוא היה אומר את זה.

שבחור יחשוב רגע כמה הקדוש ברוך הוא מחזר אחריו, נותן לו אנשים שיעירו לו בצורה יפה, לא כועסים עליו... והוא בטוח - תמיד כולם נגדי... אבל תתבונן לרגע...

פעם הרח"י אמר למישהו: בחור נמצא בישיבה, הוא רואה שיש בחורים שמשקיעים, הם מתמידים, עמלים בתורה, ותוהה לעצמו: אני בעל כישרון פי כמה מהם... אחרי זה בחיים הוא רואה שהם מצליחים יותר ממנו... והוא נשאר בצד, והוא לא יכול לסלוח לעצמו... איפה הייתי?... יכלתי להיות פי כמה מהם?...! כשבלעם נמצא שם בגיהנם, הוא יודע שהוא יכל להיות עם משה רבינו בגן עדן, וכעת הוא נמצא בעומק הגיהנם, הוא לא יכול לסלוח לעצמו... וכן ירבעם, דואג, ואחיתופל וכיוצא ב.

בחור כל השנים בישיבה 'שיחק אותה' לומד, והרגיע את עצמו שהוא כישרוני וכו', ואחרי זה בשידוכים הוא לא רואה שאומרים עליו שהוא בחיר הישיבה... והוא לא מבין, אף לא רואים את זה שהוא בחיר הישיבה... אחרי זה בחיים בעוד כמה תחנות הוא קולט שהוא לא מה שהוא חושב, ואז הוא בוכה על עצמו...

שולחים לך מלאכי רחמים - לטובתך!!! הם מאירים לך, ומסבירים לך, תנצל את החיים!!! תנצל אותם!

החיזוק לקראת השלשים

דרך אגב, נמצאים כעת בשלושים של מרן רה"י ר' גרשון אדלשטיין זצ"ל.

קיבלתי מרבותינו ראשי הישיבה לעורר על שני נושאים:

א. מורינו רה"י הגרב"ד שליט"א אמר, שמרן רה"י ר' גרשון לא סבל 'הפקרות'. לבזבז זמן לחינם הוא מאד לא אהב את זה. הוא סלח לבחורים, והבין אותם, אבל לא לבזבז זמן לחינם.

אין שום הצדקה לכך שבחור ייצא לביתו בזמן קיץ גם לא ביום שישי בבוקר, יש זמן מספיק בצהריים. כמה שהוא מתגעגע לאבא ולאמא - מאד מובן... אבל כמה שאתה מתגעגע - נתגבר... יתגבר כארי!!! עוד שעתיים שלש לא יקרה שום דבר... יש סדר א', מה בוער לך?... וכן במוצ"ש, כשנגמרה השבת - באים! איזה סיבה יש להרוג סתם את הזמן?... באים והולכים!

דרך אגב, פעם בישיבות היו קוראים לתופעה כזו "תינוק הבורח מבית הספר"... בישיבות אחרות דברו על "הבורח מבית הספר", ובסלבודקא דברו על ה-"תינוק"... כל אחד צריך להחליט לאיזה קטגוריה משניהם הוא שייך.

דבר נוסף אמר לי מוריניו רה"י הג"ר איתמר גרבוז שליט"א, שאם יש בחור שיש לו פלאפון כשר, שישאיר אותו בבית ויתן לו להירגע בחודש הקרוב... ויהיה זה לעילוי נשמת הרה"י ר' גרשון, שהראש יהיה מונח רק בלימוד!

אנחנו יודעים שהגאון ר' אביעזר פילץ אמר שהמעלה של ישיבה זה שאתה מופקע מהרחוב, וכשיש פלאפון - זה מחזיר אותך לרחוב... זה שתי משימות לא קשות בכלל, זה לא כזה מסירות נפש...

כח של אריה, וההתנשאות

הגאון ר' משה שמואל שפירא מביא שכתוב "הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא", מהו כלביא יקום?... אומר רש"י 'כשהן עומדין משנתן שחרית, הן מתגברים כלביא וכארי לחטוף את המצוות. ללבוש ציצית, לקרוא את שמע, ולהניח תפילין. שואל רבי משה שמואל, כתוב פה שבכדי לקרוא ק"ש בבוקר צריך להיות אריה, אם כן אפוא מה התביעה על אחד שהוא לא אריה?...

אומר ר' משה שמואל (ר"י באר יעקב) כתוב יתגבר כארי לעבודת בוראו, והגר"א כותב שהמקור הוא מהמדרש הזה. רואים שיש לבן אדם כח של אריה להתגבר. אמנם על שועל אין תביעה למה הוא לא אריה, אבל על אריה יש תביעה גדולה למה הוא לא מתנהג כאריה. ומי שממשיך לישון הוא אריה שמתנהג כמו שועל, וחבל... חבל להפסיד את הכח של אריה. כי מי שבאמת לא קם, הוא נשאר שועל ובאמת בסוף אין לו כח... וזה בדוק ומנוסה! מי שבאמת מתפנק - אחרי זה בחיים הוא סובל מזה הרבה!!!

מה זה "וכארי יתנשא"?...

אומר הנצי"ב, בהעמק דבר, לאריה יש שתי תכונות, א. כח של אריה, זה עוצמה אדירה!! ב. התנשאות. ותכונת ההתנשאות זה שהאריה לוקח דברים מעבר לכוחות שלו וככה הוא מצליח...!

כל יהודי עם השאיפות שלו הוא יכול להצליח גם בדברים שמעבר לכוחותיו.

הגרמ"ש שפירא מביא את הרמב"ן הידוע ויקהל, שעם ישראל נגשו למלאכת המשכן, שהיתה זו מלאכה עדינה מאד, שלא מתאימה לעובדי בנין, שבזה עסקו עד עכשיו... אבל נשאה רוחם אותם והם באו אל משה ואמרו - אנחנו יכולים!!!

אדם שרוצה, ושואף, ומבקש, ומתפלל - מגיע!

ללמוד טוב בלי אינטרסים...

אני רוצה לומר לכם: הגדלות הזו של ר' גרשון, היא גדלות רב גוונית. מדברים עליו בהמון תחומים ונושאים, הוא היה מושלם בכל, אדם של שלמות. אבל מאד כואב לי שלא כ"כ מדברים על נושא אחד... אני כן מדבר על זה:

אני הייתי בפוניבז'... האדם שהיה יחסית בצד כל הזמן זה היה מרן ראש הישיבה רבי גרשון! זה לא יעזור לאף אחד... לא הוא היה הכוכב

של הישיבה! זה היה השיטה שלו. השיעורים הכי מעניינים לא היו השיעורים שלו... והלמדנים והבעלי כשרון לא היו איתו כל הזמן. היתה לו שיטה למסור שיעור כמה שיותר פשוט וכמה שיותר קל... ככה כל הבחורים מבינים, כולם טוב להם, זה מה שאני רוצה! ישנם מגידי שיעורים שרק הבעלי כשרון אוחזים את המהלך שלהם. זו לא היתה השיטה שלו. ידעו תמיד שהוא גאון עולם, אבל הוא היה תמיד דבק במה שהבין שזה רצון ה', ולא הסתכל על המעמד שלו.

ופתאום כל הגלגל התהפך, וכסאו נכון במרומי קרת וכולם הכירו ברום מעלתו כגדול ומנהיג הדור, ותורתו ומוסריו היו לעיניים בכל קצוי תבל, ולאורו נסעו והלכו.

אדם צריך לדעת זאת וזה דבר כ"כ פשוט, כ"כ אמיתי:

שאלו את רבי גרשון עצמו, איך נהיים אדם גדול?... אמר ר' גרשון כשלא חושבים על זה, ורק לומדים! וזה מה שהוא היה. הוא למד בלי חשבונות, ולא רק זה, הוא פרגן לשאר ראשי הישיבה את כל הכבוד, זה בכלל לא היה איכפת לו שהוא יחסית בצד, אדרבה, הוא שמח מזה... הוא כל הזמן עזר וסייע לכולם.

[ומרגש היה לראות איך לעומתו מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א שמח בגדלותו וקבל את דעתו והנהגתו].

וכזה היה ר' גרשון. לעשות טוב על הנשמה לכולם... על הגוף, על הנפש. ובאמת העולם הכיר בו. אדם של שלימות בכל!!! ענק בתורה, כעת רואים את זה בספרים שלו.

איזה ראש ישיבה אחד אמר, אני לא מבין... כשהייתי בשיעורים שלו, זה לא עניין אותי, ולא תפס אצלי מקום, היום, כשאני עצמי צריך למסור שיעור ואני מחפש מה לומר, אני מסתכל בספרים שלו ויש לי שיעור מסודר ערוך ויפה...

זו המציאות! אדם שרוצה להיות גדול, אל תסתכל מה יהיה איתי, איפה אני אוזן... שב ותלמד וסוף הכבוד לבוא.

ואחז"ל בילקו"ש אדם נמצא בודד וחושב מי רואה אותי, אמר הקב"ה אני רואה אותך, שנאמר אם יסתיר איש במסתרים ואנכי לא אראנו.

והנה כבר דובר ויסופר לדור ה'אדם כי ימות באהל' - את התמונה המרהיבה שלו בשעת מיתתו כשבידו הדף של מראה המקומות, ומתוך ד"ת בישיבה של מטה נקרא לישיבה של מעלה.

ואיזו הרגשה קטנה, ידוע שמי שהיה קשור עם הנפטר בא ללוותו לבית עולמו, וסמוך לפטירתו הוא רואה אותם, בד"כ זה קרובי משפחה. בספרו של הג"ר שלמה היימן בהקדמה של תלמידו מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל הוא מביא שסמוך לפטירתו הוא אמר הביאו שני כסאות, אחד לרע"א והב' לרבי חיים עוזר שבאו לכאן. וכידוע שעיקר עיסוקו היה בתורת הרע"א, ולמד בישיבתו של רח"ע.

והנה הגאון רבי אהרן קוטלר מביא בספרו 'משנת רבי אהרן' (ח"א עמוד ג) את לשון ה'מרגניתא דבי רב' אשרי מי שמטה אוזנו לשמוע דברי תורה בכל יום, תורת ה' תמימה עומדת לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו, ואומרת ה' עמך גבור החיל, הנה באתי ללמדך, 'על כן יצאתי לקראתך לשחר פניך ואמצאך' וכו'.

התורה עצמה יצאה לקראתו ללוותו, היא זו שהיתה הכי קרובה אליו, ומסר נפשו על כבודה ורוממותה, והיא באה לצאת לקראתו וללוותו.

...אשרי העם שככה לו ---

עמל של תורה, עמל של ירא"ש, עמל של תפילה. אל תתחכם! ותראה בסוף חיך את כל הכבוד... הלואי וכולם יאריכו ימים עד מאה, אבל הרבה קודם... הפוך בה והפוך בה דכולה בה!!!

לע"נ

עובדיה בן לולו ע"ה

נלב"ע ז' תמוז

תנצב"ה

לע"נ

עליזה - אליזבט בת לולו ע"ה

והלה - בלה בת לולו ע"ה

נלב"ע ו' תמוז

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדדים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729

כמו"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדדים פון בחיגו לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025

כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמרו בישיה"ק

"ארבע מדות בנותני צדקה; הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים עינו רעה בשל אחרים, יתנו אחרים והוא לא יתן עינו רעה בשלו, יתן ויתנו אחרים חסיד, לא יתן ולא יתנו אחרים רשע" (ה', י"ג).

א. ארבע מידות בנותני צדקה:

ארבעת המידות שמנתה המשנה בנותני צדקה מדברות במידות האמצעיות שבבני האדם ובמידות הקוטביות, המידה הראשונה היא 'הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים', שהוא אדם בעל חסד שרוצה ליתן משלו, אך חושק רק בכבוד עצמו שלו תהיה נאווה תהילה ואינו חפץ שגם אחרים ייחשבו לבעלי חסד, והוא אדם ש'עינו רעה בשל אחרים'. המידה השנייה היא להפך, של מי שרוצה ש'יתנו אחרים והוא לא יתן', שהיא מידת האיש הכלי, שאמנם רוצה שירבה החסד בעולם, אולם שלא ילקח משלו מאומה, ועליו אומרת המשנה 'עינו רעה בשלו'.

ועל אלה מגיעות המידות האחרונות של החסיד והרשע, החסיד הוא מי שרוצה בטובת העולם, הן של הנותנים והן של המקבלים, שגם הוא יתן וגם יתנו אחרים, והרשע הוא האיש האכזר וחסר הלב מכל וכל, שלא חס על טובת העניים, ואף לא רוצה שיתנו אחרים.

ובביאור החסרון במידה הראשונה 'הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים' נראה שהדברים כפשוטן, כפי שביארנו וכמו שכבר כתב רבינו יונה, ש'רוצה כל הטובה והשבח לעצמו ואין רצונו בתועלת הבריות', שמי שרוצה שכל טובת הבריות תעבור רק דרכו ואילו אחרים לא יתנו, מוכיח בכך שאין טובת העניים לנגד עיניו אלא רק טובת עצמו, שהוא יקבל את הטובה והשבח, ואין לו חפץ שגם אחרים יתכבדו כמותו.

אולם נראה שיש בזה עוד רעה אחת הגדולה הימנה, על פי המבואר בשערי תשובה בכמה מקומות (עי' שער ג' אות ק"ס ועוד) ש'ענין שונאי ה' נמצא לפעמים גם באנשים שהם עושים המצוה ונזהרים מכל עבירה', וזאת אם עינים של אותם אנשים צרה בשל אחרים, ואין דעתם נוחה בכך שיש עוד אנשים כערכם שגדולים בתורה ובמעשים, שכל אלו נחשבים לחלק מכת "שונאי ה'".

משל למה הדבר דומה, לבן בין הבנים, שאם הוא באמת אוהב את אביו, אינו מסתפק בכך שעושה את רצונו אלא רוצה שגם אחיו יעשו נחת רוח לאב. ואף אם האחים גדולים עליו במעלתם ועושים עוד יותר את רצון אביהם, אין עינו צרה בשלהם, מפני שהוא אוהב את אביו, ואדרבה, ככל שעושים יותר את רצונו כך גם הוא נהיה מרוצה יותר.

כן הוא הדבר לענין אבינו שבשמים, מי שאוהב את בוראו אהבה אמיתית ירצה להרבות את כבודו במאד מאד, שלא רק הוא יעשה את רצון קונו אלא כל הבריות כולם יתאגדו שכם אחד לעבודתו. ואם עינו צרה בשל אחרים הרי הדבר מוכיח חלילה על שנאת הבורא, שאינו רוצה שיהיו אחרים כמותו שיעשו נחת רוח לאביהם שבשמים, וכל מעייניו נתונים לטובת עצמו - שהוא יהיה העבד היחיד שיעבוד את המלך. ועליו כותב רבינו יונה שהוא ודאי שונא ה', כי 'אין רצונו בקיום עבודתו ואשר ירבון מאד עבדיו ויראיו'.

ב. מלח ממון חסד:

המידה השנייה במשנה היא כאמור, 'יתנו אחרים והוא לא יתן', אשר הוא הקרוי מי ש'עינו רעה בשלו'. והביאור הוא לכאורה כפשוטו, שמי שאינו רוצה לתת משלו זוהי מידת הקמצנות, שלא אכפת לו שאחרים יתנו ובלבד שלא יוצרך להוציא מאומה ממזונו.

אמנם יש לעיין מדוע הלשון על אדם כזה היא 'עינו רעה בשלו', והלא אדרבה, עינו יפה בשלו... הוא אוהב את רכושו ואת כספו ומעדיף להשאירו ברשותו, וכל מה ש'עינו רעה' הרי זה כלפי העניים המתדפקים על דלתו, או כלפי האחרים שנותנים להם ממתת ידם, שעליהם הוא שם את עינו הרעה ומעדיף שיתחסרו ממנום ובלבד שלא יקרבו מגשת אליו.

והנה בהלכות מתנות עניים (פ"ה ה"ב) כתב הרמב"ם ז"ל; "לעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא היזק נגלל בשביל הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום", ואת לשון זו הביא גם השולחן ערוך בהלכותיו (יו"ד סי' רמ"ז ס"ב), ובפשטות נראה שכל מה שבא הרמב"ם לחדש הוא רק שלמרות שמעשה הצדקה הוא חיסור הממון, מכל מקום אין האדם בא ממנו

לידי חסרון, ולא גרע משאר כל המצוות שבתורה שאין אדם שומע ומפסיד. אולם האמת היא יתירה מזו, דהנה הגר"א בביאורו על השו"ע שם (סק"ג) ציין לדברי הגמ' בכתובות (ס"ו, ב') "מלח ממון חסר", שם מביאה הגמרא מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, שאל אותה מי היא, והיא אמרה לו שהיא בתו של נקדימון בן גוריון, "אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך, אמרה לו רבי לא כדן מתלין מתלא בירושלים - מלח ממון חסר" וכו', יעו"ש בכל פרטי המעשה.

ופירש רש"י, "מלח ממון חסר - הרוצה למלוח ממונו, כלומר לגרום לו שיתקיים, יחסרנו לצדקה תמיד, וחסרוננו זהו קיומו", ופירושם של דברים, שמלבד תפקידו של המלח לתבל את המאכל ולתת בו טעם, יש לו תפקיד נוסף והוא לקיים את מה שמשמרים בתוכו, וכמו שמצינו לענין אוכל משומר במלח שעומד לימים רבים, ובפרט בזמנם שלא היו אמצעים לשימור האוכל כמו בימינו, שהיו מולחים את הדגים וכיוצא באלו במלח וכך מחזיקים אותם לאורך ימים.

וכבר בתורה מצינו בפרשת קורח (במדבר י"ח, י"ט) שהקב"ה כרת עם אהרן ובניו ברית מלח עולם, ואמרו בפסיקתא שם "ברית מלח עולם הוא, בדבר הבריא בדבר שאינו מתלעלע ולא מסריח ולא עוד אלא שמבריא את אחרים", והיינו שהמלח הוא השומר גם על אחרים שלא יתלעלו ויתקלקלו.

ועל פי זה הביאה בתו של נקדימון את המשל שמשלו המושלים בירושלים, שהרוצה שממונו יומלח, כלומר שממונו ישתמר, יחסר ממונו ויתן לצדקה, וכך לא יפחת הממון וילך. ולפיכך בית אביה שלא הרבו לתרום מרכושם לא זכו שממונם יתקיים בידם.

אם כן מתבאר לנו שמה ש'לעולם אין אדם מעני מן הצדקה' אין זה רק מצד שחסרון הממון אינו גורם הפסד לאדם, אלא אדרבה ואדרבה, כל העשירות מגיעה דוקא מכח הצדקה - עשר בשביל שתתעשר, וככל שהאדם 'מולח' את ממונו ומפריש ממנו לצדקה כך ממונו שנותן לו מתרבה עוד ועוד, וה'מלח' עצמו הוא הדבר המקיים את הממון.

אלא שיש לבאר את מהות הדמיון בין צדקה לבין מלח, הרי הצורה שבה המלח משמר את המאכל היא על ידי שהוא מונח בתוכו, יחד איתו, וכך עומד טעמו של המאכל המלוח בו וריחו לא נמר. מה שאין כן בצדקה, הלא 'מליחת' הממון נעשית בצורה הפוכה בדיוק - במקום להשאיר את הממון המיועד לצדקה יחד עם שאר הממון, האדם מפריש אותו לאחרים ומוציאו מנכסיו, ועל ידי כך משתמר הממון הנותר. אם כן כיצד ניתן להמשיל את הצדקה לנתינת מלח.

ובביאור הדברים על פי לשון הטור בהלכות צדקה (יו"ד סי' רמ"ז) שכתב: "אל יעלה בליבו עצה לומר איך אחסר ממוני ליתנו לעניים, כי יש לו לדעת שאין הממון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים ממנו וזהו החלק הטובה שיהיה לו וכו', ועוד כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד".

וכאן מבואר שיש תביעה נוספת על האדם, שאינו יכול לומר 'איך אחסר ממונו ליתנו לעניים', כיון שכל מה שניתן לו הממון הוא רק בתורת פקדון 'לעשות בו רצון המפקיד', וממילא אין לו רשות להשאירו אצלו, הוא מוכרח להעבירו הלאה ולחלקו אל הצריכים לו.

ולכאורה השאלה נשאלת כיצד למעשה יוכל האדם להרגיש שממונו מסור בידו רק כפקדון, והרי לאחר הברכה שברכו ה' ודאי ש'הארץ נתן לבני אדם' והוא הבעלים על רכושו לעשות בו ככל אשר יחפוץ, בידו הרשות לקבוע למי להוסיף ולמי להפחית, בעבור מה להשתמש יותר ובעבור פחות, והוא רשאי לעשות את צרכיו ואת כל העולה על רוחו. וכי האם בגלל שיש עליו גם חיוב צדקה אין זה נחשב שהוא הבעלים על הממון?

אך הביאור הוא פשוט, שבאמת כל המושג 'פקדון' מתפרש רק ביחס למה שהאדם אינו צריך ומונח בידו בתורת שמירה. גם אחרי שהאדם יעשה את כל צרכיו ויהנה מחלקו, עדיין ניתן לו חלק משמים שהושם בידו רק בכדי להעבירו הלאה ולעשות עמו חסד כפי כוחו, וחלק זה הוא הנקרא 'פקדון'.

ג. מה יתן לך ומה יוסיף לך:

וכבר סיפרנו את דבר המעשה שהיה עמדי מקדמת דנא, שעמדתי להכנס אל ביתו של מוין הגרמני ל"ל שטיינמן זצ"ל, ולפני שנכנסתי יצא מן הבית גביר נכבד ובעל ממון, אחד מגדולי התומכין דאורייתא בדורנו. הגרמני לא ידע שהבחנתי מי שהיה לפני בחדר, וכשעמדתי לפניו פנימה אמר לי, בא ותשמע דבר פלא שנשגב מדרך אנוש. מקודם היה כאן עשיר גדול שסיפר לי שסכום כספו הסתכם השנה בסך שלוש מאות ועשרים מליון דולר, ומתוכם תרם להיכלי התורה מחצית - על סך מאה ושישים מליונים. הגידה נא לי דבר שאין בכוחי להבין, וכי מה יש לו לעשות בשאר כל הכסף?...

אותו גביר מן הסתם סיפר להגרמני ל"ל בהתלהבות על הסכום העצום אותו תרם, וציפה לתגובה של הערכה, שאותה מן הסתם אכן זכה לקבל, אולם אליבא דאמת לא הצליח הגרמני ל"ל להבין מה נשאר לו לעשות עם שאר כל הממון... וכך אמר לי אז: מה יש לו לעשות יותר ממני? אמנם אני אוכל שלוש ארוחות ביום, ויתכן שהוא אוכל חמש, אבל עדיין, האם בשביל זה הוא צריך את כל המליונים?...

זהו היחס האמיתי לכל הממון שניתן לאדם, שהוא ניתן רק לצורכו של האדם. כל דבר אחר שנועד לצורך מותרות הרי הוא דבר מיותר, שבאמת אין בו מאומה... הלא כל מה שיש לאדם נוצר בשביל לסייע לו לשרת את קונו, ומה יש לעשות בכל זולת זאת, הכל הבל ואין בו מועיל.

ממילא מובן שמה שהאדם זקוק לו לצורך צרכיו, זה אכן דבר שניתן לו במתנת שמים ונכנס תחת גדר בעלותו. על אומר דא אמרו חז"ל בכתובות שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, וכל זה מטעם שמה יירד מנכסיו (שם ס"ז, ב') ויצטרך לבריות (שם נ"א, א'), כיון שהממון ניתן לו לצורך עצמו שיהיה לו כדי סיפוקו. התורה אינה נותנת את הממון לאדם סתם כך, והיא אכן מוסרת אותו לשימושיו, כשבכלל זה נכלל כל מה שהאדם נזקק אליו בדרכי בן אנוש. לעומת זאת כל מה שאינו זקוק לו לאותו צורך זהו דבר מיותר בעצם, שכל המטרה שבעבורה נתנו לו זאת הרי היא כעין 'פקדון' - לקיים את מצוותו של הנותן ולחלק לעניים.

כאשר האדם יבין את זאת וייתחש לממון בצורה הנכונה, שמה שהוא צריך לו כדי חייו אכן מגיע לו אך כל השאר הוא סרח העודף שאין בו שום מטרה לצורך עצמו, אז נתינתו תגיע מאלוה, בהבינו כי הוא שומר שאין לו למעול ברצונו של המפקיד. לא שהוא נותן לצדקה לאחרים, אלא מלכתחילה הממון מסור לו בתורת גזר, והוא רק הסרסור המעביר את החבילה מהכא להתם... ועל פי זה יתבאר מאליו שהצורה 'למלוח' את הממון אינה מתחילה בהפרשה שאותה האדם מפריש, אלא בכל היחס שאותו הוא נותן לממון מעיקרא. אין לו ממון שמתהפך לצדקה כאשר הוא ניתן לעניים, אלא כל צורתו המקורית של הממון עומדת כמו מאכל עם מלח - זה יחד עם זה, גם החלק שהוא נזקק לו לצרכי עצמו, וגם החלק שניתן לו לשימוש, כדי שיחלקנו אל הצריכים לו. רק כתוצאה מאותה מציאות עליו להוציא את הדברים לפועל ולתת את הממון לאלו שאליהם הוא נועד...

הוא הדבר שבא הטור ללמד בדבריו בהלכות צדקה, שהאדם לא יתן מתוך הרגשה כאילו הוא 'מחסר ממונו' ליתנו לעניים, אלא יש לו לדעת שמראש 'אין הפקדון שלו אלא לעשות בו רצון המפקיד, וזה רצונו שיחלק לעניים, וזהו החלק הטובה שיהיה לו, וכך נמצא שהממון עצמו עומד אצל האדם בצורה של מלח - שנמצא יחד עם המאכל בכדי לשמור אותו, ולא נהפך למלח רק לאחר שהוא נלקח מאיתו. והם המה הדברים שממשיך הטור שם וכותב: "כי הדבר בדוק ומנוסה כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד". עצם המציאות שבה הממון עומד בתורת 'פקדון', היא מה שמשמרת את הממון ומוסיפה בו עוד כהנה וכהנה.

ואגב אורחא יש לציין למה שאמרו חז"ל במדרש קהלת (זוטא פרשה ב' ס' י"ח, ומובא שם בילקוט רמז תתקס"ח), שרבי מאיר היה כתבן מובהר (וכעין שמצינו בגמ' בכמה דוכתי, שרבי מאיר היה לבלר ונתפרנס מכתבתו) ושכרו היה בכל שבוע שלוש סלעים. בסלע אחד היה אוכל ושותה, בסלע השני היה מתכסה, ואילו את הסלע השלישי היה מפריש לצדקה ומפרנס ממנו לבני אורייתא. שאלו אותו תלמידיו, רבי, מה אתה עושה עם בניך, איזה ממון אתה מותיר להם אחריו. אמר להם רבי מאיר, ממנה נפשך, אם יהיו צדיקים אם כן יתקיים בהם המקרא שקרא דוד (תהלים ל"ז, כ"ה) 'ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם', ואם לא, וכי אניה את שלי לאויבי המקום, הלא יתקיים בי מה שאמר שלמה (קהלת ב', י"ט) 'ומי ידע החכם יהיה או סכל וישלט בכל עמליו' וגו'.

והכא חזינו עד כמה לא ראה רבי מאיר שום תועלת בממון מלבד הדברים הנצרכים לו, עד שאפילו לבניו לא ראה מקום לשייר את מה שנותן לו מלבד לפרנס על ידו בני תורה, אלא שכלפי מוצא הדברים יש בנותן טעם להבין מדוע היה מובטח רבי מאיר שבניו יהיו אחד מן השניים, או צדיקים גמורים או חלילה אויבי המקום, מדוע לא יתכן שיהיו בינונים התלויים ועומדים בין

שתי המדרגות, מצד אחד לא צדיקים שיזכו למאכלם משמים, ומצד שני לא רשעים שאינם ראויים לירושה.

אך כנראה ידע רבי מאיר שיש בו תכונות נפש עצומים, ועם כאלו כוחות נפש א"א להיות באמצע אלא ודאי יהיה הכי הכי, וכיון שתכונות נפש עוברות בירושה, א"כ ידע רבי מאיר שיהיו קיימות גם בצאצאיו, וודאי שיהיו באחת מב' המדרגות או צדיקים גמורים שראויים למאכלם משמים או רשעים גמורים בבחינת איוביו של מקום.

ד. גדול המלבין שיניים לחבירו:

ואם כי כאשר מדובר בבני תורה צעירים הרי שכמעט ולא שייך אצלם ענין הצדקה כפשוטו, לחסר מהממון וליתנו לאחרים, אמנם גם הם צריכים ליתן את הדברים על ליבם, ראשית כל בכדי להתלמד בהם למשך ימי חייהם, ונוסף על זאת יש עוד סיבה אחרת ומוכרחת הקיימת בלאו הכי, שאין לך מי שלא שייך בו ענין זה, ואף אם לא בממון ממש, בדבר הגדול מזה עשרת מונים.

הנה בשלהי מסכת סוכה (מ"ט, ב') אמרין, "תנו רבנן בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, צדקה בממונו גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו, צדקה לעניים גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים, צדקה לחיים גמילות חסדים בין לחיים בין למתים", ובביאור החילוק בין 'צדקה' ל'גמילות חסדים' כתב רש"י (על מה שאמרו שם בגמ' לעיל מינה, שאין צדקה משתלמת אלא לפי גמילות חסדים שבה), ש"הנתינה היא הצדקה והטורח הוא החסד... שנותן ליבו ודעתו לטובתו של עני".

הרי לנו שכל ענין גמילות חסד הוא שהאדם 'נותן ליבו ודעתו לטובתו של עני', ולא מדובר על נתינת הממון בפועל, שהיא הצדקה, אלא על גמילות חסדים שגדולה יותר מן הצדקה, שהאדם לא חי בתוך שלו אלא נותן לאחרים דבר שאין בו ממון - את ליבו ואת דעתו.

אפילו בתוך יושבי בית המדרש, ניתן למצוא אין ספור הזדמנויות שבהם אפשר בפעולה קטנה 'לתת את הלב' לשני, בצורה שתאיר את ליבו ותגמול עמו חסד שאין לשער. אך הכל מותנה באופן שהאדם 'נותן את דעתו', מבחין בכך שיש עוד אחרים לידו שיכולים לקבל ממנו בדיוק את מה שהוא מצפה לקבל מאחרים, ולא יתעלם בפעמים שאין הוא רשאי להתעלם. כך יכול כל אחד לעשות מעשים רבים הגדולים מן הצדקה ולזכות בנפשו לכל ההבטחות האמורות למי שמצדק משלו ונותן.

אין זה דבר היוצא מגדר השכל, שבשעה שפלוני שומע את החברותא שלצידו אומר סברא נכונה, הוא יוכל לנענע לו בראשו ולומר לו יפה אמרת... וגם אם לדעתו יש מקום לדון לשני פנים לכאן ולכאן, הוא יכול לומר רק שעליו לחשוב בדברים מאוחר יותר ולשקול להיכן הדעת נוטה... כמוכן אין זה סותר שכאשר הוא חושב אחרת עליו לעמוד על שלו וללחום מלחמתה של תורה, אך אין זה סותר גם את הצד השני, שכאשר השני בא עם זכות טענה הוא זכאי לשמוע איזו מילה טובה, כשם שאתה עצמך מצפה בבוא זמנך למילים טובות שיחזקו את מה שאמרת.

גם במילה אחת שהאדם אומר לחברו, במאור פנים אחד ובחיוך אחד, הוא יכול לזכות למה שאמרו בצדקה 'מלח ממון חסד', שמי שרוצה ששלו יתקיים בידו, יתן לאחרים ממה שיש לו, וכך תשמר תורתו אצלו. כל אחד אחר זכאי לקבל ממוך את אותו כח שיש אצלו, להאיר לאחרים ולתת להם את שלהם, ורק כאשר האדם מעניק לאחרים משלו אז הוא זוכה שמה ששלו יתרבה ויתקיים עוד יותר - "רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד".

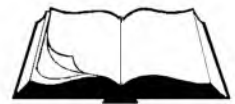
הלא לענין צדקה עצמה מצינו בגמ' בבבא בתרא (ט', ב') שהנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייס בדברים מתברך באחת עשרה ברכות, ללמד שעיניק המעשה אינו הנתינה אלא הארת הפנים, ואם נתן אדם לחברו כל מתנות טובות שבעולם ופניו כבושים בארץ מעלה עליו הכתוב כאילו לא נתן לו כלום, אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות אפילו לא נתן לו כלום מעלה עליו הכתוב כאלו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם.

אם כן בכל אופן שהאדם יכול ליתן לחברו על נקלה ממאור פניו ולהלבין לו את שיניו, הרי הוא נכלל בכלל נותני צדקה ואף גדול עוד יותר, וגם בו שייך ענין חיסור ממון וריבוי ממון - הכל כפי המידה שישתמש בשלו ויתן לאחרים.

וכשם שהמלח נמצא יחד עם המאכל, והצדקה נמצאת יחד עם הממון בתורת פקדון, כך גם המילה הטובה שהאחר יכול לשמוע - היא דבר שנמצא ברשותו של הנותן, אולם שייך למקבל. כשם שהנותן עצמו רוצה לקבל זאת מאחרים, כך האחרים זכאים לקבל זאת מידו, ואתה ושלך שלו. כל מה שנותן לאדם הוא רק לפתוח את העיניים ולהביט סביבו, ועל ידי זה יש בכוחו להרבות, להוסיף ולתת עוד ועוד ממה שיש לו, לבזבז מנכסיו ולחלק כל מה שביכולתו לחלק, וככל שיוסיף יותר כך יתקיים בו יותר הדבר הבדוק והמנוסה: "כי בשביל הצדקה שנותן לא יחסר לו אלא אדרבה תוסיף לו עושר וכבוד".

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

תמוז תשפ"ג

שאלות המצוות

גליון 501

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

לע"נ מרן ראש הישיבה
רבי ירחמיאל גרשון אדלשטיין זצוקללה"ה
נלב"ע י' בסיון תשפ"ג
❀❀❀❀❀

תפילה בציבור או בתפילין

◀ **שאלה:** שני בחורים נסעו למקום שבו היה רק מנין אחד, בחור אחד שכח את התפילין בביתו, האם יתפלל עם הציבור שמו"ע בלי תפילין, ויניח את של חברו אח"כ, או יתפלל אח"כ שמו"ע ביחיד ובתפילין?

תשובה: מי שאין לו תפילין בעת שהציבור מתפללים, מוטב שיתעכב אחר תפילת הציבור וישאל תפילין כדי שיקרא קריאת שמע ויתפלל בתפילין (משנ"ב סי' ס"ו ס"ק מ' בשם ה"מגן אברהם").
כמו כן בן ארץ ישראל הנמצא בחו"ל ביו"ט שני שחייב להניח תפילין בצנעא, עדיף שיתפלל שמו"ע ביחידות עם התפילין, מאשר שיתפלל בציבור בלא תפילין, ובפרט שהציבור מתפללים תפילת יו"ט, והוא מתפלל תפילת חול (הגרש"י אויערבך זצ"ל, מובא בשש"כ פרק ל"א הערה פ"ט).

כיפה או ציצית

◀ **שאלה:** בעל תשובה שמכון ללכת או עם כיפה או עם ציצית, מה עדיף?

תשובה: ציצית, חיובה רק אם הולך עם בגד שיש לה ארבע כנפות, משא"כ כשלוש כיפה הרי הוא עושה קידוש ד' בכל רגע ורגע כשלושה (ע"י שו"ע סי' ב' סעיף ו'), לכן יש להעדיף כיפה (הגר"ש אלישיב זצ"ל).

שמו"ע בלי "יעלה ויבא"

◀ **שאלה:** הנמצא בדרך ואין לו סידור, ואינו יודע "יעלה ויבא" בע"פ, האם יתפלל מנחה בראש חודש בלי "יעלה ויבא" או מכיון שזה מעכב עדיף לא להתפלל כלל?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' תקצ"ג ס"ק ב' בשם ה"מגן אברהם") כל ימות השנה אם יודע ברכה אחת של שמו"ע ואמרה, אין מעכבות זו את זו, ע"י שם, ומבואר ב"ביאור הלכה" (שם) שבדאי לא יצא ידי תפילת שמו"ע, ואח"כ כשידע צריך לחזור ולהתפלל, ובכל זאת יוצא בזה מצות תפילה מן התורה, ע"י שם, וא"כ בנד"ד לפחות יאמר מה שיודע.

לא שמעו את סיום הברכה מהש"ץ

◀ **שאלה:** מצוי מאוד שהציבור אומר "ברוך הוא וברוך שמו" בקול רם, וכשהש"ץ ממשיך את סיום הברכה כמו "מחיה המתים" הקהל לא שומע אלא רק את המילה "מתים", או בברכת "מגן אברהם" שומע רק "אברהם", האם יצאו ידי חזרת הש"ץ?

תשובה: מאוד מאוד יש להיזהר מזה, דאם לא שמעו עשרה אנשים "מגן אברהם" או בדיעבד ששה אנשים, הרי"ז ברכה לבטלה, וכאילו לא אמר ברכה זו, וממילא כבר לא יצא בכל חזרת הש"ץ, וכן מצוי גם בשאר הברכות כגון "הקל הקדוש", "חונן הדעת", וגם אם עשה תנאי שאם לא ישמעו י' אנשים תהיה תפילתו נדבה (כמבואר במשנ"ב סי' קכ"ד ס"ק י"ט), דבכה"ג אין זה ברכה לבטלה, מ"מ לא יצאו ידי תקנת חזרת הש"ץ, ולכן יש להזהיר את בעלי התפילה שיחכו עד לאחר שסיים הקהל "ברוך הוא וברוך שמו" לפני שמסיים את שאר הברכה.

קריאה בתורה בעזרת שקף עם הטעמים

◀ **שאלה:** אדם הרוצה לקרוא בתורה ולא יודע נגינת הטעמים, האם יכול לקרוא בעזרת שקף (דף שקוף), שעליו כתובים הנקודות והטעמים?

תשובה: אף שמעיקר הדין הדבר נוטה להתיר, מאחר שהאותיות נראות דרך השקף, והטעמים והנקודות אינם כתובים על ספר התורה עצמו, בכל זאת אין הדעת נוחה באופן מחודש זה, ואין לעשות כן (שו"ת "שבת הלוי" ח"ח תש"כ כ"ט).

נגיעה בתפילין ובמזוזות באמצע סעודה

◀ **שאלה:** סופר סת"ם שמביאים לו מזוזה או תפילין לבדיקה והוא באמצע סעודה, האם מותר לנגוע בהם, ואם נגע האם יש חיוב לחזור לליטול ידיים ולברך?

תשובה: לדעת ה"חיי אדם" אם נוגע בהם באמצע סעודתו, יש ליטול ידיו בלי ברכה, ולכן לכתחילה נכון להיזהר שלא ליגע בהם באמצע הסעודה ("ביאור הלכה" סי' קס"ד סעיף ב' סוד"ה לחזור, וכן בס' תע"ה סעיף א' ד"ה יטול ידיו).

פעם משיהו נכנס ל"חפץ חיים" באמצע סעודתו לשאול אותו על כשרות פרשיות של תפילין, והכניס ה"חפץ חיים" את ידיו תחת מפת השולחן, וכך החזיק בפרשיות כשפת השולחן מפרידה בין ידיו לתפילין, והסביר משום שספרים מטמאין ידים, ויש חשש שיצטרך לחזור ויטול ידיו שנית (ספר "מאיר עיני ישראל" ח"ה עמ' 226, "ביאורים ומוספים" סי' קס"ד הערה 13).

דיבר בטעות בין ברכה לאכילה

◀ **שאלה:** לאחר ברכת "המוציא" לפני שטעם, ביקש שיעבירו לו את המלח, ואח"כ שם לב שהוא כבר מונה שם, האם זה נחשב להפסק? **תשובה:** כיון שהוא שחשב שזהו צורך הסעודה, אין זה נחשב להיסח דעת, ואינו צריך לחזור ולברך (הגרש"י אויערבך זצ"ל, שש"כ פ' מ"ז הערה רט"ו).

ביקש סידור בין הברכה לאכילה

◀ **שאלה:** לאחר שבירך "המוציא" לפני שטעם ביקש שיביאו לו סידור לברכת המזון, האם זה נחשב להפסק?

תשובה: כיון שאין זה צורך הסעודה אלא רק לאחריה, הרי"ז נחשב להפסק, ויחזור ויברך ברכת "המוציא" (הגרש"י אויערבך זצ"ל, שש"כ פ' מ"ז הערה ר"ד), אבל אם מבקש שיביאו כלים לצורך הסעודה אין זה נחשב להפסק (משנ"ב סי' קס"ז ס"ק ל"ז).

הפסק בדיבור בין הברכה לבליעה

◀ **שאלה:** בירך על אוכל, ומיד כשהכניס את האוכל לפיו הפסיק בדיבור על דבר שלא נוגע לאכילה, ועדיין לא בלע כלום, האם זה נחשב להפסק?

תשובה: אם הפסיק בדיבור עוד לפני שהתחיל ללעוס, אפילו שח מילה אחת, חייב לחזור ולברך. אבל אם התחיל ללעוס, אפילו שלא בלע כלום, יש סוברים שלעיסה אתחלתא דאכילה היא, ולכן מספק אינו חוזר ומברך, אבל לכתחילה יש להיזהר בזה מאוד, שלא ידבר כלום עד שיבלע משהו (משנ"ב סי' קס"ז ס"ק לה"ל, ושעה"צ ס"ק ל').

עשיית מלאכה כלאחר יד במקום כבוד הבריות

◀ **שאלה:** בחור נתקע בחדר בדירה בקומה השניה באמצע השבת, (אין פיקוח נפש שהוא יכול ומוכן לצום עד צאת השבת), ויש בזה משום כבוד הבריות (שא"א להיפנות), מה עליו לעשות?

תשובה:

א. אפשר להביא סולם גבוה, ועי"ז יצא דרך החלון וירד למטה.
ב. אם יש סורגים על החלון ואי אפשר לרדת דרכו, יש מהפוסקים שצדדיו לומר דמותו לעשות מלאכה כלאחר יד במקום כבוד הבריות (ע"י שעה"צ סי' שכ"ב ס"ק י"ב בשם הפמ"ג שמוות לקטום קיסם ביד כדי לחצוץ שיניו במקום שיש גנאי בדבר שהבשר בין השיניים, ונראה לחוץ, ועי"ע ספר "ארחות שבת" פרק ל' סעיף מ"ז), ולפ"ז מותר לשבור את הדלת או המנועול כלאחר יד, וכמוכן עדיף לעשות כן עי"ז גוי.

תספורת כהלכה

◀ **שאלה:** מדוע יש להקפיד להסתפר דוקא אצל ספר שיש לו תעודת כשרות?

תשובה:

א. אם לא נוהרים לפי הדין לא ימלט שנכשלים בעשרות לאוין של "לא תקפו פאת ראשכם" (ויקרא י"ט, כ"ז).
ב. ואין לומר שזו הבעיה של הספר ולא של המסופר, שהרי מבואר בשו"ע (יו"ד סי' קפ"א סעיף ד') שהאיסור הוא גם על המקיף וגם על הניקף. נמצא שאם הורידו שיער שלא כדין הרי עבר על לאו דאורייתא על כל שתי שערות, ועל כל שעה יחידה יש איסור של חצי שיעור (הגה"ת הגר"א שם ס"ק י"ד).
ג. בכל שטח הפאות (מאחורי האוזן עד סוף העצם באמצע האוזן, ויש סוברים עד סוף חיבור האוזן לעור), אם הורידו שיער אחת לגודל

של פחות מהנצרך, הרי יש כאן איסור תורה, וכשעושים קו ישר ליד האוזן וכל שעה היוצאת מן הקו מוסרת, הרי המקיף והניקף עוברים בודאי על איסור תורה.

ד. הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל פסל יהודי להיות עד כשר היות שראה אותו יושב אצל ספר שגילוהו שלא כדין תורה (שו"ת רע"א ח"א תשי"ז).

ה. וכמו כן יש להזהר להשתמש עם מכונת גילוח, רק באלו שיש הכשר טוב, דאלי"כ אם מתוך עשרות אלפי השערות שיש על הפנים הוא הוריד אפי' רק שתי שערות שלא כדין, הרי עבר כמה פעמים על איסור תורה של "ופאת זקנם לא יגלחו" (ויקרא כ"א, ה').

טעות בברכה משבע ברכות

שאלה: בברכת שבע ברכות בברכת "אשר יצר את האדם בצלמו", אמר בטעות: והתקין לנו ממנו בנין עדי עד? במקום "והתקין לנו ממנו", האם יצא יד"ח או שמא זה משנה מטבע שטבעו חכמים? תשובה: עיקר הברכה היא להודות להקב"ה על בריאת אדם וחוה, וזה כוונת "והתקין לו" היינו אדם הראשון, ובעצם זה עבור כלל ישראל, ולכן יצא. ועוד, קטע זה לא מעכב שהרי העיקר הוא יצירת האדם כפי שמוכח בסיום הברכה, ולכן יצא.

נמצאה טעות דפוס בכתובה

שאלה: לאחר החופה שמו לב שיש טעות דפוס בכתובה וכתוב בה "והוסיף לה מן דיליה מאה זקוקים כסוף צרוף" במקום "כסף צרוף", האם הכתובה פסולה?

תשובה: כל טעות בכתובה שמוכח ומובן לכו"ע שהיא טעות, אינה פסולה, וכשירה עדיין להוציא בזה ממון, ומ"מ אם רוצים אח"כ לתקנה ולכתוב כתובה חדשה (שלא נעים לחיות כל החיים עם כתובה שיש בה טעות) יכולים העדים לכתוב כתובה חדשה רגילה הדומה לגמרי לראשונה, עם אותם הפרטים והתאריך הראשון. ובתנאי שקודם קורעים את הכתובה הראשונה משום שאסור שיהיו לאדם שתי כתובות (כמב' בספר "אפריון לשלמה" פרק ה' סעיף י"ז, וב"עמודי אפריון" שם).

ואסור לכתוב כתובה חדשה בלי שהבעל מבקש מהם לכתוב ("אפריון לשלמה" שם אות כ"א).

חור בצורת הפתח של מקלט

שאלה: אחד הדיירים משתמש לבדו במקלט המשותף של הבנין, ועליו בלבד מונח החיוב לקבוע שם מזוזה, האם מותר לעשות חור בצורת הפתח כדי לקבוע שם מזוזה בהידור במקום לקובעה מבחוץ?

תשובה: כל שינוי בצורת הפתח חייבים לשאול את שאר דיירי הבנין היות שזהו נכס משותף של כולם, ואסור לעשות שום שינוי בלי הסכמת כל הדיירים.

קנה חפץ בחנות ורצה לחזור בו

שאלה: קנה חפץ בחנות בשווי של 1000 ₪ וכבר הכניסו לשקית ע"מ לקחתו, ונכנסה אשתו ואמרה לו שבחנות ממול מוכרים אותו חפץ במחיר יותר זול (800 ₪), ולכן הוא רוצה להחזיר את החפץ. אמר לו המוכר שהוא כבר קנה את החפץ ולא מוכן לקבלו בחזרה. השיב הקונה שהיות שעדיין לא שילם הוא ישלם בחפץ זה בתורת 'שווה כסף ככסף', כאילו זה תשלום של 1000 ₪. ענה המוכר שהוא קונה חפץ זה רק ב-500 ₪ ולכן כלפי המוכר זה לא שווה 1000 ₪, עם מי הדין?

תשובה:

א. יש לדון בשני דברים, האם נחשב שכבר קנה את החפץ, ועוד אפילו אם נחשב שקנה את החפץ, האם יכול לשלם את חוב התשלום ע"י החפץ מדין 'שווה כסף ככסף'.

ב. בנוגע לשאלה אם קנה את החפץ או לא, כל זמן שלא שילם עבורו, אפילו אם כבר עשה הגבהה והניחו בתיק, עדיין לא קנה, משום שהמוכר לא מסכים להקנות לו עדיין, וראייה לזה שהמוכר לא יתן לו לקחת את החפץ הביתה ללא תשלום, ולכן זה הסכם כהיום בחנויות שכל זמן שלא שילם יכול לחזור בו ולהחזיר את החפץ לחנות.

ג. אבל באופן שנחשב שכבר קנה את החפץ, כגון שהמוכר מסכים לקחת בהקפה, בכל זאת מבואר בשו"ע (חו"מ סי' ק"א סעיף ו') בשם הריטב"א שהכלל של 'שווה כסף ככסף' הוא רק בנוזיקין, אבל במקח וממכר אי אפשר לשלם בשווה כסף, והטעם משום שיש אומדנא שאין אדם מוכר אלא על מנת לקבל כסף ממש (ומה"ט גם בתשלומי הלואה אי אפשר לשלם בשווה כסף, וגם תשלום לפועל על עבודתו אי אפשר לשלם בשווה כסף). ולכן בנד"ד אם באמת כבר קנה את החפץ אינו יכול לחזור בו וחייב לשלם כסף מזומן. ובדברי הסמ"ע נראה דאף שאין לו לשלם, חייב למכור ולתת למוכר מעות, ע"י שם (ספר "פתחי חושן" ח"ח פרק ג' הערה ע').

ד. כל זה מדינא דשו"ע, ויש לדון לפי חוק המדינה שיכול לחזור בו עד שבועיים, יתכן שגם בנד"ד יכול לחזור בו.

נוק בדירת החלפה

שאלה: ראובן החליף דירה עם שמעון לשבוע בימי הקיץ, בערב שבת הדליקה אשת ראובן את הנרות, ומכיון שהיה חם מאוד

השאירה את החלון פתוח והלכה להתפלל בבית הכנסת. באותו זמן הגיעה רוח שאינה מצויה כלל והפילה את הנרות על מפת השולחן, הריהוט בחדר נשרף, וקירות הבית הושחרו, ויש נזק של עשרות אלפי שקלים, האם ראובן חייב לשלם על תיקון הנזק?

תשובה:

א. איתא בשו"ע (חו"מ סי' ש"ה סעיף ו') האומר לחברו שמור לי ואשמור לך, הרי"ו שמירה בבעלים, ומוסיף הרמ"א שגם בהשאלתי ואשאל לך יש שמירה בבעלים, וכתבו הש"ך (סי' ב') וה"באר הגולה (סי' ק"ח) שהשו"ע לא חולק על זה.

ב. בשעה שראובן נכנס לדירה של שמעון, גם שמעון כבר נכנס לדירת ראובן, וכבר התחייב לשומרו, ואפילו אם שמעון עדיין לא נכנס לגור, הרי מבואר בתוספות (ב"מ צ"ד. ד"ה פרה) ובשו"ע (חו"מ סי' שמ"ז סעיף ג') שאם בעל החפץ מזמין ומכין את עצמו ללכת ולשמור באותו זמן על חפצי השואל או השוכר, גם זה נחשב "בעליו עמו", והתורה פטרה מחיובי שמירה, (ואפילו אם הנזק קרה בגלל פשיעת השוכר בשמירתו, פטור לחלק מהראשונים), ולפי"ז לכאורה היה צריך ראובן להיות פטור מלשלם.

ג. ויש להוסיף, שאע"פ שהפטור של 'בעליו עמו' זה רק מחיובי שמירה, אבל אם ראובן היה מזיק בידים או בכוחו לנכסי חברו בודאי היה חייב, ובנד"ד הדלקת אש זה 'אשו משום חציו' שהוא אדם המזיק, בכל זאת כיון שהיתה כאן רוח שאינה מצויה כלל בשעת הדלקת האש, אינו חייב מדין אש (שו"ע חו"מ סי' תי"ח סעיף ט').

ד. אולם מכיון שבכל חוזה שכירות רגילים לכתוב שהשוכר צריך להחזיר למשכיר את הדירה באותו מצב שקיבלו (למעט בלאי סביר מחמת שימוש), וכן נוהגים בכל נכס כגון דירה, חנות, מחסן וכד', כל זמן שלא סיכמו אחרת ביניהם מנהג זה מחייב כל שוכר ומשכיר, אפילו לזמן קצר, ואין זה קשור להתחייבות התורה בה' שומרים, ולכן גם אם אינו אשם בנזק חייב לשלם.

ה. וכ"ש בנד"ד שנגרם הנזק רק בגלל שימוש האשה, ע"י שהדליקה נרות שבת, חייב לשלם אע"פ שהוא אונס (ספר "משפטי התורה" להרב צבי שפיץ שליט"א).

שאל דירה לשבת וניזוקה הספה

שאלה: ראובן קיבל דירת שמעון לשבת, ובשבת אחה"צ ילד מן הרחוב שיחק בחצר וזרק כדור, הכדור שבר את החלון ונפל על בקבוק יין שעמד על השולחן ושבר אותו, היין נשפך על הספה וגרם לנזק של כאלפיים ₪, האם ראובן חייב לשלם על החלון ועל הספה?

תשובה:

א. הכלל הוא ששואל חייב באונסין, אפילו אם הוא לא אשם כלל, וכל זה במטלטלים, אבל בקרקע אין חיובי שומרין.

ב. לפי"ז על החלון, שיש לו דין קרקע, אינו חייב לשלם, אבל על הספה שהיא מטלטלין, אפילו שהוא לא אשם חייב לשלם.

ג. ולא רק אם כבר ישב על הספה שבדאי יש כאן התחלת שימוש, ונחשב לקנין התחייבות (ע"י ה"תביעות המשפטי" סי' ש"מ ס"ק א'), אלא אפילו אם בפועל לא ישב עליה, מסתבר שעצם מסירת מפתח הדירה נחשב לקנין לכל הכלים שהיו מיועדים לו להשתמש בהם, וא"כ השואל חייב לשלם על הפסד הספה (הגר"י סילמן שליט"א).

טמון בניילון שקוף

שאלה:

א. מצינו במזיק של אש, שאם הגדיש היה 'טמון' פטור בעל האש מלשלם (ב"ק ס'.), מה הדין אם מכוסה עם ניילון שקוף, האם יש לזה דין 'טמון'?

ב. כתוב ברמב"ם (הל' רוצח פרק ט' הל' י"א) שאם ימצא חלל טמון בגל אין בו דין עגלה ערופה דכתיב באדמה ולא הטמון בגל, ע"י שם. מה הדין אם נמצא חלל טמון בניילון שקוף?

תשובה:

א. לענין מזיק של אש הסתפק בזה ה"חזון איש" (ב"ק סי' ב' ס"ק ה') מסתפק בזה ולא מכריע.

ב. לענין עגלה ערופה נראה דנחשב טמון, משום שלומדים מהפסוק 'באדמה', וא"כ לא תלוי בראיה, אלא תלוי אם הוא בתוך דבר אחר או לא ('נחל איתן' סי' ג' סעיף ג').

חידה:

איזה ברכה אפשר לברך רק פעם אחת בחיים?

תשובה לחידה מגילון 499

חידה: איך יתכן שאם מוציא דבר אחד חייב משום מלאכת

הוצאה, ואם מוציא אותו הדבר עם עוד משהו פטור?

תשובה: המוציא מיטה לרשות הרבים חייב חטאת, ואם הוציא אדם חי עם המיטה פטור אף על המיטה, וכן אם הוציא מת על המיטה פטור (להלכה כר"ש דמלאכה שא"צ לגופה פטור), וכן אם הוציא כלי חייב, ואם היה בתוכו אוכל פחות מכשיעור פטור (משנה שבת צג').

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

י"ל
לעילוי נשמתם
של מ"ה הרב
האסון במידות

גליון מס. 63 | תמוז תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

מעשים מחיי היום יום

מלפני שבועיים הומינו אותי לברכהנות בשמחת בית צדיקים, נישואי נכד של שני אדמו"ר'ם שליט"א.

בתוך הדברים אמרתי ווארט שמוכח ב'התם סופר על התורה כשם גאון חכם אחד ובהערות צוין שהחכם הוא חמו"ה מרן רבי עקיבא איגר זצוק"ל. התפעלתי מהווארט הנ"ל מפני שזה 'חסידישע ווארט' שנשמע מפי מרן רבי עקיבא איגר זצ"ל ואמרתי אותו בתוך דבריי, וכך התחלתי. בפרשת בלק מסופר על האכזבה הגדולה שהייתה לבלק מבלעם שלא עשה את המצופה ממנו, ומתוך כעס הטיח בו בלק: 'לקב אויב קראתיך והנה ברכת בך'. לא הספקתי להמשיך את דבריי, והרבי שהקשיב

לי, והקשיתי על הווארט קושיא, ודירצתי בתוספת שזיכוני מן השמים לברר מקחו של צדיק והכל על מקומו בא בשלום.

לאחר שסיימתי הברכהנות והגראמען, שלפתי חומש מארח הספרים ופתחתי פרשת בלק והופתעתי מאוד, ביקשתי שוב את המקורופסד לרגע והראיתי לכל הקהל את מה שגיליתי, ודאו הכל כמה יש לרן לכף זכות, גם אם הביקורת נשמעת מפי כ"ק הרבי שליט"א ו'האמת והשלום אהב'. פשוט מאוד, אותו משפט מופיע פעמיים בפרשתנו, פעם אחת כמו שהרבי העיר 'לקחתיך' ופעם נוספת כפי שאני אמרתי 'קראתיך', ואלו ואלו דברי אלקים חיים.

בכרחה מרובה

ישראל אהרן קלצקין, ארה"ב

לדבריי העיר לעצמו בלחש, אך ראיתי את החשי שפתיו שמתקן את דבריי כאומר, בפסוק כתוב: 'לקב אויב לקחתיך והנה ברכת בך' (בשונה ממה שאמרתי, 'קראתיך'). עצרתי את שטף דיבורי ואמרתי לרבי ולקהל, תמיחני על עצמי, בעל קורא 40 שנה וכוז טעות? ואם אני אמרתי את זה כאן, מסתבר שטעיתי גם בקראתיך בבית הכנסת ואיני זוכר שמישהו אי פעם העיר לי על הטעות הזאת? לכן מסתבר לי שלא טעיתי, אך אם הרבי אומר, אין ספק שהרבי צודק ובכל זאת האם יתכן ש-40 שנה טעות כזאת שגורה בלשוני ותמיד הכל עבר בשלום? מכיון שרציתי להמשיך לנאום ולא לעצור את הרצף, אמרתי שאבדוק לאחר מכן והמשכתי בווארט הנפלא מהחת"ס, לפי נוסח הפסוק איך שהרבי תיקן

שאלה לדיון בשולחן שבת

איך ההורים מפקירים ילד בטנדר

ר' מוטי, נהג טנדר הסעות המתגורר בכני ברק. קיבל הזמנה ממשפחה ירושלמית שביקשה ממנו להסיע אותם לאירוע משפחתי בכני ברק. באותם רגעים הוא היה ליד ירושלים, כך שהנסיעה התאימה לו. היה זה כבר לאחר יום ארץ ומתיש והוא רצה להגיע לביתו לנוח מעט לפני הפילת ערבית והשיעור הקבוע שלו. "אנחנו שולחים אליך את אחד הילדים למטה. אנא צפור כשתיגיע לבניין", ביקשו בני המשפחה. בכניסה לעיר היה פקק והוא נאלץ להתעכב זמן רב עד שהגיע לבתובת. ילדה קטנה עם תיקייה התקרבה בשמחה לטנדר, פתחה את הדלת וישבה בספסל האחרון ליד החלון. לאחר כרקה הגיעו בני המשפחה ונכנסו לטנדר. הטנדר הגיע לאולם האירועים בכני ברק. האב שילם ור' מוטי המשיך לכיוון ביתו. הוא החנה את הטנדר ויצא משם. בכניסה לבנין, צלצל הסלולארי שלו. אשתו הייתה על הקו. היא שאלה "היכן אתה?" הוא ענה "אני כבר עולה הביתה, אני חייב לנוח". אשתו אמרה: "טוב שהגעתי, אני בדיוק צריכה לצאת לפעילות התנדבות מטעם עזר מציון, אתה יכול לקחת אותי בבקשה ברכב עד מקום הפעילות?" - לבקשה הזו לא ציפה. הוא חשב לעצמו: "מה רוצים ממני היום? אין לי כח לשום דבר!"

"עד שאני מגיע סוף כל סוף לבית אני שוב צריך לנסוע?" "בבקשה מחכים לי ואני מאחרת, תעשה טובה, ממש אין לי כוח לחכות למונית. זה יקח פחות מחמש דקות, בבקשה". הוא אינו רוצה לסרב לאשתו היקרה. הוא לקח את צרור המפתחות, פתח את הרכב, התיישב ללא כל חשק והתנע. אשתו ירדה בשמחה ופתחת את תא המטען כדי להכניס את הבילתה. היא שאלה בתדהמה: "מי הילדה שגורמה כאן ברכב?" הוא קפץ מיד ממקומו: "איזו ילדה?" בספל האחרון שכבטנדר, צמוד לחלון, ישנה לה עמוקות פעטה עם תיקייה בידיה. ר' מוטי מיד זעק: "איך הם שכחו אותה? חוסר אחריות. מדוע הם לא מתקשרים? היכן הם?" "איזה גס שחזרתי לרכב... מה היה עלול לקרות, הלילה, אם לא היינו חוזרים לרכב? הילדה הייתה עלולה להישאר כאן כל הלילה ברכב החנוק הזה, ה' ישמור!" ר' מוטי חיפש את מספר הטלפון של המשפחה. הכנייה הייתה שהם התקשרו אליו מכיום בירושלים, בעוד שכעת הם בכני ברק. וכל הדרך הוא רואן איך יתכן שהורים ככה מאבדים את בתם, ללא שום אחריות, איך יתכן שהורים שגם שעה לאחר שירדו מהסעה, עדיין לא גילו שבתם חסרה, איך אפשר לרן לכף זכות. כמחשבה זו, הוא נסע ישר לאולם האירועים. הפעוטה התעוררה ופרצה בככי. אשתו ניסתה להרגיע אותה. ר' מוטי נכנס לאולם וחיפש את אבי המשפחה. הוא הוציא אותו משם החוצה ובכעס רב אמר לו: "אתה גורמלי? שוכח ילדה אצלי ברכב בלי לשים לב?"

תשובה לשאלה משבוע שעבר

לכן גררתי את הרכבים זה כרוך בפיקח נפש

אבי המתגורר כאן, הוא חבר הצלה, וכשהוא הגיע באמצע הלילה לא היה לו היכן להחנות את רכבו - כי כל הרחוב היה מלא עם רכבים - והדבר גובל בפיקוח נפש, כי אם הוא מקבל קריאה לצאת להצלת נפשות באמצע הלילה, ואין את הרכב ליד ביתו, אז מדובר בהצלת נפשות ממש ה' ישמור!

ולכן משום כיבוד אב ופיקוח נפש, הזמנתי גורר שיקח את כל הרכבים, והוא לקח אותם סמוך לכאן, ליד הישיבה דרוז'ניץ, וכל אחד שבא לשאול על הרכב שלו, הראיתי, לו היכן הרכב מונח, שזה כמה דקות ללכת מכאן.

כששאלתי אותו שהלא זה יעלה לכל אחד ואחד סכום עצום על לקיחת הרכב, הרגיעני ואמר לי, שזה לא יעלה לאף אחד פרוטה, כי שילמתי הכל מכיסים...

(י"ש"כ למערכת 'זוי העמודים' על הסיוע בשו"ת זה)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

גיליון מס'
112

שני התכניות של בלעם הרשע – איך לכלות את שונאיהם של ישראל

פרשת פנחס
תשפ"ג

עליהם קרבנות כמו האבות, וכך יהיה לנו ג'כ זכות כמוהם, ואז העלה בלק שבעה מזבחות, בלק היה כמו הכהן והעלה פר ואיל במזבח, וביתניים בלעם הלך לחוץ אולי יתגלה לו הקב"ה ויסכים לו לקלל את עם ישראל, וחזר בלעם ואמר להם ברכות מפני שהשם לא כעס באותם ימים "ומה אקוב לא קבה קל, מה אזעום לא זעם ה'" אז הבין בלעם שהתכנית נכשלה, בהתחלה חשבו שאם אנחנו נעשה קרבנות נהיה רצויים לפני השם כמו עם ישראל, והקב"ה יתקרב אלינו וייתחם אלינו כמוהם, אבל זה לא הצליח, גם אם נקריב קרבנות, עדיין לא נגיע לדרגתם של בני ישראל, ולהתקרב להשם כמותם. לכן אמר בלעם אנסה אפשרות אחרת, בא נחטיא את ישראל בזנות, והיה אלוהיהם של אלו שונא זימה, וכאשר נחטיא אותם שוב לא יאהב אותם הקב"ה, ויכלה אותם, ואנחנו רואים שאכן העצה הזו הצליחה, וכמו שנאמר בתורה "פנחס בן אלעזר השיב את חמתי מעל בני ולא כיליתי את בני בקנאתי" הרי אנחנו למדים שללא הקנאות של פנחס, היה ראוי שיהיה כלליה לבני ישראל, ורק הקנאות של פנחס הצילה אותם.

שני התכניות של בלעם הרשע היו, או לקרב את אומות העולם להקב"ה, כמו ישראל, ואז ירחם עליהם כמותם, ויוכלו לכלות את בני ישראל, או להרחיק את ישראל מהקב"ה, וכך יכעס עליהם הקב"ה ויסכים לכלותם, ואכן רואים שלמרות שהתוכנית הראשונה לא צלחה, מחמת אהבת השם לעמו, שלא כעס באותם ימים, בכל זאת התכנית השנייה, כמעט הצליחה, ומה שמנע את כליו בני ישראל, היתה קנאת פנחס שמחמת כן הקב"ה "השיב את חמתו מעל בני ישראל" כי הקב"ה שונא זימה הוא, וחטא העריות חמור אצלו מאד, וגורם לסילוק שכניה מישראל, ולכן על אף אהבת השם המרובה לעמו, אם חוטאי בזנות חלילה עלול להיות עונש חמור לבני ישראל.

אהבת השם לעמו

הם אלו שצריכים להודות, ולא הגויים, ואמנם הביאור הוא, שאנחנו לא יודעים את עוצמת הניסים שהשם עושה איתנו, ואין לנו מושג על מה יהודות, שכמה הרבה מהלכים ותכניות זוממים לנו הגויים מאחורי הגב, והקב"ה מסכל את מזימותיהם, ולכן דוקא הגויים הם אלו שיכולים לראות את גודל השמירה של השם לעמו, שהם רואים בעיניים, איך הם מתכננים דברים והקב"ה לא נותן להם להוציא את התכנית שלהם לפועל.

זה מה שאנחנו למדים מפרשת בלעם, את גודל אהבת השם לעמו, שהרבה מעבר למה שאנחנו רואים, יש הרבה דברים שאנחנו לא רואים ולא יודעים כמה מהלכים מתוכננים לצאת נגדינו, והקב"ה מסכל את הכל כדי לשמור ולהגן עלינו. וכפי שאנחנו אומרים בכל יום "אוהב עמו ישראל" ובשחרית "הבוחר בעמו ישראל באהבה" וכמו"כ אנחנו אומרים "שומר עמו ישראל לעד" הקב"ה אוהב אותנו ומגן עלינו תמיד ושומר עלינו ביום ובלילה כמו שאמר דוד המלך "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" וזכורני מהתקופה שניגשתי לפני העמוד בשנת האבל על מור אבי זצ"ל ואמרתי בקול רם את מילות הברכה "אוהב עמו ישראל" ואת הברכה "שומר עמו ישראל" ומאד התפעלתי והתרגשתי מהמילים הללו איך הקב"ה אוהב אותנו ומגן עלינו תמיד!

הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל

זכורני מילדותי ששמעתי מסבא זצ"ל שהיה דורש לפני תפילת מנחה, וסיפר על ר' איצלה מוולאזין [שהיה בנו של ר' חיים שייסד את ישיבת וולאזין, וכשר' חיים נפטר, המשיך ר' איצלה לנהל את הישיבה, והיה ג"כ רב בוולאזין במקום אביו] ובזמנו הוצא מרוסיה היה שולט בעיירה וולאזין [פעם רוסיה היתה שולטת שם] ופעם אחת הוצא רצה לגרש את היהודים מארצו, ואמר לשרי הקבינט שלו, לכתוב חוקה על גירוש היהודים מארצו, ובקיש מהם שיתכנו כללים ברורים, מה יקחו איתם ומה לא, ומי שלא יוצא מה דינו, והשרים עשו כמצוות הצאר, ועבדו על כתיבת החוקה, ואמר להם הצאר אני יבוא בבוקר לראות את החוקה. והנה בבוקר הגיע הצאר ואמר להם, איפה החוקה? אמרו לו אתה באת באמצע הלילה, לקחת את הטיטות וזרקת אותן לתוך האש שבתנור, אמר להם אני? לא באתי באמצע הלילה? ושאלו את כל השומרים ואמרו, כן, הצאר הגיע בשעה פלוגית, ונתן סיסמא מיוחדת [שלא ניתן לעבור בארמון בלי סיסמא] והוצא חזר ואמר זה לא אני, והם התעקשו זה אתה היית, ונתת סיסמא, וזרקת את הטיטות לאש, ובסוף אמר הצאר כנראה האלוקים של היהודים לא רוצה שנגרש אותם, לכן הוא שלח מישהו אחר שדומה לי, והוא קרע את הכל, והנה זה בוודאי נס גדול, רק שהיהודים לא ידעו מזה מאומה, שלא נודע להם לא מהגירוש ולא מהחוקה, רק שהיה שר אחד שמאד העריך את ר' איצלה [שהיה חכם גדול וייעץ גם לגויים] והוא סיפר לו את הסיפור הזה, והמעשה הזה הוא כמו אצל בלעם, שהיהודים לא ידעו ממנו בכלל, והשם דאג שנדע מכך, בכדי שנכיר שהוא שומר אותנו תמיד בכל דור.

עוד סיפור הבני מהמחר"ל מפראג, שהיה בפראג כומר שונא ישראל ושמו תדיאוס, והוא תמיד חיפש לעשות צרות ליהודים, ופעם נדדה שנתו של המהר"ל באמצע הלילה, וקם ממזינתו והסתכל בחלון, וראה נוצרים סוחבים מות, והבין מיד שהם סחבו אותו למרתף של הבי"כ הגדול, כדי להעליל על היהודים שהרגו נוצרי, ולקחו מהם שלל למצות, ומיד המהר"ל שלח את הגולם שלו, ואמר לו לך אחריהם, תוציא משם את הגופה, ותניח אותה במרתף של הכומר תדיאוס, והיה בבוקר ותרעש כל העיר, ילד נוצרי נעלם!! ואמרו מיד, אולי היהודים לקחו אותו למצות... ומיד בדקו במרתף בית הכנסת ולא מצאו כלום, ולבסוף מצאו אותו במרתף של הכומר, ואז תפסו את תדיאוס הרשע, והוא בא על ענישו, והיהודים נשמו לרוחה. ואמר על זה סבא זצ"ל שכתוב בפסוק "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל" ולכאורה אם הוא לא ינום [מלשון נמנום] בודאי שהוא לא יישן, אלא הפירוש הוא שלא רק שהוא לא ינום, אלא עושה גם שאחרים לא ישנו, כדי שיראו מה קורה בלילה, וכך יהיה הצלה לעם ישראל. ברוך אתה שומר את עמו ישראל לעד!

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמרו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת פנחס

כחו של יחיד

בפרשת השבוע, וידבר ה' אל משה לאמר. פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל. כשנעשה אותו עוון מר על ידי נשיא שבט מישראל, היה זעם נורא מן השמים על בני ישראל, ורק על ידי הפעולה שעשה פנחס בקנאו את קנאתי בתוכם, נמנע ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. חלילה כמעט והיתה עליהם חללה על שונאיהן של ישראל, ואם לא היה קם פנחס ומקנא את קנאת ה', לא היתה תקומה לישראל. וכתבו המפרשים לפרש מה שאומר הכתוב 'השיב את חמתי', כי אותה החמה השפוכה שהיתה מעותדת לבוא על ישראל, השיב פנחס שתבוא על שונאי ואויבי ישראל.

אם כן נמצא, שכל אחד ואחד מאתנו צריך להחזיק טובה לפנחס, שאלמלא הוא הלך במסירות נפש וקינא קנאת ה' לכבוד שמים, לא היינו כאן, כעדות הכתוב 'ולא כליתי בני ישראל בקנאתי'. ולכן אומר הקב"ה 'הנני נותן לו את בריתי שלום והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קינא לאלהיו ויכפר על בני ישראל'.

הרבה פעמים אדם מייאש את עצמו ואומר, 'תראה את המצב של הדור, תראה את פגעי הזמן, ותראה כמה קלקול יש. מה אני הקטן, יכול לבדי לעשות ולפעול? אינני יכול לעשות מאומה. וכך הוא מתרשל מלעשות דבר. אבל באמת זה לא כך. גם פעולה של יחיד, לטוב או למוטב, יכולה לחולל מהפכה ולשנות את כל המציאות. עכן מעל בחרם, וכמעט שבאה כליה על ישראל, ובא הגילוי יהושע 'חטא ישראל' (יהושע ו, יא). ולכאורה, למה 'חטא ישראל', הלא עכן לבדו חטא? אבל זה אינו כך. אם יש יחיד שחוטא, האשמה היא על כל כלל ישראל, והרבה סיבות בדבר. ומאידך אצלנו בפרשה, פנחס לבדו קינא קנאת ה' והלך והכניס את עצמו לסכנה עצומה, וכשהוא הלך הוא לא העלה על לב שיתרחשו לו ששה או שנים עשר ניסים כמאמר רבותינו (עין סנהדרין פב: ותרומם יונתן במדבר כה, ח), וידע שמכניס את עצמו לסכנת נפשות, ועם כל זאת, למרות הסכנה העצומה, נכנס בעבי הקורה וקינא קנאת ה'. מדוע? כי אדם שרואה איך שמכים את אבא שלו, לא יכול לשתוק. גם אם הוא יודע שהוא מכניס את עצמו לסכנה, הוא יכניס אליה את עצמו ולא יוכל לעמוד בצד בחיבוק ידים. זה מה שהיה עם פנחס, שכשהוא רואה מול עיניו את חילול ה' הנורא, הוא אומר לעצמו 'היה מה שיהיה, אם יהרגו אותי יהרגו - אני מוכרח למחות על חילול שם שמים'. ובמעשה הזה של פנחס לבדו, נצלו כל העדה מכליה.

על מי לנו להשען - על אבינו שבשמים

אנחנו רפויים בדבר הזה, ולא אכפת לנו מספיק כבוד שמים, ויתכן שזה מונח בתוכחות של הגלות האחרונה. בגמרא בסוף מסכת סוטה (מט.) יש לנו כעין נבואה של רבותינו התנאים והאמוראים, איך יראה הדור האחרון, בעקבתא דמשיחא, הדור שלנו שהוא ערב הגאולה. ושם יש ברייתא, תנו רבנן, רבי פנחס בן יאיר אומר משעה שנחרב בית המקדש בושו חברים ובני חורין וחפו ראשם, גדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע ובעלי לשון, ואין דורש ואין מבקש ואין שואל. על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. רבי אליעזר הגדול הוא רבי אליעזר בן הורקנוס אומר, מיום שנחרב בית המקדש שרו חכימא למהוי כספריא וספריא כחזניא וחזניא כעמא דארעא ועמא דארעא אזלא ומדלדלא ואין שואל ואין מבקש, על מי לנו להשען על אבינו שבשמים. ובכל פרט כאן יש הרבה להאריך, ואין אתנו הזמן לזה.

ממשיכה הברייתא, בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא, בפשטות הכוונה שיהיה ריבוי של חוצפה, ויש מפרשים שהכוונה היא 'חוצפה' - ישגא, מי שיהיה יותר חצוף, הוא זה שישגא, יתרומם ויתנשא. ואכן אנחנו רואים את זה בעליל, איך מי שמדבר ביותר ויותר חוצפה נגד התורה וחכמיה, מתרומם קרנו. היוקר יאמר, ויש כאן להדגיש, שאין הכוונה שהיה זול ועכשיו נהיה יקר, שהרי לא אמרו 'הזול יתייקר', אלא 'היוקר יאמר', כלומר, מה שכבר היה יקר גם כך, יעלה מחירו עוד יותר. הגפן תתן פריה, והיין ביוקר. תהיה ברכה בפירות והגפנים יתנו יין, אבל עם כל זה היין יהיה יקר. מלכות תהפך למינות, ואת זה אין צריך לפרש, וכל אחד מבין מדעתו. יראי החטא ימאסו, מי שהוא ירא חטא ואכפת לו מכבוד שמים, מואסים בו, מלגלים עליו ובוזים לו. האמת תהא נעדרת, נערים פני זקנים וליבנו, בן מנוול אב, בת קמה באמה כלה בחמותה, אויבי איש אנשי ביתו, פני הדור כפני הכלב כו', ואת כל הדברים האלו אנחנו רואים בחוש מידי יום ביומו, על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים.

רבותינו המפרשים (מפרש"א ועוד), עמדו על כך שהתנא חוזר אחרי כל בבא ובבא שוב ושוב על המשפט 'על מי יש לנו להשען', וביארו שהוא כמשפט של נחמה, שאחרי שאנחנו רואים את כל המצב הביטוי שיהיה מנת חלקו של הדור האחרון, לכאורה אפשר ליפול ליאוש. על זה בא התנא ומדגיש בכל פעם, אל תשכח, 'על מי יש לנו להשען', על אבינו שבשמים. יש לנו אב אוהב בשמים, והוא לנו למשען.

אבל שמעתי בשם הגאון רבי יצחק מוולוז'ין זצ"ל, בנו של רבי חיים, שביאר כי החלק הזה של 'על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים', אינו נחמה, אלא אף הוא מחלק התוכחה. מדוע? - כיון שאפילו אם יקום משהו בדור האחרון ויאמר 'די' אחרי והמצב כל כך גרוע, בואו ונתקן את המצב! איך נשב בשקט בחיבוק ידים ולא נעשה כלום לכבוד בורא עולם? הנה לנו פנחס אחד שבמעשה אחד הלך והציל את כל כלל ישראל, ולמה זה לא נעשה מה שאנחנו יכולים לעשות ונרבה כבוד שמים? מה יגידו לו כל הסובבים? 'מה אתה סח? איפה אתה חי? אתה חושב שבזמן שלנו, בדור הירוד כל כך, יש תקווה? ירשלו אותו ממחשבתו ויוציאו ממנו את כל הכח לפעול. ומה יאמרו לו? - 'אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים'. במקום להיות לו ליד תומכת, במקום שיבואו ויאמרו, 'אכן אתה צודק, הבה ונשתדל ונתאמץ לעשות מה שנוכל לכבוד ה' יתברך, מחלישים אותו ואומרים לו? 'למה תהיה בעל חלומות? אתה צריך לראות נכוחה את מצב הדור'. אז מי ידאג לתקן את המצב? - 'אל תדאג, תשען על אבינו שבשמים'.

זהו חלק מהתוכחה, שאנשים ישובו שאננים בלי לעשות דבר בשביל כבוד שמים. ואנחנו צריכים לחזק בעצמנו את הנקודה הזו. אסור לבן אדם לומר 'רבונו של עולם, עליך מוטל הדבר לדאוג למצב הרוחני של הדור, ואני אשב לי כאן בביתי'. אם פנחס לא היה קם ועושה מה שעושה אלא היה יושב בבית ואומר לעצמו 'פנחס פנחס, תבחן נכוחה את המצב. וכי אתה יכול להכנס לתוך שבט שמעון ולהגיע אל הנשיא המוקף בשומרי ראש? הרי זה טירוף הדעת. זו התאבדות מוחלטת. 'אשאר בבית, ועל מי יש לנו להשען? - על אבינו שבשמים' - מה היה על כלל ישראל? אבל פנחס לא עשה את החשבונות האלו, קם ונכנס, וה' יתברך היה בעזרו ועשה לו מערכת של ניסים, והנה זכה להיות זה שהשיב את חמתי מעל בני ישראל,

ללמדך בא, שאל תהיה מן המתרשלים, לא ביחס לעצמך ולא ביחס לאחרים, אלא תראה להיות מהתלמידים של פנחס. אינך יכול לשער מה פעולה אחת שלך יכולה לעשות עבור כלל ישראל, ולהביא טובה לכל האומה. ועכשיו, הבה ונגעשה קל וחומר. אם בלב הרשע שעשה מה שעשה מתוך רשעות כדי לקלל את ישראל, זכה למה שזכה בגלל שסוף סוף הקריב קרבן, מי יכול לאמוד ולשער מה שכרו של מי שפועל בדור שלנו לשמח, בשביל להרבות כבוד שמים.

מחלקי החסידות להיות מקנא לכבוד ה'

מה מוטל עלינו לעשות? הבה ונתבונן במה שלימד אותנו הרמח"ל בספר הקדוש מסילת ישרים בפרקי החסידות (פרק י"ט). שם הוא מדבר בגדרי החסיד האמיתי, זה שכל חשקו ורצונו ומאווי נפשו להתחסד עם קונו ולעשות נחת רוח לפניו, ובכל מעשיו אין לו שום ענין בשביל עצמו, וכל מנגמתו ותכליתו היא רק לעשות את רצון ה'.

אחד כזה שבאמת אוהב את ה' יתברך, ולא רק בדיבור אלא במעשה, מסתעפים אצלו חלקי העבודה לשלושה ענפים. הדבקות, השמחה והקנאה. בעניני הדבקות והשמחה לא נעסוק עכשיו, אלא במה שנוגע לפרשה שלנו, ענין הקנאה. וכך כותב הרמח"ל: הענין השלישי הוא הקנאה, שיהיה האדם מקנא לשם קדשו. כלומר, שיהיה אכפת לך מכבוד שמים, מכבוד המצוות, כבוד התורה ומכבוד חכמי התורה. ופשיטא וקל וחומר הוא, שלא תהיה אתה עצמך מאותם אלו שלוחמים ורודפים את התורה וחכמיה. שונא את משנאיו, מי ששונא את בורא עולם, אתה תהיה שונא אותו, ומשתדל להכניעם במה שיוכל כדי שתהיה עבודתו יתברך נעשית וכבודו מתרבה. החסיד, כל חשקו ורצונו הוא כבוד שמים, ואם הוא רואה משהו שפוגע בכבוד שמים, אזי הוא מפקיר את עצמו לכבוד שם שמים, ויהי מה.

על המקנא האמיתי רבי עמרם בלוי זצ"ל, שבימים אלו חל יום הירצייט שלו, יש הרבה עובדות איך הפקיר את עצמו כפשוטו לכבוד התורה ולכבוד שם שמים. על הרבה ענינים שבקדושה הוא מסר נפש. אם בענין הברכה שהיתה כאן בירושלים, ואם בעניני שבת, וכנודע שלקחו אותו אז לבית הסתר והחזון איש בא לבקר אותו שם. מספרים מעשה שהיה, שפעם אחת עבר מעט זמן לפני שיצאה השבת ליד אותו בית פעור, בית הקולנוע שהיה שם, ולהפתעתו ראה שכבר מוכרים שם כרטיסים. כשהוא ראה את זה, לבו בער בקרבו. כאן בירושלים, פלטין של מלך, יעשו מעשה תועבה שכזה, של חילול שם שמים בפרהסיא? מה עשה רבי עמרם בלוי? – נעמד גם הוא בתור. יחד עם כל אלו הפוחזים שעמדו שם לקנות כרטיס, נעמד גם רבי עמרם, עם מלבושי השבת שלו, השטריימל שעל ראשו והדרת הפנים שבפניו. אט אט התקדם התור, עד שהגיע התור שלו. כשהגיע התור שלו, הכניס את הראש שלו אל תוך הקופה ואמר: 'כאן לא ימכרו כרטיסים בשבת. אני לא אוציא את ראשי מכאן עד שתצא השבת, בעוד כמחצית השעה'.

אותם ארחי פרחי לא ציפו להפתעה כזו. אמרו לו, 'אדוני, תוציא מכאן את הראש שלך ותסתלק מכאן לאלתר, ואל תפריע לנו למכור כרטיסים'. רבי עמרם התעקש ואמר, 'אני לא אתן לכם לחלל שבת, ולא זו מכאן, תעשו מה שתעשו. כיון שראו שמתעקש, התחילו מכים אותו. זה מושך בפאותיו, זה מורט בזקנו, והוא עומד כל הזמן הזה ומחייך, ושוב ושוב אומר להם, 'תכו מה שתכו ותעשו מה שתעשו' – אני את הראש שלי לא אוציא מכאן עד צאת השבת. הם מכים מכה אחר מכה, ורואים שהוא לא מתיימש. כיון שראו כך, אמרו לו, 'כבוד הרב – ניצחת. אנחנו נעצור את מכירת הכרטיסים עד צאת השבת'.

ללמדך, שאל יאמר אדם 'מה אני יכול לעשות'. רבי עמרם אמנם קיבל מכות, אבל 'השיב את חמתי מהשחית', הוא הסיר את חרון אף ה' על חילול שם שמים. ומדוע עשה את כל זה? – כי הפריע לו חילול ה' ובער בו כבוד שמים. וכל מי שפועל כדבר הזה, הרי הוא מתלמידיו של פנחס. וכמו שאמרנו, אל לו לאדם לומר 'מי אני ומה אני, אני אדם קטן'. אין דבר כזה, וכל אדם יכול לפעול אם רק ישנם מתנים ויעשה מה שביכולתו. למשל, לארגן שיעור תורה. אדם אומר, 'אני אארגן שיעור? איך אני קשור לזה? אני לא יכול. אבל באמת אתה יכול. תביא בן תורה אליך לבית שימסור שיעור, ובתחילה אמנם יהיו בשיעור רק שנים, אתה והרב, אבל

בהמשך מובטח לך שכבר לא יהיה מקום בבית. הדבר יתפרסם וחבר יביא חבר, וכבוד שמים יתרבה לאין שיעור. וכי אנחנו יכולים לשער ולתאר מה מעלתו של מי שמכנס שיעור תורה רק בשביל שיתרבה כבוד שמים? וכך רואים בחוש הרבה שיעורים והרבה הרבצת תורה, שהתחילו מדברים קטנים.

המקנא לשם שמים דואג וחרד שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית

כל אחד ואחד יכול לפעול לפי כשרונותיו ויכולותיו שחנן אותו בורא עולם, למען כבוד שמים. יש אחד שיש לו קשרים ויכול לעזור לאנשים, לדבר עם פלוני ועם אלמוני שייסיעו לחברו וכדומה, והרי זה ריבוי כבוד שמים. יש אחד שהקב"ה חנן אותו בהרבה כסף, והוא יכול לפעול עם זה הרבה הרבה כבוד שמים. הוא יכול לארגן מכח הכסף הזה שיעור תורה, לבנות מקווה ולדאוג לטהרת המשפחה, לייסד גמח"ם, ועוד. רק העיקר הוא שיהיה אכפת לאדם מכבוד שמים, ולא יגיד 'מה אני ומי אני, וכי אני פנחס? אולי אני בלק, אבל לא פנחס'... אתה יכול להיות מהמחנה של פנחס, לקנא לכבוד ה' ולהרבות כבוד שמים.

אלו הם דברי הרמח"ל, שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית וכבודו מתרבה. וזה פשיטא שראשית כל 'תהיה עבודתו של הקב"ה נעשית', היינו אצל האדם עצמו, ועליו לשפר את עבודת ה' שלו, לתקן את היראת שמים של עצמו ולהכניס בלבו אהבה לתורה ולמצוות, כדי שיהיו המצוות שלו נעשות בשלימות.

לדוגמא, התנא אומר במסכת אבות (ה, ה) 'עומדים צפופים ומשתחוים רוחים'. זהו אחד מהעשרה ניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש. בזמן שהיו עולים לרגל כל בית ישראל, והיו נמצאים בבית המקדש אלפים ורבבות, וכמו שהגמרא מספרת (פסחים סד:) שפעם ביקש המלך לדעת כמה הגיעו לעשות פסח, וציווה על הכהנים לספור כמה כליות יצאו מכל הפסחים, ועלה בידם כפלים מיוצאי מצרים. והנה קרבן פסח זה לא לאדם אחד אלא אוכלים אותו בחבורה עשרה אנשים או יותר, ואם כך, נתאר לעצמנו כמה ריבוי עם זה היה. כל אלו היה מגיעים לבית המקדש לעזרה, והעזרה לא היתה כל כך גדולה, שהרי עזרת נשים היתה קל"ה אמה על קל"ה אמה, עזרת ישראל היתה קל"ה אמה על י"א אמה וכן עזרת כהנים קל"ה אמה על י"א אמה. בתוך השטח הקטן הזה עומדים מליונים של אנשים, עומדים צפופים. אבל כשהיו העם מתפללים ומשתחוים נעשה נס והיה בין כל אחד לשני רווח גדול של ארבע אמות, ולא היה אחד שומע את תפילתו של חברו. ולכאורה, איך זה יתכן? הרי בשעה שעמדו הרגיש כל אחד ואחד איך שהוא עומד בצפיפות, ורש"י מפרש (יומא כא.) ש'צפיפות' היא מלשון צף, כי כשאדם נמצא בדוחק עצום של אנשים אין רגליו נוגעות בקרקע והוא אינו הולך בכוחות עצמו אלא אחרים מוליכים אותו. מימינו מיכאל ומשמאלו גבריא"ל, והם נושאים אותו... אך היה זה נס גדול שבשעה שהתפללו לפני בורא עולם, היה להם רווח בשעה שהשתחוו, מדי שנה בשנה.

זהו פשוט המשנה, אבל הדרשנים רגילים לפרש עומדים – צפופים, בשעה שעומדים ומתפללים תפילת עמידה, שמונה עשרה, 'צפופים', בית הכנסת צפוף, מלא מפה אל פה. אבל כשמשתחוים – כשמגיעים לעלינו לשבח ומשתחוים – רוחים, חצי מבית הכנסת כבר ריק... איך אומרים האנשים? 'זבא לציון גואל, הנה הגואל הגיע ונגמרה התפילה... למה זה כך? הרבה סיבות יש. אחד אומר, 'זבא לציון גואל' שואני יאחר לעבודה? לא יכול להציל במעשהו את כל העם. ואחר לעבודה. ובאמת הוא צודק, הוא לא צריך לאחר לעבודה, אבל הוא יכול לקום כמה דקות קודם ולהגיע לתפילה בשעה יותר מוקדמת. על הפתרון הזה הוא לא חשב בכלל... אחד אחר אומר, 'מה אני יכול לעשות, אני כל כך רעב. אם לא תתן לי ללכת לאכול בבית אצטרך לאכול את החזן... וכך בכל יום ויום אווזו אותו בולמוס, ה' ישלח לו רפואה שלימה... אחד אומר שצריך לקחת את הבן שלו לגן, וכך הרבה תירוצים יש. יכול להיות שהכל נכון, אבל האם זה כבוד שמים? כאשר בכל הקדישים שאחרי התפילה בקושי יש מנין שעונה אמן ולפעמים צריך לקרוא לעשירי שישלים למנין, זה כבוד שמים? וזהו מה שאומר כאן הרמח"ל, שתהיה עבודתו של הקב"ה נעשית, איך שהיא צריכה להעשות, ועל ידי זה וכבודו מתרבה, ה' יהיה בעזרנו.

פרשת פנחס תשפ"ג

מישבטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

נזק שנגרם בגלל ההבדלים בפרשת השבוע

שאלה

נכדתו של ראובן תושב חו"ל, התחתנה בארץ ישראל השנה [תשפ"ג] בחודש סיון. ראובן הסבא, בעל אמצעים כספיים, הזמין מביתו שבחו"ל עוד בחודשי החורף מקום אירוח בארץ ישראל לשבת שבע ברכות, עבור משפחות החתן והכלה, כולל האוכל לסעודות השבת, בעלות כוללת של חמישים אלף שקל, ושילם דמי קדימה מראש - עשרת אלפים שקל. וסוכם ביניהם שהשמחה תהיה בפרשת בהעלותך.

בערב שבת פ' בהעלותך כשנוכח בעל האולם שבעלי השמחה לא הגיעו, התקשר לראובן לברר את סיבת העיכוב. ראובן הנבון השיב לו, שהשמחה עליה דיברו היא בשבוע הבא ולא השבוע. וסיבת הטעות נבעה, היות והשנה שבועות חל ביום ששי, ובארץ ישראל קראו בשבת שלמחרת החג את פרשת נשא. אולם בחו"ל מכיון ששבת זו היא יו"ט שני שלהם, קראו בשבת את הקריאה של יו"ט שני, ואת פרשת נשא קראו בשבוע שלאחר מכן. והיות וראובן גר בחו"ל, כשהזמין את האולם הסתכל בלוח שנה של חו"ל, וסיכם עמו על פ' בהעלותך לפי מנהג חו"ל.

כעת טוען ראובן שהוא לא אשם בטעות שקרתה, ופטור מלשלם על מה שסוכם. ואדרבה הוא תובע מבעל האולם שיחזיר לו את העשרת אלפים שקל ששילם כמקדמה.

לעומת זאת טוען בעל האולם, שהוא אינו אמור לדעת מה קוראים בחו"ל בשבת, והוא סיכם כפי מנהג ארץ ישראל בו נשכר האולם, ובו נעשית העבודה עבור ראובן. והיות והוא בישל את האוכל לכל השבת, הוא מפיסד כסף רב מביטול ההזמנה. ובפרט שזאת עונת השמחות, והיו לו הזמנות רבות לשכור את המקום לשבת הזאת, ודחה אותם בגלל הזמנתו של ראובן. לכן הוא תובע שראובן ישלם עוד ארבעים אלף שקל כפי שסוכם עמו.

מה הדין?

תשובה

למרות שראובן טעה בשגגה, אולם החיוב שלו הינו לפי המקום בו הוזמן האולם לאירוע דהיינו - לפי מנהג ארץ ישראל. לפיכך חייב ראובן לשלם לבעל האולם כפי שסיכם עמו, וינכה מזה סכום מסוים שחסך בעל האולם עבור המלצרים ושאר הפועלים שלא עבדו, ועיין במקורות.

מקורות

מתי המנהג לסכם לפי התאריך בחודש, ומתי המנהג לסכם לפי פרשיות השבוע

ראשית נקדים, שברור ששני הצדדים דוברי אמת, והטעות נבעה בשגגה מחוסר תשומת לב. כמו כן נדגיש, שכשמזמינים אולם, תזמורת או קייטרינג לחתונה או לכל שמחה אחרת שחלה באמצע השבוע, הצדדים מסכמים ביניהם בפירוש בדיבור או במסמך חתום, באיזה יום ובאיזה תאריך בחודש תתקיים השמחה. בין אם הסיכום נעשה לפי תאריך עברי או שנעשה לפי הלועזי. ולכן במקרה כזה - לא יכולה להיווצר טעות הדומה לשאלה דנן, כי הסיכום לא קשור כלל לפרשה שקוראים באותה שבת בבהכנ"ס.

אולם לגבי הזמנת אולם או קייטרינג או חזן שיבוא לשמח את האורחים בשבת מסוימת, מנהג האנשים, כששניהם שומרי תורה ומצוות - לסכם לפי פרשת השבוע שקוראים באותה שבת בבהכנ"ס, ואינם מסכמים לפי התאריך בחודש בו חלה השבת. ולכן הסיכום שעשו הצדדים בנידון השאלה לשכור את האולם עם האוכל לשבת פ' בהעלותך - נעשה כראוי וכפי המנהג, ושני הצדדים לא פשעו בכך.

כיצד נעשה קנין שכירות האולם ופועליו

והנה בנידון השאלה, מכיון שראובן שילם עשרת אלפים שקל לשכירת האולם והפועלים שיעבדו עבורו, אם כן על ידי כסף זה נעשה קנין שכירות של האולם, והפועלים, וקנין זה מחייב את שני הצדדים לעמוד בהסכם עם תנאיו כפי שסיכמו ביניהם. וכמבואר בשו"ע, וברמ"א (חו"מ סי' קצ"א, וסי' קצ"ה) ששכירות קרקע נקנית בכסף בלבד. וכמו כן מבואר בנתיבות (סי' שלג ס"ק א) ששכירות פועלים דומה לשכירות קרקע כי פועלים [עבדים] הוקשו לקרקעות, ולכן גם שכירות פועלים נקנית בכסף. לפיכך לאחר עשיית הקנין - לא יכולים הצדדים לחזור בהם מההסכם שעשו.

אלא שראובן טוען, שמצידו היה כאן קנין בטעות, כי לא התכוון לשכור את האולם עם פועליו לשבת שקוראים פרשת בהעלותך בארץ ישראל, אלא לשבוע שלאחר מכן, וממילא חסרה גמירות דעת שלו להתחייבות הזאת.

מהי גמירות הדעת שמחייבת את הצדדים בעשיית עסקה

אמנם קימ"ל שתמיד ההסכם המחייב את הצדדים הוא - לפי מה שנהוג במקום בו נעשה המכר או הנזק או המקום בו נעשתה העבודה. וכדברי הרמב"ם בהל' מכירה (פ' כ"ח) וז"ל: עיקר גדול בכל משא ומתן - הולכים אחר לשון בני אדם - באותו המקום - ואחר המנהג, עכ"ל. וכן כתב הרמב"ם שם (פ' כ"ח, י"א) וז"ל: ואל ילזז מבין עיניו העיקר הגדול בדברים אלו שהוא - מנהג המדינה, והשמות הידועים לכל דבר ודבר, עכ"ל. וכן לגבי שכירות פועלים, בנידון כמה שעות מחויבים הפועלים לעבוד כשלא סוכם ביניהם מראש על כך, או האם יקבלו הפועלים אוכל מבעה"ב במהלך עבודתם

או שיקנו אותו על חשבונם וכדו', כתב הרמב"ם (פ' ט' משכירות הל' א) - הכל כמנהג המדינה, [בה עובדים הפועלים], והלכות אלו גם נפסקו בשו"ע (ח"מ ס' רכו, טו, וס' שלא, א-ג) ובעוד מקומות.

לפיכך אם למשל בחו"ל כשמזמינים במסעדה או בקייטרינג מנת עוף הכוונה היא לקבל - חצי עוף, ואילו בארץ ישראל המנהג הוא למשל - רבע עוף. אפילו אם בשני המקומות משלמים סכום זהה עבור מנת עוף, תייר שהגיע מחו"ל והזמין מנת עוף בארץ ישראל - יצטרך לשלם את מלוא המחיר שסוכם ביניהם - אע"פ שיקבל תמורת כספו רק רבע עוף. ולמרות שברור לנו שבזמן הסיכום דעתו היתה, שיקבל תמורת כספו חצי עוף כמנהג מקומו בחו"ל. ולכן אפילו אם עדיין לא שילם עבור מנת העוף שהכינו עבורו, יצטרך התייר לשלם עבורו מחיר מלא כפי המנהג הקיים בארץ ישראל שבו נעשה המקח.

לאור האמור למרות שאנו מאמינים לראובן שטעה בשגגה, שהזמין את האירוע לפי מה שראה בלוח השנה של חו"ל. אבל מאחר וידע מראש שבעל האולם גר בארץ ישראל, ומשכיר לו את האולם עם פועליו, וכן האוכל שמכין עבורו הוא לפי מנהג ארץ ישראל, כי שם נעשה המקח והעבודה עבורו. על דעת כן הוא התחייב לבעל האולם. ועל ראובן היתה החובה לברר לפני עשיית העסקה, האם ישנו מנהג אחר בארץ ישראל ששונה ממה שקיים בחו"ל. ולכן אינו יכול טעון אח"כ, שמצידו היה כאן מקח בטעות, כי כל אדם יודע שכשעושה עסקת מקח או אם מזמין עבודה שתיעשה עבורו במקום מסוים, העסקה קיימת רק על דעת המנהג שקיים באותו מקום בו נשכר המקום ונעשית העבודה עבורו - כי רק על דעת מנהג זה הפועלים עובדים עבורו.

וכלשון הרמב"ם בהל' מכירה (פ' כו, ח) שבכל משא ומתן הולכים אחר לשון בני אדם באותו המקום, ואחר המנהג שם, וכפי שהוסיף שם (בפרק כו, יא) שהמקח נעשה על דעת השמות הידועים לכל דבר [באותו המקום]. לפיכך בנידון דנן, כשאומרים בארץ ישראל שההזמנה היא לפרשת בהעלותך - הכוונה היא, לשבת בה קוראים בארץ ישראל את פרשת בהעלותך בבית הכנסת, ולא מתי שקוראים בחו"ל פרשת בהעלותך, ועל דעת גמירות הדעת הזאת השתעבד ראובן לבעל האולם.

איזה סכום ניתן לקזז מההתחייבות

אמנם למרות האמור, מכיון שנחסך מבעל האולם סכום כספי מסוים מהשכר שהיה צריך לשלם למלצרים, מאחר ולא עבדו בפועל, מושג שנקרא בחז"ל "דמי פועל בטל", [ועיין בט"ז (ח"מ ס' שלג ס"ק א)] כיצד משערים זאת? וכן אינו צריך לשכור פועלים שינקו את האולם לאחר השבת. ויתכן שגם חלק מהאוכל שבושל ניתן יהיה להשתמש עמו בשמחות שיהיו לו במשך השבוע באותו מקום, לפיכך במקרה זה יקזז בעל האולם מהחמישים אלף שקל שמגיע לו, את הסכום שנחסך לו בגלל ביטול ההזמנה. או שישכים מרצונו להתפשר עם ראובן בניכוי סכום גדול מכך, ותבוא עליו ברכה.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

"כן בנות צלפחד דוברות"

בפרשתנו (כז, א-ח) מסופר על חמשת בנות צלפחד שבאו לבית המדרש אל משה, אלעזר הכהן, הנשיאים, וכל העדה ושאלו שאלה: היות ואבינו מת במדבר בגלל חטאו הפרטי, ולא היו לו

בנים אלא בנות, לפיכך אנו צריכות לרשת את חלקו הכפול המגיע לו בארץ ישראל מתוקף היותו בכור. ואם איננו יורשות כי בנות אינן נחשבות מזרע האב, האם צריכה אימנו להתיבם לאח אבינו? ומשה רבינו העביר את שאלתן לקב"ה וענה לו ה': "כן בנות צלפחד דוברות", ופי' רש"י (בפס' ז): "יפה הן ואומרות, כך כתובה פרשה זו לפני במרום. מגיד שראתה עיניהן מה שלא ראתה עינו של משה, יפה תבעו. אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. ע"כ.

ונרחיב מעט את הדברים ע"פ האמור בגמ' בב"ק (ק"ח-קכ), ובמדרשי חז"ל, וממה שראיתי בספר בעקבות פירוש הרש"ר הירש זצ"ל על התורה (בעריכת הרה"ג זאב גרינוולד).

מדוע שאלו בנות צלפחד את שאלתן כעת?

שאלת בנות צלפחד הייתה בסוף ארבעים השנים שהיו בני ישראל במדבר, לאחר מיתת מרים ואהרן, ומספר חודשים לפני פטירת משה והכניסה לארץ ישראל. באותו זמן היה עם ישראל מיאוש ומדוכך ביותר, מכיון שזמן קצר קודם לכן חטאו רבים בחטא עבודה זרה כשנצמדו לבעל פעור, ומבואר ברש"י (בלק כה, ה) וברמב"ן שם עפ"י הגמ' בסנהדרין, שדייני ישראל הרגו מהעם שחטאו - מאה חמישים ושבע אלף ומאתיים איש. ומיד לאחר מכן, היה החטא של נשיא שבט שמעון עם המדיינית, ובו נהרגו נשיא השבט ועוד עשרים וארבע אלף איש. יוצא שבתוך ימים ספורים נהרגו למעלה ממאה ושמונים אלף איש. וכמו כן הם ידעו שגם משה רבינו עתיד למות במדבר בחודשים הקרובים, ופחדו שמה יישארו במדבר ללא משענת ונהגה, והיו נבוכים האם יזכו להיכנס לארץ ישראל, או שבגלל חטאי העם, ובפרט החטאים האחרונים, אולי יישארו במדבר לנצח. ואכן חודשים ספורים קודם לכן, מיד לאחר מיתת אהרן כתוב בספר במדבר (כא, ה) שהתלוננו העם לפני משה "למה העליטנו מארץ מצרים למות במדבר".

ופתאום, מתוך החשיכה והייאוש, באו להן חמשה בנות חכמות ויראות שמים מופלגות. שהיו יתומות מאביהן, ומבקשות ממשה לעיני כל העדה, שיהיה להן חלק וירושה בארץ ישראל - אותה עתידים לרשת בקרוב כהבטחת הקב"ה. והשיב להן משה, כמובא בילקוט שמעוני במדבר (פ' כז, רמז תשעג) אמר להן משה - והלוא ישראל מבקשים לחזור למצרים, ואתנה מבקשות נחלה בישראל? אמרו לו - יודעות אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ, אלא שנאמר בתהילים (ק"ט, קכו) "עת לעשות לה' - הפרו תורתך", ואל תהיה קורא כך אלא - "הפרו תורתך". כלומר, דווקא כיוון שישראל רוצים לחזור למצרים - זוהי העת לעשות לה', ולבקש חלק ונחלה בארץ ישראל, אע"פ שעדיין לא נכנסו לשם. וע"ש בפי' הזית רענן.

כלומר בנות צלפחד הצדקניות באו בכוונה תחילה דווקא עכשיו, כשעם ישראל היה מדוכך ומיאוש מהישועה, ושאלו בגאון ובעוז את שאלתן לפני כל העדה, מתוך אמונה נשגבה בקב"ה ובהבטחתו שייכנסו לארץ ישראל ויכבשוהו בעוד חודשים מספר כשייתמו ארבעים השנים במדבר. והן לא נבוכו, ולא איבדו את אמונתן בקב"ה למרות שאלותיו של משה. ואדרבא, השיבו לו, שלמרות שעם ישראל נמצא כעת במצב של הפרו תורתך - חובה עלינו לעשות לה'. ובמקום שאין איש - הן תהיינה האיש שירים את קרנו ורוחו של העם להתחזק באמונה בה' במלוא העוצמה. ובשל כך נאמר שם בילקוט שמעוני (סוף רמז תשעג) בשם ר' שמעון השקמוני: ראויה הייתה פרשת נחלות שתיאמר על ידי משה, אלא שזכו בנות

צלפחד שנאמרה על ידיהן, שכן מגלגלין זכות ע"י זכאי, וחובה ע"י חייב, ע"כ. [ועיין גם בגמ' ב"ב קיט., ובסנהדרין ח.].

בנות צלפחד - הזכאיות שבדור

כלומר, אע"פ שאילולא דברי חז"ל אסור היה לנו להתבטא או אפילו לחשוב כך, אולם חז"ל הקדושים לימדו אותנו ברוח קודשם, שחמשת בנות צלפחד, בזכות העזות דקדושה שהייתה להן אפילו לפני משה רבינו, זכו שהקב"ה העלים בכוונה את פרשת נחלות ממושה כדי שהתורה תכתוב אותה בשמן. ומאחר והן נחשבו באותה שעה לזכאיות שבדור, לכן גלגלו את הזכות הזו על ידן. וזה מה שמונח כאן בעומק דברי הקב"ה למשה - "כן בנות צלפחד דוברות", וברש"י - אשרי אדם שהקב"ה מודה לדבריו. כלומר, הקב"ה הסכים עם כל הדברים שאמרו לפני משה, כולל כל מה שהיה מונח במעשיהן, בעצם שאלתן, בעיתוי, ובאופן שבו שאלו את משה, ומה שהשיבו לו על טענותיו. וכן מה שחידשו שאם אין לנפטר בנים - יורשות הבנות את אביהן.

טרחתן לקיים מצוות כיבוד אב בשלמות

והנה בנות צלפחד חידשו בבקשתן - יסוד נצחי בהישארות הנפש. כתוב (שם פס' ד) שהן טענו למשה "למה ייגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן, תנה - לו - אחוזה בתוך אחי אבינו". ועומק טענתן מבואר גם במגילת רות (פ"ד פס' ג, י) שאמר בועז לגואל "ביום קנותך את השדה מיד נעמי... ורות... קנית להקים שם המת על נחלתו" וכן כתוב "קנית לי לאשה - להקים שם המת על נחלתו, ולא ייכרת שם המת על נחלתו". ופי' רש"י שם: מתוך שאשתו יוצאת ובאה בנחלה, ומכנסת ומוציאה, אומרים זאת הייתה אשת מחלון ושמו נזכר עליה. כלומר, ישנה תועלת גדולה לנפטר אם מזכירים את שמו על נחלתו שבארץ ישראל. ועיין גם ברמב"ן בבראשית (לח, ח). וזה גם מה שביקשו בנות צלפחד ממושה - למה ייגרע שם אבינו מתוך משפחתו, תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו. אם נירש את חלקת אבינו שבתוך אחוזת אחיו בארץ ישראל, ישאר שמו של אבינו לנצח ותתקון נשמתו. וזהו יסוד גאולת הארץ ביובל, וכעין התיקון שבמצוות ייבום [אע"פ שכאן לא הוצרכה אמן להתייבם, משום שהיו לצלפחד בנות].

נמצא שבזכות רצונן לקיים מצוות כיבוד אב בשלימות, ולתקן את נשמת אביהן, שהיה לשיטת רבי עקיבא - מקושש העצים בשבת שנידון בסקילה כנאמר בסוף פ' שלח, וכמבואר בגמ' שבת (צו). לפיכך, זכו בנות צלפחד להבין את שורש מצוות הייבום ופרשת נחלות. ולכן הן טענו למשה, נשמת אבינו חייבת להיתקן, או ע"י שאנו נירש את חלקו בארץ ישראל ושמו ייקרא על נחלה זו, או שאמנו תתייבם, ועי"כ תבוא נשמתו לתיקונה. וגם על טענות אלו שנבעו מרצונן לכבד את אביהן בשלמות, אמר הקב"ה "כן בנות צלפחד דוברות".

הנהגת הקב"ה עמן - דרך ניסית שמעל הטבע

מבואר בגמ' ב"ב (ק"ט:קכ.) שמכיוון שבנות צלפחד היו צדקניות מופלגות, לכן - לא רצו להינשא למי שאינו הגון להן, למרות שעברו את גיל הארבעים, ולמרות שידעו, שנשים שמתחתנות מעל גיל ארבעים אינן יולדות. ואומרים שם חז"ל - מכיוון שהיו צדקניות, ופי' רש"י - לפיכך היו בטוחות בצדקתן - שיעשה להן נס

כיוכבד אמו של משה רבינו שילדה את משה לאחר מאה ושלושים שנה. כי ידעו שאצל הצדיקים הטבע - הוא הנס הגדול ביותר. וכמו שאמר ר' חנינא בן דוסא, מי שאמר לשמן שידלק יאמר לחומץ שידלק. כך גם מי שקבע שאשה יולדת עד גיל ארבעים, יקבע שהן תלדנה גם לאחר ארבעים. ולכן, אע"פ שמושה התיר להן להינשא לכל אחד משבטי ישראל, כמבואר בסוף במדבר (לח, ו), וודאי שיכלו למצוא מהם את ההגון להן, אולם הן העדיפו להינשא לבני דודיהן משבט מנשה, כדי להשאיר את הנחלה שירשו ושנקראת על שם אביהן, בתוך אחוזת אחיו שמשבט מנשה. ושלא תעבור נחלתן לשבט אחר ע"י בעליהן או ילדיהן שיירשו אותה אחר מיתתן. הרי מה שאמרו: ראויות צדקניות אלו - שתקרא פרשה בתורה על שמן.

הליכות והלכות בדף היומי

גיטין נט:

מחילת הכהן על זכותו לעלות ראשון לתורה

שאלה

בבהכנ"ס פלוני נהוג, שלא מוסיפים עליות לתורה מעבר לשבעת הקרואים. והנה באחת השבתות התקיימה שמחת עליה לתורה לשני חתנים באותו בהכנ"ס, וכיון שבאו אורחים רבים, לא הייתה אפשרות לתת עליות לחלק מההורים והסבים.

לפיכך פנה אחד מבעלי השמחה לכהן היחידי שהיה במנין או לכל הכהנים שהתפללו באותו מנין, וביקשם שיצאו מבהכנ"ס בשעה שקוראים לעולה הראשון וכך יקרא הגבאי לישראל לעלות במקום הכהן, וירוויחו שיהיה לבעלי השמחה גם את שתי העליות של הכהן והלוי לכבד בהם את אורחיהם.

כעת שואל הכהן, האם הוא צריך להיעתר לבקשתו או מכיון שהתורה אמרה - "וקדשתו", שצריך לכבד את הכהן בעליה הראשונה, אם כן אין הוא רשאי למחול על כבוד הכהונה.

תשובה

א. אסור למתפללי בהכנ"ס לעשות תקנה קבועה שתבטל את החיוב לתת לכהן את העליה הראשונה. איסור זה קיים, אפילו אם הכהן או כל הכהנים שמתפללים באותו בהכנ"ס מסכימים לתקנה זו.

האיסור קיים, אפילו אם מטרת מתפללי בהכנ"ס בתקנתם, למכור את שתי העליות בתורה בשבת ויו"ט לצורך מימון החזקת בהכנ"ס או עבור כל מטרת צדקה אחרת. או כדי לכבד את בעלי שמחה או תלמידי חכמים מופלגים שמתפללים עמם.

ב. התירו רבותינו האחרונים באופן ארעי בלבד, בקריאת התורה בשבת או ביום חול כשיש צורך מיוחד, לפנות לכהן או לכל הכהנים שמתפללים באותו מנין, שיסכימו מרצונם למחול על זכותם באופן חד פעמי, ויצאו מבהכנ"ס לפני שהגבאי קורא לישראל לעלות במקום הכהן.

אולם דבר זה הותר בתנאי שייעשה במקרים חריגים בלבד, וכן רק אם כל הכהנים שמתפללים באותו מנין מסכימים לכך. וכתב בשו"ת

חת"ס, שהכהן שמסכים לכך - נוהג כסבו אהרן הכהן, שאהב שלום, ורדף שלום. אולם אם ישנו אפילו כהן אחד שמסרב לצאת מבהכנ"ס - לא ניתן לחייבו למחול על זכותו לעלות לתורה ראשון.

מקורות

המקור והסיבה להקדמת הכהן לישראל

כתוב במשנה גיטין (נב). שחז"ל תקנו כדי שלא תגרם מריבה ומחלוקת בבהכנ"ס בעלויות לתורה מי חשוב יותר וכו', שהכהן עולה ראשון, ואחריו לוי, ולאחר מכן הישראל. לפיכך פסקו רבותינו הגאונים: רבי עמרם גאון, ורבי נטורי גאון, שאפילו אם מתפלל באותו מנין תלמיד חכם מופלג שהינו הגדול בדורו והוא ישראל - אסור לכבד אותו לעלות ראשון במקום הכהן שמתפלל באותו מנין, למרות שהכהן הינו עם הארץ. ואין בכך משום בזיון לכבוד התורה של הת"ח הישראל, מאחר וכך הוא המנהג בישראל, וכך גם נפסק להלכה בשו"ע (או"ח סי' קלה, ד) וע"ש במשנ"ב (ס"ק יא-יב).

והנה בגמ' שם נחלקו האמוראים מהיכן למדו חז"ל לעשות תקנה זו. והמקור העיקרי שהובא להלכה, שנאמר בגמ' בשם רבי ישמעאל ורב חייא בר אבא הינו, ממה שאמרה התורה (ויקרא כא, ח) "וקדשתו". שמכאן למדו חז"ל, שישנו חיוב בדברים שבקדושה להקדים את הכהן לפני הישראל.

באלו מקרים רשאי הכהן למחול על זכותו, ומתי מחילתו לא מועילה

והנה מבואר שם בגמ' ובפוסקים, לגבי הקדמת הכהן לעלות לתורה, שבתקנה זו אמרו חז"ל שני דברים א - זיכו את הכהן בזכות לעלות לתורה ראשון. ב - חייבו את שאר המתפללים באותו מנין לבצע תקנה זו. ולדעת המגן אברהם (או"ח סי' רא, ס"ק ד) - חיוב זה הוא מהתורה. ולדעת התוס' בחולין (פז, ד"ה וחיבי וכו') החיוב הוא מדרבנן, והמקור מהתורה הינו בגדר אסמכתא בלבד.

והנפקא מינה בין שני הדברים שחידשו חז"ל בתקנה זו יהיה - מה יהיה אם הכהן מעוניין למחול על כבודו ולכבד את רבו, אביו, או כל אדם אחר שיעלה ראשון לתורה במקומו. שאם תקנה זו היתה רק כדי לזכות את הכהן - רשאי הכהן למחול על זכותו ולכבד אדם אחר במקומו. וכפי שמצאנו בשאר התקנות שתיקנו לו חז"ל כמבואר בשו"ע (או"ח סי' רא, א), ובמשנ"ב (שם ס"ק יג) שמהפסוק "וקדשתו" נלמד גם, שהכהן ידרוש ראשון, ושיקבל ראשון את מנת האוכל, ויזמן ראשון בברכת המזון. ולמרות זאת - רשאי הכהן למחול על הזכות הזאת ולכבד אדם אחר במקומו.

אולם מאחר ובתקנת העלויות לתורה קבעו חז"ל גם חיוב על כל אחד ממתפללי אותו מנין, שידאג שהכהן יעלה ראשון, כדי למנוע מחלוקת בין המתפללים. לכן אפילו אם הכהן מצד עצמו מוחל על זכותו לעלות ראשון, עדיין ישנו חיוב על הציבור להעלות את הכהן ראשון. וממילא למרות מחילת הכהן - הציבור נשאר מחויב להעלותו ראשון. וחייב זה קיים בכל קריאות התורה הן בשבתות, ויו"ט והן בקריאה בשבת במנחה, ובשני וחמישי כמבואר בתוס' בגיטין (שם ד"ה אבל וכו'), וכן נקט במשנ"ב (סי' קלה ס"ק ט) וע"ש.

התירו המיוחד של המהרי"ק

והנה כתב בשו"ת מהרי"ק (סי' ט) שלמרות האמור, אם בבהכנ"ס מסוים משום כבוד התורה תיקנו בהסכמת כל מתפללי בהכנ"ס כולל הכהנים שהתפללו בו, או שתיקנו בתקופה שלא התפללו כהנים באותו בהכנ"ס, שאת העליה הראשונה לאחר שמחת תורה - בפרשת בראשית יתנו למרבה במחיר, כדי לחבב את התורה בעיני המתפללים, והכסף שיתרם ילך להוצאות בהכנ"ס - התקנה הזאת חלה, ומחייבת את כל המתפללים שם. ולכן אם יבוא כעבור זמן כהן להתפלל בבהכנ"ס הזה ויתנגד לתקנה זו - בטלה דעתו, ועל דעת התקנה הקבועה באותו בהכנ"ס הוא בא להתפלל שם.

לפיכך אם הכהן המתנגד לא ירצה לצאת מבהכנ"ס בשעה שיקרא לישראל שקנה את העליה לעלות לתורה - הוא מפסיד בכך לעצמו ולייחוסו, שיאמרו עליו שהוא פגום. אולם לא צריכים להתחשב בו כלל.

האיסור בזמן הזה לעשות תקנה לוותר על זכות הכהן בעליה לתורה

אמנם כתבו בשו"ת החתם סופר (או"ח סי' כד-כה), ובשו"ת שיבת ציון (או"ח סי' י), ובשו"ת כתב סופר (או"ח סי' לו) ובעוד אחרונים, שרק בנידון המהרי"ק הועילה תקנה זו, מאחר והיא נעשתה ע"י כל מתפללי בהכנ"ס כולל הכהנים שהתפללו שם באותו הזמן שמחלו על זכותם. וכן היא נעשתה למקרה חד פעמי בשנה, ונעשתה עבור כבוד התורה כדי לחבבה בעיני המתפללים. אולם במקרים אחרים בזמן הזה - אסור לעשות תקנה קבועה בבהכנ"ס, כי אין שום היתר לבטל מהכהן את זכותו, ואדרבה חל על כל אחד מהציבור החיוב של "וקדשתו", ולכן אין לבקש מהכהן, וכ"ש שלא להכריחו בדיבורים או בביושים לצאת מבהכנ"ס כדי שיוכלו לקרוא לישראל לעלות ראשון. ואסור לקרוא לישראל לעלות ראשון כשהכהן מתפלל באותו המנין.

ההיתר במקרה חד פעמי לבקש מהכהן למחול על זכותו

אולם באופן ארעי בלבד, אם ישנו צורך מיוחד לעלויות של הכהן והלוי, רשאי הגבאי או בעל השמחה וכדו' לבקש מהכהן או מכל הכהנים שמתפללים באותו מנין, שייסכימו לוותר על זכותם ויצאו מבהכנ"ס בשעה שהגבאי יאמר: אין כאן כהן, ויעלה ישראל פלוני במקומו, ואח"כ יכנסו הכהנים לבהכנ"ס לשמוע קריאת התורה. שבמקרה זה שהוא ארעי בלבד, ולא נעשתה שום תקנה בבהכנ"ס לבטל את מצוות "וקדשתו", וכן הכהן הסכים לכך ויצא מבהכנ"ס מרצונו, וכן לא שייך כאן הטעם שתגרם מחלוקת בציבור, כי כל הציבור באותו מנין יודע שהכל נעשה לצורך השמחות, ובפרט שיודעים שגם העולים לתורה הינם קרובי בעלי השמחה, ושרובם אינם ממתפללי אותו מנין וכו', התירו בשו"ת חת"ס (או"ח סי' כה), ובשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' ס), ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב, סי' לד) לעשות זאת. ואדרבה הכהנים שמסכימים במקרה זה לוותר - הולכים בדרכי סבם אהרן הכהן שאהב שלום, ורדף שלום. אולם גם במקרה זה, אם ישנו כהן אחד ממתפללי המנין שמסרב לצאת מבהכנ"ס - חייבים לקרוא לו ראשון, ואסור לקרוא לישראל במקומו.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

פרשת פנחס

מעריב החיזוק

מאת הרב שמעון פרג שליט"א

במשך חכמה בפרשת השבוע מקשה איך פנחס קיבל שכר בעוה"ז, הרי במשנה בפאה לא נמנה מעשה פנחס בדברים שאוכל פרותיהם בעוה"ז והקרן קיימת לעולם הבא, וכתב ליישב שבמעשה פנחס יש שני דברים, א' שהרג את זימרי ואת כזבי ששכרו בעוה"ב, והפעולה השניה הוא מה שעמד בתפילה כמו שכתוב ויפלל פנחס והציל בתפילה את ישראל, וע"ז קבל שכר בעוה"ז

באבן עזרא כתב בד"ה אשר קנא לאלוקיו וז"ל מאהבתו את השם גם אשר טובה לישראל ודרך דרש האב כפר ובניו יכפרו ומבואר כדברי המשך החכמה שבמעשה פנחס יש שני דברים, קנאת ה' צבאות והצלת ישראל.

ראיתי בכמה ספרים שהקשו בשם הזוהר, שכתוב שפנחס זכה למתנת שלום וזכה לכהונה מחמת מעשה פנחס, הרי פעולת פנחס זה היפך משלום, כמו שמבואר שכהן שהרג את הנפש פסול לכהונה, ושמעתי לתרץ שידוע שבקבלת התורה היה ישראל ואורייתא וקודשא בריך הוא חד הם, וזה היה השלימות האמיתית, וע"י עצת בלעם שהתירו להכניס גוים לכרם בית ישראל רצו לשבור את השלום בין ישראל לקב"ה, כמו שאומרים שעיקר קבלת התורה היה ע"י שהבדילנו מן התועים, וכמו שאומרים בהבדלה המבדיל בין קדש לחול ובין ישראל לעמים ונמצא שפנחס החזיר את השלימות האמיתית ולכן זכה שנתכהן בדין מחמת עשית השלום.

שמעתי מעשה באחד מנגידי העם שנכנס לביתו של אחד מגדולי הדור זצ"ל וא"ל שהוא לא מרגיש שום חיבור לקב"ה שאינו יושב באהלה של תורה וכולו בעסקים, וביקש חיזוק להתחבר להקב"ה, ובהשגחה פרטית הגדול הנ"ל למד את סוגית הגמ' בתענית דף כ"א באבא אומנא היה מקבל שלמא ממתיתבא דרקיעא כל יומא, ואביי כל מעלי יומא דשבתא, ורבא כל מעלי יום הכיפורים וקא חלשא דעתא דאביי, ובגמ' שם מבואר דאבא אומנא היה מקיז דם והיה לו חדר נפרד לגברי וחדר לנשי ואית ליה לבושא דאית בה קרנא דהוות בזיעא כי כוסליתא כי הוות אתיא ליה איתתא הוה מלביש ליה כי היכי דלא נסתכל בה, והיה לו קופה ששם היו מכניסים את הכסף כדי שלא יראה מי מכניס שם ממון ומי לא, דהיינו שאדם שלא היה לו ממון לא היה מתבייש וכשהיה נכנס צורבא מרבנן לא רק שלא בקש ממון אלא גם נתן לו ממון, ובהמשך הסוגיה מבואר שם שאביי

**יבואר
קושיית
המשך חכמה**

**יבואר כדבריו
באבן עזרא**

**יבואר עוד
תירוץ על
קושיית
המשך חכמה**

**יבואר ראיה
לזה מסוגית
הגמ' במס'
תענית כ"א**

המשך הראיה ממסכת תענית

שלח לו זוגא דרבנן למיבדקיה ונתן להם אוכל ושתיא ונתן להם מיטה לישון ובבוקר קמו ולקחו את המטה וכשיצא אבא אומנא לקנות מיטה אחרת פגש אותם מוכרים את המיטה בשוק, ושאלו אותו אם הוא לא חושד בהם כגזלנים, ואמר להם שמא מצוות פדיון שבויים נזדמן לכם, ואח"כ לא רצה לקחת את המיטה מחמת שכבר חשב שהמיטה הנ"ל תהיה לצדקה, ע"כ הסוגיה.

ומבואר משם שהכח של אבא אומנא לקבל שלום מהקב"ה הוא מחמת ג' דברים א' ששמר שמירת עינים במסי"נ עצומה, ב' שחי בותור, וג' שכיבד ת"ח כנ"ל ומזה רואים שאבא אומנא שקבל את כח השלום מחמת שנוהר מאד בשמירת עינים שזה כח הקדושה, וגם שהגיע לפסגת תיקון המידות כנ"ל, ואחרי כמה שבועות ששמע הנגיד את החיזוק הנ"ל אמר שהגמרא הנ"ל שנתה לו את כל החיים מחמת שראה הנהגה חדשה אפילו שהוא לא שתול באהלה של תורה.

יבואר עוד בדברי הזוהר בס"ד

בזוהר בפרשת השבוע מבואר אחרי החיזוק בכח של לימוד התורה והשתדלות בלימוד התורה כתב שעיקר הס"ד של פנחס שזכה לקבל את כהונה לו ולזרעו זה מחמת שקנא לה' אלוקיו וכתב שאע"פ שכהן שהרג את הנפש פסול לכהונה, אבל במעשה פנחס שעצר את המגיפה היה כאן פעולה שמצד אחד זה הריגת הנפש ומצד השני זה להחזיר את השלימות בין ישראל להקב"ה.

במו"ק דף י"ז מובא במעשה מההוא צורבא מרבנן דהוה סני שומעניה וברש"י שיוצאין עליו שמועות רעות, ובגמ' שם מבואר דרבי יהודה שאל את ר' יוחנן מה לעשות עם אותו צורבא מרבנן וא"ל רבי יוחנן ע"פ מה שכתוב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו אם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו, ואם לא לא ובהמשך הסוגיה מבואר שם שר"י אמר שכל הס"ד שלו בעוה"ב זה מחמת שלא החניף לאותו צורבא מרבנן אפילו שהיה צורבא מרבנן.

יבואר ראיה לזה מדברי הגמ' במו"ק דף י"ז:

בפסוק נשיא בית אב לשמעוני כתב רש"י בפשט שני להודיע שבחו של פנחס, שאע"פ שזה היה נשיא לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם ומזה רואים את כוחו של ר"י שלמד מפנחס שלא חשש מפני כבוד השי"ת מלקנא נשיא בית אב וכמו שפנחס מחמת זה זכה לברית כהונת עולם מזה למד ר"י שלא לפחד מצורבא מרבנן במקום שיש קנאת ה', וידוע מה שכתוב בזוהר הק' בכ"מ שמחמת זה זכה פנחס להיות אליהו הנביא שקנא לה' צבאות גם במעשה פנחס וגם בנביאי הבעל, ואליהו הנביא נשלח מאת השם להגיע לכל ברית מילה, לחבר את ישראל להקב"ה בברית מילה שכל מטרת הברית זה לחזק את קדושת ישראל כמו שמבואר בזוהר בכ"מ ולבסוף הוא יבשרנו על הגאולה השלימה כמו שאומרים הנה אנוכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים וכו'.

יבואר דברי רש"י בגודל השבח של פנחס:

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 369

תמוז תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

מרח"ה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל למד עירובין בזמני המתנה

בהמשך המעמד סיפר אחד מהאברכים, נין למרח"ה"י הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל, שמרן היה כידוע מנצל את זמני המתנה לפני כל תפילה וכדומה, והיה לומד מתוך ספר. וגם אם היה רק שתי דקות היה פותח ספר ולומד בו. והספר הכי מצוי אצלו, היה לימוד במסכת עירובין. הנכדים היו שואלים אותו איזה גמי להביא, והיה מבקש מסכת עירובין. במשך שנים רבות בשנים האחרונות שהיו בני בית עימו, זה היה מהמסכתות שעיון בהם הכי הרבה בזמנים של המתנה, וחייב מאוד את לימוד העירובין, והיה אומר שזה מזכיר את הלימוד של מסכת יבמות, [כפי הנראה כוונת רבינו מחמת שיש בו סברות דקות בגדרי תקנות דרבנן].

נברך את כל האברכים שהצטרפו, שיזכו ללמוד את ההלכות בהיקף רחב ובסברות ישרות, ולבאר את פסקי גדולי ההוראה, ולהשפיע בזה לכל הציבור שיהיה חיזוק בשמירת השבת כהלכה.

ביקוש גדול למענה במוקד הטלפוני כולל הדרכה מעשית

בתקופה זו יש ביקוש גדול במוקד הטלפוני, בעקבות הצורך של הרבה אנשים להכיר את ארץ ישראל מקרוב, להנות ממגוון של אוירה שונה, ונוסעים להרבה ישובים מגוונים, כדי להיות בשבת באוירת הישוב. במקומות רבים הישובים אינם באוירת שבת המקובלת בשכונה חרדית קלאסית, ובפרט שישנם ישובים שרובם חילונים, ובכל זאת אנשים מגיעים לשם מחמת שמרגישים הכרח לצאת. לא נעסוק כאן בחלק ההשקפתי על מצבים כאלו, אלא רק על החלק ההלכתי שנוגע לענין עירוב. במקומות אלו צריכים להיערך מראש שיוכלו להיות באופן שלא מטלטלים החוצה. כמו כן לגבי המתחם עצמו צריכים ללמוד כיצד לבדוק ולתקן כהלכה. בימי שיש המוקד נותן מענה לאנשים שמנסים להקים עירובים גם בלי אמצעים, ולפקח שיהיו כהלכה, חלקם במענה טלפוני, וחלקם באמצעות שליחת תמונות במייל.

עשיית מחיצה במכוניות דורשת השקעה והדרכה מדויקת

אחת מהקבוצות שהודרכו בשבוע זה שלח תמונה כדי לשאול את השאלה. בכניסה למתחם היה פתח רחב, ולכן העמיד שני רכבים לחסום את הכניסה, האם זה מועיל. והנה כבר כתבנו כמה פעמים שבמכונית יש כמה הגבלות, א. לפעמים הקדימי והאחורי אינם גבוהים י" טפחים, ב. החלק האחורי היא בדרך כלל גבוה ג' טפחים מהקדקע ונחשב מחיצה תלויה. ג. בצד הקדימי יש מדרגה באמצע הגובה מחמת מכסה המנוע, זה פוסל את צירוף הדופן למחיצה, ונחשב שאין גובה י" טפחים בראף. ועוד פרטים שאכמ"ל. אבל יש נושא יותר קשה, מחמת שאנשים אינם יודעים ומבינים אותו, וזה לגבי הרווחים שבין הרכב להמשך המחיצה, מצוי שטועים בחישוב של העומד מרובה, כיון שהעומד מרובה צריך שהמחיצות יהיו מכוונות זה כנגד זה, ואנשים חושבים שרכב מול רכב נקרא מכוון. אבל כיון שהמחיצה היא רק לפי הדופן החיצונית של הרכב, כי בחלל אין מחיצה, לכן צריך שתהיה דופן ממשיכה ומגיעה לדופן כשרה, וברוב המקרים זה לא כך. במקרה זה הסברנו לשואל באריכות את הענין, עד שהוא אמר שעכשיו הוא מבין את יסוד ההלכה, ולפי זה שינה את הצורה של המכוניות, וכן הוסיף להשלים ביניהם עם כריות שהיו לו מיותרות, ותחתיהם עם בלוקים, וכך השלים את המחיצה כהלכה. אנו מביאים שוב את ההלכות האלו, כי הם נוגעים מאוד בתקופה זו, והטעות בהם מצויה מאוד.

בדיקה ועריכת תכנית לקהילה חדשה בעיר קרית אתא

במחלקה לעידוד וסיוע בהקמת עירובים חדשים, לתושבי השכונות שאין להם עירוב שכונתי, הגענו בשבוע האחרון להתיישבות החדשה בעיר קרית אתא. לקראת חודש אלול יגיעו בעז"ה עשרות משפחות חרדיות לגור בקהילה החדשה, שכונת כתר תורה. לאור זאת פנה אלינו ראש הכולל ועסקני הקהילה, לערוך תכנית להקמת עירוב שכונתי, סביב אזור המגורים המיועד להם. מיד בתחילת פגישתנו, ראינו את המסירות והנחישות שלהם להצלחת הקהילה, לדאוג לכל העניינים הנצרכים גם מהבחינות ההלכתיות וצרכי קיום חיים חרדיים ברמה גבוהה. יתן ה' שיעליו בכל מעשי ידיהם, וישפיעו קדושה ותורה על כל הסביבה.

מגוון סיורים בעירובים ברחבי הארץ, בשיתוף בוגרי השיעורים

בשבוע זה התקיימו כמה סיורים ברחבי הארץ, בהשתתפות עשרות אברכים שראו בשקיקה את קיום הלכות עירובין בזמניהם, בהמחשה מעשית בשטח. דבר זה הוא עוד חוליה מהפעילות המסורה של מוקד העירוב להטמעת הלכות עירובין בצורה קלה וברורה, לכל שכבות הציבור. בשבוע שעבר התקיימו סיורים בבני ברק בשכונת נחלת משה, וכן בבני ברק באזור רחוב ראב"ד, וכן בבני ברק ברחוב אלחריזי בקהילת בית השם, בירושלים בשכונת רמות א' החדשה. בשבוע זה התקיימו הסיורים בבני ברק באזור רחוב ברסלב, ובנתיבות בעירוב של הקהילה. בשבוע הבא יתקיימו בעז"ה סיורים נוספים, בירושלים באזור רחוב שמואל הנביא, ועוד.

ניתן להתעדכן בקו ההרשמה שמספרו - 0747964398

בחודש זה עשינו חידוש גדול בענין הסיורים, להרחיב את צוות הה"ח של מוקד העירוב. חלק מהסיורים הודרכו על ידי אברכים שלמדו במסגרת השיעורים, והשקיעו והוכשרו לדעת להסביר את ההלכות בצורה נכונה, להסביר כל לחי מה הפרטים ההלכתיים שהיו צריכים בו, מה המקור לכל הלכה, ומהי ההכרעה בכל דין, אם הוא פוסל מעיק הדין, או רק ראוי להדר בו. וכן לענות לכל השאלות של המשתתפים, שמתעוררים להם שאלות שהאחראי לא עמד עליהם, ובכל זאת לדעת לקשר נכון כל פרט לאיזה הלכה הוא שייך ולבאר את הדין שבו.

סיורים לכל הציבור בעירובים ברחבי הארץ

אנו מודים לקב"ה על ההתקדמות הגדולה הזו, ומתפללים שנוכח הלאה להעמיד עוד הרבה תלמידים הגונים ות"ח, שידעו להורות את ההלכות כפי שפסקו גדולי ההוראה, וכפי שלמדנו ואספנו מפי רבני זמננו, דבר דבור על אופנו, לשמור את השבת בקדושה ובשמחה של הזהירות בהלכה.

פתיחת כולל יום שישי ללימוד עירובין למעשה בעיון

בשורה חדשה הגיעה לבני ברק ביום שישי זה, עם פתיחת כולל יום שישי ללימוד הלכות עירובין בעיון. עשרות אברכים שחלקם מלומדי השיעורים, הצטרפו למסגרת הלימוד המיוחד, שכולל גם עיון בדברי הפוסקים, וגם חישוב וליבון הנפק"מ למעשה.

בפתיחת הכולל השתתף מורנו ראש הכולל ורה"י הגאון רבי ברוך דב דיסקין שליט"א. בדבריו עמד על החשיבות ללמוד את ההלכות ואת הסברות שבהוראות למעשה, מתוך הבסיס והמקורות שכתבו הראשונים והאחרונים. והמשיל את הדברים לדיני מקוה, שאם יש במקוה ארבעים סאה מי גשמים, אפילו אם תוסיף עליהם הרבה מים שאובים, הם נשארים כשרים, ואדרבה עושים שגם מה שהוספת נהיה טוב כמי הגשמים. אבל אם בתחילת המקוה היה בסה"כ שלושת לוגים של מים שאובים, אפילו אם תוסיף ארבעים סאה מי גשמים, ואפילו עוד יותר, זה לא יעזור, כי הכל כבר מתסב על מים שאובים שאינם כשרים.

הלימוד של הגמי והראשונים, הם המי גשמים, בזה לומדים את הסברות הנכונות והגדרים הנכונים, ואם מתחילים עם זה אפשר להוסיף על זה את הסברות שמתחדשות לכל אדם, החקירות והנפק"מ, שהם כתוספת מים שאובים ששאב מעצמו, כי אז הם באים כתוספת למי גשמים, לסברות נכונות, אז גם הם נאמרים בסברה ישרה ונכונה. אבל מי שמתחיל עם הסברות של עצמו לפני שלמד היטב את דברי הגמי והראשונים, ואחר כך מסדר את דבריו שלפי הצד הזה אפשר להסביר את הגמי כך, זה לא יהיה טוב, כי הבסיס בהתחלה הם המים שאובים לבד, וכל מה שמוסיף אחר כך מגיע על הבנה שלא תמיד נכונה, וקשה לשנות את שורש הטעות העדינה.

כמה טוב שמתקבצים כאן ללמוד את הלכות עירובין מהיסודות, על פי מה שמלמד הגר"מ אנגלרד שליט"א שכבר התמחה בלימוד הזה היטב. יתן ה' שתזכו ללמוד טוב ולכוון לאמיתיה של תורה.

רבים צריכים לו!

הבנת
זה העירוב!

מי?
למה?
מתי?

לתרומות - במכשירי נדרים פלוס / או קהילות - בחיפוש "מוקד העירוב". תרומת, זכית!

שמבואר בסוגיא של מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר, שנפסק בשו"ע (סי' שס"ג סעיף ל') שהלוי שנמצא כנגד הקיר הקצר נחשב סוגר בקו ישר ולא באלכסון, [וממילא חלק מהמבוי נשאר מחוץ לסגירה שלו. ובביאור הלכה שם כתב שה"ה בשני פסים של חצר, צריכים שיהיו מכוונים זה כנגד זה ממש, לדעת המשנ"ב מספיק שבעין זה נראה ישר, ולדעת החזו"א צריך שיהיה ישר באמת ויש להסתפק האם בדין פס ד' ג"כ הדין כך, או שמא כיון שיש לו רוחב ד' טפחים, יש אפשרות להגדיר שהוא יסגור באלכסון לפי הצורה שהפס עומד.

במסגרת הלימוד שאלנו ת"ח העוסקים בהלכה למעשה בעירובין, וזה היה ידוע אצלם כשאלה שאין לה הכרעה. נציין כאן את השאלה לקוראי הגליון, שהרבה מתוכם לומדים את ההלכות, אולי ימצא מקור לדין זה. נשמח לקבל תשובות מהקוראים.

הפתרון הנכון הוא בדין עומד מרוב העם "מקבל"

למעשה, אם צריך שיהיה מכוון לפי צורת המקום, אי"צ צריך להתבונן טוב מאוד מה הצורה שנוצרה ע"י ההיקף שעשינו, שזה דבר מסוכן כי שום קו אינו ישר, הכל מזדגזג לכן עדיף שלא להסתמך על דין פס ד'. והצענו לו להשתמש בדין עומד מרובה, שגם הוא מועיל ברוח אחת עד י אמות, [ובחצר שאין לה דין מבוי אפילו בשני צדדים, עי' משנ"ב סי' שס"ה סק"י], ובעומד מרובה אפשר לכוון אותו עכ"פ לפי מחיצה באורך הפירצה, זאת אומרת שאם אנו מדברים על פתח ברוחב 4 מטר, צריך להתחשב בצורה של הגדר הסמוכה לפתח באורך 4 מטר, שכאשר היא תמשך בקו ישר תפגוש ב"מקבל שהעמיד ממול.

והנה גם בזה היתה הלכה נוספת, כיון שאין להם גדרות, אלא רק צורות הפתח, האם זה נחשב עומד מרובה להלכה יוצא מדברי המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג ובבה"ל שם) שהצוה"פ נחשבת עומד, אלא שאסור שתהיה פירצה סמוך לצוה"פ לכן אמרנו להם להוסיף בקצה הפתח קרש באורך ד' טפחים, ולכוון אותו בצורה הממשיכה את הקו של חוט הצוה"פ, ולהעמיד את המקבל מולו, באופן שיהיה רחב, שיהיה ברור שהעומד המרובה פוגש את ה"מקבל" שממולו.

האם יושבי אוהלים והגרים במכונית צריכים עירוב חצרות

נביא עוד שאלה אחת מתוך השאלות שהיו להם, האם צריך להניח עירוב חצרות כיון שכעת הם אוכלים באוהל שבנו, ואולי יאכלו גם בתוך הסנדר המשמש כבית. ויש כאן שתי שאלות, א האם אוהל שנבנה לתקופה נחשב כדירה לחייב בעירוב, עי' בשו"ע סי' ש"ע ס"ב שיושבי אוהלים חייבים בעירוב, ועיין בביאור הלכה שהאר"ק בכמה שיטות האם דוקא באוהל של שיירא או ליום אחד פטור, אבל אוהל על מנת לגור כאן חייב בעירוב, ויש לדון אם צריך שיהיו לו מחיצות טובות, כי במקרה זה שהאוהל נעשה אכילה המחיצות היו מגולגלות.

ב. האם הסנדר חייב עירוב, כיון שמבואר בשו"ע (סי' שס"ו ס"ג) שבת שמחייב עירוב צריך שיהיה בו ד' על ד' אמות, ובסנדר הרחב הוא פחות משני מטרים. אבל המשנ"ב שם הביא מחלוקת הפוסקים בחדר צר וארוך שיש כדי לרבע, ולמעשה לגבי חיוב עירוב יש להחמיר. לכן אמרנו להם לעשות עירוב בלי ברכה. ובפרט שהמצב במקומות כאלו משתנה ברגע, ויתכן שעד שבת יבוא עוד משהו עם קראון לקיים ישוב ארץ ישראל במקום הזה, לכן אמרנו להם שיניחו עירוב בלי ברכה. אבל שאל האחראי איפה להניח, האם באוהל, או בסנדר. ויש להאריך בזה, ואכמ"ל.

בשבוע הקרוב יתקיימו בעז"ה שיעורים מיוחדים לדעת כיצד לנהוג לגבי הטלטול במקומות נופש

בישיבת מיר בירושלים - ביום רביעי ט"ז תמוז

במסגרת שיעורי עומק הפשט, ביחמ"ד קרלין, בשעה 2:00 בצהריים

בעיר ביתר עילית - במוצאי שבת פרשת פנחס

בביחמ"ד "קהל עדת ירושלים" - מתמידים, בשעה 10:00 בלילה

בעיר בני ברק, ליל שבת פרשת מטות - מסעי

בביחמ"ד אוהל תמר, רח' יונה הנביא, בין קב"ש למעריב

בעירכת התכנית עברנו בית אחרי בית, לבדוק איך כדאי לבנות את העירוב, היכן יש גדרות, ועד כמה כדאי להתרחב בשביל שיהיו גדרות יותר רצופות, היכן אפשר להעמיד עמודים, ומה השיקולים הנוספים הנדרשים באופי של מקום כזה. לאחר סיור ארוך בהשתתפותם, הגענו למסקנה די ברורה. הנתונים עברו למשרד לעירכת התכנית על גבי מפה מתצלום אוויר, על מנת לאפשר את הביצוע שלה. עדיין הדרך לא קצרה, אבל נקווה שההשקעה שלנו תביא בעזרת ה' את הקמת העירוב לעוד עשרות משפחות אברכים בעוד קהילה.

עשיית עירוב לגבעה החדשה, עמודי עירוב מבזנטים

בין השאלות שהגיעו ביום שישי למוקד הטלפוני, הגיעו שאלות עבור קבוצה של דתיים שהתחילה להשתכן בגבעה בשטחי י"ש, ופתח חווה עם מגורים, באזור העיר עמנואל [כתמורה לפיגוע שאירע בשבוע האחרון]. הקבוצה פנתה לאחראי בעיר עמנואל, שנמנה בין הצוות של מוקד העירוב, והוא לקח איתו עוד כמה אברכים שלמדו במסגרת השיעורים של מוקד העירוב, והלכו לסייע להם בעשיית העירוב בגבעה זו עדיין לא היו קראוונים למגורים, אלא הם עשו לעצמם אוהל גדול, וכן הביאו סנדר גדול שמשמש בינתיים כמגורים.

בעשיית העירוב המאוחרת, הם רצו להשתמש בתל המתלקט של הגבעה, אך לומדי השיעורים ידעו להסביר להם שלא שייך, השיפוע לא תלול כל הדרך, ואין חיבור בין התל להמשך ההיקף, ולכן הדריכו אותם להשתמש רק בצורות הפתח.

בעשיית צורת הפתח, הם השתמשו בעמודי גדר הנקראים בזנטים, אך הבעיה הידועה בעמודים אלו, שאין דרך לעשות שהחוט יהיה קשור באופן שיהיה קבוע מעליהם, בלי לגלוש לצד, כי אין מלמעלה רוחב כלשהו לתקוע בורג, ואם עושים בורג הוא רק בחיבור מהצד, ולכן החוט יכול להחליק לצד בקלות, ואז העירוב נפסל בלי ששמים לב, כיון שרואים שהחוט שלם ולא נקרא, ולא מבחינים בשינוי הקטן. למעשה שם לא היתה ברירה אחרת, והם השתמשו בהם, אבל הדריכו את האנשים שיפקחו עין וישימו לב שהחוט חייב להיות מעל הברזל ולא מהצד.

ביום שישי הם היו שם עד שעה מאוחרת לסדר את כל הדברים כהלכה, וביום שני נסע אחד מהם לבדק, ומצא שמתוך כל החוטים, אחד החליק לצד ונפסל. יתכן מאוד שזה קרא אחרי שבת, אבל זה מלמד אותנו שוב שאי אפשר לסמוך על החזקה שהנחתי את החוט מעל העמוד, אלא יש ללמד מהנסיון שזה מתנדנד וזו נופל. וכדי להישמר מחילול שבת, חייבים לעשות בצורה מסודרת.

להקפיד שהאבנים סביב לעמוד לא יעשו אותו מהיצה תלויה בהעמדת העמודים השגיוח על עוד מגוון הלכות, שהעמודים יעמדו ישר עד כמה שניתן, למתוח את החוטים, שלא יהיה מחיצה המפסיקה תחת הפתח, ועוד. בין הפרטים שהם הדריכו ועשו, היה קושי לתקוע את העמודים עמוק, בגלל שהאדמה סלעית לכן השתמשו גם לייצב את העמודים עם אבנים. וכאן העירו להם שלא תהיה ערימה יותר מג' טפחים, כי אז יוצא שהעמוד מתחיל בגובה מהקרקע ונחשב מחיצה תלויה, כמ"ש החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח). לכן הם עבדו לרדד את גל האבנים.

השתמשות בפס ד' טפחים כשאי אפשר לעשות חוט

בכניסה למקום היה שביל שעוברים בו רכבי צא, ויש לרכבים אלו אנטנות גבוהות, ממילא הם ידעו שאי אפשר לעשות שם צורת הפתח נמוכה, וגם עם הקרשים הגדולים שהיו להם שאורכם שלושה מטרים, זה ג"כ לא מספיק. האחראי התקשר לשאול האם יש פתרון להשאיר את הפתח פחות מ' אמות בלי צורת הפתח, עם עשיית "פס ד'".

המשיב אמר לו שזה אפשרי, אך יש לזה כמה תנאים, וכיון שהוא מלומדי השיעורים, יוכל להבין אותם נכון ובקצרה. א. זה המקום היחיד ולא משאירים כמה פרוצות, כי פס מועיל רק ברוח רביעית. ב. הפס יהיה צמוד תוך ג' טפחים לעמוד של צוה"פ, כי אם הוא רחוק ג' טפחים אינו מועיל, [כמבואר בשו"ע סי' שס"ג ס"ו לגבי לחי]. ג. למדוד שכנגד הפס, [שהוא כביכול מחיצה ברוחב ד' טפחים], יהיה "מקבל" רחב, כלומר שאם נמשך את הפס בצורה שלו, זה יפגוש במחיצה שבצד השני של הפתח, ולא יהיה כמו פירצה בקרן זוית.

לאיזה כיוון להעמיד את הפס לפי צורת המקום

אבל עדיין יש שאלה שאין לה תשובה, שבס"ד למדנו אותה בדיוק השבוע, בפתיחת הכולל של ימי שישי. איך לדעת באיזה זווית להעמיד את הפס הנ"ל, האם אני יכול להעמיד באיזה צורה שאני רוצה, ורק לכוון אותו כנגד ה"מקבל" שאני מעמיד, או שמא הסגירה של פסים היא דוקא לפי הצורה הכללית של המקום, לפי מה שייקרא רוח רביעית שלו, כמו

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת פנחס תשפ"ג

גדולתה של האמא היהודיה

תוכן

א' - הגיבורים הנסתרים / א

ב' - הגיבורים השמחים / ג

ג' - בית של גיבורים / ו

חיים נפלאים ב"כולל"

במה עסק עם ישראל באותם ארבעים שנים במדבר? הם ישבו כל היום ב"כולל", ולמדו תורה מפי משה רבינו. הם זכו ל"ראש כולל" הטוב ביותר בעולם, שירד מהר סיני ולימד את תורת ה'. והם ישבו בכולל במשך ארבעים שנה ולמדו, והחווייה הזו שינתה אותם מן הקצה אל הקצה.

השינוי הזה התחולל לא רק אצל "אברכי" הכולל, אלא משפחותיהם עברו אף הם שינוי מהותי. גם כיום, בית שבו האבא לומד בכולל הוא בית שונה לחלוטין מבית אחר. בחורה שזכתה להינשא לאברך שישב וילמד בכולל, עליה לדעת כי ביתה אינו בית רגיל. זהו בית של כולל, בית שמושפע מאש התורה הקדושה. גם אם בעתיד הבעל יטול לידיו את עול הפרנסה, הרי שהשנים בכולל עשו את שלהם, והבית עוצב כבית של תורה. הילדים הם בני אברכים, שהשקפת עולמם וכל דפוס מחשבתם הושפעו מעסק התורה הקדושה בטהרתה, וכך הם ישארו כל חייהם.

הכולל הזה במדבר לא נמשך רק שנים ספורות, אלא ארבעים שנה! ולא מדובר היה במשפחה אחת או שתיים, ואפילו לא באלף משפחות. היתה זו אומה שלמה של אברכי כולל, שעליהם העיד קורח, "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קְדָשִׁים וּבְתוֹכָם ה'", ועדותו היא עדות נאמנה ביותר! היה זה דור קדוש, דור שכולו צדיקים ותלמידי חכמים.

אזכור של כבוד

נמצא אפוא כי באותו דור היו מאות אלפי יהודים ששמום היה ראוי להיכתב בתורה, על אף שהם לא

א' - הגיבורים הנסתרים

צדיקים נסתרים

במהלך לימוד החומש, אנו לומדים על דמויות ההוד, בני דור דעה - משה רבינו, אהרן הכהן, מרים הנביאה, יהושע וכלב, הנשיאים, וכן הלאה וכן הלאה, וככל שלומד האדם יותר, כך הוא לומד להכיר עוד ועוד מדמויות אלו ולהתחבר אליהם. בסך הכל נדמה לנו שאם נלמד את החומש מתחילתו ועד סופו בצורה מקיפה ויסודית, נזכה להכיר את כל האנשים הגדולים שחיו בדור הגדול ההוא.

אולם למען האמת, עד כמה שאנחנו זוכים ללמוד על צדיקים אלו, ברור ופשוט הדבר שרשימת השמות הינה רשימה חלקית בלבד, וכי ישנם עוד שמות רבים מאוד של אנשים גדולים וצדיקים, שמעולם לא תועדו. דוגמא לדבר, שבעים הזקנים, שהנהיגו יחד עם משה רבינו את עם ישראל - האם אנחנו יודעים מי הם היו? התורה מזכירה את אלדד ומידד, כחלק מהמעשה המסופר אודותם, אולם איננו יודעים את שמו של אף זקן אחד מלבדם. זאת למרות שאנו יודעים שזקנים אלו היו צדיקי עליון, והם אף היו נביאים, לכל הפחות באופן זמני.

לא רק שבעים הזקנים, אלא עוד רבים מאוד כהנה, צדיקי עליון, תלמידי חכמים עצומים, היו בעם ישראל באותו דור. הלא מדובר בדור המשובח ביותר שהיה בעם ישראל מאז ומעולם. הם יצאו ממצרים! הם ראו בעיניהם את עשרת המכות. ים סוף נקרע בפניהם! הם עמדו למרגלות הר סיני ושמעו את קול ה' בכח! ובנוסף, הם חיו במדבר ארבעים שנה.

הקב"ה מלמד אותנו כאן יסוד חשוב ביותר - את חשיבותו של כל יהודי בעיני ה'. כולנו יודעים שצדיקים גדולים ויודעים חשובים בעיני ה'. כולם מעריכים את גדולתם ומכירים בחשיבותם. אולם הקב"ה מלמד אותנו עד כמה יקר וחשוב בעיניו כל יהודי ויהודי. התורה מונה את שמותיהן של חמש נערות צעירות כדי ללמד אותנו שגם נערה צעירה, אם היא מסורה לעבודת ה' והיא בעלת מידות טובות, יכולה להיות חשובה בדיוק כמו משה ואהרן, יהושע וכלב.

מחוץ לכותרות

כולנו יכולים להגיד את המילים הללו, אך למען האמת הדברים נשמעים כמו חידוש גדול. האם נערה צעירה היא באמת חשובה כל כך? אין ספק שאנחנו מעריכים אותה, אבל האם היא באמת חשובה כל כך בעיני ה'? "כן!" קובע הקב"ה בהחלטיות. "ברצוני להראות לכם עד כמה חשובות הן בעיני. למרות שבעולם התחתון, כשחושבים על צדיקים קדושים שראויים 'להיכנס לכותרות', אף אחד לא היה מעלה על דעתו לכלול את הבנות הצעירות הללו בקטגוריה זו, על אף יראתן ומידותיהן, הרי שאצלי הדברים נראים אחרת. לי יש אמת מידה שונה שבה אני מודד את שלמות הנפש".

לעתים קרובות דוקא אותם אנשים אנונימיים, אותם יהודים נחבאים אל הכלים ש"פועלים ברקע", ושאינן גדולתם נראית לעין, דוקא הם נבחרים להיכתב בספרו הגדול והנצחי של הקב"ה.

יש כאן הבנה חשובה ביותר לגבי ההיסטוריה של עם ישראל, והיא: לא לתת ל"כותרות" לבלבל אותנו! איני מדבר כעת על הכותרות של ה"ניו יורק טיימס" - לזה אתם יודעים לבד שלא להתייחס. אדם שמופיע בכותרות של עיתון זה, ניתן להניח כי הוא אדם שפל. אני מדבר כעת על ה"כותרות" האמיתיות והנצחיות, על התורה הקדושה. אפילו שם, ישנם גדולי עולם שאינם מופיעים בכותרות, אלא נשארים ברקע, מבלי לבלוט.

המלך והאמה

יסוד זה מתבאר לנו מתוך דבריו של דוד המלך ע"ה: "אֲנִי ה' כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי עֲבָדְךָ בְּנֵי אֲמָתְךָ" (תהילים קטז, טז). אנחנו אומרים את המילים הללו כל הזמן, ולכן כדאי שנבין את פירושו.

הוזכרו בפירוש. רק הבולטים ביותר מביניהם, שהיה צורך להזכירם מפאת מעשה מסוים, הם אלו שהוזכרו. כל השאר, על אף מדרגתם הנשגבה, לא הוזכרו כלל.

ומכאן עולה התמיהה הגדולה על אזכורם המפורש של בנות צלפחד בפרשתנו: "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֻלָּה נָעָה וְחֻלָּה וּמִלְכָּה וְתַרְצָה" (במדבר כז, א). יש כאן דבר מאוד יוצא דופן! חמשת הבנות הללו הוזכרו בשמותיהן, מתוך השאלה בהלכות נחלה שאותה העלו בפני משה. לכאורה התורה לא היתה חייבת לכתוב את שמותיהן, ומספיק היה לכתוב: "וְתַקְרְבֵנָה בְּנוֹת צִלְפָּחַד בִּן חֲפֹר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף, וְתַעֲמַדְנָה לְפָנַי מִשֶּׁה וְלְפָנַי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלְפָנַי הַנָּשִׂאִם וְכָל הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר". ולא זו בלבד, אלא שבפרשת מסעי התורה שבה ומונה את שמותיהן: "וְתַהֲיֶינָה מִחֻלָּה תַרְצָה וְחֻלָּה וּמִלְכָּה וְנָעָה בְּנוֹת צִלְפָּחַד לְבְנֵי דָדֵיהֶן לְנָשִׁים" (לקמן לו, יא).

זכות נחשקת

כדי לחדד את השאלה, עלינו להתבונן בגודל הזכות הזו - ששמו של אדם יתועד בתורה הקדושה לנצח נצחים! הזכות הזו שווה יותר מכל הון שבעולם. אילו היה מתאפשר הדבר, אין ספק שגדולי המיליונרים היו מוכנים לתת את כל הונם ואולי אף את חייהם עבור הזכות הבלתי נתפסת הזו - להיכתב בספרו של הקב"ה! זהו כבוד שאין לו שום אח ורע!

והנה, חמשת הבנות הללו זכו לכך; הן זכו ששמותיהן ייחקקו לעד בתורה הקדושה. הן זכו לכבוד הגדול שלא רבים זכו לו! מאות אלפי יהודים צדיקי עליון, בני דור דעה, לא זכו לכבוד הזה שהן זכו לו.

להסביר מדוע דוקא הן זכו לכך - זאת לא אדע, ולמען האמת, לא זהו הנושא שלנו כעת. אין ספק שהן היו צדקניות. הן אמנם היו צעירות, אולם הן קיבלו חינוך מצויין, ובוודאי היו מלאות ביראת שמים, מידות טובות, וכל מעלה טובה. הכבוד הזה הגיע להן במלא מובן המילה. אולם כאמור, היו רבים וטובים שלא זכו ששמן ייכתב בתורה, על אף צדקותם. ברור אפוא שהזכרת שמותיהן בתורה נועדה כדי ללמד אותנו לקח חשוב, אפילו מבלי שנדע את הסיבה המדויקת מדוע דוקא הן זכו.

הגיבורים השקופים

רובנו איננו יודעים אפילו את שמה של אמו של דוד. שמה אינו מוזכר בתנ"ך, ואף כי הגמרא מגלה לנו ששמה היה "נצבת בת עדאל", הרי שהיא אינה מהווה דמות בולטת בדברי ימי עם ישראל. לולא העובדה שדוד הזכירה במזמור הזה, מן הסתם היינו שוכחים לגמרי את גודל חלקה ביצירתו של עם ישראל. לא היינו קולטים את גדולתה העצומה של אשה זו, שעבודת ה' שלה כללה את יצירתו וחינוכו של דוד משיח ה'. היא זו שחינכה אותו להיות עבד ה'. היא עיצבה את מידותיו והשקפותיו, ולימדה אותו כיצד משיגים גדולה ושלמות בעבודת ה'.

יש כאן לימוד חשוב ביותר עבורנו. ב"מקרה" - בגלל מילים ספורות שדוד אמר - עם ישראל זכה לקבל הצצה אל מאחורי הפרגוד, ולשמוע רמז קל על אישיות שהיתה נשאת פחות או יותר אנונימית, ושמעשיה ופועליה לא היו מתועדים כלל. הדבר הזה נועד כדי ללמד אותנו יסוד גדול. בדיוק כפי שבנות צלפחד הוצאו מהאנונימיות שלהן משום שהן היו חשובות בעיני ה', כך ישנם עוד מיליונים ששמום ומעשיהם מעולם לא תועדו, ועם כל זאת, אין קץ לחשיבותם בעיני השי"ת, והם הם הגיבורים האמיתיים של כלל ישראל.

ב' - הגיבורים השמחים

כל אחד הוא "אמא"

זה מביא אותנו לנושא המרכזי שלנו בשיחה זו. זה זמן רב שרציתי לדבר על הנושא של עבודתה המיוחדת של האמא היהודיה, ומי לנו טובה יותר מאמו של דוד המלך, זו שדוד מייחס לה את הצלחתו, כדי ללמוד ממנה את הנושא.

והנה, טרם נתחיל, חשוב להבהיר דבר אחד: השיחה הזו אינה מיועדת לנשים בלבד! הדברים שתשמעו כאן חשובים גם לגברים - מבוגרים כמו גם צעירים. עבודתה של האם בישראל נוגעת לכל אחד ואחד, כי במידה רבה עלינו להיות ה"אמהות" של עצמנו. גם אם אימנו עשתה עבודה טובה, עלינו להמשיך את מלאכתה. ולכן, הדברים שתשמעו נוגעים לכל אחד ואחד מאיתנו.

אכן, התקופה המועילה ביותר בחיים היא בתקופת הילדות, כאשר קל עדיין לעצב את הנפש. זה הזמן

במבט ראשון נראה כי דוד המלך מונה שתי סיבות שבגינן הוא מבקש מה' שיקבל את תפילתו. ראשית כל - "אֲנִי עֶבֶדְךָ" - ה', אני העבד שלך וכל מה שיש לי - שלך הוא, לכן קבל נא את תפילתי. ואז הוא מוסיף ומבקש בזכות אמו הצדקנית, "אֲנִי עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמָתְךָ" - ה', בזכות אמי הצדקנית, שעה נא לתחינתי.

אולם מדקדוק הפסוקים נראה שזה לא הפשט. כוונת דוד אינה לבקש מה' שישמע תפילתו בזכות אמו, אלא הוא מדבר על עצמו, שהרי בשתי הפעמים הוא מזכיר את עצמו. גם כשהוא מזכיר את אמו, הוא אומר "אֲנִי עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמָתְךָ" - הווי אומר, כוונתו אינה להזכיר את זכות אמו אלא רק את עצמו. מדוע אם כן אמו מוזכרת כאן?

ערש הגדלות

התשובה היא, שכוונת דוד המלך היתה כך: "ריבוננו של עולם, מדוע אני עבדך? בזכות אמתך שעבדה אותך - הלא היא אמי. היא זו שהפכה אותי לעבד ה'". ולכן, כאשר דוד בא להתחנן בפני בוראו, הוא ביקש, "אנא ה', שמע את תפילתי, כי הרי אני עבדך. ואיני סתם עבד, אלא עבד ה' שעוצב בידיה האמונות של אמי - אמתך".

משל למה הדבר דומה, לאדם המבקש לתאר את איכותו של כלי עבודה מסוים. הוא מספר לחבירו: "תראה את הכלי המדהים הזה!" ואז שב ומסביר לחבירו, "זהו כלי עבודה מיוחד במינו, שיוצר על ידי החברה הזו והזו, הידועה כמי שמייצרת כלים מובחרים ביותר". "אני עבדך, אני עבדך בן אמתך" - אמי היא זו שעיצבה את אישיותי ביד אומן, והביאה אותי למדרגה של "עבדך".

כמובן שאי אפשר להתעלם מחלקו של ישי אבי דוד, בחינוכו וגידולו. ישי היה אחד ממרביצי התורה הגדולים ביותר שקמו לאומה הישראלית. כך מבואר בגמרא (ברכות נח, א): "והאיש בימי שאול זקן בא באנשים (שמואל א' יז, יב) - אמר רבא ואיתימא רב זביד ואיתימא רב אושעיא, זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא... תנא אין אוכלוסא פחותה מששים רבוא", כלומר, לישי היו ששים ריבוא תלמידים, שלא רק למדו את תורתו אלא אף ליוו אותו מביתו לבית המדרש וכן מבית המדרש לביתו. ישי היה אדם גדול ביותר, ועם זאת, דוד המלך בחר להזכיר את אמו, ולכנות את עצמו "עֶבֶדְךָ בֶּן אֲמָתְךָ".

הנעימה! בזכותה יש לנו אור! היא גם תחמם אותנו כל היום כולו!"

כך היא המשיכה גם במשך היום. "דוד'ל, האין זה עולם נפלא? נכון שהענבים האלה טעימים? ה' ברא אותם כך בשבילך! הבט על הרחוב. נכון שהעצים האלו יפים? הבט בענן הלבן היפהפה הזה שם למעלה. הוא יביא לנו את המים שלהם אנו זקוקים". היא לימדה אותו להתפעל מהעצים, העשבים, הרוח והדבורים, ולהעריך אותם. כשהיא השכיבה את דוד הקטן לישון, היא הצביעה לעבר הירח. "נכון שהירח יפה, דוד?"

ומה היתה התוצאה? בכל פעם שדוד המלך ראה את הירח, בכל שבעים השנים הבאות, הוא ראה ירח יפה. לבו של דוד התרונן בקרבו כאשר ראה רוח הנושבת בין העצים. לבו גאה משמחה בכל פעם שראה את זריחת השמש. כשהיה רועה את צאן אביו בשדות, הוא זימר לבוראו על הדשא ועל צמר הכבשים.

העונג שבגשם

אמו של דוד חינכה אותו להסתכל על העולם ולראות את היופי שבו; היא לימדה אותו להעריך את עולמו של ה', ובכך היא יצרה את ערוצי האופטימיות והאושר. היא חפרה את ערוצי האמונה, הבטחון והדבקות שמילאו את חייו של דוד, ובשלב מאוחר יותר באו לידי ביטוי בספר תהילים. כך נוצר המזמור הנפלא "בְּרַכֵּי נַפְשִׁי אֶת ה'". כמובן שזה נאמר ברוח הקודש ששרתה עליו ממרום, אולם ערוציו של המזמור הזה נחפרו לראשונה כשהיה ילד קטן.

ההורה החכם שמבקש לבנות את ביתו כראוי, חופר ערוצים בנפשו של הילד ויוצק אושר אל תוך יסודות הנפש. בכוחה של אמא יהודיה להחדיר לילדיה את האושר שבגשם: "תראי חנה'לה! תראי את הגשם היפהפה שיורד בחוץ! ברוך ה', כעת יהיו לנו מים לשתות! כל האוכל שלנו יגדל כעת. האפרסקים והענבים שנאכל בקיץ - יגדלו מכח הגשם הזה. בזכות הגשם תוכלי להתרחץ בערב שבת. נכון שזה כיף?"

והנה, לחנה'לה אין שכל, אבל היא עונה, "נכון, זה כיף". אחרי הכל, ככה אמא אמרה. ואם אמא תתמיד בהנחלת גישה זו, אזי הגשם ימשיך להוות מקור של אושר והנאה עבור חנה'לה, כל ימי חייה.

להחדיר בילד השקפות ודרכי חשיבה נכונים. עלינו להבין שהתוצאות הטובות ביותר של חינוך הילדים יגיעו בזכותה של אם בישראל שתצעד בדרכיה של אמו של אחד מגדולי האומה - דוד מלך ישראל.

"ערוצי" הנבואה

כולנו יודעים שהמילים הנפלאות והמרוממות של ספר תהילים נאמרו מתוך נבואה. אולם יש הטועים לחשוב שנבואה זו הגיעה מעצמה. הם סבורים כי רוח ה' שרתה על דוד, שנטל לידיו את כינורו, וכך החלו דבריו הקדושים - התיאורים הנשגבים של אהבת ה' ושל הדר כבודו המתגלה בבריאה, להשתפך מעצמן. אבל זה לא עובד ככה. עלינו להבין כי הנביא הוא קודם כל אדם גדול, בעל רעיונות נאצלים ורגשות גבוהים, אשר מחשבותיו התפתחו במשך שנים. רק לאחר ששרטט את תמונת חייו הייחודית ויצר "ערוצי" קירבה לבוראו, השתלבה הנבואה דרך ערוצי הקשר שיצר.

מי חפר את הערוצים הללו? לכאורה היינו אומרים: דוד בעצמו, וזה בוודאי נכון במידה רבה. ומה עם אביו ישי? בוודאי שגם לו היה חלק גדול בזה. אולם עלינו לזכור את עדותו של דוד בעצמו - "אֲנִי עֲבָדְךָ בְּנֵי אֶמְתֶּךָ". כיצד דוד הפך לדוד? על ידי אמו שגידלה אותו.

היכן היא גידלה אותו? היכן עוצבו ערוצי הקדושה של דוד? האם בבית הכנסת או בבית המדרש? אמו לא היתה במקומות אלו, אלא במטבח ביתה. כאשר דוד הקטן היה מדדה אל תוך המטבח, אמו היתה מדברת עמו ומעוררת אותו. המטבח! זה היה ה"בית מדרש" שלה.

דיבורים של שמחה

מה למדו בבית המדרש הזה? את התוצאות ניתן לראות בספר תהילים. אמו של דוד לימדה אותו לראות את היופי ואת החכמה בעולמו של הקב"ה. היא לימדה אותו בכל הזדמנות את מה שה' בעצמו לימד אותנו: "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד" (בראשית א, לא). ה' מעיד שהבריאה היא טובה, וזהו דבר **שצריך ללמד אותו**. אחרת, כח ההרגל גורם לאנשים להתעלם מהטובות העצומות שהתרגלו אליהן.

אמו של דוד שמעה בקול הפסוק הזה והעבירה את המסר הזה לבנה. היא לימדה אותו לראות את האושר ואת החסד שבעולם. כשהתעורר בבוקר היא לימדה אותו להתפעל מהשמש. "דוד! תראה את השמש

מאוכזבים וממורמרים, הם יהיו שמחים ומרוצים מימים גשומים כמו גם מימים שטופי שמש, מימים סוערים וכן מימים מעוננים. כל יום יהיה אצלם "טוב מאד".

חישבו על המתנה העצומה שאתם נותנים להם בכך! כל חייהם הם יחושו תחושה מסוימת של אופטימיות כשיראו טיפות של גשם. זרע ששתלתם בנפש הילד יכה שורשים ויצמיח עץ יפהפה מלא בפירות של אושר.

ככל שתשתלו יותר, כך אתם מטיבים עם ילדכם יותר. הורים חכמים צריכים להשקיע מאמצים כדי ללמד את ילדיהם האהובים לאהוב כוס של מי-ברז רגילים. לפעמים ילד מגלה עניין רב במשקאות קלים צבעוניים ומלאי סוכר, ולכן הדבר דורש חינוך.

אחי הגדול ז"ל לימד אותי דבר חשוב ביותר בעניין זה. פעם, כשהייתי ילד קטן, ניגשתי למקרר כדי למזוג לעצמי כוס מי סודה צוננים, אך הוא עצר בעדי ואמר: "חכה רגע! קודם כל תשתה כוס מים. מים הוא המשקה הטוב ביותר. אחר כך תיקח לך סודה". הקשבתי לעצתי ושתיתי כוס מים - ואז כבר לא התחשק לי לשתות סודה. השיעור הזה שלימד אותי אחי לא מש מזכרוני. למדתי ממנו שכוס מים הוא הדבר הטוב ביותר.

תענוג ושמו: מים

איני מדבר כעת אפילו על כך שהמים מרוויים את צימאוננו. זו רק ההתחלה. המים מכניסים לנו ניצוץ בעיניים! המים גורמים לדם שלנו להיות נוזלי, ולקבל את המרקם הנכון כדי שיוכל לזרום בחופשיות ולהעביר תזונה לכל חלקי הגוף. המים הם המרכיב החשוב ביותר בדם.

מים הם הכל בשבילנו! ברוך ה' שיש לנו כוס מים. החזיקי בידך כוס של מי ברז, ובנוכחות ילדך אימרי: לחיים! זה ה"לחיים" האמיתי - זה מביא חיים! ואז ברכי בקול, "שהכל נהיה בדברו". זו אותה הברכה שמברכים על וויסקי, אולם מים הם הרבה יותר טובים מוויסקי.

אם המלמדת לבנה את האושר שבכוס מים, נותנת לו מתנה ששווה הרבה יותר מכסף! הוא יהנה מהחווייה הזו כל חייו! גם בזקנותו, בכל פעם שהוא יקח לידו כוס מים,

אל תהרסו את הגשם!

למה שלא נעניק לילדינו את המתנה הזו? הלא הגשם הוא ברכה עצומה! הטיפות הללו יהפכו בסופו של דבר למזון שלנו. תפוחים עשויים בעיקר ממים. כל המזון שלנו מגיע למעשה ממים - אפילו הבשר שאנו אוכלים מגיע מהמים. חישבו על כך - הגשם הופך לדשא, אותו אוכלות הבהמות, וזה הופך לבשר שאותו אנו אוכלים. נמצא שגשם פירושו בשר שיורד מן השמים!

לעומת זאת, אם האם מביטה מהחלון ואומרת, "אוי חנה'לה! תכננתי לצאת איתך היום לגינת המשחקים, אבל הגשם הזה הרס הכל! הוא הרס את כל הכיף שלנו היום" - אזי בכל פעם שחנה'לה תראה גשם, אוטומטית הדבר יתפרש אצלה כאכזבה, אפילו בלי לחשוב על כך. גם אם היא תשכח את מה שאמרה אמה, האינסטינקטים שלה יחזירו אותה באופן טבעי לדפוס החשיבה שהוצק לראשונה על נשמתה הצעירה, והיא יודעת שגשם פירושו אכזבה.

האמא מתלוננת שוב ושוב על מזג האוויר הגרוע. בבוקר היא אומרת: "נראה שהיום הולך להיות מזג אוויר גרוע ביותר!" ושוב שלוש פעמים אחר הצהריים ושלוש פעמים נוספות בערב, נמצא שכל היום כולו הילד שומע הטפות נגד הקב"ה, ובכך גישות אלו נשארות בבסיס מחשבותיו לכל החיים, והופכות לחלק מהשקפת עולמו. בכל פעם שיהיה יום גשום בחייו, גם כשהוא יהיה בן שבעים, היום הזה יהיה יום אומלל, כי אנחנו חושבים את המחשבות שנמצאות בבסיס ההכרה שלנו. בחייו הוא עתיד לחוות כל כך הרבה ימים גשומים - האם לא חבל לעצב את נפש הילד בצורה הלא נכונה?

תורת הסודה

למדו את ילדיכם את האמת. עליכם ללמד גם את עצמכם את האמת! אבל אל תשכחו לחזור על הדברים הללו תמיד בבית. נכון שבהתחלה הם שומעים את הדברים ומקשיבים בצורה מכנית בלבד, אבל אל תחשבו שזה לא נכנס לאוזניהם. הם בני אדם, והמוח שלהם רושם את כל מה שהוא שומע. וכך, יום אחד, במקום להיות

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

שהוא מורכב מאינספור פרטים קטנים. קודם יוצקים את היסודות, ואז מוסיפים קורות, צינורות, חוטים וקירות - עד שבהדרגה השלד מתחיל לקבל צורה של בית. ישנם אלפי פריטים הנחוצים כדי לבנות בית גשמי, וכן הוא ממש לגבי בניית בית רוחני בנפשו של הילד - ישנם אלפי פרטים של אושר שנחוצים כדי לבנות את הבית הזה. זהו אחד התפקידים המרכזיים והנשגבים של אמא יהודיה חכמה - ליצור בבית אווירה של שמחה, ולהאדיר ולשבח בכל עת את המתנות הקטנות והפשוטות שה' נותן לנו.

ג' - בית של גיבורים

דאגה מגין?

בית כזה, בית שבו מכירים בטובותיו של השי"ת ומודים לו עליהם, צריך בסיס שעליו יוכל לעמוד, והבסיס הזה הוא האופטימיות. אי אפשר לבנות בית מלא שמחה, כאשר יסודות הבית עשויים מדאגה וחרדה. ולכן, מתפקידיהם של אבי המשפחה ואמה להפוך את הבית למקום שבו שולטים תחושות הבטחון והאופטימיות.

כמובן שאם ניתן לקשור את התחושות הללו למבט של אמונה ובטחון בה' - מה טוב. אם תצליחו להנחיל בבית את ההרגשה הברורה שהקב"ה הוא אבינו הרחמן ששולט בכל, והוא אוהב אותנו ודואג לכך שכל עניינינו יסתדרו על הצד היותר טוב; אם תחזרו ותדגישו שכל מה שה' עושה הוא לטובה, ובכך תשרו רוח של אופטימיות ושמחה בבית - בוודאי שזו הגישה הטובה ביותר. אולם לא משנה מה בדיוק הגישה והדרך, אחריותנו היא לוודא שרגש הדאגה לא ייכנס אל ביתנו, כי "חיידיקי" דאגה שנזרעים בליבו של הילד, יתרבו ויתפתחו עוד ועוד ככל שיהגדל.

ניקח לדוגמא בני זוג שיושבים על יד שולחן המטבח ומנהלים שיחה שכל כולה דאגה מפני הבאות. "מה יהיה? שכר הלימוד גבוה מדי!" "השכירות הזו - היא ממש חונקת אותנו!" ובעודם משוחחים ביניהם, יושב לו בנם הקטן בחדר הסמוך ושומע כל מילה. הוא כל כך קטן, והם חושבים שהוא לא מבין כלום, אולם למען האמת הוא מקשיב להם ומבין את דבריהם, והוא דואג יחד אתם. "מה יהיה?" הוא שואל את עצמו. הוא יושב לבדו,

הוא ייזכר, "אמא שלי לימדה אותי את האושר שבמים! היא לימדה אותי איך להנות מהחיים!"

שמחת אחים

לכן חשוב כל כך לחנך את ילדינו, משחר נעוריהם, להביט על העולם במבט אופטימי, ולראות את הכל באור חיובי ושמח. דוגמא נוספת לכך היא היחס לאחים. עלינו לחנך את ילדינו ולומר להם, "חיימק'ה, נכון זה נחמד שיש לך אחות קטנה?" גם אם עד עכשיו חיימק'ה לא בדיוק אחז בדעה זו, אבל מאז שאמו הציעה לו זאת, הוא זוכר שטוב שיש אחות, טוב שיש אח. וככל שיש לנו יותר, כך יותר טוב.

אבל אם לא תדברו על הנושא, הילד יימשך אחר טבעו, וכל בני הבית יהפכו למתחרים שלו, ואתם יודעים מה קורה למתחרים - אף אחד לא אוהב אותם. הוא גדל מתוך מחשבה שכל אח ואחות הם בעיה נוספת שצריך להתמודד עמה. אבל אם תדברו איתו על כך, הוא ילמד להנות מזה. "אשריך! יש לך חמישה אחים! וחוף מזה יש לך עוד חמש אחיות! נכון שזה כיף?"

אין כמו בבית

למדי את בנך להנות מביתכם. בבית יש לנו כל הרבה דברים טובים ומועילים, ועלינו ללמד את ילדינו להעריך אותם ולהודות לה' עליהם. למדו אותם להעריך את הדבר הזה ששמו "כיוור" - ולמען האמת, ראשית כל אנחנו בעצמנו צריכים ללמוד להעריך את זה... לחשוב על כך שמזיגת כוס מים הפכה למשימה קלה ופשוטה, "לוקסוס" אמיתי של שער אבותינו. מי היה מאמין שניתן פשוט לגשת לידית הקבועה בקיר, ומשם יוצאים מים - ככל אוות נפשינו? אך אם האמא לא תלמד את זה לבנה, הוא לעולם לא ילמד להעריך את זה. הוא יצטרך לחכות לשמוע את הדברים כאן בבית מדרשנו, וחבל על כל הזמן הזה שהלך לאיבוד בינתיים.

למדי את בנך להנות מפרוסת לחם. אכלי את הלחם ותהני ממנו. לעסי את הלחם ותודי לבורא עולם על המתנה הנפלאה הזו. אה, ריבונו של עולם! בראת עולם כל כך טוב! כמה חשוב להכניס את השמחה הזו אל תוך ליבם של הילדים.

למעשה, זו רק תחילת הרשימה של הדברים הנחוצים לבניית הבית. מי שראה פעם כיצד בונים בית יודע,

מה שלא הובטח לאף אומה אחרת. כך אומר הנביא ישעיה (נד, י): "כִּי הָהָרִים יִמְוָשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תִּמְוָסָנָה וְחִסְדֵּי מֵאֲתָן לֹא יִמְוָשׁ". עם ישראל נקרא "עם עולם", והוא חי וקיים לעולם.

אומות אדירות נעלמו לחלוטין - זוהי עובדה היסטורית. לדוגמא, הרומאים - בזמנו, אף אחד לא חלם שהאומה הרומית תימחק מעל המפה. מלכות רומי שלטה על אירופה כולה, ולגיונותיה הגיעו עד סקוטלנד. הם בנו גשרים, בניינים וערים בכל מקום. החוק הרומי הונהג בכל מקום, כמו גם השפה שלהם. אך האומה הרומית נעלמה כליל, והיום נשאר ממנה רק היסטוריה וארכיאולוגיה.

כך גם כל שאר העמים. מי חלם שמלכות בבל תעלם אי פעם? בימיו של ירמיהו הנביא, אם מישהו היה מעלה אפילו אפשרות כזו, היו מביטים עליו כמי שהשתבשה עליו דעתו. שבבל תעלם?! בבל היתה אומה עוצמתית, עם ערים אדירות ובניינים ענקיים! והיום בבל היא שום דבר! מי שמעוניין להכיר את בבל כיום, יהיה עליו לחפור עמוק באדמה, כי שמה הם נמצאים.

ספרו זאת לילדיכם. שוחחו עמם על האימפריות האדירות שאבדו כלא היו. "אבל אנחנו, ילדים", אימרו למוישה'ה ולחנה'ה הקטנים, "אנחנו נמשיך להתקיים על פני האדמה לעד. כך הבטיח לנו הקב"ה בתורתו".

חיי הנצח

ולא רק שנמשיך להתקיים כאן בעולם הזה, אלא אף בעולם הבא. "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא" - כל יהודי הנאמן לה' ולתורתו, ימשיך להתקיים לנצח נצחים בעולם הבא. והצדיקים נמצאים שם כבר כעת; גם אלו שהלכו לעולמם זה לא מכבר, חיים וקיימים כעת במקום שבו שולט אושר גדול ואינסופי. והם יהיו שם לנצח נצחים.

אמונה זו היא אשר ליוותה את עם ישראל בכל תקופה ובכל מצב. גם בעודם נדחסים אל תוך תאי הגזים, ביטחונם של יהודים לא נע ולא זע, שכן הם ידעו שממתינים להם חיים נצחיים בעולם הבא, ועם ישראל חי לעולמי עולמים.

תפקידנו כהורים הוא לנטוע את תחושת הבטחון הזו בליבו של כל ילד יהודי. עלינו לדבר על זה תמיד, וללמד אותם שעם ישראל הוא עם הנצח. זה צריך להיות

חסר אונים, וידה הקרה של החרדה לופתת בחוזקה את ליבו הקטן.

אל תחשבו שזהו ענין שחולף. הדברים שהוא שומע, תמידים כסדרם, מחלחלים אל תודעתו, והופכים למחלה ממנה הוא לא יצליח להשתחרר כל חייו. חרדה אינה תחושה שמבססת על עובדות, אלא זהו מצב רגשי - אופן שבו מביטים על החיים. הדאגות והחרדות שהילד הקטן הזה נשם בביתו, ימשיכו ללוות אותו כל חייו, גם כשהוא יהיה "ילד גדול" בן ששים. לצורך הענין, גם אם הוא יהפוך יום אחד לאיש עסקים משגשג ומצליח, הוא ישב שם במשרדו המפואר, אכול דאגות, ומבלי שהוא אפילו יקלוט, החרדה תמשיך לאחוז בו, והוא יסבול מכך.

ההורים - גיבוריהם של הילדים

ולכן, אם יש צורך בשיחות מעין אלו בין ההורים הן חייבות להיעשות בדלתיים סגורות, בחדרי חדרים. כלפי חוץ צריכים ההורים לשדר לילדיהם תחושה תמידית של בטחון ורוגע, בלי קשר לאיך שהם מרגישים בליבם פנימה. גם אם הם מרגישים לחוצים, דאוגים, או כל תחושה אחרת, כלפי חוץ עליהם להופיע בפני ילדיהם כמו שחקנים על במה - עם חיוך, בין אם הוא טבעי ובין אם לא.

מי שראה אי פעם פוליטיקאי, יודע שכאשר הוא מופיע ברבים, הוא אף פעם אינו מתנהג כפי שהוא מרגיש באמת. גם אם הוא מותש מעייפות. גם אם הוא נסע כל הלילה כדי להגיע לכאן, ואך לפני שעה קלה כבר נשא דברים במקום אחר, והדבר שהוא רוצה יותר מכל הוא ללכת לישון. למרות כל זאת, הוא נעמד על הבמה, מורח חיוך רחב על פניו, ומשדר בטחון, אופטימיות ואנרגיה. אין לו ברירה - הוא זקוק לקולות שלכם.

גם אנחנו זקוקים ל"קולות" של ילדינו, ולכן עלינו להיראות תמיד בטוחים ושמחים. לשדר תמיד שהעניינים תחת שליטה, ושנחנו יודעים בדיוק מה צריך לעשות כעת. הורה אף פעם אינו נראה מיואש או מודאג. הכל בסדר. הכל נמצא תחת שליטה.

אופטימיות נצחית

אחת הדרכים החשובות ביותר להנחיל תחושה של אופטימיות בבית היהודי היא על ידי חינוך לרעיון של נצחיותו של עם ישראל. להסביר לילדים שהקב"ה הבטיח לעם ישראל שאנחנו נהיה חיים וקיימים לנצח,

עם הילדים לטיולים בחול המועד, ואין בכך כל בעיה, אך עלינו לדעת שזוהי "שמחה", לא "שמחת יום טוב". עלינו ללמד אותם לשמוח ביום טוב עצמו. לדוגמא, עשו להם מסיבה קטנה. זה יותר חשוב משעתיים בגן החיות או מי יודע איפה. שבו איתם וערכו להם מסיבת חג קטנה, אפילו אם היא נמשכת חמש דקות בלבד. מלבד סעודות החג, אפשר לערוך להם מסיבה קטנה לכבוד החג, מסיבה עם ממתקים ושתייה, ולשבת ולשוחח איתם במשך מספר דקות על מהות החג. אמרו להם: "בואו ילדים, בואו נשיר שיר על כך שה' בחר בנו להיות עמו". שירו איתם "אתה בחרתנו" או כל שיר אחר, ותגידו להם: "קינדרלך, נכון שאנחנו נהנים?" וכולם יענו במקלה: "נכון. עכשיו אפשר כבר ללכת לגן החיות?" וזה מצוין. הדקות הספורות הללו הניחו את הבסיס. כעת אפשר כבר לצאת לטיול.

א' גוט שבת!

לימדו את ילדיכם מהי שמחת השבת. אחת הסיבות ששבת הוא יום מיוחד ומהנה כל כך היא משום שזהו היום שבו אנו זוכרים ומזכירים את הדברים הנפלאים שאמר השי"ת: "בְּיָמֵינוּ בְּיָמֵינוּ יִשְׂרָאֵל אוֹת הָיָא לְעָלְמָא". השבת היא אות ברית שעם ישראל יהיה קיים לעולם ועד. הקב"ה העיד בנו שאנחנו קיימים יחד אתו לנצח. "כפי שאני קיים לעולם, כך אתם קיימים לעולם!"

לכן לא נתן ה' את המתנה הזו לגויי הארצות. הגויים צריכים להמשיך לעבוד גם בשבת, כי שבת הוא יום מיוחד בין ה' ובין בני ישראל. מלבד העובדה שהעבודה המתמדת טובה לבריאות, הרי שנאסר על הגויים לשבות, משום שזוהי ברית מיוחדת בין עם ישראל לקב"ה. ככה צריך לדבר עם הילדים בכל שבת.

כמובן שצריך להעצים את ההנאה של שבת בעזרת מטעמים וממתקים. אנחנו קונים כל מיני דברים טעימים לכבוד שבת, אולם חשוב מאוד להדגיש בפני הילדים ולהסביר להם שמלבד הממתקים, השבת עצמה היא טעימה ונעימה, משום שהיא אות על כך שאנחנו - "אנחנו" כולל גם ילדים קטנים - נמשיך להתקיים לנצח נצחים. זוהי השמחה הגדולה והאופטימיות העצומה שצריכות להוות את הבסיס של ביתנו.

ה"חומש" החדש

כאשר האב והאם בונים בית כזה - אף אחד אינו יכול לבנות בית מושלם, אולם כשהורים הופכים את

נושא לשיחה בבית. עלינו להזכיר לעצמנו ולילדינו את הבטחתו של הקב"ה, ההבטחה שאת התפתחותה אנחנו כבר רואים. עם ישראל חי כבר אלפי שנים ללא ארץ משלו, והוא מתרבה והולך, ומתפשט לכל עבר. קהילות בני התורה צצות וקמות בכל מקום בעולם: בארץ ישראל, באמריקה, אוסטרליה, אנגליה, רוסיה, וקהילות הקודש ימלאו את העולם תמיד, ובסופו של דבר, הם יהיו אלה שישרדו את כל הגלים ואת כל המשברים, וימשיכו להתקיים לעד.

באו שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹכָהּ

ילד שמרגיש שייך לעם הנצח, מתמלא בתחושת בטחון ואופטימיות בלתי ניתנת לערעור. אינך יכול להרגיש עצוב ומדוכא כאשר אתה יודע שהתכלית שלך, הערכים שלך, המשפחה שלך יהיו קיימים לנצח נצחים. אדם היודע שהוא חי למען מטרה עליונה ונצחית, אף פעם אינו מרגיש יאוש.

ברגע שמצליחים לנטוע בילד תחושה של בטחון בה' ובעמו, ממילא כל מה שקשור לה' ולאומה הקדושה, הופכים לחשובים יותר, ולכן על הבסיס הזה ניתן ללמד את הילד לאהוב את המצוות. אפשר ללמד אותו שכשעוברים על יד מזוזה, לא רק שמסתכלים עליה ומנשקים אותה, אלא אוהבים אותה! המזוזה מזכירה לך שאתה שייך לאומה הנצחית, העם שעליו ה' משגיח בהשגחה מיוחדת ועליונה.

גם בית הכנסת הופך למקום של גאווה ושמחה. בעודך הולך עם הילד לבית הכנסת, אמור לו: "נכון שאנחנו שמחים שאנחנו הולכים עכשיו לבית של ה'?" ישנם בתי כנסת שמתנוסס עליהם כיתוב גדול מבחוץ: "באו שְׁעָרֵינוּ בְּתוֹכָהּ חֲצֵרְתֵּינוּ בְּתֵּהָלָהּ" - וכך אכן צריך להיות. כך עלינו לגשת לבית הכנסת - בהודיה ותהילה להשי"ת. אמור לילד, "אשרינו שאנו זוכים ללכת למקום היפה הזה, המקום שבו ה' נמצא! נכון שאנחנו שמחים שאנחנו העם של ה'?" הילד עונה, "נכון!" ובכך הנחת את היסוד לכל עתידו של בנך.

א' גוט יום טוב!

כך עלינו לחנך את ילדינו בכל הנוגע לשמחת יום טוב. "ילדים יקרים, האם אתם יודעים מהי משמעותו של החג הזה? פירוש של דבר שנבחרנו על ידי ה' יתברך! אֲתָהּ בְּחַרְתָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים!" ככה עושים שמחת יום טוב. יש הורים שחושבים ששמחת יום טוב פירושה לצאת

שאלה:

כאשר לומדים חומש עם ילדים צעירים, האם כדאי להתמקד איתם על "פשוטו של מקרא" במקום ללמוד עמו את פירוש רש"י?

תשובה:

בוודאי שלא. לימוד רש"י עם ילדים צעירים הוא דבר נפלא עד מאוד, כי רש"י מלמד אותם שהתורה היא לא רק פשוט אלא יש בה פנימיות ועומק רב. מי שמתרגל מצעירותו להבין שהתורה היא רק פשוטות הפסוקים, יהיה קשה מאוד להסביר לו בעתיד שהתורה היא חכמה אלקית המלאה בסודות הטמונים מתחת לפני השטח, עמוק עמוק עד אין חקר. הענין הזה הופך למלחמה תמידית עבורו, ובראשו מתקיים מאבק פנימי בין הפשוטות לפנימיות.

ילד יהודי שמתחיל חומש בראשית, לומד מיד ש"בראשית" אין פירושו סתם "בהתחלה" אלא "בשביל ישראל שנקראו ראשית". הוא לומד שהקב"ה ברא את העולם עבור עם ישראל. אמנם הוא עוד לא מבין **מדוע** זה כך - **מדוע** ברא הקב"ה את העולם עבור עם ישראל, ואנו מצידנו איננו מקדישים זמן רב להסברים פילוסופיים, אלא דואגים לקבע בדעתו את הידיעה הזו. מי אמר שהעולם לא אמור להיברא עבור ישראל? אנחנו מלמדים אותו כך, וזהו, די בזה. בשלב מאוחר יותר בחיים נוכיח לו שזה חייב להיות כך. נסביר לו שהעולם לא נברא עבור כבשים ופרות, אלא עבור בני אדם, ולא עבור סתם בני אדם, אלא עבור בני אדם טובים. ולא סתם עבור בני אדם טובים, אלא עבור הטובים ביותר. אפשר להוכיח הכל על ידי השכל, אולם בתחילת הדרך איננו משקיעים בכך, אלא מזדרזים להחדיר בו את הידיעות הנחוצות והמושגים הישרים, לפני שהגשמיות תשתלט עליו וכל חייו יהיו מלאים בספקות, וגם כשאר הוא יתבגר ויהפוך ללומדן גדול יותר, המלחמה בין החיצונית לפנימיות תמשיך להתנהל בראשו.

מי לנו גדול מרב כהנא שהעיד על עצמו (שבת סג,א) שבגיל שמונה עשרה, לאחר שכבר למד את כל הש"ס, הוא עדיין לא ידע את הכלל ש"אין מקרא יוצא מידי פשוטו". השומעים אתם? בימינו יש כל מיני חיידרים "מתוקנים" או יותר נכון "מסוכנים" שמלמדים בתחילה רק את ה"פשוט", אך עד גיל שמונה עשרה רב כהנא לא ידע על הפשוט, כי עבורו התורה כולה היא חכמת אלקים, והיא מלאה בסודות טמירים. רק לאחר שסיים את כל הש"ס, הוא גילה את הסוד שיש גם פשוט. הוא לא ידע זאת עד גיל שמונה עשרה, משום שאביו בחכמתו לימד אותו את העומק שבתורה, משום שזו הדרך שבה אנו צריכים להתחיל בחינוך ילדינו.

העבודה לנושא מרכזי בחייהם, עליהם לדעת כי עד כמה שהם מרגישים אנונימיים ופשוטים, הם נכתבים בתורה, בדיוק כמו בנות צלפחד. מעשיהם נכתבים ומתועדים לנצח נצחים בתורה.

ואם תשאלו: "מה הקשר בינינו לבין בנות צלפחד?" הן נכתבו בתורה ה', אבל אנחנו - לא משנה מה נעשה, אנחנו לא ניכתב בחומש!" אך זאת עליכם לדעת שיש עוד "חומש", "תורה" נוספת, שהולכת ונכתבת ברגע זה ממש, ובאחרית הימים יקראו את התורה הזו, המספרת את כל סיפור ההיסטוריה של עם ישראל, וזוהי התורה החשובה ביותר.

נשאר לנו עוד זמן, ועדיין יש לכולנו הזדמנות להיכתב בחומש הגדול הזה. כשיקראו את הספר הגדול הזה, פתאום יצוץ שמה של הרבנית פלונית אלמונית, או אולי אפילו של ילדה קטנה שתזכר שם. בידנו להשיג את השלמות הזו! כאשר יקראו את אותה התורה הגדולה, שבה יוזכרו שמותינו - עם כל הפרטים של מה שעשינו בעולם הזה כדי לבנות את עצמינו ואת הבית שלנו - יהיה זה האושר הגדול ביותר שניתן להעלות על הדעת, האושר של להיות כתובים בספרו של ה' ולהיות יחד עמו לנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!**בואו נהיה מעשיים****יוצקים את היסודות של החיים**

להיות הורה פירושו הזדמנות להיכתב בתורה הנצחית, בזכות יציקת היסודות הנכונים ובניית הבנין הנכון בנפשו של כל אחד מילדינו. השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום כדי להתבונן כיצד אנחנו יכולים ללכת בדרכיה של אמו של דוד המלך, ולחפור ערוצים של שמחה, בטחון ואופטימיות בנפשם של ילדינו. ואם טרם זכינו להקים משפחה בישראל, נתבונן כיצד יכולים אנחנו לבנות את הבנין המפואר הזה בנפשנו, על ידי השקפות התורה הללו.

ספרי 'דעת שרגא' לבתי כנסת וישיבות

כבר מודעת בכל קצוי ארץ חין עדכם של ספרי "דעת שרגא" על התורה מועדים ועניני חינוך מאת הגאון הצדיק רבי צבי שרגא גרוסברד זצוק"ל, ממעתיקי השמועה, ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, שהקים עולה של תורה בארה"ק, וכיהן בראש חינוך העצמאי. הספרים הנ"ל קנו שביתה באהלי שם ומביאים תועלת וברכה.

בעת לקראת שלוש שנה מאז העלות הענן, נשא ליבם של נדיבי עם מידידי ובני המשפחה להוציא הספרים הנ"ל במהדורה חדשה, ע"מ לחלקם ולהפיצם ולהרבות תורה בישראל, לישיבות ובתי מדרשות, אוצרי ספרים, רבנים, מרביצי תורה ודרשנים וכל אשר הספר יביא לו תועלת לרבים.

המעונן יירשם בטלפון [תא קולי]

054-8551429

(נא לעדכן שם ומספר טלפון)

בברכה, הועד להפצת תורת מורנו זצ"ל

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגאון הגדול רבי מנחם מנדל לובין שליט"א
רב בית הכנסת לדרמן ושכונת רמת אהרן ב"ב

גליון זה נועד לחזק את שמירת המקדש ותפילותיו. המעיין בו בשעת התפילה הרי זה רח"ל כמעיד עדות שקר בעצמו

דבר המערכת

כתלי הבית, ויצאו והזיקו אחרי עשרות או מאות שנים, קל וחומר במחלות רוחניות. חיידיקי הסומאה ודאי שבכוחם להרעיל את האויר בסומאה ובזוהמה גדולה לאין ערוך.

ועוד סיפר רבי אליהו לאפיאן מעשה שהיה ברוח שנכנסה באדם אחד, שכאשר רצו לבדוק אם אכן זה גילגול נשמה או סתם רוח טומאה, הניחו על ראש האדם שבו היתה הרוח ספר הזוהר, שכן היה מקובל לבדוק את הדבר; והיה אם תזעק הרוח בהתקרב אליה ספר קדוש, היה זה סימן כי זהו גילגול נשמה, והנה כאשר הניחו את ספר הזוהר על ראש האדם ההוא, לא נזדעזעה הרוח כלל וכלל, הלכו והביאו ספר הזוהר מדפוס אחר, ומיד זעקה ורעשה הרוח. כאשר שאלוה: מדוע לא הפחיד אותה הספר הראשון, הרי גם זה היה ספר הזוהר? השיבה: "אכן היה זה אותו הספר, אך הראשון הודפס על ידי מחללי שבת, ואילו השני הודפס על ידי אנשים יראים!". אמר על כך רבי אליהו לופיאן: הרי לנו שני ספרים זהים בתוכנם ובצורתם, אלא שהאחד הוכן בקדושה, ואילו לשני חסרה ההכנה הזאת. לכאורה נדמה שאין כל הבדל ביניהם, עד שבא המעשה הזה ומלמד אותנו...

והנה בריש פר' פקודי "אלה פקודי המשכן משכן העדות" וגו', כותב הספורנו: סיפר מעלות זה המשכן שבשבילם היה ראוי להיות נצחי. ושלם ליפול ביד אויבים. ראשונה, שהיה משכן העדות, שהיו בו לוחות העדות. ב', אשר פקד על פי משה ג', שהיתה עבודת הלויים ביד איתמר וכו'. ד', ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה, שהיו ראשי אומני מלאכת המשכן וכליו, מיוחסים וצדיקים שבדור, ובכן שרתה שכינה במעשי ידיהם ולא נפל ביד אויבים. אבל מקדש שלמה שהיו עובדי המלאכה בו מצור, אף על פי ששרתה בו שכינה נפסדו חלקיו, והוצרך לחזק את בזה הבית (מ"ב כב, ה) ונפל בסוף הכל ביד אויבים!!! בואו נחשוב: האם הגויים שעזרו לשלמה בבניית המקדש היו עובדי ע"ז? לא כתוב. יתכן אפי' שהם שמרו שבע מצוות בני נח, גם הגויים ההם לא הצמיחו את העצים, ולא בנו או הרכיבו אותם במקדש, הם רק כרתו אותם עבור שמת המלך ומסרו לו.

ומצד שני ידוע לנו שנחרב בית המקדש בעבור ג' עבירות חמורות. ועם כל זה, לולא שהשתתפו גויים בבניית בית המקדש לא היה נמסר בידי האויבים. מסתבר שהקב"ה היה מעניש את ישראל בצורה אחרת, או שהיה המקדש נגזז ולא נמסר לאויב. האם אין כאן התבוננות נוראה, מה כוחה של השתתפות פסולה, הכי מזערית שתהיה. ומה כוחה של השתתפות כשרה!!

וכמו כן מצאנו בצ"ח בדרוש ד' בעניין קדושת ביהכ"נ וז"ל: כי בעיקר התפילה נשמעת על ידי קדושת המקום, ובעוונותינו הרבים נתפשט המנהג הרע לעשות מנינים איש איש בביתו כקטן כגדול אין מוחה ואין מעכב... ובמקום שמדבר כל היום נדברים איש את רעהו שפת חלקות ושקרים ולשון הרע וליצנות שם מתפללים! משא"כ בית הכנסת המקדש מעולם ונבנה בקדושה לשם בית הכנסת וכו' ע"ש.

והסמ"ק בסוף מצוה י"א (ומובא במש"ב קנ"א סק"א) כותב בת"ד: ומצינו במדד ובתלמוד גם ספרו לנו אבותינו ודאינו בעינינו כי כמה בתי כנסיות אשר נחפכו להיות בתי עובדי אלילים על שהיו נוהגין בהם קלות ראש וכן הנביא אומר 'המערת פריצים היה לי הבית הזה'...

ולכאורה כוונתו לגמ' ביבמות צ"ו ע"ב מעשה בבית הכנסת של טבריא בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנחלקו בו רבי אלעזר ורבי יוסי עד שקרעו ס"ת בחמתו, קרעו ס"ד, אלא אימא שנקרע ס"ת בחמתו (ומפר' בגליון: זה היה מושכו אצלו וזה היה מושכו אצלו עד שנקרע), והיה שם רבי יוסי בן קמא, אמר תמיה אני אם לא יהיה בית הכנסת זו עבודת כוכבים, וכך הוה. (וברור שאין אנחנו ברי הבנה במעשיהם של תנאים, ועיין בערוך לר שם בביאור למה נקרע הס"ת). ובש"ת מהרש"ם (ח"ב ס"ו רס"ד) נשאל גבי ביהמ"ד שנמצאו המזוזות חתוכות האם צריכים הציבור לקרוע ולהתענות ובתוך דבריו מביא מסוגיא זו שנקרע ס"ת שעי' עון שעשו רק מקצת אנשים ואפילו שהיו עסוקים במחלוקת לש"ש וגם נקרע מאליו ולא בשאט נפש ח"ו, למרות זאת נענשו כל אנשי ביהכ"נ שנהפך המקום לבית ע"ז. ולכן השיב בתשובתו שצריכים לבקש רחמים שלא יענשו בחורבן ביהמ"ד ח"ו, אבל אין בידנו להטיל תענית בדור חלוש וע"ש שביאר להם אופן של כפרה. חזיון מכאן כמה חומרה יש למעשה בזיון (אפילו של יחידים) בביהכ"נ עד כדי חורבנו. יח"ר שנוכה ונתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת ונוכה לבנין ביהמ"ק בב"א.

ברצוננו השבוע להביא דברי חיזוק שקבלנו מאת הגאון רבי יוסף שלמה קפלן שליט"א מג"ש ירושלמי כולל נחל"מ ב"ב, בענין עשיית ביהכ"נ על אדני הקדוש ונשמע מינה ג"כ כמה אחריות יש לנו לשמור על קדושת ביהכ"נ, וז"ל:

הגמ' בב"מ פה: מספרת על רבי חייא שעשה שלא תשתכח תורה מישראל! הוא היה זורע כותנה, קוצר ועושה מהם רשתות, עם זה היה הולך ליער וצד צביים! שוחט אותם, מאכיל את הבשר ליתומים, מהעורות היה עושה קלפים כותב עליהם חמשה חומשי תורה, עולה לעיר, לוקח חמשה ילדים, לכל ילד הוא מלמד חומש אחד, כנ"ל הוא עשה עם ששה סדרי משנה, לוקח ששה ילדים ולכל אחד מלמד סדר אחר, והיה אומר להם: עד שאני הולך וחוזר, שכל אחד יהיה אחראי ללמד את חברו את החומש שלו, ואת סדר המשניות שלו, וכך יוצא שכולם בקיאים בהכל!! כשרבי הקדוש שמע על מעשיו התבטא ואמר 'כמה גדולים מעשי חייא'!!

צריך ביאור על כל ההשתדלות של רבי חייא לזרוע כותנה, לחרוש להשקות, לקצור ולעשות רשתות וכו' וכו', גם המחמירים הכי גדולים היום באפיית המצות, עדיין לא קנו שטח וזרעו שם חטים!! מה הענין הנשגב של ר' חנינא בכל זה??

מובא בשם הגאון מוילנא זי"ע (ספר המאור הגדול) שאם היו בונים בית הכנסת בכוונה יתירה, שאף הקרדום שעמו הוא חוטב את העצים לבניית בית הכנסת, היה עושה ישראל ולא נכרי, ולשם שמים בכוונה תחילה, ובחומרי בנין שכולם נעשו מתחילת יצירתם לשם קדושת בית כנסת, ואף כל מלאכת הבניה תיעשה מתוך כוונה טהורה זו, לא היו מתפללין באותה בית הכנסת במחשבה זרה, כל ימי בית הכנסת!!

וביאר הגר"א שזהו הטעם שרבי חייא מלכתחילה זרע פשתן לעשות רשתות לצוד צבאים לעשות מעורותיהם קלף לכתוב עליהם מגילות בשביל התינוקות, שכל זה היה בכוונה יתירה לשם שמים, כדי שעי' זה יצליחו הילדים אחר כך בלימוד התורה, דכיון שרצה שילמדו תורה בקדושה ובטהרה, וכך הפועל בנפעל, לכן רצה להכין אותן חומשים מתחילתן ועד סופן הכל על ידי עצמו בכוונה טובה ולשם שמים, כדי שיהיו להם השפעה טובה על התלמידים, כי בחומשים שהיה מוצא בחנות, יתכן שלא נעשו בכוונה טובה, ואולי לא יועילו להשיש על ידם קדושת התורה בתלמידים, ופעמים גם יזיקו. בספר אבן שלמה (ליקוט מדברי הגר"א מוילנא, פ"ה ס"ד הערה ג) כתב וז"ל, הראשונים בכל מקום קיבוצם להשראת שכינה לא רצו שיהיה בבית שהוא מעשה ידי אדם שמה היה בו מעשה אחד שלא בכוונה קדושה, וע"כ הסתופפו בין האילנות תחת מעשה ה' משום דאין חומשים מתחילתן ועד סופן הכל על צדק, וכמו שכתוב ב"מ (פה: ב') חייא דשדינא כתנא וכו', ראה שיהיה מתחילה ועד סוף בפועל צדק, ועי' ספורנו (ריש פ' פקודי).

ושמעתי שהגר"ח מוולאז'ין היה אומר שהלומדים בספרים שנדפסו בדפוס אדם שאינו הגון אין להם הצלחה בלימודם, וכן היה הגר"ח מוולאז'ין אומר, שהלומד בבית שנבנה תוך כדי חילול שבת לא יצליח בלימודו, מכיון שקירות הבית טמאים. וזהו טעם ההלכה שספר תורה שכתבו מין ישרף, שכן הוא מטמא את כל הלומד בספר הזה.

וידוע על כמה וכמה גדולי תורה, שכאשר היו שוכרים דירה, היו נוהגים להתענין מקודם מי היה דר בבית הזה בעבר והאם היה שומר מצוות.

הצדיק רבי אליהו לאפיאן זצ"ל סיפר בענין זה מעשה שהיה בימי נעוריו כאשר למד בישיבת לומז'ה. והיה שם בעיר בית חולים ישן נושן מלפני כמה דורות, עד שגם זקני המקום לא ידעו מתי נבנה בית חולים זה. כמה פעמים אירע שחולים אשר שהו תקופה ממושכת בבית החולים, חלו במחלות נוספות שלא היו קשורות למחלה אשר בגינה אושפזו בבית החולים, ותהום כל העיר על תופעה זו!! וגם הרופאים לא מצאו שום הסבר לפשר הדבר. כאשר חזרה התופעה ונשנתה, הביאו למקום כמה פרופסורים ידועי שם מוורשא והם שהו משך זמן מה בעיר כדי לחקור ולבדוק את הדבר. בסופו של דבר באו הפרופסורים למסקנה שמאחר שבנין בית החולים הוא ישן מאוד, נבלעו במשך השנים חיידיקים נושאי כמה וכמה מחלות מדבקות בקירות הבית. וזהו מקור המחלות שחלו בהן החולים כעת. מיד הורסו את כל הבנין והוציאו את כל עציו ואבניו ועפרו מחוץ לעיר ושרפום עד שלא נשאר זכר מכל הבנין.

ומעתה, אם במחלות הגוף אנו רואים שהחיידיקים נשארים ונכנסים בתוך

בירורי הלכה

בעניין המוסר ביתו לבית הכנסת אי רשאי לתקן תקנות

לכאורה יש לדון באיזה אופן מסר את ביתו לביהכ"נ. אי נתן ביתו במתנה פקע בעלותה מיניה ועבר לרשות ביהכ"נ כמבואר ברמ"א קנ"ג סעי' ז', יחיד שבנה בית הכנסת ונתנה לקהל דינה כביהכ"נ של קהל, ובמשנ"ב (ס"ק ל"ט) כתב, ונמכרת על פיהם לבד ולא בעינין דעת הנותן בזה כלל. [ועיין תוס' בב"ק ע"ו,א דבמקדש לבד"ה לא מיקרי על שם הבעלים כמקדש למזבח דשמו על הקרבן].

ואם שייר לעצמו שום כח, כתב הרמ"א שם דאין לה מכר כי אם ע"פ הקהל ועל פיו או יורשיו. וא"כ בשייר לעצמו גבאות ביהכ"נ ושעל פיו יתנהל ביהכ"נ לכאורה י"ל דבכוחו לתקן תקנות הרגילות והמתקבלות אבל תקנות שלא מקובלות לכאורה אין בידו ככל גבאי שאין בכוחו להחליט החלטות שאינם מתקבלות.

קוראים כותבים

לכבוד גליון 'קדושת בתי מקדש מעט' המרומם את מודעות קדושת ביהכ"נ. רצייתי להביא בפניכם שאלה שהובאה בפני הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א בעניין כבוד הס"ת, ולענ"ד מזה יש לימוד ג"כ להתייחסות להלכות ביהכ"נ, וכן היה המעשה, יהודי בשם ראובן שישב בבית הכנסת שבשכונתו ולמד. פתאום נפרצה הדלת בעוצמה, ושווד ערבי נכנס אל בית הכנסת כשאקדח בידו כשהוא מכוונו אל ראובן, תוך שהוא מאיים עליו שימסור לו ספר תורה, ואם לא הוא הורג אותו.

ראובן לא היה הגבאי של בית הכנסת, אבל היה לו מפתח לארון הקודש, כי הוא היה 'האחראי' למניין הנץ של הבית הכנסת, ופותח את הארון הקודש בימים שקוראים בספר התורה. ראובן לא היה טיפש כלל וכלל, וההבין שלברוח הוא לא יוכל, וגם לתת לערבי ספר תורה לא עלה בדעתו, אבל עלה במוחו רעיון גאוני. לאט לאט הוא התקדם אל המזרח, אבל במקום להגיע אל ארון הקודש הוא פנה אל ארון... הנביאים. הוא ידע שהערבי הערל לא יבחין בין ספר תורה לספר נביאים שמראהו דומה, ולתת נביאים היה יותר 'קל' לו, שקדושתו פחותה, וגם מחירו הרבה יותר נמוך ממחיר של ספר תורה. הערבי תפס בידו מספר ספרי נביאים וברח החוצה. לאחר שהערבי ברח עם הנביאים, ראובן התקשר לגבאי וסיפר לו בהתרגשות את מה שעבר, ואף הוסיף "שבזכות חכמתו הגדולה, בית הכנסת לא הפסיד ממון כה רב". הוא חיכה לשמוע שבחים מחמאות על תושיתו הגדולה, ומה רבה הייתה פליאתו כששמע מהגבאי צעקות שבר. הגבאי החל לצעוק: "מה עשית? והרי על הספר התורה היה לי מכשיר 'איתורן' שמראה כל רגע איפה הוא נמצא וכן היה לי עליו ביטוח ולא כל כך היה אכפת לי שהערבי היה גונב, כי בכל אופן הייתי תופס

ובהשאל את ביתו לביהכ"נ, השר"ע בסי' קנ"ג סעי' ט"ז כתב, מי שהשאל ביתו לביהכ"נ ויש לו מריבה עם אחד מהקהל אינו יכול לאסרה וא"כ יאסרנה לכל הקהל כאחד, ובמשנ"ב ובביה"ל מבאר דהיינו מטעם חרם דר"ג, אבל אם אי עבר ואסר אסור כמבואר במהריט"ץ.

ובמשנ"ב כותב דהיינו בהשאל להם סתם (וכמבואר ברמ"א) אבל בהשאל לזמן עיין בירור קכ"א ס"ו דיש פלוגתא אם חל איסורו בתוך הזמן. ובט"ז שם מבואר שהנידון הוא מצד קונם דהוי כהקדש (דבעל קנין הגוף) מפקיע מידי שיעבוד (דבעל פירות) ע"ש. אבל השואל יכול לאסור מחמת הקנין פירות. וא"כ לעניין לתקן תקנות הרשות נתונה לאנשי ביהכ"נ השואלים לזמן דלהם יש קנין פירות ולא לבעל הגוף דלא שייך בתקנה הפקעה כהקדש. וא"כ במשאל בסתם ללא זמן שהרשות בידו לחזור אימת שירצה בזה יש כח לבעה"ב לתקן תקנות, ובמשאל לזמן אין כח ביד בעה"ב.

את זה, או שהייתי מקבל את כל כספי בחזרה. מה שאין כן לנביאים, אין לי שום מושג היכן הם נמצאים, וגם ביטוח אין לי עליהם, ואני מבקש שתשלם לי את שוים". אמר לו ראובן: "וכי אני צריך לשלם לך כסף? והרי אני רק רצייתי לעשות לך טובה!" הם החליטו ללכת לדין תורה ולשואל, האם ראובן צריך לשלם את דמי הנביאים?

והשיב הרב שליט"א: א. ראובן לא חייב לדעת את החשבונות הללו, שלספר תורה יש איתורן וגם ביטוח, לעומת זאת לנביא אין. ומאחר שאינו חייב לדעת, הוא אנוס ופטור.

ב. גם אם ראובן היה יודע כל זאת, הוא צריך למסור את הנביא ולא את הס"ת, כי הוא גנאי, ולא הכסף איכפת לנו אלא ביזוי התורה, ובנביא זה קל יותר כי קדושתו קלה. לכן גם אם ע"י מסירת הנביא מפסיד בית הכנסת ממון, בכל זאת קדושת הס"ת לא מתחללת, ויש למסור את הנביא.

ואני הקטן רוצה להוסיף, דלכאורה סברת הרב שליט"א שצריכים להתחשב בכבוד הס"ת ולא ב'כסף' זהו סברא ברורה מאוד, שלאדם צריך שיעמוד מול העיניים אך ורק כבוד ה' ולא שיקולים אחרים, ומה שהגבאי לא חשב כך מעצמו, צריך לדון לכך זכות, שכנראה שהיה המום מהמעשה והיה בהול על ממון ביהכ"נ, אבל לענ"ד אם חוזרים על ההלכות של כבוד ומורא ביהכ"נ וכמו"כ כבוד ס"ת, אפשר יותר לינצל מהבנות כאלה, וכמו שכתב המ"ב בהקדמה להלכות שבת שאם לא חוזרים על ההלכות שבת אפשר ליכשל, כך ג"כ בהלכות ביהכ"נ אם חוזרים טוב על ההלכות ניצלים בטעויות גם בזמני לחץ וכדו'.

יתן ה' שנזכה כולנו להתחזק בשמירת קדושת ביהכ"נ, אמן. י.ס. ב"ב

סיפור השבוע

*****

סיפור הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א על חיזוק התפילה בבית הכנסת דוקא, חבורה שכללה מניין יהודים, יצאה בנסיעה למקומות הקדושים בצפון. אחד מבני החבורה ביקש להשתתף אצל אחד הקדושים, והם נשארו תשעה בלבד. בדרך נוצרו פקקים ושעת השקיעה הלכה וקרבה, היה חסר להם יהודי אחד לתפילה.

הנהג שלהם היה אדם מסורתי, והם ביקשו ממנו להצטרף למנין, הוא הסכים בתנאי שיביאו לו סידור, כי אינו מכיר את התפילה בעל פה, הם הסכימו והורו לו לעצור בתחנת דלק קרובה כדי שיעמדו שם לתפילה.

הנהג לא הבין, אם זו תפילה, הרי מתפללים בבית כנסת, מה פתאום תחנת דלק? ניסו להסביר לו, אך הוא מתעקש, 'אין תפילה בלי בית כנסת' פסק בנחרצות. בדלית ברירה, הם סטו מהכביש הראשי, נכנסו לכבישים צדדיים, עברו ממושב למשנהו, אך לא מצאו בית כנסת פתוח. עד שאמר להם מאן דהוא שלאחרונה ממש נבנה בית כנסת חדש ביישוב הסמוך, ואפשר לנסות להתפלל שם. הם חשו אל הקיבוץ המדובר, הם כמובן לא ידעו היכן בית הכנסת, אך לפתע ראו אדם מבוגר מסתובב באזור.

כאשר ראו עוד בטרם שאלוהו, שאל הוא, יהודים יקרים התואילו בטובכם להצטרף לתפילה, כאן בבית הכנסת. זה בדיוק מה שאנו מחפשים כאן, ענו כולם כאחד בצהלה. האיש התמלא שמחה גדולה ובהתרגשות רבה סיפר להם, שלאחרונה ממש הושלמה בניית בית הכנסת המפואר הזה. הקמתי אותו, אמר האיש, לזיכרון לנס הרפואי המדהים שקרה לי, יום יום אני יוצא לחפש אנשים למניין, בקיבוץ הזה הדבר אינו קל כלל ועיקר. והנה נשלחתם אתם מן השמים, להתפלל תפילת מנחה בבית הכנסת שלי. מיד הפנו אותו בני החבורה אל הנהג האדיב ואמרו לו, רואה אתה את הנהג שלנו, התורה והברכה מגיעות לו, שכן בזכות טענתו העיקשת שאין תפילה אלא בבית כנסת, נכנסנו הנה בטיב ההשגחה העליונה, להתפלל כאן תפילת מנחה, בבית הכנסת החדש והמפואר.

סיפור מזה הרבים הגדול רבי מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א: בשנת תשע"ג הגעתי לתלמוד תורה קראסנא בעיר וויליאמסבורג, כדי לשאת דברים בפני התלמידים. מנהל התלמוד תורה ניגש אלי וסיפר לי, כי תלמיד אחד מהחידוד נדבק במחלה מסוכנת, והמצב הלך והידרדר עד שעכשיו כבר עומדים מנין יהודים על יד מיטתו, ולפי הנראה זה סיפור של כמה שעות, כל הרופאים כבר הרימו ידיים.

אני אמרתי לעצמי - מספר הרב גרינוולד - שלמרות שהרופאים התייאשו אין זה אומר כלום, הרי יש לו אב גדול בשמים המנהיג את העולם, ובידו לשנות הכל. נקח את הזכות העצומה של מורא מקדש, ונראה א"ה ניסים ונפלאות. **נכנסתי אל התלמידים והתחלתי את הדרשה, הסברתי להם את חומר האיסור של שיחה בעת התפילה וקריאת התורה, ולהיפך, את הכח הגדול שיש בשמירת מורא מקדש, וזכות שנקבל על עצמנו מצוה חשובה זו שיזכה חבר שלכם המוטל על ערש דוי לרפואה שלימה, ושישוב לביתו בריא ושלם. התלמידים קבלו על עצמם מיד להיזהר בכל הדברים, ונשאו תפילה שיזכה חברם לישועה ורפואה.**

לא עברו חמש דקות מאז שסיימתי את דרשתי, התקשרו מבית החולים להודיע, שממזל לפני דקות אחדות נעשה שינוי לטובה במצבו של הילד, הרופאים עמדו משתאים ומשתוממים, אינם מאמינים לנס שקרה לגנא עיניהם, אך זה עובדה. וההורים בקשו שהחברים ימשיכו להתפלל עם כל יום שעבר הלך המצב והשתפר, אך הרופאים הזהירו את ההורים, כי למרות השיפור ואפילו אם יבריא הילד, הוא יצטרך להיות במעקב רפואי כל ימי חייו, ולעולם לא ישוב לכוונותיו ולא יצליח להתהלך ולהסתובב כאדם בריא.

אך את תרופת הפלא ששמו "מורא מקדש" אין הרופאים מכירים! זוהי תרופה שמסוגלת להביא רפואה שלימה עד הסוף, גם במצבים שנראו רח"ל אבודים. הילד כיום כבר בחור בריא כאחד האדם, יושב בישיבה ומתעלה בתורה ויראת שמים. כמובן גם החברים גדלים ומתעלים מתוך הרגשה נפלאה, כי זכו להציל נפש אחת מישראל ממות לחיים. (מתורגם מגליון 'נקדישך')

בסייעתא דשמיא עם הרחבת הפצת הגליון עלו כמו כן העלויות, ואי לכך קופת הגליון נמצאת בגירעון כספי של כאלף חמש מאות ש"ח, מבקשים אנו מכל מי שנשאו ליבו לבוא ולשאת בהוצאת והפצת הגליון, נא לפנות לטלפון 0527101970 בשעות בין הסדרים (אפשר גם במייל הרשום מטה) ניתן להנציח לרפואה וישועה.

לעילוי נשמת מזכי הרבים הגה"צ רבי יהודה אריה בן רבי יעקב שכטר זצ"ל והגאון הגדול רבי עוזר בן רבי שלמה זלמן דרורי זצ"ל לתרומות ולהפצת הגליון 0527101970 | לשליחת חומר ולקבלת הגליון: פקס: 15335748722 y0527176420@gmail.com

מבית עצמך עמדות מוסדות דז'קוב

לעטר ברזא יקירא

ממשנתו של מרן אדמו"ר שליט"א

ביום שלא יכלו להקריב בו קרבן התמיד האם אסור להקריב שום קרבן אחר

דהנה במנחות מ"ט א' אמר, "בעא מיני' ר' חייא בר אבין מרב חסדא, ציבור שאין להן תמידין ומוספין אין זה מזה קודם. היכי דמי אילמא תמידין דיומי' ומוספין דיומי', פשיטא תמידין עדיפי, דהו להו תדיר ומקודש".

ומדאש' רק משום תדיר ומקודש, מוכח דבל"ז פשי' הוי מצ'נן למימר דמוספין קודמין, והשתא אי נימא דאם לאו הקריבין תמידין לאו להקריב קרבן אחר, תיקשי טובא א"כ פשיטא דתמידין עדיפי דבלא שיקריבו תמיד א"ל להקריב מוסף. והכא דלא תלך דכיון דליכא ממוין לקנות תמידין ומוספין לט"ע אין התמיד מעכב, הא ליתא, דעכ"פ מהאי טעמא גופא עליון להקריב תמיד דהתמידין מעכבין המוספין והרי באפשרותם להקריב תמיד, מיהו איכא למימר דא"כ, אלא דהגמ' קאי נמי אמרש' של בין הערבים, דבזה לולי טעמא דתמיד דלמחר הוי מצ'נן לטול כבש אחד להקריב של שחר והשני למוסף ותמיד של ב"ע לא יקריבו.

אמנם אכתי תיקשי מהא דמספק' הנתן בתמידין דלמחר אל מוספין דהיום, הי מנייהו עדיף, דתמיד תדיר ומוספין מקודש, ואסיקנא דאיהו שריצה יעשה, ותיקשי, אה התם מייירי נמי היכא דיש לו הרבה קרבנות שאינם בכשים למוסף דלמחר, וא"כ אם לא יקריב תמידין דלמחר לא יוכל להקריב כלל שום קרבן, ובמצא דמעלת התמיד אינה רק משום דהוי

ימיון לקיים מצוות דתמיד יעשה, ולפי' ה"ל היכא דיש לפעול או צוה אלהים את הרבה מצוות דלמחר דגם זה נחשב כחומר במצות, ובהו ליכא דלחות כנ"ל דמות הגמ' דאחד מהכשים ודאי יניח לצורך תמיד של שחר דלמחר, וספיקא דהגמ' הוי לגבי כבש השני אי טול למוסף, דהיום או יניח לצורך תמיד של ביה"ע דלמחר, הא ליתא, דהא הרמב"ם ז"ל בפ"ג מתמידין ה"כ כ' וז"ל,

"לא מצאו אלא שני כבשים, אם יקריבו למוסף היום אין להן תמידין דלמחר, הרי הדבר שקול, אם הקריבו למוסף היום הקריבו, ואם רצו להניחם למוסף לתמידין ניחון", ומוכח להדיא דיכול לטול ב' הכשים למוסף האידנא.

[ב] ממוצא הדברים י"ל בע"ה עוד נפק"מ גם בדאיכא תמיד, וכגון, שעבר נמי תמיד תמיד של שחר שזמנו עד ד' שעות ביום, ולכא' תליא נמי בספק הגמ', דלפדא הראשון שהוא דין קרבן תמיד, א"כ כיון דכבר נתר זמן התמיד וכן ה"ל תמיד מעכב, אבל אם הוא דין בקרבנות שלא להקריב קודם התמיד, א"כ גם בעבר זמן התמיד לא עדיף מזהא דליכא תמיד.

אמנם י"ל דגם אם נימא דבליכא תמיד אסור להקריב שום קרבן, מ"מ בעבר זמן התמיד לכו"ע שרי. דכיון דאין לו זמן הראוי לתמיד לא שייך עיכובא בזה, ומסתברא דלמחרו לנפגם המזבח דכ' לעיל דנראה דבזה לכו"ע מותר להקריב מנחה כיון דאסור עתה להקריב קרבן תמיד, א"כ ה"ל תמיד זמן התמיד דאיכא אסורא להקריב קרבן תמיד.

ובזה היינו מרחיקין ליישב הקושא הגל' מתמידין ומוספין הוי הקושא מזה דערכין ומדברי הראב"ד

להקריבו לאחר תמיד של בין הערבים, שפיר י"ל דפסול בדיעבד, אבל להך גיסא דהוא מצוה על תמיד של בין הערבים להיות נקטר אחרון לא שייך לפסול קרבן שהוקטר לאחר התמיד, דאין המצוה על הקרבן אלא על התמיד.

והנה בספק זה י"ל בע"ה ד' נפק"מ.

[א] יש לעיין היכא דידע' שלא יקריבו תמיד האם מותר להקריב קרבן אחר או לא. ולכא' תליא בספק זה, דאם הוא דין בקרבן התמיד שלא יקדום שום קרבן לו, א"כ כשאין מביאין תמיד ליכא אסור להקריב קרבן אחר לפניו, אבל לאידך גיסא שהוא דין בקרבנות שאסור להקדים שום קרבן לקרבן התמיד, א"כ גם כשאין מביאין קרבן תמיד אסור להקריב קרבן אחר.

והנה בפשוטו גמ' ערוכה היא בערכין י"א ב' דאע"ג דבי' תבמוז בטל התמיד מ"מ הקריבו עולת נדבה וכבר רמז לזה הראב"ד ז"ל בתמיד כ"ח ב' ד"ה העולה שש' וז"ל, "דאיכא למימר דהאי דאמר שאין לך דבר קודם לתמיד של שחר, היינו בזמן שהיה תמיד של שחר קרב, אבל בזמן שלא היה יכול להיות קרב, כגון בימי ארוסטובלוס, בעבור זה לא היה מניחין שלמים מלקרב, וא"כ למ"ד בפ"ג דחגיגה דעולת תמיד לא קרבה בשני ואעפ"כ שלמים הקריבו".

אולם האוה"ח הק' ז"ל בפ' לריש פר' צו כ' וז"ל, "ותניא בתוספתא דפסחים (פ"ג) כל הקדשים שהקריבו קודם לתמיד של שחר וכו' פסולים וכו' עד כאן, הא למדת אם אין עולה כל הנעשה קודם לה פסול, ומה ישתלשל דברים רבים שיש בהם חסרון כיס וכו', גם משכחת לה שיהיה זמן שלא היה להם כבשים להקריב בזמן שהיתה ירושלים במצור ואין מציאות לעבודת בית אלהינו להקריב קרבן מהקרבנות הבאים משרא בעלי חיים והמנחות והקטורת וצוריקין ישראל לתת ממון רב בכבש לצד שאין מציאות להקריב עד שיקדש, וכן תמצא וז"ל (ג' שהיו משלשין להם קופה מלאה דיגרי דהב בעד כבש אחד ואין לך חסרון כיס גדול מזה".

והשפ"א ז"ל בפסחים י"ח ב' נמי ספוקי מספק' אס ליכא קרבן תמיד האם מותר להקריב שאר קרבנות, וחתני' דהשפ"א ז"ל הגרימ"ב ז"ל העיר מהך דערכין הגל' ומדברי הראב"ד ז"ל הגל'.

וראיתי מביאין בשם הדברי יציב ז"ל דגם האוה"ח ז"ל לא כתב אלא היכא דעכ"פ ניתן לקנות כבש של תמיד בהוצאות ממון אבל היכא דגם ע"י ממון א"א לקנות כבש לתמיד לכו"ע מקריבים שאר הקרבנות, ובערכין הרי לא ה' יכולים להשיג כבשים וכן בימי ארוסטובלוס אמר' להקריב את התמיד לית לן בה, באפשר להשיג כבש, אלא דאין הסגרא ברוור כ"כ.

ודע, דנלע"ד בע"ה דלכו"ע היכא דנפגם המזבח וא"ל להקריב קרבן תמיד, מ"מ יהא מותר להקטיר מנחה למאי דכ' התוס' בנדרים י"ט ב' ד"ה עד (שחתתיל בזה נט א) דרק זבח בוגי מזבח אבל לא הקטרת מנחה יע"ש, ואע"ג דגם הקטרת הקומץ אסור קודם התמיד וכדיליף המל"מ ז"ל בפ"א מתמידין סוף ה"ג מדברי התוס' במנחות כ"ו ב' ד"ה אלא, מ"מ בדא"ל להקריב את התמיד לית לן בה, מיהו קשיא לי דלכא' גמ' ערוכה היא דבליכא תמיד מותר להקריב קרבן אחר ובהו לא יועיל תירוצא דהדברי יציב ז"ל.

בפרשתינו ציונו הבורא ית"ש על מצות הקרבת קרבן התמיד בבוקר ובין הערבים, ובשבעה זה חל יומא דהלילא קדישא של רבינו הקדוש בעל האור החיים וזיעועכ"א, והנה בפסחים י"ח ב' אמר' דאסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערבים, ע"כ נכתוב בע"ה ענין הנוגע להלכה זו ובמה שיש לדון בזה מדברי קדשו של רבנא האוה"ח ז"ע.

בפסחים י"ח ב' אמר', "תנו רבנן מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר, תלמוד לומר ועודך עליה העלה, מאי תלמודא, אמר רב העולה עולה ראשונה, ומנין שאין דבר קרב אחר תמיד של בין הערבים, תלמוד לומר והקטיר עליה חלבי השלמים, מאי תלמודא, אמר אביי עליה שלמים ולא על חבירתה שלמים, מתקיף לה רבא אימא שלמים הוא דלא קריב הא עולות נקריב, אלא אמר רבא, השלמים עליה השלם כל הקרבנות כולן".

והנה יש להסתפק בגדר הך היולתא, האם הוא חלק ממוצא התמיד שיקרבן התמיד ית' הראשון לכל קרבן, וכן תמיד של בין הערבים ית' הראשון האחרון שמקריבים ביום, או דילמא הוא חלק ממוצא הקרבנות שאסור להקריב שום קרבן קודם התמיד, וכן אסור להקריב שום קרבן לאחר תמיד של בין הערבים.

ונראה דאין החילוק רק במהות המצוה אלא גם בהנהגת המצוה, והיינו דאם מצוה זו הוא חלק ממוצא התמיד, א"כ עשה דהשלמה נחשב כמצוה עשה, וככלומר דחלק ממוצא עשה דתמיד היינו להיותו הראשון בבוקר והאחרון בבין הערבים, אבל אם המצוה הוא חלק ממוצא הקרבנות שלא להקריב קודם תמיד של שחר ואחר תמיד של בין הערבים, י"ל דאין זה מצוה עשה אלא אסור הבא מכלל עשה, מיהו עי' לקמן במש"כ בדברי החו"א דל.

ומעתה לפי' דנלע"ד בע"ה לבאר בזה פלוגתא רבנן קמאי ז"ל במהות מצות השלמה, דהנה הרמב"ן ז"ל בהשגותיו לסה"מ מצוה י"א כ' וז"ל, "שצטוונו להקריב כל הקרבנות הבאים בגדבה או בחבחה בין שני התמידין וכו', והנה למדנו שיש ביניהם עשה, כלומר שהמקדים או המאחר קרבנו לזמנים הנזכרים עובר בלאו הבא מכלל עשה שהוא עשה", והמאירי ז"ל שם בפסחים כ' וז"ל, ואע"פ שביא"ד, שאין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים אלא פסח וכו', שאין באיסור הקרבה אחר התמיד אלא לאו בלבד עשה.

מיהו הרשב"א ז"ל בכחובות מ' א' ד"ה וייתי כ' דעשה דוחה איסור עשה, והק' הפלפאל ז"ל שם א"כ אמאי אמרי' בפסחים כ' ט"א דעשה דביעבל קדשים אינו דוחה עשה דהשלמה, הא עשה דקדשים הוי מצוה עשה ועשה דהשלמה הוי איסור עשה, ותי' להכח סופר ז"ל אור"ח סי' קי"ד, דהרשב"א ז"ל ס"ל דעשה דהשלמה הוי מצוה עשה ולא איסור עשה יע"ש.

והנה מסבירא נראה לתלות בזה פלוגתא רבנן קמאי ז"ל האם עשה דהשלמה פוסל נמי בדיעבד או לא, דעת התוס' במנחות מ"ט ב' דאם הקטיר לאחר תמיד של בין הערבים לא מיעטל דביעבל ודעת התוס' בהוריות ד' א' ד"ה שהביא דמיפסל בדיעבד, ולהנ"ל נראה דנחלקו בגדר מצות השלמה, דאם נימא דהוא מצוה עשה כל קרבן וקרבן שלא

ז"ל, ד"ל דגם אם ניוא בדבליא תמיד אין מקריבין שאר הקרבנות, מ"מ י"ל דהמיתו עד שיעבור זמן התמיד ושבו יכלו להקריב הכל. ושוב הראוני דכן תי' הגר"ז ז"ל בחי' למנחות מ"ט יעו"ש.

מיהו מדברי האו"ח הק' ז"ל הנ"ל מוכח דגם בעבר זמן התמיד א"א להקריב, דהא כ' דמה"ט נחשב התמיד כמנחה שיש בה חסרון כ"ס, דאם לא להקריבו לא יוכל להקריב שום קרבן. ולחנ"ל צ"ע, דע"כ לאחר שיעבור זמן התמיד שבו יוכלו להקריב כל הקרבנות, וגם למאי דהעלה האו"ח ז"ל גופ' בספרו ראשון לציון ברכות כ"ו ב' ד"ה שהרי, דבדיעבד לא א"ל הקריבו התמיד עד ד' שעות מ"מ מותר להקריבו עד חצות, מ"מ הא לאחר חצות פשיטא דאסור להקריב קרבן תמיד של שחר, וא"כ יכולים להמתין עד חצות ואחר חצות יקריבו כל הקרבנות, אלא מוכח דאפי' בעבר זמן התמיד א"א להקריב שאר הקרבנות.

ובזה נסתר נמי תי' דהדרי יציב ז"ל הנ"ל דמדחוי' דאפי' בעבר זמן התמיד אסור להקריב שום קרבן א"כ גם בדא"ל להשיג כלל כבשים לתמיד לא עדיף מעבר זמן התמיד, אא"נ דעבר זמן התמיד גרע דע"כ ה"ל באפשר להקריב התמיד קודם אלא דעבר זמן, וצ"ח.

שו"ר ד"ל דגם האו"ח הק' ז"ל ס"ל דבעבר זמן התמיד מותר להקריב קרבן אחד, אלא דע"כ דאי צריך להוציא ממנו הרבה כדי להקריב קרבן תמיד כמנחה ושפיר הוי מנחה שיש בה חסרון כ"ס.

[ג] תו"כ ב"ע נפק"מ נפלאה, אם הקריבו בשוגג קרבן תמיד של שחר, האם איכא עתה איסור להקריב עוד קרבנות עד שיקריבו התמיד ז' לא, ולכא' תליא בספק הנ"ל. דאם ניוא דהוא דין על הקרבנות שלא להקריבים קודם התמיד, א"כ אי"ג דכבר הקריבו קרבן אחד מ"מ חל איסור על כל קרבן וקרבן להקריבו קודם התמיד, אבל לא"כ גיטא, דהוי מצוה להקריב להקריבו ראשון, א"כ כיון דבכל"ל התמיד כבר לא יהי' ראשון, שוב ליכא איסור להקריב קרבנות אחרים קודם התמיד.

ואע"ג דקרבן התמיד קודם לכל הקרבנות גם מדין תמיד, וא"כ גם אם כבר עברו והקריבו קרבן קודם התמיד, מ"מ יחייבם להקדים התמיד לשאר הקרבנות (והתוס' כימא ל"ד א' ד"ה העולה ועור כבש חק על גוף תלמוד דאסור להקריב קודם תמיד של שחר למאי בעי' תרי קראי תיפול דאורי' קודם), הא ליתא, לא מבעיא דהו"ל גיטא דבדרי' התוס' במנחות ש' משום דה' דינא דאסור להקריב קודם תמיד של שחר מיפסיל אפי' בדיעבד [נ"י בדברי המל"מ ז"ל בפ"א מתמידין ד"ה ד"ה דע' שפלי, וע"ז בדברי התוס' בדורות' ז' א' ד"ה שתיא לענין תמיד של ביה"ע, א"כ שפיר איכא נפק"מ דאי משום תרי אינו נפסל בדיעבד, ולא אפי' לדעת רוב הראשונים ז"ל דגם משום דינא דלא יקריב קודם התמיד לא נפסל בדיעבד, מ"מ אתאי איכא נפק"מ למאי דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"א מתמידין ד"ה דאסיא איסורא להקריב קרבן קודם תמיד של שחר, והשתא אי משום תדיר, מצוה איכא איסורא ליכא.

מיהו דאיתניא לדעת התוס' במנחות ובהוריות דפסול אף בדיעבד מ"מ שוב מינ"י ובי' ליכא למימר דאם עברו והקריבו קודם התמיד תו' ליכא איסורא להקריב עוד קרבנות, דכיון דהראשון שהוקרב קודם התמיד נפסל א"כ ה"ז נחשב כלא שהוקרב קודם התמיד ומילא איכא איסור להקריב עוד קרבנות קודם התמיד.

ברם הא ליתא, דהנה אם הקריבו קרבן קודם התמיד היה זה נחשב כפסולו בקודש וא"כ אם עלה לא ירד ושפיר נחשב כהוקרב קרבן קודם התמיד,

והתוס' בובחים ל"ו א' ד"ה שיאכלוהו כ' בחביש שיאכלוהו טמאים כיון דאם עלה לא ירד לא נפסל הבשר, והמל"מ ז"ל בפ"א מתמידין ה"ו הביא משמי' דמהרי" אלאפאדרי ז"ל דאברים של עולה שנפסלו שעלו למזבח כיון דאם עלו לא ירדו מותר להקטירם בשבת, דהוי כאילו לא נפסלו, והרש"ש ז"ל בב"ק ע"ו ב' כ' לא צדד דאפי' בדם שנפסל בשקיעה"ח וזרקוהו כיון דאם עלה לא ירד מותר הבשר באכילה יעו"ש.

תו' יש לומר ביה"ע נפק"מ בזה דהעולה עולה ראשונה שאין בקרבנות התדיר, למאי דקדיל דמצוה עוברת קודמת למעלת התדיר ובדאמרי' בברכות כ"ה א' [וגם התוס' דפליגי התם היינו משום דס"ל דמוסר לאו מצוה עוברת היא ונזכר כל דיוס]. ולמאי דקדיל כרבא בובחים כ"ה ב' דשעות פוסלות בקדשים, ופי' ושינו כבש שהיוס לאחר שעת אחת ביום יעבור עליו שנה, א"כ אי משום מנחת תדיר י"ל יכיון דהקריבו השני נפסל לאחר שעת הוי מצוה עוברת והול' ליקדים לקרבן תמיד, לולי קרא דאסור להקריב קרבן קודם תמיד של שחר, מיהו י"ל דמצוה עוברת אינה כגון הקרבן אלא כגון המצוה, וגם אם הקדשו כבש לקרבן חובה וא"כ נמיתין אחר התמיד ופסל הכבש מ"מ לא נחשב מצוה עוברת דהמצוה אינה עוברת אלא זמנה כל דיוס, וכן מוכח קצת מנא דהק' התוס' כימא ל"ד א' למאי בעי' קרא דהעולה עולה ראשונה תיפול דתמיד קודם משום תדיר ולא תי' כתיבוצו, וצ"ח.

ונל"ד ד' בע"ה דא"י נפלאה, דגם אם עברו והקטירו קודם תמיד של שחר, אתאי איכא איסורא להקדים עוד קרבן ובהקדם ב' הקדמות.

[א] הנה אם ניוא דכיון שכבר הקריבו קודם התמיד תו' ליכא איסורא להקדים, א"כ ה"ל מן הדין דבתמיד של בין הערבים דילפי' מעליה השלם דאסור להקריב קרבן לאחר תמיד של ביה"ע, אם עברו והקריבו לאחר התמיד תו' ליכא איסורא דבכל"ל תמיד של ביה"ע לא יהי' קרבנו האחרון.

[ב] בפסחים נ"ט א' במחוסר כיוורונים שלא הביא קרבן טהא בערב פסח אמרי' דמותר להקריב החטאת משום דעשה שיש בו כרת דוחה עשה דהשלמה יעו"ש.

והשתא להנ"ל תיקשי למאי הוצרכנו לתורת דחי' ימיתו עד לאחר שיקריבו פסח ואפי' פסח אחד ושוב יוכלו להקריב החטאת בהיתר גמור. אע"כ דחל איסור על כל קרבן להקריבו לאחר תמיד של ביה"ע ולפיכך גם אם יקריבו את הפסח אתאי שאר הקרבנות באיסוריהו קיימא, ומינה לתמיד של שחר, דגם אם עברו והקריבו קודם התמיד מ"מ אסור להקריב עוד קרבן עד שיקריבו התמיד.

מיהו י"ל דכל מצוה השלמה דעליה השלם היינו רק בקרבן שזמנו להיות קודם התמיד ועלה הקפידה התורה שיהא התמיד אחרון לכל הקרבנות, אבל קרבן פסח שהתורה בקעה זמנה לאחר התמיד של ביה"ע וכדאמרי' התם דאחר דבר שנאמר בו ערב ובין הערבים לרבי של נאמר בו אלא בין הערבים בלבד, ולפיכך לא פגע ולא נגע בהשלמה, ובתכרח דכן הוא, דהא בכל יום ה' מקטירין טהרות אחר תמיד של ביה"ע, ואע"ג דלהקטיר אסור אחר תמיד של ביה"ע ואפי' קומץ ומנחה [לולי טעמא שכבר תתקדשו בכלי קודם התמיד] וזכ"ל התוס' במנחות כ"ו ב' ד"ה אלא, אלא בע"כ משום דזמן הקטרת הוי בתר התמיד אינה נכללת בעליה השלם.

ברם, לפי"ז נמצא חיזוק דין, דאם אירע ומוחסר כיוורונים קריב קרבנו בערב הפסח אחר התמיד משום דעשה דפסח דחיה עשה דהשלמה, שוב מותר להקריב שאר הקרבנות בזבז הדרי' לדברינו דשוב לא יהי' התמיד קודם.

ולאחר החיפוש מצאתי מציאה נפלאה בדברי החז"א ז"ל בהוריות סי' ד' סק"ב לכאור דברי התוס' בהוריות ד' א' ד"ה שהביא, וז"ל, "ואולי אין עשה

דהשלמה על כל קרבן וקרבן שמקריב אחר תמיד של בין הערבים אלא על הראשון, דכיון שהוקרב קרבן אחד אחר תמיד של בין הערבים כבר לא הושלמו הקרבנות של תמיד של שחר, ושוב מותר להקריב עוד קרבנות אחר תמיד של ביה"ע, ולפיכך בעה"פ שניתן לדחות עשה דהשלמה למחוסר כיוורונים מותר להביא אחריי טהא חלב". והנה ששתי על דבריו ז"ל כמנחה שלל רב, כי הן הן הדברים אשר העלינו ת"ל, וגם מוכרח כדל' דמה פסח קרב אחר התמיד אין זה נחשב כלא הושלמו קרבנות היוזם על תמיד של ביה"ע.

אמנם אם כן, צ"ע טובא, דהנה לעיל כתבנו דהצד לומר דקרבן שהוקרב לאחר תמיד של בין הערבים פסול בדיעבד היינו רק להך גיטא דמצוה השלמה הוי דין על כל קרבן וקרבן להיות קודם קודם התמיד ואין זה מוצוה על התמיד להיות קודם אחרון, והנה התוס' בהוריות ד' א' דעלה קאי החז"א ז"ל ס"ל דקרבן שהוקרב לאחר התמיד פסול בדיעבד, וא"כ למאי דהוכיח החז"א ז"ל מדברי התוס' דעשה דהשלמה הוי מצוה על התמיד ולפיכך לאחר שכבר הוקרב קרבן אחד מותר להקריב עוד קרבנות, ולדברינו הני מילי סתרא"י נינהו.

ובע"כ לומר דגם להך גיטא דקרבן שהוקרב לאחר תמיד של ביה"ע פסול, איכא למימר דעשה דהשלמה הוי דין על התמיד, וענ"ו שייך לפסול קרבן שהוקרב אחר התמיד, וצ"ע.

[ד] יש לעיין בהקריב בבת אחת קרבן תמיד ועוד קרבן אחד עמו האם עבר או לא, ובפשוטו תליא בהנ"ל דאם הוי חלק ממצוה התמיד להקדים קרבן תמיד לכל הקרבנות א"כ בכה"ג הרי לא הקריב התמיד ראשון דהא הקריב גם עמו קרבן אחד, אבל להצד שהוא חלק ממצוה הקרבנות שלא להקדים קרבן אחר לקרבן תמיד י"ל דבכה"ג לא עבר דהא לא הקדים קרבן אחד אלא הקריבו בהדי התמיד. ברם, בתמורה ד' א' אהא דאמרי' התם דהקדמים תרומה לביכורים עובר בכל"ל, כ' התוס' ד"ה ואתמר בשם הירושלמי, דאם הפריש תרומה וביכורים בכה"ג יהי דלא עבר על ה"לית דהא לא הקדים התרומה מ"מ עובר בשעה דבכלל הציווי הוא להקדים ביכורים לתרומה והוא לא עשה כן דהא הפרישם בכה"ג, וכ"כ הר"ש ז"ל בפ"ו דדמאי ריש מ"ו יעו"ש, מיהו הרמב"ם ז"ל בפ"ג דתרומות הכ"ג לא הזכיר דאסור להפריש בכה"ג, והמבי"ט ז"ל בקריב ספר שם סוף ג' כ' דמותר להפריש בכה"ג, והשתא לפי"ז גם להך גיטא דהוי חלק ממצוה הקרבנות שלא להקדים קרבן לקרבן תמיד, מ"מ אם הקריבים בכה"ג נמצא דע"כ לא הקדים התמיד דבכלל הציווי שלא להקדים קרבן לתמיד איכא נמי מצוה עשה להקדים התמיד.

ושבו הראוני דהמקדש דוד ז"ל בקדשים ס"ט ע"ה א' כ' ליישב קו' התוס' אמאי בעי' קרא דהעולה עולה ראשונה תיפול דתמיד קודם משום תדיר, ותי' דנפק"מ לכא' לעשותם בכה"ג דאי משום תדיר שפיר מדי דלא הקדים השאנו תדיר, אבל משום העולה עולה ראשונה אסור דלא הקדים התמיד יעו"ש, היינו דס"ל דהעולה עולה ראשונה הוא חלק ממצוה התמיד להקדים התמיד שיהי' ראשון לכל הקרבנות.

אלא דצ"ע שלא הביא מדברי התוס' בתמורה הנ"ל, ותו', לדעת התוס' שם א"כ ה"ל בקדירות התדיר לשאנו תדיר נמי אסור לעשותם בכה"ג דנמצא דלא הקדים התדיר, וא"כ ה"ל למאי בעי' קרא דהעולה עולה ראשונה תיפול משום תדיר.

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

פינחס – חש"פ

כבוד נתנים לאחר מיתה

ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל. [פנחס כז, כ] עה"פ ונתתה מהודך דרשו חז"ל, ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה או לאותה בחיה או לאותה כלימה. (ב"ב עה, א)

ואמר רבי יצחק אלחנן ז"ל דאם רואים בכל עיר ועיר ישנם אנשים המתלוננים על הרב ומחפשים עליו חסרונות זה בכה וזה בכה. ואמנם כאשר יסתלק מן העולם אז אלה האנשים ימלאו פיהם תהלות על רבם הנפטר כפתגם העממי אחרי מות קדושים אמור אמנם אמר הוא ז"ל כל נחשוד נרגנים האלה שהרהרו בתשובה ח"ו אינו כן רק באשר נחוץ לקבל רב חדש ואם יתחילו לבקר את הרב החדש כאת הרב הישן מה יאמרו הבריות? לכן הם מתחילים להלל את הרב הישן למען למצא חסרונות בהרב החדש. וככה הי' גם במרע"ה הרבה מהזקנים אשר הביטו אחריו עד בואו האהלה ושמו עליו עלילות עד שחשדוהו אפי' בא"ש כאשר אמר ד' למשה למסור ההנהגה ליהושע, ונתת מהודך עליו החלו הזקנים להפוך הקערה ולאמר פני משה כפני חמה למען יוכלו אח"כ לבטל את יהושע ולטעון עליו שהוא אינו כמשה ורק פני יהושע כפני לבנה. ומסיימת הגמ' או לאותה בושא או לאותה כלימה. וכך אמר לו הקב"ה טול מקל והך על קדקדם דבר אחד לדור. (רבי צבי יעקב אברהם בית אולפנא ח"ד עמ' לט) - המגיד שנה (ט)

סמיכה לבנו של הפתחי תשובה

ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר ה' ביד משה. [פינחס כז, כג]

סח מרן הגר"ק (דרך שיחה ח"א עמ' תקענח): הפתחי תשובה היה רב גדול מאד בעירו כשנפטר רצה בנו שהיה תלמיד חכם מופלג להיות ממלא מקומו אחריו אמרו לו בני העיר בסדר אבל תביא ראיה שאתה יודע ללמוד ולפסוק הלכות לך תבחן אצל ר' יצחק אלחנן. שהוא היה אז גדול הדור. ההוא לא היה לו פרוטה והלך רגלי כך הלך שלשה ימים לביתו של ר' יצחק אלחנן כשהגיע לשם היה כולו עייף ומותש ויגע מהדרך ומבולבל. נכנס לר' יצחק אלחנן ואמר לו מי הוא ולמה בא ר' יצחק אלחנן שאל אותו כמה שאלות בהלכה והלה כיון שהיה עייף ומבולבל מהדרך נכשל ולא ידע להשיב נכון. כמובן שלא קיבל מכתב הסמכה לרבנות בלילה הגיע לר' יצחק אלחנן בחלום הפתחי תשובה צ"ל בעצמו ואמר לו מה זה ככה שאתה עושה לבן שלי רק הגיע מהדרך וכבר נבחן, תן לו לאכול ולשתות תקרב אותו ואז תראה שהוא תלמיד חכם.

בבוקר קם ר' יצחק אלחנן והלך לבנו של הפתחי תשובה ואמר לו בקול גדול שלום עליכם הרב מה נשמע וכך שמח איתו בלימוד שעה ארוכה וראה שאכן הוא גברא רבה ויודע ללמוד ונתן לו מכתב סמיכה אח"כ שאל אותו הבן של הפ"ת מה נשתנה אתמול מהיום. השיבו ר' יצחק אלחנן זה 'אב מלאכה' בזכות אביך'.

כידוע בשנותיו הצעירות כיהן הגרא"מ שך זצוק"ל כר"מ בשיבת קרלין שהתקיימה בעיר לונינץ ואשר התנהלה תחת הנהגתו של הר"ק רבי אברהם אלימלך מקרלין זצוק"ל הי"ד בהזדמנות אחת שוחח פעם אודות רבה של הקהילה החסידית בעיר וכה סיפר, פעם אחת ביקשה קהילת החסידים בלונינץ מאת הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור זצוק"ל שהיה רבן של כל בני הגולה שימליץ בפניהם על רב

הגאון ר' יצחק אלחנן ועמד לפניו למבחן ומהיותו ענותן וצנוע מרתת מהדר גאוניותו של המסמך נראו דבריו כמפוסקים. והגאון מקובנה הראה לו פנים בלתי מסבירות חלשה דעתו עליו והלך במלון ברוב עגמת נפש כמובן בלילה נראה אליו אביו הגאון בעל פתחי תשובה ואמר לו בני יקירי אל תירא אתה תשב על כסאי אחרי פתח פיך ויאיירו דברך אנכי אעמוד תמיד על ימינך וכבר המלצתי עליך טובות לפני שר התורה. למחרת ביום עש"ק כאשר לו לשבת נכנס שנית אצל הגאון מקובנה קבלהו במאור פנים ובהדרת הכבוד הגיש לו כסא לשבת ואמר ישב נא הרב האוטיאני, ולאשתו הרבנית קרא ואמר ראי נא ראי יש לנו אורח גדול וחשוב היא הרב האוטיאני אצלנו יהיה על יום השבת וכאשר נשאו ונתנו שנית בעניני הלכות שונים הראה את גודל חריפותו ובקיאותו עומק עיונו בים התלמוד והפוסקים להפליא והגאון מקובנה השתומם על המראה הגדול הזה ולא פסק להביע את קורת רוחו ולהפליג את שבחו בפניו ובכתב הסמיכות בין יתר התוארים הגדולים שעטרהו כתב ראה ראיתי כי זכות אבותי מסיעתו לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא וידי רב לו לפלפל ולחדש לאמיתיה של תורה כאחד הגדולים אשר בארץ. כתום השנה יצאו לקראתו כל בני העיר ויקבלו את פניו ברוב פאר והדר ולקול מקהלות מנגנים והמון חוגג הובילוהו תחת חופת כבוד העירה לבית המדרש הגדול מקום שם נשא מדברותיו בפלפול עצום וחריף וחלוקא דרבנן שהפליא את קהל גדולי הלומדים והמופלגים הרבים שהיו בעת ההיא וראו כל תמיהו לגדולתו בתורה ובמדע.

ובהלילה דרבנן שערכו לכבודו חדשו את המלוכה והגישו לו כתב רבנות מחודש מכל בני העיר, חמשים ושנים שנה שפט והורה עדתו מישרים ושמו נשאר בפי כל בשם ר' בנימין הצדיק זי"ע תנצב"ה. (מטבע של אברהם ח"ב עמ' 40)

¹ מספר רבי אברהם ראזינג: הנה אנכי מוצא נחוץ לכתוב לצעירי עמנו לא להיות מקלי הדעת ולחשוב ח"ו כי לית דין ולית דין ח"ו אנכי מוצא לכתוב מה שידוע לי אנכי זכיתי בימי ילדותי בעת שלמדתי בהקיבוץ של האדמו"ר הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל זי"ע גראדזענסקי מד"א בוילנא אז בא הרב הצדיק ר' נפתלי זצ"ל זי"ע אזענשטאט בנו של הגאון בעל פתחי תשובה הגאב"ד בק"ק אוטיאני מדינת ליטא ובנו הרב הצדיק היה מקום מגורו מקודם בעיר ביאלעסטאק ועסק במסחר ובימי זקנתו העתיק את אהלו בעיר וילנא וישב כמעט כל היום מעוטף בטלית ותפילין באחד של בתי המדרשים בעיר ויילנא ועסק בתורה ובתפילה. וסיפר כאומר אביו בעל פתחי תשובה קודם הסתלקותו השאיר צוואה כי בנו הרב הגאון ר' בנימין ישב על כסאו.

אלופי עיר אוטיאן שלחו לקרא לו להיות לממלא מקום על כסא אביו הגאון זצ"ל ומסרו לו כתב רבנות והוא אז רך בשנים כבן כ"ד שנים ואעפ"י שהיה כבר מלא וגדוש ומוכשר להוראה אך מהיותו ענותן ומיראי ההוראה לא רצה לקבל עליו את משרת הרבנות וביקש כי יתנו לו ארכא למשך שנה אחת כדי ללמוד בפרישות ולהכשיר את עצמו ביותר להיות ראוי לשאת על שכמו את רבת האחריות הזאת. בעת ההלא ישב על כסא הרבנות בעיר וויזון הסמוכה לאוטיאן גיסו הרב הגאון ר' אליעזר דן יחיא זצ"ל זי"ע בעהמ"ח שו"ת אבן שתיה הגאב"ד בלוצין מדינת לטביא ויסע אליו ובצוואת חדא עם גיסו שמו לילות כימים ויגברו חילים בתורה וחדדו זא"ז בהלכה שם עיונו בשו"ע חו"מ שהיה בו בקי להפליא ולבעל שכל מעמיק וישר מצא נר נרחב לפניו להתגדר בו ולחדש הרבה במקצוע זה. וכאשר אז היה שר התורה הגאון רבן של ישראל ר' יצחק אלחנן הגאב"ד בקאוונא אחר השנה בא אליו לקבל סמיכה וכאשר ראה פעם הראשונה את

ובקשו רבנו שיביא נביא שמואל א' פ"א פסו' ג' והראה לו ששם כתיב ושם בני עלי חני ופנחס, ומחמת שחיפש פנחס לא מצא כי כתוב ופנחס.

עניני גורלות

"ויסוכו ככל ערי יהודה וילמדו בעם"

לתלמיד חכם הוצע לעמוד בראש ארגון איזורי לקירוב רחוקים. המסגרת כללה הן פעילות בישונים רבים באותה סביבה, והן עמידה בראש כולל אברכים שיוקם באותו איזור. התאמתו למשרה זו היתה מלאה, אולם התגלו קשיים אישיים ומשפחתיים, שנבעו מהעקת מקום המגורים לאותו איזור. הלה לא הצליח להגיע למסקנה, ופנה לרבנותו שיסייעו לו לפתור את השאלה שניצבה לפניו.

גם רבותיו לא יכלו להכריע בשאלה המורכבת, הם הטילו את גורל הגר"א, והפסוק התייחס בדיקנות לשאלה הנידונה: "וילמדו ביהודה ועמהם ספר תורת ה'", ויסובו בכל ערי יהודה וילמדו בעם" (דברי הימים ב, יז, ט). הפסוק כולל הן את לימוד התורה: "וילמדו ביהודה ועמהם ספר תורת ה'", דהיינו את ראשות הכולל, והן את הנסיעות בכל ישובי האיזור: "ויסובו בכל ערי יהודה", למען קירוב רחוקים של העם, וכפי שמסיים הפסוק: "וילמדו בעם". (ס' גורל הגר"א)

"ויהודה לעולם תשב וירושלים לדור ודור"

מוסד תורני בירושלים נקלע לקשיים כספיים אדירים. מנהלי המוסד, בצר להם, ניסו למצוא פתרונות, נסעו למרחקים ופנו לכתובות רבות, אולם לא העלו ארוכה. המצב הלך והחמיר, הלך ונעשה קשה יותר ויותר. עם התמשכות המשבר החלה לאיים סכנת סגירה על המקום, ואמנם המנהלים החלו להתכונן לעשיית צעד מצער זה. אולם בטרם החלו בנקיטת הצעדים המעשיים, הם פנו לאחד מגדולי התורה שהמליץ לערוך את גורל הגר"א. הפסוק שעלה בגורל היה: "ויהודה לעולם תשב וירושלים לדור ודור" (יואל ד, יט).

המנהלים שמחו מאד לנוכח הבשורה המפתיעה שלמוסד שלהם, השוכן בירושלים, נכונו עוד שנים ארוכות, כמשמעות הפסוק "וירושלים לדור ודור".

הם הבינו שישועתם קרובה. ואמנם, לא רחק היום ובחסדי ה' יתברך הם נחלצו מהמשבר, והמוסד המשיך לעמוד על תילו ולהצליח במשימותיו התורניות.

"ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה"

תלמיד חכם העוסק בהדרת כתבי ראשונים וספרים נוספים, הסתפק האם לגשת להוצאת החיבור "מעשה רב" מחדש, בתוספת הערות הלכתיות. חיבור זה, שהוא קטן הכמות ורב האיות, כולל הוראות ופסקי דינים של הגר"א.

לנוכח העובדה שהוא לא הצליח לפשוט את הספיקות, הוא פנה לעריכת גורל הגר"א, והפסוק שפוט את הספק היה: "ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננה" (תהלים צ, יז). בפסוק זה המשבח את העשיה, ומבטיח עזר ה' ממרום למי שיגש לעשיה זו, מופיעה המילה "מעשה" פעמיים, דהיינו "מעשה רב"!

"טפנו, נשינו, מקננו, וכל בהמתנו יהיו שם כערי הגלעד"

לאברך, בעל משפחה גדולה, הוצעה משרה תורנית שהתאימה לו מאד מבחינת כישוריו הרוחניים, ואף היה בכוחה לסייע לפרנסת משפחתו ברוכת הילדים. אולם המשרה שהוצעה היתה בריחוק מקום, ולפי תנאי המקום לא היתה כל אפשרות לעבור לגור באותו איזור עם כל בני המשפחה. משמעות הדבר היתה שיהיה עליו לסווע נסיעות ארוכות מאד ולהותיר את משפחתו למספר ימים בכל שבוע לבדם.

מכיוון שהוא לא הצליח לפתור את השאלה בעצמו, הוא פנה לרבנותו שהציעו להטיל את גורל הגר"א. התשובה ניתנה מפרשת בני גד ובני ראובן: "טפנו, נשינו, מקננו וכל בהמתנו יהיו שם כערי הגלעד. ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה'" (במדבר לב, כרכז). כלומר, במקרה זה עליו להרחיק נדוד למען המשרה, כלשון הפסוק: "לפני ה'", בעוד שבני משפחתו כולם ישארו בביתם, "יהיו שם כערי הגלעד".

לקהילתם. בעיר קובנא התנהל כולל בבית מדרשו של הגר"א יצחק כי היה זה אחד הכוללים הראשונים בעולם התורני כולו. ושעה שהתבקש לבחור רב ללוינעץ בחר רבי יצחק אלחנן באברך חסידי מהעיר טווחב שהיה מלומדי בית מדרשו אותו אברך שינן את שולחן ערוך יורה דעה' על נושאי כליו שמונה פעמים עד שידעו על בוריו שאלו רבי יצחק אלחנן אם יש לו סמיכת חכמים אך האברך השיב בשלילה.

הורה לו הגר"א שישבו לטווחב ושם ייבחנו אצל רב העיר בהלכות איסור והיתר והוא שיעניק לו היתר הוראה ואם אמנם יוכתר בכתר הוראה על דיני איסור והיתר או אז היה הגאון רבי יצחק אלחנן מוכן לבחון אותו על דיני ממונות ולתת לו סמיכה לדיינות קם האברך ונסע לטווחב. בימים ההם לא היה מתן הסמיכה דבר של מה בכך הרבנים היה משהים את הפונה אצלם מספר ימים מפנים אליו שאלות שנשאלו ובוחנים בעיני פיקחא את תגובותיו לראות כיצד הוא שוקל את הצדדים ומה תשובותיו בין שואל לשואל היו בוחנים את הפונים אליהם בחינה מקיפה ומפלפלים עמם בהלכה. וכך עשה אותו אברך מספר ימים בטווחב ולאחריו שב אל הגר"א כשהוא מעוטר בסמיכת חכמים על מנת להיבחר אצלו על שולחן ערוך חושן משפט. בבית המדרש בו התנהל הכולל של הגר"א התקיים שיעור גמרא קבוע בכל יום בין מנחה למערב באותה שעה לא היו האברכים יכולים להמשיך בלימודם בחברותא על מנת שלא להפריע ללומדי השיעור וכך היו לומדים לבדם. והגר"א ניצל את אותה שעה ובמשך כמה ימים היה יוצא עם אותו אברך חסידי מופלג בתורה לרחבת בית המדרש שם היה מטייל עמו מצד לצד כשתוך כדי הליכה הוא בוחן אותו על כל סימן וסימן בשולחן ערוך מה דעת המחבר והרמ"א בסימן פלוני ומה מחלוקת הש"ך והסמ"ע בעניין אחר הכול בעל פה לכשעמד בכור המבחן עיטרו הגר"א בכתר דיינות והוא קם ונסע ללוינעץ שם כיהן ברבנות עדת החסידים בעיר במשך עשרות שנים.² (שימושה של תורה עמ' נ"ו - וראה כמו"כ בס' פניני אבי עזרי' עמ' פ)

שמה של אשת לוי

ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם. [פנחס כו, כט] ובס' דעת זקנים עה"ת כ' כי אשתו של לוי "אותה" שמה. ושמעתי לבאר בזה, דהנה בגמ' בסנהדרין נח, ב איתא "תא שמע (שמות ו') וקח עמרם את יוכבד דדתו מאי לאו דודתו מן האם לא דודתו מן האב", והיינו דבה ליכא איסור לב"נ. ומעתה לכך נכתב בקרא שאת יוכבד ילדה "אותה", והיא היתה אשה אחרת של לוי, ומי שילד את שאר בניו היתה אשה אחרת ועי"ז היתה יוכבד דודתו מן האב. ונראה להוסיף בזה די' דלזה הודגש הלשון בקרא אשר ילדה אותה "במצרים". דנראה דהנה הרמב"ן (תולדות כז, א) כתב דבארץ ישראל הקפידו האבות על קיום המצוות כישראל, ורק בחו"ל לא הקפידו, וא"כ נראה דהנה דודתו מן האב אסורה לישראל וא"כ לכא' עמרם היה צריך להקפיד ע"ז רק היה בחו"ל ושם לא הקפידו על זה. אכן נראה דאם היתה יוכבד נולדת באר"י כבר א"כ חל עליה שם איסור דודתו, ותו גם שיצא לאר"י לא פקע האיסור ולא ינשא לה, אבל כיון שנולדה דוקא במצרים א"כ אף פעם לא היה לו איסור של דודתו מצד האב ושפיר יכול לישאנה בחו"ל, [אמנם ברשב"ם ב"ב קכא, ב ד"ה עמרם. כתב "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ובאותו י"ז שנה נולד עמרם לקהת שהרי בנו הראשון היה כדכתיב ובני קהת עמרם ויצהר". וא"כ בלא"ה לא נאסרה עליו יוכבד כיון שנולד הוא רק בחו"ל, וי"ל].

פינחס בלי יו"ד

בספר בית שמואל (שמות אנשים) כתב פינחס מלא יו"ד כי במסורת כולם מלאים חוץ א'.

ושמעתי מידי הרה"ג ר"י אוהב ציון שליט"א דאחד שאל לרבנו הגר"ק שחיפש במחשב פנחס חסר יו"ד ולא מצא.

לפסח זה בתערובת בשר בחלב וזה בקורקב שניקב ואף יאיצו בו להשיב שאלות נשים ויוכרחו לדעת הלכות גיטין וקידושין וחליצה בעל כרחם בתורה וירכשו את הידיעות הנחוצות להם בהוראה וכאשר חשב הגר"א זצ"ל כן באמת הי'.

2 רבי ניסן טלושקין בס' התורה והעולם ח"ג עמ' קלח כותב: אמנם כן רשכבה"ג גאון הדור שלפניו רבינו יצחק אלחנן זצ"ל הי' ג"כ מסמיך אברכים מופלגי תורה אף בטרם שעסקו למדי בהוראה אבל הי' מנחם את עצמו באמרו האברכים הללו כשיבואו למלא משרת רבנות בקהילות ישראל ויעמדו עליהם בעלי בתים בשאלות משאלות שונות זה בשאלת טל ומטר זה בהגעת כלים

85 שנים להירצחו של מרן הגאון רבי אהרן יוסף בקשט הי"ד נלב"ע ט"ו תמוז תש"א

באחד השנים היה בקובנה הספד על הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין, והספידו אותו כשמונים רבנים, התחיל מהבוקר את הספדים בבית הכנסת הגדול, וכך עברו הרבנים אחד אחרי השני להספידו כל אחד כמה דקות, ואז הגיע גם ר' אהרציק לשם, והייתי יחד עם האבא, ואת הקבלת פנים שעשה לאבא אין לשער ואין לתאר, מעודי לא ראיתי כמה אהבה שיש לרב לתלמידו.

ארוך שומעת

מסופר שפ"א כאשר התארח הגאון רבי אהרן בקשט זצ"ל אצל העילוי ממיצ"ט. אמר לו ר' אהרן מאמר מוסרי העילוי ממיצ"ט הקשיב קשב רב לדבריו וכשסיים שיבח מאד את מאמרו. פתאום אמר לו ר' אהרן שנינו שמענו לפני שבע עשרה שנה מאמר זה מפיו של הסבא בקלם ולאחר שגמר שיחתו יצאנו שנינו לחצר וכבודו אמר שלא היה מה לשמוע בשיחה זו כעת חזרתי על מאמר זה בדיוק כפי ששמענו אותו אז וכבודו משבח אותו מאד. מששמע זאת העילוי ממיצ"ט קם ממקומו כשהוא כולו נרגש החל לפסוע על פני החדר הלך ושוב כשהוא מדבר אל עצמו בקול, אוי ואבוי לא היו לי אוזניים לשמוע ולהבין אמר לו ר' אהרן, כן לשמוע ולהבין דברי מוסר דרושה אוזן שומעת.

צורת שיחותיו

שיחותיו היו בסגנון הקלמאי והיה מדגיש בהם את הפן המעשי באמרו כי התנאי הראשון הוא שאומר שיחות המוסר עצמו יהיה שייך להם וכוונתו תהיה לשם הוצאתן לפועל ופעם אמר לבנו כי יתכן שבשעה שעוסקים במוסר עלולים לפתח רעיונות גבוהים ולחדש חידושים מבריקים ובאותו זמן לא לחשוב בכלל שהוא בעצמו הדברים נוגעים אליו בחיי היומיום שלו ובכך מחטיאים את עיקר המטרה של לימוד המוסר ולכן העצה היא לכוון את המחשבות להלכה ולמעשה. ורבי אהרן לא רק דרש מאחרים אלא מעצמו ותמיד עסק בביקורת עצמית והיה אומר כי מי שלא מהרהר בכל ערב על מעשיו שבאותו יום לא יתכן שיהיה ירא שמים. פעם במוצאי שבת הבדיל על הכוס ואמר מדוע אנו מסתכלים על הידים לאור הנר? כיון שמתחילים ששת ימי המעשה ואומרים לנו כמו שאתה מראה את ידך לאור הנר, כך צריכים כל מעשיך להיות כאלו שתוכל להראות לכולם כי הם נעשים בנקיות.

בלי תורה להיכן ניתן להגיע

קרה פעם בלומדה שאחד מנכבדי העיר העליב בן ישיבה ורבי אהרן הגיב על כך בצורה חריפה וטען כי ללא לימוד תורה אדם עלול להתדרדר לשחיתות הגדולה ביותר. הוא הוכיח זאת מדברי חז"ל המספרים שרשב"י ביקר את רבי עקיבא בבית האסורים וביקשו שילמדו תורה. כשרבי עקיבא סירב אמר לו רשב"י אם אינך מלמדני אני מלשין אותך למלכות. כיצד יתכן שהתנא הקדוש רשב"י יאיים על רבו שילשין עליו בפני המלכות? אלא הכוונה היא שרבי שמעון בר יוחאי הסביר לרבו כי אם לא ילמדו תורה הוא עלול להתרחק ממנה עד כדי להגיע לדרגה נחותה שהוא בעצמו ילשין עליו למלכות כי בלי תורה אדם מסוגל להגיע לפשעים החמורים ביותר.

ברוך מן הכבוד

הגאון רבי אהרן בקשט בעל לב אהרן שנודע כנואם בחסד עליון נוהג היה בתום נאומיו באירועים ציבוריים להתחמק בדלת אחורית כדי להימנע מלקבל מחמאות על דבריו הכובשים. מעשה ונזדמנו החפץ חיים ורבי אהרן בעצרת גדולה לחיזוק טהרת המשפחה רבי אהרן ביקש כהרגלו לאחר נאומו להתחמק מהציבור אך החפץ חיים הפציר בו להמתין לו כדי שיצאו יחדיו דרך היציאה הראשית בהפטירו אני מסתפק בחצי ממנת הכבוד שהציבור רוצה לחלוק לי, אנא קבל את המחצית השנייה.

דרשה בליל כפרות

רבי שמואל דוד ואלקין סיפר כי בעת לומדו בישיבת מיר בגלות פולטבה רבה של העיר היה הגאון המפורסם רבי אהרן בקשט. רבי אהרן היה מחניכי התלמוד תורה בקלם ומגדולי בעלי המוסר ולעתים קרובות היה נושא שיחות בפני בני הישיבה בליל כפרות הגיע רבי אהרן לישיבה על מנת לשאת דברי התעוררות מנהגם של בעלי המוסר היה לשאת דברי התעוררות תוך רגש רב ובניגון מעורר לבבות כאשר הציבור היה מתעורר ומתלהב היו פותחים את ארון הקודש והחלו נושאים תפילה מעומק הלב לזכות לתשובה ולמעשים טובים וכך עשה גם רבי אהרן, כאשר ראה שהציבור מתפעל פתח את ארון הקודש והחל לומר בקול בוכים "אוי אבי שבשמים אל תשליכני לעת זקנה" הן אתם צעירים עולי ימים תמימים וישרים מלאי רגש וחום

רבי אהרן באקשט נולד בשנת תרכ"ז. רב גאון מופלא מפורסם בדורו בשנת תרנ"ז התמנה לרב בבסיגלה, ואח"כ כיהן ברבנות סמיטין, צריצין, שאדובה, פולטובה, סובלק. בשנת תרפ"ה התמנה לרבנות העיר הגדולה לומזה. ובשנת תר"צ התמנה לכהן כרבה האחרון של שאוול. נספה בשואה ט"ו תמוז תש"א, חתנו היה הרב רבי אייזיק רבינוביץ. מכתביו הוציאו לאור את ספריו לב אהרן על מוסר. ותורת אהרן בסוגיות הש"ס.

כוח היתור

סיפר מרן הגרא"מ שך זצ"ל (מובא בספר שימושה של תורה) מן העילויים שבישיבת וואלוז'ין היה רבנו הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. בהגיעו לפירקו, נלקח לחתן בבית האלמנה פראנק ע"ה, שהיתה לה צוואה מבעלה רבי שרגא פייבל לקחת רק חתנים מצויינים בתורה. לפני כן, שידכה האלמנה פראנק בת גדולה ממנה בקשרי שידוכין עם הגאון רבי אהרן בקשט זצ"ל, בעל "לב אהרן" שהיה מפארי ישיבת וולוז'ין, ולאחר מכן ממצוייני התלמוד תורה בקעלם (לימים היה לרבה של סובאלק, לומזא, שאוועל ועוד). בתקופת האירוסין הגיע רבי אהרן הנ"ל לבקר את משפחת הכלה לקראת החג. ובערב החג ביקר בחנות המפעל של האלמנה, וראה מה רבה העבודה ומה קשה המעמסה על האלמנה ובנותיה. ומפאת מצות חסד, להרנין לב אלמנה ובנותיה, לא היה יכול לעמוד מן הצד ועזר להם קצת במכירה לטעון ולהוריד ולהעמיס, כי הרי לא היה שם האב לעזור, אבל האלמנה בראותה שהחתן מגלה התעניינות רבה מדי בעסקי המשפחה, וחששה שלאחר נישואיו יזניח את לימודו לטובת המסחר. הואיל וכך, פנתה האלמנה לגדולי הדור שברצונה לעזוב השידוך, והציעה לו סכום כסף רב כדי שיסכים לוותר על השידוך! והשידוך אכן התבטל.

לאחר מכן, לקחו את הגאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל אף הוא מן העילויים שבואלוז'ין, לחתן לבת זו, והבטיחו לו מזונות לעשר שנים, בהן יוכל להמשיך ולשקוד על תלמודו במנוחה מרובה כל. שנים מעטות לאחר מכן, בחרו בהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, כחתן לבתם הצעירה יותר, והוא היה לגיסו של הגרא"מ אפשטיין. גם לו נקצבו עשר שנות מזונות.

כעבור שנים מספר, כלו שנות מזונותיו של רבי משה מרדכי אפשטיין, והוא נאלץ לדאוג לפרנסתו, מתוך שלא אבה לקבל על עצמו את עולה של הרבנות, שלח ידו במסחר עורות של חותנו ועשה את מלאכתו עראי ואת תורתו קבע. רבי איסר זלמן זצ"ל, שעדיין לא כלו שנות מזונותיו, המשיך לשקוד על תורתו בהתמדה.

ונהנה לאחר כמה שנים הסבא מסלבודקא הגה"צ ר' נתן צבי פינקל זצ"ל פונה לר' אהרן באקשט שהוא מעוניין שיעמוד בראש ישיבת סלבודקא שהוא עומד לפתוח בקרוב אך הנה פלא למרות שהסבא מסלבודקא הציע לו הצעה של הרבצת תורה כה גדולה וחשובה ר' אהרן מסרב ור' אהרן הרגיש שמפני כבודו הוא חייב להסביר לו מדוע הוא אינו מסכים לקבל על עצמו הצעה זו. וכך הוא נימק לו הלא בודאי שאם יטול על עצמו לעמוד בראשות הישיבה יתכן שייגרם צער לאלמנת ר' שרגא פייבל כי הנה היא סברה שר' משה מרדכי עדיף עליו. ועתה בראותה כי הסבא בוחר אותי ולא את ר' משה מרדכי הרי שתצטער על שבחרה את ר' משה מרדכי במקומי ועל כן ביקש מהסבא שבמקומו יבקש מהג"ר משה מרדכי שהוא יהיה הראש ישיבה וכך הוה.

***

חלפו שנים וישיבת סלובדקה התגלגלה לחברון ומשם לגאולה ומשם לגבעת מרדכי שם עומדת לתפארת בישראל.

ובורא עולם זוכר כל הנשכחות מחזיר את הישיבה לצאצאיו של ר' אהרן בקשט. ה"ה הגאון רבי יוסף חברוני שליט"א ראש הישיבה חתנו של הגאון רבי ישעיהו מרדכי בקשט ב"ר יצחק בן ר' אהרן יוסף בקשט! אכן כוחו של ויתור שלעולם לא מפסיד, אולי יחלפו שנים אבל בסוף הוא יקבל את חלקו.

דרכו של ר' אהרן עם תלמידים

שח זקני רבי יצחק אלחנן גיברלטר: אבא שלי סיפר לי שהיתה תקופה שר' אהרן בקשט זצ"ל שהיה מכוונה בקובנה ר' אהרציק היה לו ישיבה בשאדובה והוא למד אצלו בישיבה, הסבא מסלבודקא רצה לשלוח אותו לקלם, אבל אבי חשש שזה יפריע לו ללמוד ולכן הלך ללמוד אצל ר' אהרן בקשט.

והיה דרכו להתפלל שעות ארוכות בימים הנוראים, וכל גופו היה מלא זיעה ממאמץ התפילה, ובליל ראש השנה היו יוצאים אחרי מעריב לאכול וחוזרים אח"כ ללמוד והוא עדיין היה בתפילתו.

נעורים לכם קל לשוב להשי"ת לעובדו ולשמור מצוותיו אבל אני זקנתי ונתאבן ונתייבש ליבי עלי לבקש במיוחד רחמים ותחנונים שלא ישליכוני לעת זקנה.

תנו רבנן

בעיר לומז"ה קיים היה תלמוד תורה בהנהלתו של הרב והגאון ר' אהרן בקשט הי"ד למדו בו כחמש מאות ילדים, לעתים קרובות היה הרב בוחן את תלמידי הת"ת פעם נתן לאחד הילדים לקרא קטע בגמרא המתחיל תנו רבנן ושאל מדוע כתוב תנו רבנן ולא רבנן תנו כפי הביטוי באידיש די רבנן האבן געלערנט, השיב לו אחד הילדים קודם צריך להיות תנו ורק אחרי זה נעשים רבנן.

הרב היה מאושר לשמוע תשובה שנונה זו מפי הילד והפליט מתוך שמחה הרי זה ירושלים, הרי זה ירושלים, כוונתו היתה למסופר בגמרא על חכמתם של ילדי ירושלים.

לב מרגיש

הביא רבי יעקב ניימן בשמו, הרי מצאנו בחייבי מיתות בית דין שאמרה תורה למען ישמעו ויראו ומודיעים לנו חז"ל כי בית דין ההורגת פעם לשבעים שנה כבר נקראת בית דין קטלנית (מכות ז) כה נדירה היתה הריגתו של בן אדם אחד ועם כל זאת התורה אומרת למען ישמעו ויראו מקרה נדיר זה של פעם בשבעים שנה יש בכוחו להשפיע פחד ויראה על מי שאוזניו פתוחות וכוונות להבין עומק הדבר והנה נהרגים אנשים ונשים וילדים מבני ישראל בכל מיני טרגדיות נוראות ואיה הפחד והיראה אוזנינו קולטות את כל הידיעות והרעמים מחרידים אך אוזנינו אטומות איננו שומעים ואיננו מבינים מה דורשים מאתנו, גם חסרה לנו אוזן לשמוע את הכאב של עם ישראל כל אחד מרגיש רק את צערו מה שחסר לו.

לדעת גדולה

ארוכה מארץ מדה אמר הגה"צ רבי אהרן בקשט זצ"ל לימוד התורה דומה ללימוד ידיעת הארץ כמו במפת העולם עיר גדולה כמו לונדון או ניו יורק מסומנת במפה רק בנקודה קטנה והנהר הגדול ביותר מסומן בקו דק מאוד ושיאן לו ידיעה בזה הוא רואה בנקודה רק נקודה סתמית וקו סתמי אבל מי שיש לו ידיעה במדע הארץ הוא רואה בנקודה הקטנה הזאת, עיר שלמה על בתיה וארמונותיה ומיליוני האנשים הגרים בה כל שכן וכל שכן בתורתנו הקדושה שאין ערך לגדולתה וכל מה שהלומד יותר גדול בתורה וביראת שמים הוא רואה ומגלה יותר בתיבותיה ואותיותיה ובלשונה תילי תילים של הלכות ומוצא את הסתייגות הרמוזות בה.

צורת המחאה

הגאון רבי אהרן בקשט זצ"ל בעת שכינה כרבה של לומז"ה היה במקום בעל חנות שהיה מאחר את סגירת החנות בערב שבת בעיר הייתה חברת מזהירי שבת שפקחה על החנויות שיסגרו מבעוד מועד יום שישי זה היה יום השוק והדבר דרש הרבה מאמץ אנשי החברה הלכו לאותו בעל חנות כמה פעמים והוא לא ציית להם הדבר. נמסר לרבי אהרן שהזמינו לבוא אליו. כשהלה בא, רבי אהרן הראה לו קשרי ידידות והגיש לו תה ועוגות משראה בעל החנות את יחסו הידידותי של הרב כלפיו הבין שאין זה יפה מצידו שחנותו תהיה פתוחה אחרי כניסת השבת ומאז החל לסגור את חנותו מבעוד מועד.

אמירת תהלים

הגאון רבי יחיאלמרדכי גורדון ז"ל סיפר עליו אמר לו כי כל יום הוא אומר פרק בתהלים המכוון למנין שנותיו.

דרכו בלימוד מוסר

מוסר למד בדביקות רבה עד כדי כך שלא הרגיש בנעשה מסביבו ושכח גם על עצמו. הדבר יומחש בעובדה הנמסרת עלידי בנו: פעם ביקר אבא בעיר קובנה ושהה בה שבת אחת. אחדים מתלמידי קלם שהיו במקום ביקשו ממנו שיגיד שיחה מוסרית בבית הכנסת. אמר להם אבא שהוא רוצה להתפלל ב"שטיבל" של ר' ישראל מסלנט זצ"ל, ושיחה יגיד קודם תפלת מוסף. כשספר התורה הוכנס לארון הקודש, נגש אליו ר' אלחנן הורביץ ז"ל ובקשו להגיד את השיחה, כפי שהבטיח. אמר לו אבא: אני לא יכול להגיד כאן את השיחה, מבלי ללמוד קודם קצת מוסר. הוסכם שכולם ילמדו מוסר משך רבע שעה. עבר הזמן הנקוב כולם גמרו ללמוד והמתינו שגם אבא יגמור ללמוד ויגיד את השיחה. עבר זמן ניכר, ואבא טרם גמר ללמוד, כיון ששכח מהכל ולא הרגיש בנעשה סביבו. לקח ר' אלחנן את העמוד והפילו ארצה. רק אז התעורר אבא ושאל: האם כבר עבר הזמן! השיב לו ר' אלחנן בחיוך... כבר עברה שעה כמעט.

לא חשב

מספר ש. אברמסון: בערבי שבתותיו תלמידי ישיבת לומדה נכנסים אל הרב לשמוע שיחה מוסרית. בהכנסם אליו פעם בפרשת בא ראוהו מתהלך בבית הלוח וחזור ומדבר אל עצמו: מה חשב פרעה על הנסים

שראה בעיניו? פתאום עמד, פנה אל תלמידי הישיבה ואמר: הוא לא חשב כלום... בהעדר מחשבה יכול כל אחד לעבור על נסים גלויים, מבלי שישפיעו עליו אף משהו.

גודל יראתו בהוראה

עמל רב ויגיעה עצומה היה משקיע במתן תשובה לשאלות בעניני כשדות, שאלות ריאה וכד' מספר בנו זכור לי מקרה מסוג זה: באחד מימי הקיץ, בשעה שש וחצי לפנות ערב באו אליו השוחט והקצב ובידם ריאה, שנתעורה שאלה על כשרותה. אבא החל להתבונן בריאה, ציוה להביא מים פושרים, ובמשך שעה ורבע בערך עסק בבדיקתה.

כבוד התורה

בנו הרב שמחה זיסל מספר: זכור לי יום אחד בשעת בוקר מוקדמת הגיע לביתנו רב העיירה דזמברובה (ליד לומז"ה) להתייעץ עם אבא בענין מסוים. אבא הזמינו מיד לארוחת הבוקר. אחדי האוכל שוחחו שניהם על הענין. בתום השיחה ישבו ללמוד יחד עד לשעת ארוחת הצהרים. הרב מזמברובה הצטרף אלינו לארוחה.

החל משעה שתיים היה אבא מקבל אנשים, שבאו אליו ל"דין תורה". לומז"ה היתה עיר גדולה, ורבים היו בה הססוכים בעניני ממונות שהגיעו אל הרב. כמו כן. היו באים אליו גם מהעיירות הסמוכות ללומדה להתדיין אצלו בעניני ממונות וגם בעניני גיטין. הפעם כשהתארח אצלו הרב מזמברובה, ואבא התישב לדון דין תורה, הושיב לידו את הרב האורח ובעת הדיון שאל אותו פעם אחרי פעם מה דעתו על הענין.

כשעמד הרב לנסוע לביתו, ציוה אבא להזמין כרכרה בשביל הרב שתסיע אותו לתחנת הרכבת. בערב חזרתי הביתה וראיתי את אבא מודאג ושואל: האם כיבדתי את הרב מזמברובה כיאות אם אני לא

אכבד את התורה, מי יכבד אותה?

בעיירה סמוכה ללומדה אירע מקרה שקצב אחד הביא לרב העיירה שאלת ריאה והרב הטריף אותה. הקצב איבד את עשתונותיו וסטר לרב על לחיו. כשנודע הדבר להרב באקשט, אמר שצריך למחות נגד זה מיד ובצורה מרשימה.

מה עשה? שכר שלש עגלות והושיב בהן כמה עשרות מתלמידי ישיבת לומזה הגדולה ונסעו מיד לאותה העיירה. הודיעו לתושבי המקום, כי רב העיר לומזה עומד לדרוש בבית הכנסת, וכולם באו לשמוע את דרשתו.

הרב נשא נאום מרשים ובין היתר הדברים דלהלן: חז"ל הורו לנו את הדרך להבנת התורה הקדושה באמרו: "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו" (רש"י מבאר: "בטרוניא - בעלילה") זאת אומרת, שכל מה שצינתה עלינו התורה ניתן לקיימו, שאלמלא היתה אפשרות לקיימו, לא היתה התורה מצוה על כך. כזאת היא גם המצוה "ואהבת לרעך כמוך", כפי שהיא מתפרשת עלידי חז"ל, שניתן לקיימה. לעומת זה אנו רואים, כי ביחס לאדם קרוב לד אומרת התורה: "לא תשנא את אחיך בלבבך" ולא נאמר "ואהבת". מדובר כאן על זה שבאופן טבעי נוטה האדם לשנאו מחמת סיבה מסוימת כגון מחמת קנאה כדוגמת שנאת האחים ליוסף בגלל כתונת הפסים שעשה לו אביו וכיוצא בזה. אהבה במקרה זה היא בלתי אפשרית, והתורה אף לא דורשת אותה. היא מסתפקת בדרישה "לא תשנא".

ומה ביחס אל הרב לא נמצא בתורה פסוק "ואהבת את הרב" ואף לא "לא תשנא את הרב", שכן לפעמים דבר זה הוא בלתי אפשרי. הרב בתוקף תפקידו מוכיח תמיד את בני קהלתו על קיום מצות צדקה, בשמירת שבת כהלכתה, כשרות, טהרת משפחה, לימוד תורה וכד' וכיצד לאהוב אותו, ולעתים כשהוא בא אל הרב לשמוע דין תורה ויוצא נפסד, מתעוררת בלבו שנאה אל הרב, כאילו הרב אשם בזה, ואינו יכול להתגבר עליה, לכן מסתפקת התורה בדרישה: "ונשוא בעמך אל תאור" - אל תקללו לפחות, אבל על איסור לסטור לרב על פניו לא מצאה התורה נחיצות לדבר על כך. זוהי פריצת כל גדר אנושי.

דיוק הלשון

כתוב במשנה וכשהזיק חב המזיק לשלם' ושואלת הגמרא חב המזיק חייב המזיק מיבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמי הוא דתני לישנא קלילא'. ולכאורה הרי אין שום הבדל להלכה אם כתוב חב' או חייב' ולמה כה דיוק חז"ל בביטוייה של המשנה. אלא מכאן הסיק הגאון רבי אהרן באקשט זצ"ל למדים אנו כמה שהם האמינו ברבותיהם וחקרו להבין כל ביטוי שלהם, ולא עוד אלה שהדורש כאן הוא רב והוא בעצמו אמרו עליו תנא הוא ופליג' ובכל זאת עמד על כל אות של קודמיו. ומכאן אומר רבי אהרן עלינו ללמוד לעצמנו לא לשנות ממה שקיבלנו מרבותינו אנו ולרכז כל מאמצינו וכוח חידושינו להבין מה שהם לימדו אותנו.

כניסת שבת ב"ב 7:28

יציאת שבת ב"ב 8:32

פרשת פנחס

גיליון 59

שנה ב'

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

מעלת קנאות אמיתית

פרקי אבות

"יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם

הזה" (פ"ד מ"ז).

המכתב מאליהו (ח"א) ביאר שכונת המשנה שאם נקבץ אל תוך רגע אחד את כל שעות ורגעים של אושר ונחת שיש לאדם במשך כל ימי חייו, אעפ"כ קורת רוח בעוה"ב גדול הימנו. **וביאר**, שזה הטעם ד"שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, משום שאין לך מצוה מן המצוות אפילו הקטנה ביותר, אשר לא יהיה שכרה יותר מכל מה שאפשר שימצא שכר טוב בכל העוה"ז כולו, מאחר והשכר בעוה"ז הוא שכר גשמי, וגשמיות היא מוגבלת מאוד, ולכן לא ניתן שכר מצוה בהאי עלמא כי - "ליכא", אלא רק בעולם הבא, דבשכר רוחני אין גבול.

לפי זה יש ליישב את קושי המפרשים כיצד קיבל פנחס שכר על מעשהו בעוה"ז, הרי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא? ולמבואר י"ל שפנחס שזכה לכהונה שהיא דרגה רוחנית עליונה, זכה בה גם בעוה"ז, מאחר ובשכר רוחני אין את החיסרון וההגבלה של הגשמיות שבשכר העוה"ז.

'קנאות אמיתית' לא מביאה למחלוקת אלא ל'ברית שלום'

"לכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום" (כה, יב)

ואמרו חז"ל "בדין הוא שיטול שכרו".

הגרי"ז הביא פעם את שביאר אביו הגר"ח בענין קנאות, אשר יש טוענים כי היא מביאה למחלוקת, ואמר: כאשר מעניקים לאדם אות הצטיינות על מעשיו, צריך שיהיה האות מסמל את מהות פעולתו, ולפי הבנתינו כשהיה צריך לתת "תואר" לפנחס, היה צריך להעטירו בשם 'קנאי', מקנא קנאת ה'. אך התורה אומרת "הנני נותן לו את בריתי שלום", אע"פ שהקנאות לכאורה היפוכו של השלום ונראית היא כמחלוקת. אלא משום שקנאותו של פנחס הביאה לכך ש"השיב את חמתי מעל בני ישראל", לכן ראוי ל"הנני נותן לו את בריתי שלום", כי קנאותו היתה מעשה של עשיית שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. וזה ביאור דברי חז"ל "בדין הוא שיטול שכרו", שזה השכר שמגיע לו מידה כנגד מידה. ואמר הגרי"ז שיש ללמוד מכאן שמעשה קנאות שנראה בעינינו כ"מחלוקת", הוא הוא השלום האמיתי, ואילו לעיתים "דרך השלום" כביכול הינה חורבן לכלל ישראל.

ובדרשות החתם סופר (עמ' רפה) כתב "השלום של עמי הארץ תכליתו מחלוקת, ומחלוקתם של תלמידי חכמים - תכליתו שלום אמיתי, והוא הנקרא "שלום רב" בגימטריא "מחלקת", וזהו תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, מרבים דייקא כי מחלוקת שלהם נקרא שלום רב".

קנאי אמיתי שמח שאין על מה לעשות 'הפגנות'

הגאון רבי ראובן גרוזובסקי זצ"ל כתב בשם הגר"ח, כי השנאה והמחלוקת עם הרשעים צריכות להיות כפעולות שנוקטת בעלת הבית נגד העכברים, שעושה זאת כיון שמצטערת על קיומם ושצריכה לבערם, ולא כחתול הנהנה בעצם מכך שקיימים עכברים בעולם, משום שרצונו לאוכלם, וממילא רוצה דוקא בקיומם....

ובאמת, זהו המבחן האמיתי לקנאי, שקנאי אמת כאשר הענין שלמענו נלחם בא על תיקונו, שמח שמחה גדולה. אבל אם קנאותו רק לשם קנאות בעלמא, הרי כשהדבר בא על תיקונו אינו שבע רצון... וכפי שהסביר המחנך רבי מאיר מונק זצ"ל לאחד הילדים שהזכיר את שמו של רבי עמרם בלוי זצ"ל כדוגמא לקנאות בימינו, ואמר: כשרבי עמרם בלוי היה יוצא לרחוב בשבת, היה אומר בשמחה - ב"ה השבת אין מכוניות בכביש! והנה לפתע מכונית נוסעת אז הייתה מתפרצת הזעקה שבת!! שבת!! אבל יש 'קנאי' שיוצא לרחוב ומהרהר בליבו 'השבת... יבש... אין מכוניות באופק... ולפתע... הנה מכונית - שבת!!' מי שלא מוחה בקנאות גם מקבל שכר

כשהיה האדמו"ר מסטמאר זצ"ל בירושלים נכנס אצלו ר' עמרם בלוי, ועודדו האדמו"ר להמשיך במחאותיו. התאונן לפניו ר' עמרם שע"פ רוב הוא יוצא יחידי ולמה שלא יצטרפו אליו עוד כמה מנינים. אמר לו האדמו"ר יתני לך שלא יוצאים להפגין נגד ההפגנות שלך.... והוסיף והראה לו מה שכתב הספרונו בפרשתינו וז"ל "בקנאו את קנאתי בתוכם" שעשה נקמתו לעיני כולם, כדי שבראותם זה ולא ימחו, יכופר על אשר לא מיחו בפושעים, ובזה השיב את חמתי עכ"ל.

כל אחד יכול לזכות כיהושע

"ונתתה מהודך עליו" (כז, כ)

ונתתה רש"י (פס"ט) מהמדורש, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימוש, שלא מש מתוך האהל. וקראו עליו "נוצר תאנה יאכל פריה". בפרשת "וזאת הברכה" נאמר "ויתמו ימי בכי אבל משה. ויהושע

בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידו עליו (לד, ח).

כתב החתם סופר שלולי דמסתפינא הייתי מפרש שכשתמו ימי בכי ואבל על הסתלקותו של משה, אזי בכו בכיה אחרת על כי ראו ש"יהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה ידו עליו". היינו שכל אחד ואחד הצטער על שהיה בידו לשרת את משה ולזכות שיאירו פניו כלבנה, ולהמשיך את מסירת התורה לאחר פטירת משה רבינו, והעצלות היא שגרמה שלא זכה.

לכן מגודל צערם על זה "ויתמו ימי בכי אבל משה" כי מעתה היו שקועים ומיצרים באבל של עצמם.

תשובת מחטיאי הרבים תלויה בתשובתם של החוטאים

"ובני קרח לא מתו" ("במדבר" כ"ו, י"א)

פרש"י שאף הם היו באותה עצה והרהרו בתשובה, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום וישבו שם כמבואר בסנהדרין דף ק"י, א'. תמה ה"כתב סופר" מהו הענין שנתבצר להם מקום גבוה בגיהנום? ועוד וכי הרהרו בתשובה ולא עשו תשובה מאי הוי, ואם עשו תשובה א"כ מדוע נידונו בגיהנום?

ותירץ ע"פ מה שאחז"ל ב"אבות" (פ"ה מ"ח) דכל המחטיא את הרבים, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנום. והנה גם אם המחטיא ישוב בתשובה על שעבר, מ"מ ע"י שהחטיא אחרים אין תשובתו מתקבלת עד שישוּבו גם הם. לפ"ז מיושב שקרח ועדתו שעמדו נגד משה והחטיאו אחרים, א"כ הגם שבניו עשו תשובה מ"מ לא הועילה, והאיל שהחטיאו אחרים ותשובתם תלויה באחרים אם ישוּבו אף הם. לכן דינם מתלא תלי וקאי ומטעם זה נתבצר להם מקום גבוה בגיהנום מקום מיוחד, עד שיתברר אם אלו שהם החטיאו עשו תשובה.

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ג ת.נ.צ.ב.ה

קדושת הכותל המערבי והאיסור להנות ממנו

אם מותר בכותל הערבי א. להכניס אצבעות ב. לנגוע ג. לנשק את האבנים ד. להתקרב קרוב לאבנים ה. לנתון אבן ו. להישען עליו ז. להדליק שם נרות ח. להנות מהצל ט. להצטלם על רקע הכותל

שאינו נכנסות להר הבית, צריכים להזהר מלהכניס הידים בעובי הכותל. אם טבול טבילה ראוייה במקוה נטהרו ומותרים להכנס להר הבית ואי משום טומאת מת להר הבית נכנסים. (ע' "אורחות רבינו" ח"א עמ' שי"ט שה"ה "קהילות יעקב" נזכר שלא להכניס אצבעותיו בחורים שבין האבנים.)

ב"ש"ת "תשובות והנהגות" (ח"ד סימן קל"ב) הביא שהגאון האדר"ת נהג להתרחק כשתי אמות מהכותל, הואיל והאבנים שבכותל למטה נראים מרוחקים קצת ונכנסים בכל שליבה קצת פנימה, ויש חשש שמרוב הזמן נעתק הכותל קצת ממקומו כדרך כתלים ישנים ולכן התרחק קצת שזה מקומו של הכותל.

משמיה דהגרי"ש אלישיב זצ"ל מובא (בנתיבות הלכה אבלות עמ' 461) שא"צ להחמיר שלא לנגוע או לנשק את הכותל, אבל המנהג להחמיר ולא להכניס אצבעותיו בין אבני הכותל.

אם מותר לקחת אבן מאבני הכותל או להישען עליו

יש לדון האם יש איסור להנות מאבני הכותל כגון להישען עליו בנפילת אפים, או ליקח אבן שנפלה מהכותל למזכרת?

בש"ת "חתם סופר" (יור"ד סימן רס"ד ד"ה "ואמרת") כתב שבסוגיית הגמ' בע"ז דף נ"ב, מבואר דילפינן לה מדכתיב ביחזקאל (ז', כ"ב) ו"הסבותי פני מהם ויחללו את צפוני ובאו בה פריצים ויחללוה", שמאחר ששקצו אנשי יון את המזבח הוא וכל הכלים נתחללו כמבואר ברש"י שם.

מטעם זה כתב שאין איסור לנתון אבן מהמזבח או מהמקדש והעזרה, ולפ"ז כתב לבאר מש"כ רש"י במגילה דף כ"ט, א' על ביהכ"נ שהיה בבבל שבנאוהו יכניה וסיעתו מאבנים ועפר שהביאו עמהם בגלותם, לקיים מה שנאמר "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". וקשה מי התיר להוריד מקדושת ביהמ"ק לבית כנסת? על כרחך צריך לומר שמכיון שבאו בה פריצים נתחלל! וכך נקט גם הגרי"ל דסקין זצ"ל שקדושת הכותל נתחללה ע"י שבאו פריצים וחללוה, ואין לחוש לאיסור הנאה מהכותל. (קדושת המקום קיימת דקדושת ירושלים לא בטלה.)

אמנם יש לדחות ראייה זו דבש"ת "מחנה חיים" (קמא סימן כ"ה) ובש"ת "אגרות משה" (יור"ד ח"ד סימן ס"ג) כתבו שלא הביאו מאבני ביהמ"ק אלא מאבני ארץ ישראל או מאבני ירושלים.

אם האידנא יש לכותל דין "באו פריצים וחללוה"

אולם בש"ת מהרי"ט (סו"ס מ"ג) ובש"ת "באר יצחק" (או"ח סימן כ"ז) נקטו דאף אם נתחללו בבית פריצים, מ"מ כשהיא יוצאה מיד העכו"ם וישראל חוזר וזוכה בה הדרא לקדושתיה.

סברה נוספת שהכותל המערבי נשאר בקדושתו ולא חל בו האי דינא ד"באו פריצים וחללוה", כתב "אגרות משה" (יור"ד ח"ד סימן ס"ג) ע"פ המבואר במד"ר (במדבר י"א, ב') עה"פ "הנה זה עומד אחר פתלנו" זה הכותל המערבי של ביהמ"ק שלא חרב לעולם לפי שהשכינה במערב, א"כ א"א לומר שבאו פריצים וחללוה ובטלה קדושתו, לפי שהכותל עצמו לא התחלל דיש שבועה שדרשו מהפסוק שלא יחרב (שיה"ש רבה פ"ב ט"ד) ולא נמסר לפריצים להחרב.

מטעם זה כתב שיש לחוש שמי שנותן אבן מהכותל (למזכרת וכדומה) עובר על איסור דאורייתא ש"לא תעשון כן לה' אלקיכם" שנוהג גם בחומת הר הבית (ע' ברמב"ם הלכות ביהמ"ק פ"א ה"ח), ועוד דיש לחוש בזה גם לאיסור מעילה דהקדש.

למבואר שהכותל עומד בקדושתו כתבו "מועדים והזמנים" (ח"ב סימן ש"ג) ראוי לחוש ולהחמיר היום באבני הכותל המערבי שאינם עוד ברשות העכו"ם שחזרו לקדושתו כבתחילה, לאסור להנות מהם.

הכנסת אצבעות הידים בין חורי הכותל המערבי למי שטמא

יל"ע האם יש לחוש לאסור להכניס ידים בין חורי הכותל המערבי למי שטמא (טומאה היוצאת מגופו), דהא קיי"ל דאף ביאה במקצת שמה ביאה כמבואר בזבחים דף ל"ב, ב'?

ה"כותל המערבי" הינו כותל הר הבית לדעת רוב הפוסקים, למעט דעת ה"חיי אדם" ב"שערי צדק" (שער משפטי הארץ פ"א סעיף ח') ושו"ת "בית רידב"ז" (סימן ל"ח) הסוברים שהוא כותל העזרה.

קדושת עובי חומת הכותל המערבי של הר הבית

במשנה ב"כלים" מבואר (פ"א מ"ח) הר הבית מְקַדֵּשׁ שְׁאֵין זָבִים וְזָבוֹת, נְדוֹת וְיִזְלָדוֹת וְנִכְנָסִים לְשָׁם, וכמבואר ברמב"ם הלכות "ביאת מקדש" (פ"ג ה"ג) מְשַׁלְחִין זָבִין וְנְזָבוֹת נְדוֹת וְיִזְלָדוֹת חוץ לְשַׁתִּי מִחֻנוֹת שְׁהוּא חוץ לְהַר הַבַּיִת, ואילו טמא מת מותר ליכנס שם.

והנידון הראשון הוא אם עובי החומה נתקדש. - ועי' במתניתין פסחים (פה:) איתא דעובי החומה כלפנים (ופרש"י דמירי בחומת ירושלים).

ביאה במקצת בהר הבית וכשלא שייך ביאת כולו

בש"ת אבני נזר כ' (יור"ד סימן ת"ג) שהדבר תלוי גם בדין ביאה במקצת שמה ביאה המבואר בזבחים (ל"ב:) דילפינן לה מדכתיב "בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא", מקיש ביאה לנגיעה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת שמה ביאה ולכן טמא שהכניס ידו לפנים לוקה, וכתב להוכיח שדין זה התחדש רק בעזרה ולא בהר הבית. ואע"פ שמסברא היה מקום לומר שאין לחלק והאי קרא הוא גילוי מילתא לכל מקום שגדר "ביאה" חשיב נמי במקצת. מ"מ בת"ס (ד"ה "דכו"ע") חולין (ל"ג:) כתבו שדוקא במקדש נאמר ד"ז, דבכנס לבית המנוגע אמרו בנגעים פ"ג, ח' דאינו נטמא אלא כשנכנס ראשו ורובו דחשיב "והבא אל הבית", אבל ביאת מקצת לכו"ע לא שמה ביאה. וא"כ יתכן שגם במקדש עצמו שנאמר דין ביאה במקצת הוא רק בעזרה ולא בהר הבית.

אם אמרינן ביאה במקצת כביאת כולו כשאינו יכול להכניס כולו

בהאי דינא דביאה במקצת שמה ביאה חקרו הגרי"ז זצ"ל וה"קובץ הערות" (סימן י"ט ס"ק א'), האם התחדש שמתחייב על המקצת מצד עצמו או דחיבו משום דנחשב כאילו בא כולו.

לצד שחשיב כאילו בא כולו היה לכאורה מקום לחלק, שבנידון דידן של הכנסת ידים לחורים שבכותל שלא שייך בהם ביאת כולו, א"כ בזה ביאה במקצת לא שמה ביאה.

אולם האבנ"ז (שם בס"ק י"א) כתב לדחות שאין לחלק שמכיון שחורין אלו אינם ראויים לכניסת כל האדם לא חשיב להו כנכנס כולו, דהא אצבע מטמא במגע אף באופן שלא ראוי לנגיעת כולו, וא"כ ה"נ בביאת מקצתו!

טעם נוסף להתיר כתב האבנ"ז מטעם שאין נכנס דרך כניסה דהוי דרך פתח, ואת"ל דחורין אלו הויין כפתח לביאת מקצת א"כ הוי להו בנויים בקודש ופתוחים לחול חול.

אם להלכה צריך להזהר בהכנסת האצבעות לכותל

מהטעמים הנ"ל מסיק האבנ"ז שאין לאסור להכניס ידיו בחורי הכותל וב"הליכות שלמה" (תפלה פ"ו הערה 41) מובא שהגרש"ז א"צ"ל העיד שלא ראה מלפנים שנוהרים בזה. אולם המוע"ז כתב בשם הגרי"ל דסקין זצ"ל שראוי לאסור הכנסת ידים בפריצות הכותל משום ביאה במקצת, וכן דעת המוע"ז.

בספר "עיר הקודש והמקדש" (לגאון ר' יחיאל מיכל טיקוצ'נסקי זצ"ל ח"ד פ"ז ס"ק ב') כתב להלכה שזבין וזבות ובעל קרי נדות ויולדות

הודעה משמחת בסיעתא דשמיא יצא לאור הקונטרס הנפלא מ'שולחן גבוה' על 'בין המצרים'

ובו בירורי הלכה, עיונים והערות ופנינים נפלאים בעיני 'בין המצרים'

מכתבי הגאון ר' אלעזר קופל זצ"ל

ניתן להשיג בטלפון 054-8419094 או במייל mg036198046@gmail.com

זרע שמשון

רבי שמשון היים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמדו בספריו:
תשלומי חן והסדר ושלמא רבא
מן שמאי ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויתום סביב
לשולחנכם, הכמים יבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומזוני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשאריות כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ, וכי"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין זצ"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת היבריו לאור, וכן היה באמת
עשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למגן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקודיגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכי"כ השם משמאל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמדו או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איהו ממוזר תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שמוע
קול בבית עמו ישראל בהרמונים
ואצטרף תפלותי עמכם
לשוב להם, כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטורה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוחי, אקוה שלא לחיות
כפוי טובה ח"ו, ובעולם האמת
אקוה כי לא יבישו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארגענשטערן זצ"ל
בהספרו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

צדקת הצדיק

רבי צדוק
ב"ר יעקב רבינובין זצ"ל
אמר קודם פטירתו
שמבטיח כמו הבטחת בעל
מלא העומר שמי שידפיס
דבריו יהיה לו למליץ יושר

שערי זבול

רבי זבולון
ב"ר אברהם משה המבורגר זצ"ל
הבטיח כמה פעמים שיעשה
טובה ומליץ טוב למי שיעשה
טובה לנשמתו, וכך חרות על
מצבתו

מלוצי יושר

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב?
פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה?
פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען?
פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

תירוץ

זייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען
וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, צדקת הצדיק, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב, און ר' יהזקאל אברמסקי, ר' זבולון המבורגר זצ"ל וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הרה"ק המקובל המלוב"ן ר' רפאל ב"ר אברהם ריס זי"ע

פנחס בן אלעזר. אמרו בסנהדרין (דף פב:): לפי שהשבטים היו מבזין אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אחרון. וצ"ב דנראה שכל טענתם היה שמפני שהוא בן יתרו ולכן אסור לו להרוג, וקשה וכי לשאר בני ישראל המיוחסין מותר להרוג. ויש לתרץ דהנה מבואר במדרש (במדב"ר כ:כג) שבאותה שעה שראה משה שעבדו לפעור, העמיד דיינים שיוכלו לדון את העובדים, ולכן כשראו בני ישראל שפנחס הרג את זמרי, היו סבורים שגם הוא נתמנה לדיין בכדי לדון דיני נפשות, ועל כך נתרעמו בני ישראל, משום דמבואר במשנה (סנהדרין לו: וברש"י שם ד"ה מכל מום), דמי שיש לו פגם משפחה אינו יכול לדון דיני נפשות, וא"כ פנחס שאינו מיוחס האין הרג את זמרי, הלא אינו כשר לדון. אכן באמת טעו, משום דמעשהו של פנחס היה מצד קנאות, ולא דבר שתלוי בדיינים. ואדרבה מבואר בגמרא (סנהדרין פב:): הבעול ארמית קנאין פוגעים בו, ואם בא לימלך אין מורין לו כן, נמצא שלא היה זה הלכה שתלוי בדיינים, שהרי זה הלכה ואין מורין כן, והיינו שפנחס זה מדעת עצמו. ולפי"ז יש לבאר המדרש (במדב"ר כא:א) 'אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו', שהיות שעיקר טענת בני ישראל על פנחס היה על כך שלא היה מיוחס ואינו ראוי לדון דיני נפשות, וא"כ לטענתם לא מגיע לו שכר, לכן בכדי להראות לבני ישראל שבדין נטל את שכרו, לכן כשיבשר פנחס שהוא אליהו על הגאולה, הוא גם יבשר לישראל על המשפחות המיוחסות, שבמשך הדורות נתרקו, בכדי לקרבן, כמבואר במשנה סוף מסכת עדיות. וזה הכוונה 'בדין הוא שיטול שכרו', היינו שיקבל את שכרו בענין הדין שנקבע עליו, שאף שאינו מיוחס עלה לגדולה ונתקרב, כך יהיה שכרו לומר למשפחות בישראל שנתרחקו מיוחס, שאף שנתרחקו, יכולים להתקרב, כמו שהקב"ה התנהג עמו. (זרע שמשון אות א').

לע"נ הר"ר יוסף ב"ר שמואל טורנער זצ"ל יא"צ ט"ז תמוז

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. וברש"י: לפי שהיו השבטים מבזין אותו וכו' בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. כי השבטים היו מבזין אותו ואמרו דאם מה שעשה הוא דבר הראוי, א"כ מדוע לא עשה זאת משה לקנא קנאת ה'. לכן בא הכתוב ללמד 'פנחס בן אלעזר בן אהרן', דהנה איתא בזוהר, שנתעברה בפנחס נשמת נדב ואביהוא, וידוע שנדב ואביהוא נאמר עליהם שהם גדולים ממשה ואהרן, כמו שפירש"י בפרשת שמיי עכשיו אני רואה שהם גדולים ממך, וא"כ שפיר תירץ על בזיון השבטים בזה שיחסו אחר אהרן, דכיון דהוא בן אהרן, דיש בו נשמת נדב ואביהוא, ממילא הוא גדול יותר ממשה, ולכן ראוי לו דוקא המעשה שעשה לקנא קנאת ה'.

ונתתי לו את בריתי שלום. ואמרו חז"ל: 'בדין הוא שיטול שכרו'. ונראה לפרש, כי הנה הטעם דעל מצות צדקה זוכה לשכר בעוה"ז, אע"ג דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, הוא משום דהמצות עיקר תיקונו הוא בעולמות העליונים, נמצא כמו שתיקון המצות אינו ניכר בזה העולם, כמו כן השכר אינו ניכר כאן. אבל הצדקה שמחיה נפש העני ליתן לו חיות בעוה"ז, לכן מגיע גם לו טוב בעוה"ז, ושכרו כפול לעוה"ב. ובזה מובן מה שאמרו חז"ל על פנחס 'בדין הוא שיטול שכרו', כי אחר שהוא קיים נפשות בעוה"ז במה שהשיב חמתי מלהשחית ולכלות, א"כ על כיום נפשות בעוה"ז מגיע לו גם שכר בעוה"ז.

לע"נ הרה"ק ר' יעקב אריה ב"ר שלמה מרדכי זצ"ל יא"צ י"ח תמוז

בקנאו את קנאתי. ענין פנחס שהלך לנקום נקמת אבי אמו יוסף שמכרוהו המדינים (ע' סוטה מג), והוא פלא, דהלוא גם שנאתם גם קנאתם אבדה, ועוד קשה דמה פשעו המדינים אז [במכירת יוסף], ועוד כמה קושיות. אולם לדעתי יש בזה ענין נפלא, ויבואר גם שאלת זמרי למשה רבינו (סנהדרין פב): "זו אסורה או מותרת, וא"ת אסורה, בת מדין מי התיר לה?". ונראה דהנה מבואר בזוה"ק (ח"א דף סו:): שפנחס קנא נקמת קנאת הברית, שזמרי הכניס ברית קודש ברשות אחר. והנה הרמב"ם (פ"י מלכים ה"ח) פסק דבני קטורה מחויבים במילה, והם אלה המבוארים בתורה: "ויסוף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ותלד לו את זמרון ואת יקשן ואת מדין ואת שובל ואת ישבק ואת שוח" (בראשית כה:א-ב). ולכן היה מקום לומר דבמדינים שהם מחויבים במילה שהם מבני קטורה, הם אינם בכלל איסור של "לא תתחתן". ולכן שאל זמרי ממשה רבינו: "זו אסורה או מותרת, וא"ת אסורה, בת מדין מי התיר לה?". והיינו משום שהיא מדינית, לכן היה מקום לומר דליכא בה איסור. ואף דבנשי ליכא מילה, מ"מ כיון דאין הנשים מצוות על מילה, לכן "כמאן דמהילא דמיא" (כדאיתא בע"ז כז). ואילו פינחס סבר דאין חילוק אם היא מדינית או מאומה אחרת, דאפי' דמדינים מחויבים במילה, מ"מ עדיין יש בזה הדין של הבעול ארמית דקנאין פוגעין בו.

והטעם [מדוע גם המדינים הם בכלל האיסור של "לא תתחתן"]? יש לומר בפשיטות, כי מלבד שהמדינים אינם מקיימים מצות מילה, אף גם אינם

א. ולא כשיטת רש"י (סנהדרין נט): שסובר דרק ששה בני קטורה שנולדו לאברהם בעצמו נתחייבו, אבל זרעם אחריהם לא נתחייבו.

ב. וכתב השאגת אריה (סימן מ"ט), דלכן אע"ג שהם חייבים במילה, הם פסולים למול את ישראל כדאמרו בע"ז שם, משום דלגבי ישראל אינם נקראים שומרי ברית, לפי שבישראל מל ולא פרע כאילו לא מל, ובני קטורה אינם מצווים על הפריעה.

לכבוד העורך גליון הנפלא 'מליצי יושר'
בשנת תשפ"ב פרשת פנחס הבאתם קטע מ'בן לאשרי', ח"ל:

מלבד עולת התמיד. במגלה עמוקות (פרשת ראה, ד"ה האופן השני) כתב, דתיבת "מלבד", ראשי תיבות "מלוה לעני בשעת דוחק", והרמז הוא, דצדקה והלוואה לעני מכפר כמו קרבן תמיד, ולכן "עשר תעשר", ר"ת "עולת תמיד", עכ"ל. ויש להוסיף על דבריו, דג' התיבות של "מלבד עולת התמיד" גימטריה "בצדקה וגמילות חסדים הוי"ה א"ד א' חותם הדין יהפך לטוב". והיינו דע"י צדקה וגמילות חסדים יכולין לעשות תמיד יחוד ושילוב שני שמות הק' של הוי"ה ואדמות, להיות אחד, וזה הוי"ה א"ד א', ועיד"י חותם הדין יהפך לטוב, דיתהפך מידת הדין לרחמים ולטובה לנו ולכל בני ישראל אמן, עכ"ל.

והנה מה שכתב הבן לאשרי דג' התיבות של 'מלבד עולת התמיד' גימטריה "בצדקה וגמילות חסדים הוי"ה א"ד א' חותם הדין יהפך לטוב".
הרי לפי החשבון התיבות של 'בצדקה וגמילות חסדים' הוא הרבה יותר מהתיבות 'מלבד עולת הבוקר'.
וכנראה צריך לומר תיבות 'וגמילות חסדים' ברית 'וגמ'יח', ותיבות 'א"ד א' צריך לומר 'אדני אחד', ואז עולה בדיוק הגימטריה של 'בצדקה וגמ'יח הוי"ה אדני אחד חתם הדין יהפך לטוב', בדיוק כמו 'מלבד עולת התמיד'.
תודה רבה על הכל
אברהם ג. לונדון

מחויבים אלא רק בחיתוך ולא בפריעה (ע' יבמות עא.), ולגבי ישראל אין נחשבת מילתם מילה כלל.

וא"ת הלוא גם ישראל כל זמן שהיו במדבר מלו ולא פגעו, משום שלא נשבה להם רוח צפונית, וא"כ מאי החילוק ביניהם. אך התירוש פשוט, דישראל מחויבים היו [בפריעה], רק שהיו אנוסים משום שלא נשבה להם רוח צפונית, משא"כ המדינים אינם מחויבים בפריעה. וא"כ ממה נפשך אם בתר מעשה אזלת, הלא מדינים לא מלו, [דאע"ג דהם מחויבים במצות מילה, אבל הם אינם מקיימים מצותם]. ואי בתר חיוב אזלת, הלא אינם מחויבים בפריעה. ועוד דודאי גבי ישראל שהיו אנוסים, חסובים מהולים גמורים, כדאיתא בע"ז שם ממתניתין דנדרים, משא"כ המדינים שבטלו במזד, ומומר לערלות חשיב ערל. כן נראה לי לפרש טעות זמרי.

אמנם באמת משה כשנשא בת יתרו, קודם מתן תורה היה דאז גם ישראל לא היו מחויבים בפריעה, והיו חשובים מהולים, וכדן נראה משה, אף שבדאי היה מקיים כל התורה כולה, רק שאז לא היה נחשב בא על ארמית כלל, ודו"ק היטב כי נכון הוא בעוה"ז.

ובזה יתבאר מה שדוקא ע"י המדינים בא יוסף למצרים, כי יוסף היה היפך מצרים, כי זה צדיק יסוד עולם, ומצרים שטופי זימה, ולא היה באפשרי למכור אותו למצרים רק ע"י אמצעי, והם המדינים שהיתה להם שייכות במילה, לכן היתה להם איזו אחיזה במידת יוסף, ולכן להם נמכר לעבד תחילה, ומהם היו המצרים יכולים לקנותו, מאחר שיצא לרשות אחר קצת. ועיין בגור אריה (בראשית לז:כח) שרמז לזה.

ולכן רק המדינים היו יכולים להכשיל את ישראל [בשטים בעצת בלעם], ואדרבה, מחמת שהיתה להם איזו אחיזה בברית, לכן היה הקלקול יותר, דעל ידי שנתחברו להם ישראל, היה להם עוד יותר כח לינק מהקדושה, ואילו היו משאר אומות לא היה להם כח להאחז כ"כ, ולכן היה עיקר הנקמה במדינים. וזה שהלך לנקום נקמת יוסף, מאחר שהם הם המסוגלים לטמא אות ברית, ולכן קנו את יוסף, וגם עתה הכשילו את ישראל. (נאות הדשא).

בקנאו את קנאתי. אמרו חז"ל לעולם יריגז אדם יצר טוב על יצה"ר, והכוונה בזה היא, שיעסע על היצה"ר, והכעס הוא אבי אבות הטומאה והיא מידה הפחותה מכל המידות כנודע, וכשהוא מעלה הכעס לקדושה שמרגז על היצה"ר, אז ממילא נתבטל היצה"ר מכל וכל, כיון ועיקר כוחו ניטל לקדושה, וכמו שכתב בספרים בפנחס שע"י קנאה היה מכפר על בני ישראל, שהיה מעלה מידת הכעס לקדושה.

והנה חז"ל נתנו לנו ד' עצות טובות, כי מד' מרות יבואו הפחיתות והרע באדם. (א) ממרה האדומה בא הכעס, וכנגד זה אמרו "יריגז", ויעלה הכעס לקדושה. (ב) ממרה הלבנה באה אהבת תענוגי עוה"ז, וכנגד זה "קרא קר"ש" שהיא אהבה ודביקות. (ג) ממרה ירוקה באים דברים בטלים, וכנגד זה "עסוק בתורה". (ד) ממרה שחורה ידוע שמביאה עצבות וכבידות, וכנגד זה "זכיר לו

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$250 פאר גליון מליצי יושר

וועט מען מוודע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, צדקת הצדיק - לובלין, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויען, בן לאשרי חזון יחזקאל שערי זבול - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין וזיערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

gilyonmy@gmail.com 732-510-0560

הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר יוסף מרימנוב זי"ע אמר:

בעודי בחיים אני מנענע עם כל העולמות, ולאחר פטירתי אחזיק טובה למי שידליק נר לטובת נשמותי (ספר מנחם ציון).

נתפרסם ע"י הרה"ח המפורסם ר' מרדכי יצחק סאמט שליט"א

יום המיתה, ויניח הכל בקדושה, והוא עיקר העבודה לאדם שיעלה כל המידות המגוננות לקדושה (נאות הדשא ח"ג עמוד צ"ו).

לזכות ש.ה.ב.מ.ר.להצלחה בכ"ע

פנחס בן אלעזר וגו' השיב את חמתי וגו' בקנאו את קנאתי בתוכם. יש לדקדק דהוה ליה לכתוב 'את קנאתי בהם', ומאי הלשון 'בתוכם'. גם מה שאמר אח"כ 'ושם איש ישראל וגו' ושם האשה המוכה', צריך להבין למה בשעת סיפור המעשה לא נזכר שמותם רק סתם איש מבני ישראל וגו' את המדינית וגו', וכאן הזכיר שמותם. אך הענין לפי מה שאמרו (סנהדרין פב:) שהיו השבטים מבזין אותם ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה וכו' בא הכתוב ויחסו. ולכאורה למה לא ביזו אותו מעת נישואי אלעזר עד מעשה זו, והוה ליה לייחסו מתחילה.

אך הענין הוא שהשבטים היו מקטרגים על מעשה זו שהרגו לזמרי אף שלא היה מחויב מיתה על פי דין, רק קנאים פוגעין בו, ואין מצוה על הקנאין, שהרי אמרו (בגמרא שם) הבא לימלך אין מורין לו, רק מי שבוחר בו קנאת ה' צבאות מותר לפגוע בו, וקטרגו השבטים על זה ואמרו הלא ראינו שמשא רבינו לא הרגו, ולא נתעורר מי להורגו רק הוא, מן הסתם הוא מטעם שהוא מזרע יתרו שהיה כהן מדין וכו', וקליפת מדין הוא כעס, ואמרו השבטים שמפני שהוא מזרע יתרו לכן נתעורר לקנאה זו מה שלא היה על פי דין. שכן מצינו בכל מקום לשון 'קנאה' שהוא בלא חשבון, וכמו שמצינו אצל אברהם אבינו שרדף אחר הארבעה מלכים שהיה בלא חשבון לרדוף במתי מספר כזה אחר ארבעה מלכים גבורים כאלו שנצחו חמישה מלכים, ולמה היה לו למסור נפשו על זה, רק הוא מפני שבער בו קנאת ה' צבאות על הרשעים האלה, שעדיין לא היה מלחמה בעולם, עד שבאו אלו ויחדשו לעשות מלחמה לשפוך דם כדי לכבוש מדינות או מפני הכבוד וכדומה, ולכן בער בו קנאת ה' לרדוף אחריהם. וטענו השבטים בשלמא אברהם נתקנא בקנאה לרדוף ולהרוג רשעים, אבל זה שהרג נשיא שבט מישראל בודאי היה רק מפני שהוא מזרע כהן מדין.

ובגמרא שם איתא דזמרי היה שאלו בן הכנענית שהיה מירודי מצרים, וכפי החשבון כבר היה אז יותר ממאתים וחמישים שנה, ובודאי לא עשה זאת לתאוותו, ואף בדורות האלו, מ"מ אחר ששים לא היה יוצא לצבא עוד, וגם כבר עברו רוב שנותיו ולא חטא, שנראה שמקודם היה צדיק, רק מפני שנתקבצו עליו שבטו כדאיתא בגמרא (סנהדרין פב.) ובכתבי האר"י הק' איתא שהיה לו שייכות לה על פי גלגול, שהיא היתה גלגול דינה, והוא היה גלגול שכם. אבל על כל פנים קטרגו השבטים שלא היה צריך להורגו, רק עשה זאת מפני שהיה בו מדת הקנאה מה שהיה מזרע יתרו כהן מדין מקליפת הכעס כנ"ל.

ולכן בא הכתוב ויחסו אחר אהרן, היינו להורות שאדרבה מדתו היתה מדת החסד מדת אהרן הכהן, ולכן כתיב 'בקנאו את קנאתי בתוכם', שבשעת הקנאה היה ג"כ 'בתוכם', בתוך בני ישראל, ורק מרוב רחמיו על ישראל לכן נתקנא קנאת ה' צבאות לפגוע בזמרי ועבור זה נתן לו בריתו שלום.

לזכות ש.ה.ב.מ.ר.להצלחה בכ"ע

ונתת מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל. וברש"י: ונתת מהודך ולא כל הודך, דפני משה כפני חמה, ופני יהושע כפני לבנה. ויש לבאר הדבר, דהנה החמה מאירה בלי שום אמצעי, ומאיר לכל צד, ומשפיע אורה לכל העולם, וכן משה רבינו נודך חומרו מכל וכל והתנבא באספקלריא המאירה, שלא היה שום מונע מצד גופו. אבל פני יהושע כלבנה שאינה מאירה רק באמצעות השפעת השמש, שבעצמותה אין הוא מאירה כלל, וכן הוא קיבל השפעת נבואתו ממשה רבינו כלבנה מהשמש. ועל כן יראו ישראל מלגשת אל משה, דכמו שאי אפשר להסתכל בפני חמה, כן לא היה אפשר להסתכל בפני משה. אבל פני יהושע היה כפני לבנה שאפשר להסתכל בה, שאין אורה חזק כל כך. ולכן מצינו אצל יהושע מה שלא מצינו אצל משה, שהוצרכו לצוות (יהושע א:יח) 'כל איש אשר ימרה את פיו ימות', דממשה רבינו נתייראו בלי יראת העונש, דעוצם מעלתו השפיע על ישראל יראה, משא"כ יהושע דהיה רק כפני לבנה, הוצרכו לגזור עונש רב כדי שיראו מאתו, ע"ד שמצינו דחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה.

ועוד יש לומר בביאור ענין 'פני משה כפני חמה', דבזמן שהחמה מאיר, לא נראים הכוכבים מפני גודל אורו של השמש, וגם לא צריכין להארתם, דדי

בהארת החמה. וכן בימי משה שהיו פניו כפני חמה, לא היו צריכין דגם שאר ת"ח יורו וילמדו העם, דכחו והארה של משה רבינו היה מאיר כל כך בקרב ישראל שלא היו צריכין לאורות אחרים. אבל פני יהושע היה כפני לבנה, דאורו אינו גדול, והכוכבים נראים היטב, והעולם נהנה מאורו, ולכן בזמן יהושע היו ישראל צריכין גם למאורות אחרים.

לזכות בילא בת רבקה לרפ"ש והצלחה בכ"ע

איש אשר רוח בו. במדרש (ילק"ש תשע"ו): שיהא הולך עם הקפדנים כפי דעתו, ועם המתונים כפי דעתו. עוד אמרו (מדרש רבה פ"א י"ד): 'קח לך את יהושע', לקיים מה שנאמר 'נוצר תאנה יאכל פריה'. ואפשר לפרש כי יש שני אופני צדיקים: (א) שנוול מרחם אמו קדוש יאמר לו במדותיו הטובים, ענותו, ואין בו שמץ כעס וכו'. (ב) שבטבע הוא בעל מדות רעות ובעל יצר, ורק שכלו יתגבר עליו ומושל בתאוותיו.

והנה הראשון, מיד בא שלם לעולם, ואילו השני הלך לכבוש, וכבש עד שבטל כל תאוה רעה ממנו, כי לא בפעם אחד יגבור איש להשליך מעליו כל תאוותיו ושיעשה רק טוב.

והנה למנהיג ישראל יותר טוב בחינה השני, שיודע טיבו של היצר הרע ולשפוט על זה, משא"כ אם אין יודע כלל מטיב תאוה, אינו יכול להוכיח ולהורות זאת הדרך שילך בו. ועוד כי יותר טוב מנהיג שבטבע הוא אש ורוח, ורק במלחמתו עם היצר הפך טבעו ועשה עצמו לנמוך רוח, כי לפעמים צריך המנהיג לבא בשבט מושל.

ושאלו המלך היה בבחינה הראשון ככתוב (שמואל א' טו:יז) 'אם קטן אתה בעיניך', דהיה קטן בעיניו אף בעת שהיה צריך להיות גדול. וכתוב אצלו 'בן שנה שאל במלכו', ודרשו רבותינו 'כבן שנה לחטא', וזה בחינה הראשון. משא"כ בדוד המלך כתיב 'אדמוני יפה עינים', ודרשו במדרש (ילקוט שמואל א' קכד): 'זה הוא', זה הוא בעוה"ז, וזה הוא בעוה"ב. ופירש הבינה לעתים, שנמנע שמואל מלמשחו מפני שנראה לאיש עוה"ז. ואמר הקב"ה אדרבא, מפני שהוא זה בעוה"ז, לכן הוא זה לעוה"ב, עכ"ל.

וזה שאמר ה' למשה על יהושע 'איש אשר רוח בו', ואעפ"כ שבר רוחו להעמיד ספסלים לבית המדרש, ואיש כזה יוכל לילך 'עם הקפדנים כפי דעתם', ולהניח עצמו על טבעו, וגם עם 'המתונים כפי דעתם'. וזה ג"כ ביאור המדרש 'נוצר תאנה' שמידותיו הטובים באים לו כדרך לקיטת התאנה שנקטת מעט מעט (במדב"ר כא:טו) 'איש כזה יאכל פריה', ותן לחכם ויחכם.

ויקח את יהושע. פירש"י: לקחו בדברים והודיעו מתן שכר פרנסי ישראל לעוה"ב. ונראה דמה שאמרו 'לעוה"ב', היינו משום דעל עוה"ז לא היה יכול להבטיח, אחרי ראו סופו של רועה ישראל שמת במדבר, ובנו לא מילא מקומו, לכן לא היה אפשר למשכו בדברים אלא ע"י מתן שכרו לעולם הבא.

לע"נ הר"ר שלמה ב"ר יעקב עקיבא שרייבר ז"ל יא"צ י"ח תמוז

העובד עבודה זרה ואינו מקבל עליו לאלוה. כתב הרמב"ם (פ"ג עבודה זרה ה"ו) וז"ל: העובד עבודת כוכבים מאהבה, כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר, או שעבדה מיראתו לה שמא תרע לו, כמו שהן מדמים עובדיה שהיא מטיבה ומריעה, אם קבלה עליו באלוה חייב סקילה, עכ"ל. והקשה הכסף משנה, שהרי רוב עובדי עבודת כוכבים שבעולם עובדים על דרך זו, דסוברים שיש כח עליון למעלה מעבודת הכוכבים ויש בה כח להרע או להטיב, ונשאר בקושיא.

ותירץ הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס סנהדרין סא): וז"ל: אפילו חושב ומאמין שיש בכח העבודה זרה להרע, ורק שאינו חושבה לאלקות מפני היות לה כח הזה, ואינו עובד לה בשביל היותה אלקות רק בשביל שלא תרע לו, לא הוי עובד עבודה זרה, עכ"ל. וכונתו, דדעת הרמב"ם דלא מקרי 'קבלת אלהות' רק אם הוא מקבל עליו לאלוה לעבוד לו. אבל אם לא קיבל עליו לאלוה רק שמפחד ממנו מפני דטועה דיש לו איזה כח, פטור.

לע"נ הגר"ר שלמה יצחק ב"ר יוסף בירנבוים זצ"ל יא"צ י"ח תמוז

אבינו מת במדבר והוא לא היה בעדת קרח כי בחטאו מת וגו' ויקרב משה את משפטן לפני ה'. יש לדקדק לפי המבואר (שבת צו:) דמקושש צלפחד היה, דלפ"ז היה פושע, דקיבל התראה, והתיר עצמו למיתה, וא"כ מדוע קרא

**יום א' לסדר קדוש יהיה לך תשפ"ג, לכבוד מערכת
מזכיר הרבים 'מליצי יושר', שלום וברכה!**

הבאתם בפרשת שמיני (גליון קנ"ב) דהחזון יחזקאל מאד הצר לו כיון דבצוק העתים, שני בניו ירדו מהדרך רח"ל כשהיה בבית אסורים בסיביר, ובהזדמנות שפגש את רעו הגה"צ רבי אליהו לאפיאן, פרץ החזון יחזקאל בבכי תמרורים, ואמר: 'מה אענה על כך בב"ד של מעלה'. רבי אליהו אמר לו, כשיגיע החזון יחזקאל לשיבה של מעלה, יבקש שיקראו את רבי אליהו, והוא יענה במקומו על גורל ילדיו. רבי אליהו ביקש מהחזון יחזקאל שיחזור על שמו 'אליהו ב"ר יעקב' הרבה פעמים, כדי שיזכור את שמו לבקש שיקראו לו, ואף נתן לו תקיעת כף על כך, ע"כ המעשה.

ובגליון קנ"ה פרשת אמור הבאתם מכתב מאחד שמתרעם שאינו מבין המעשה, דוכי החזון יחזקאל לא ידע ד'אונס רחמנא פטריה'! מה היה לו לעשות אם השליכוהו לסיביר בעבור הרבצת התורה שלו! ומדוע היה צריך שרבי אליהו לאפיאן יענה במקומו?

ונתפלאתי מאד עליו, וכל הטענות הן סרק גמור. ודאי שיש לאדם עגמ"נ על ענין זה גם אם יודע את התנחומין של אונס רחמנא פטריה. ורואים שהרא"ל לא דחה בקש, אלא הבטיחו וגם דאג שלא ישכח את הבטחתו.

ובכלל כידוע בדור הנביאים היה קשה לעם להאמין שיש מציאות של תשובה, ואצלנו מבינים בודאי שיש תשובה ו'לא נורא'. אלא אבותינו ידעו והרגישו את גודל החורבן של החטא, ואצלנו הכל רח"ל בקלות ראש (כמבואר בדברי הר"י בלאזר ז"ל בספר כוכבי אור).

מי שיכול להקשות על המעשה ולזלזל בו, אין לו כל מביי להבין את דברי החכמים. ודי בזה.

בכבוד רב ובברכה אליהו לוין

אותו 'חוטא', דכתיב 'בחטאו מת', דהיה לו לומר 'בפשעו מת'. עוד יש לבאר למה הוצרך משה רבינו להקריב משפטן לפני ה', וכי לא היה יודע שמחלל שבת במיתה.

ויש לבאר לפי המבואר בחז"ל דצלפחד לשם שמים נתכוין, והנה אמרו (שבת פח.) 'ויתיצבו בתחתית ההר' מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים תורתו מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם, ואמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעה רבא לאורייתא, אמר רבא, אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשורוש.

וכתב הרמב"ן שם וז"ל: הא דאמרין דקבלוה בימי אחשורוש, קשה לי, וכי מה קבלוה זו עושה מסופו של עולם לתחלתו, אם קודם אחשורוש לא היו מצווים, למה נענשו וכו'. ונ"ל לומר דמתחילה אף על פי שהיה להם מודעה, מ"מ לא נתן להם הארץ אלא כדי שיקיימו התורה כמו שמפורש בתורה בכמה פרשיות, וכתיב (תהלים ק"ה) 'ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו' וכו', לפיכך כשעברו על התורה עמד והגלם מן הארץ וכו' עכ"ל. ולכאורה תירוצו של הרמב"ן מובן רק לאותם שהיו פחותים מבני עשרים, או יתרים על ששים, שהיו יכולים להכנס לארץ ישראל, דעליהם יש לומר שהיו מחויבים לקיים התורה משום דכתיב

'ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו'. אבל מי שהיה מבן עשרים עד ששים, דעליהם היה הגזר דין בחטא המרגלים 'במדבר הזה יתמו ושם ימותו', ולפי"ז לא היו מחויבים לקיים התורה כדברי רבא מכאן מודעה רבה לאורייתא.

ונראה דעל זה בא המקושש וקיבל על עצמו שימות כדי שידעו שאף הם מחויבים לקיים התורה. ולפי"ז היו מעשיו 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', ואינו מחויב מיתה. אבל אם נימא שאינו מחויב מיתה, אזי אין בפעולתו ממש, דהרי הוא היה רצונן להראות שמחויב מיתה, ולבסוף הוא לא מת. ונמצא א"כ שחייב מיתה, דהרי אם אינו מחויב מיתה, הרי זה מלאכת מחשבת ומלאכה שצריכה לגופה, דהרי לא הועיל כלום להראות דמחויבים לקיים התורה. (ע' סברא זו בתוס' ב"מ ל. ד"ה עובד'), ולכן לא ידע משה איך לפסוק, והציע הדבר לפני ה', וזה מה שאמרו 'בחטאו', כי נתכוין לשם שמים.

ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. יש לדקדק דהיה לו לומר 'כצאן בלי רועה', דלשון זה משמע שיש להם רועה, אבל אינו 'להם', שאינו משגיח עליהם להטיב להם. ויש לומר שמשה רבינו ביקש שני דברים: (א) שהמנהיג יהיה מתנהג עמהם כראוי. (ב) שבני ישראל ישמעו לדבריו, ולא יהיו הפקר כצאן אשר אין להם דרך ארץ מהרועה, כי אז לא יפעלו דבריו עליהם, וזה מה שאמר כצאן אשר 'אין להם' רועה, דאינם שומעים לדברי הרועה.

לזכות מ.ב.ב. לזוה"ג בקרוב ובניקל

נקיטת חפץ בשבועה. הקשו התוס' (שבועות לח: ד"ה לאתפוש) וז"ל: תימה דבשבועת העדות וביטוי ופקדון כשהוא מושבע מפי אחרים, דהוי דומיא דשבועת הדיינים, ליבעי בהו אנקוטי חפצא כמו דבעינן נקיטת חפץ בשבועת הדיינים.

ג. ע' שו"ת תבצלת השרון י"ד סי' נ"ב ד"ה ועוד י"ל, ומהדורא תנינא סי' כ"א ד"ה ונלפענ"ד.

וכתב החזון יחזקאל (שם) וז"ל: יש לומר שיש שני סוגי שבועות, שבועה שמשביעים אותו כדי שיודה, אבל לא שמאמינים אותו בשבועתו, כגון בשבועת הפקדון הוא משביע את הנתבע שיודה לו שהוא חייב לו, ואם כופר ונשבע, עדיין אינו מאמינו, שהרי התובע יודע שהוא חייב לו. וכן בשבועת העדות שהוא משביע את העדים כדי שידו שיוודעים לו עדות, ואם כופרים ונשבעים, עדיין אינו מאמינם, שהרי הוא יודע שהם יודעים להעיד, ובשבועות אלו שאינן באות להאמינו, לא בעינן נקיטת חפץ, משום שאינן כשבועה שהשביע אברהם אבינו את אליעזר כדי להאמינו שיקיים מה שצוה עליו, דמהתם אנו ליפנין דין של נקיטת חפץ בשבועה. אבל שבועת הדיינים שמשביעים את המודה במקצת, או להכחיש עד אחד, שבועות הללו משביעים אותו כדי להאמינו על דבריו, בשבועות אלה בעינן נקיטת חפץ דהוי דומיא דשבועה שהשביע אברהם אבינו את אליעזר כדי להאמינו שיעשה כדבריו.

לזכות מ.ב.ב. לזוה"ג בקרוב ובניקל

את ברית שלום. מקשים מדוע משה רבינו שמסר עצמו בשביל עם ישראל, למה שהוא לא יקבל שכרו כמו אצל פינחס, ואנו חזקנו עוד יותר קושיא זו, דהא מבואר בזוהר הק' (פרשת וירא עה"פ ויגש אברהם): 'לא הוי בעלמא בר נש דיגין על דריה כמשה דאיהו רעיא מהימנא', וא"כ כיון שלא היה מאן דהוי בעלמא דיגין על דורו כמשה רבינו, א"כ קשה

דלמה הקב"ה לא הבטיח שכר למשה רבינו כמו אצל פנחס. אבל לאמיתותה של תורה נראה לי לומר, דהא באמת לא היה אף אחד שמסר עצמו עבור עם ישראל כמו משה רבינו אצל פרעה ונעשה הניסים והנפלאות וקריעת ים סוף וכשעלה לקבל את התורה, ולכן הוא נקרא 'רעיא מהימנא', וא"כ היה מגיע למשה הרבה יותר מפנחס. ואלא מה קרה שניתנה השכר לחיות לעולם לפינחס, אמרתי כך, דהא מבואר במדרש (סוף בלק) דעל מה שנתרשל משה בכזבי בת צור, 'לא ידע איש את קבורתו' כתיב, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה ע"ש, וזהו צ"ב. והסברתי לענ"ד, דמה שהקב"ה מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, דהא כל פעולה ומעשה ודיבור שהצדיק עושה ואומר, זהו עושה רושם גדול בשמים, דצדיק גוזר והקב"ה מקיים, והקב"ה גוזר והצדיק מבטל, ובכן כל מה שעושה הצדיק זה עושה רושם גדול, וא"כ גם העבירה הקטנה של הצדיק זה פוגם הרבה יותר מעבירה גדולה של הרשע, ולכן הקב"ה מדקדק עם הצדיק כחוט השערה.

וא"כ הקב"ה אמר למשה רבינו במי מריבה שידבר אל הסלע, ובזה היה יוצא קידוש ה' גדול, שרק בדיבור של משה רבינו בשם ה' אל הסלע כבר יוצא מים בשביל כולם, ומשה רבינו הכה את הסלע, ובזה לא יצא הקידוש ה', ולכן אמר לו הקב"ה שלא יכנס לארץ ישראל. ועכשיו כדי לתקן פגם זה שהכה את הסלע, היה למשה רבינו עוד פעם לקדש שם שמים ברבים במעשה כזבי בת צור, ואז אם היה עושה מעשה דפינחס, והיה הורג את כזבי בת צור והיה מקדש שם שמים ומציל עם ישראל כמו פינחס, וא"כ בזה היה מתקן מה שלא קידש שם שמים בהכאת הסלע, ואז היה מתקן הפגם של הכאת הסלע, והיה בזכות קידוש ה' זה נכנס בארץ ישראל כיון שבזה היה מתקן כנ"ל. וזהו הביאור במדרש על שנתרשל משה במעשה כזבי בת צור, לכן 'לא ידע איש את קבורתו', דאם לא היה מתרשל, היה מתקן ולא היה צריך בכלל קבורה, כיון שהיה חי לעולם כמו אליהו שזוהו פנחס, וזהו הפשט שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, וא"כ מתורצת מאוד הקושיא כנלענ"ד בזה, ואם שגיתי ה' הטוב יכפר בעד.

הגליון בארץ ישראל נתנדב
ע"י הרב חיים מאיר בן עלקא שליט"א
זכות הצדיקים מליצי יושר יעמוד לו ולמשפחתו ולכל יו"ח להתברך בכל מילי דמיטב

חכה לו כי בא יבא

(חבקוק ב)

בס"ד
גליון ה'

פינחס תשפ"ג
מוצאי שביעית

הגויגים מרבתינו שליט"א וזצוק"ל לעורר את הלב והמעשים להתכונן לגאולה
עפ"י משנתו של הח"ח זצוק"ל שהאריך רבות בנושא הציפייה לגאולה

הציפייה לביאת המשיח

מסופר על הגאון רבי זונדל מסלנט זצ"ל, שכאשר היה מתפלל תפילת שמונה עשרה והגיע לברכת 'את צמח דוד', היה פותח את עיניו, מסתכל לצדדים וחוזר ועוצמן, וממשיך את תפילתו.

כשנשאל על ידי תלמידיו, מה ראה לעשות כך? השיב להם רבי זונדל: "אני מסופק שמא המשיח הגיע באמצע שאני מתפלל, וא"כ אני עלול ח"ו לברך ברכה לבטלה..."

מסופר על בעל "ישמח משה" הגאון רבי משה טייטלבוים זצוק"ל, שאי אפשר היה לתאר את גודל ציפייתו לגאולה.

כל ימיו לא הסיח את דעתו אפילו רגע קט מביאת המשיח, וכאשר שמע רעש מחוץ לביתו, היה שואל מיד: מהו הקול הזה, האם המשיח כבר הגיע?

פעם הודיעו לו שחתנו הגדול עומד לבקר אותו בביתו. כל בני הבית התכוננו לבוא החתן החשוב, אך החתן בושש מלהגיע. כאשר סוף סוף ראו את החתן מבעד לחלון, הזדרזו בני הבית ובישרו לבעל הישמח משה: "הוא הגיע!"

הישמח משה חיש מהר לבש בגדי שבת, ויצא לקבל את פני האורח שכל ימיו ציפה לבואו - מלך המשיח.

מה רבה היתה תדהמתו כשראה שהאורח אינו אלא חתנו הדגול. מרוב אכזבה הוא נפל מתעלף, תוך שהוא ממלמל: "הוא לא הגיע, זה לא הוא..."

לפחות שעה בשבוע

איתא בגמ' במנחות (ק.), שתלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה, מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם.

ואם כן, ראוי לכל תלמיד חכם לייחד איזו שעה לפחות, בכל שבוע פעם אחת, לעסוק בהלכות עבודה בתורת כהנים או רמב"ם.

(אורות אלים לבעל פלא יועץ דף נא:)

בימים אלו מתחילים שלשת השבועות, הזמן שבו תיקנו חז"ל להצטער בצער השכינה ולהתאבל על חורבן בית המקדש.

מטבע הדברים, ככל שהדורות מתרחקים מחורבן ביהמ"ק, קשה יותר להצטער על האב שהגלה את בניו ועל הבנים שגלו מעל שולחן אביהם. כדי להיות מוצר על החורבן, צריך לחוש ולהרגיש באיזו דרגה היה עם ישראל בזמן המקדש, וכמה חסר לנו ברוחניות ובגשמיות מהזמן שנחרב הבית ועד היום.

אבל ידוע הכלל, שאחרי הפעולות נמשכים הלבבות. כאשר נשקיע במעשים כדי להרבות את ההכנה לגאולה, על ידי לימוד עניני הקרבנות, ממילא יתעורר ליבנו להרגיש את קדושת ומועלת בית המקדש.

העוסק בבירור עבודת המקדש, ומצייר לעצמו כיצד הכהנים צריכים להקטיר קטורת או להקריב מנחה, ודאי ירגיש בעצמו חיבור ושייכות לעניינים נשגבים אלו, וכל התקופה הזו תקבל אצלו משמעות אחרת לגמרי.

לימוד התורה בענייני הקודש והמקדש, בצירוף התפילות והתחנונים על העדר כבוד שמים בעולם, יפעל בעז"ה שנזכה בקרוב לראות בבנין בית המקדש, ולקבל פני משיח צדקנו בב"א.

לצורך הרחבת והפצת לימוד עניני הקרבנות בעם ישראל, דרושים אנשי מעשה שנשאם ליבם לקרב את הגאולה. בקו 'ההכנה לגאולה' שמספרו 03-5081813, ניתן לשמוע עשרות אפשרויות כיצד לקרב את הגאולה על ידי מעשים, עפ"י רבותינו ומרן החפץ חיים זיע"א. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה!

בשכר הציפייה ישראל נגאלים

מדבר קדמות להחיד"א

(מערכת ק אות טז)

בברכת 'את צמח דוד' מבקשים אנו על הגאולה שתצמח במהרה, ומסיימים בנימוק 'כי לישועתך קיונו כל היום'. נשאלת השאלה, איזה טעם יש שהקב"ה ימלא את הבקשה, מכיון שאנחנו מבקשים אותה.

ומביא החיד"א בשם ספר צמח דוד, שיש לבאר זאת עפ"י דברי חז"ל בילקוט תהלים (רמז תשל"ו), שאפילו אין ביד ישראל אלא זכות זו שהם מצפים ומקוים לגאולה, כדאי הם שיגאלו.

ולפי זה מיושב היטב, שהכוונה שאפילו אם אין לנו זכות להגאל, בכל זאת אנו מבקשים על הגאולה - 'כי לישועתך קיונו כל היום', והיינו שבשכר הקיווי והציפייה עצמם, תהיה לנו הזכות להגאל במהרה.

באלו זכויות נקבל פני משיח?

מרן החפץ חיים זיע"א

(מאמרים ומכתבים ע')

הנה קושי השיעבוד והגלות הולך וגדל בימינו אלה בעוה"ר מיום ליום, אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו. בכל יום ויום שומעים אנו מגזירות וצרות נוראות על עמינו ישראל בכל ארצות תבל, ובכל הארצות

מתגדלת השנאה עלינו ועומדים עלינו לכלותינו.

וברור לכולנו שעת צרה היא ליעקב וממנה יושע, כי עומדים אנו קודם קץ הגלות, וצריכים אנו לזכויות גדולות שעל ידיהם נזכה לצאת בשלום בלי פגע מזמן קשה ונורא כזה.

והנה כשהיו אבותינו במצרים וקושי השיעבוד הלך וגדל מיום ליום, מצינו (בספר תנא דבי אליהו פכ"ג) שנתקבצו כולם ונתחברו באגודה אחת וכתרו ברית ביניהם שיעשו גמ"ח זה עם זה וישמרו ברית המילה שהוא ברית אבותינו אברהם יצחק ויעקב ולעבוד את אביהם שבשמים ולא יניחו לשון בית יעקב אביהם ושלא ילמדו לשון מצרים מפני דרכי ע"ז, עיי"ש באריכות.

ועל כן אחי ורעי, עלינו לאחוז בדרכי אבותינו במצרים ולקיים את אותן הדברים שקבלו עליהן, וכשיראה הש"ת שאנו מצדנו מתחזקים בכל עוז על קיום תורה"ק ומצותיה, בודאי יראה בענינו ויגאלנו מצרותינו.

וממשיך החפץ חיים: כן צריכים אנו להתחזק בעבודת הש"ת לעבדו בלב שלם ונפש חפצה, ולקיים כל מה שבידנו ממצוות התורה הקדושה. ואותן המצוות שאי אפשר לקיימן כמו דיני עבודת הקרבנות הקודש והמקדש, עלינו להשתדל ללמוד הענינים האלו, ויחשב לפני הקב"ה כאלו קיימנו, וכמו שאמרו חז"ל (מנחות ק"י) דתלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה בימיהם ביהמ"ק ומקריבים אותם בביהמ"ק. וכשנהיה מוכנים בידיעות אלו יהיה כח למליצי טוב להמליץ עלינו לפני אבינו שבשמים שישלח לנו משיח צדקנו, אחרי שאנחנו מוכנים לביאתו ואנו עומדים ומצפים עליו, ובודאי יעתר לנו הש"ת וישלח לנו עזרתו מקודש.

וכאשר נחזק את עצמנו בענינים אלו שהם ענינים גבוהים למאד, בודאי יתעורר עלינו רוח ממרום, ובפרט שאנו עומדים בשנה זו בשנת השמיטה, וידוע מה שאמרו חז"ל 'במוצאי שביעית בן דוד בא' כיון שאז מתעורר רוח מלמעלה לקירוב הגאולה.

וכשם שעשה הקב"ה נסים ונפלאות עם אבותינו בצאתם ממצרים, כן יעשה עמנו נסים ונפלאות היום וישלח לנו משיח צדקנו בב"א.

איך מתכוונים לגאולה?

מִרְנֵי הַחֶפֶץ חַיִּים זצ"ל עורר רבות על כך שאין די בתפילה ובקשה מן השפה ולחוץ, אלא "אם באמת מצפין אנו לישועה במהרה ומחכים בכל יום שיבא, הלא היינו מכינים עצמנו בלימוד הלכות האלה שבבא זמן הישועה ידרש לנו הלכה למעשה, וההלכות הלא גדולות ומרובות הן אשר אי אפשר ללמוד ולדעת אותן בשעה קלה.

ואם אין אנו נותנים לב ללמוד ולדעת הלכות הקדשים, אות הוא כי אין ציפיינו לישועה אמיתית, שאילו כן בודאי היינו משתדלים ומזדרזים בכל עוז ללמוד הלכות האלו הנצרכות לנו תיכף בהגלות ישועתו יתברך".

(תורה אור פ"ב)

"בזמנינו שאנו רואים שנתקיימו כל הסימנים שהובאו בגמ' לענין ביאת המשיח, בודאי יש לקוות להגאולה, וצריך להזדרז להתכונן בלימוד הלכות העבודה".

(הח"ח במכתבו לרבי חיים זוננפלד זצוק"ל)

ביטול כח הטומאה

רבינו הגאון רבי שלום שכנא זאהן זצוק"ל, היה חדור מאד בציפייה לגאולה, כמו שהיה מפורסם בזה מורו ורבו מרן החפץ חיים זצוק"ל.

פעם שמע רבינו בשם הגר"א שאם תהיה אפשרות ויקריבו קרבן תמיד במקום המזבח, תתבטל כח הטומאה ממקום המקדש, ושוב לא תהיה לגויים שליטה במקום זה, ותבוא הגאולה.

רבינו שהציפייה לבנין בית המקדש היתה בוערת בו כאש, נסע מיד במונית למרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, ושאלו אם נכונה השמועה בשם הגר"א, ואם כן, מה יוכל לעשות בנידון כדי להחיש את הגאולה המיוחלת.

ענה לו הגרש"ז, שאמת היא השמועה בשם הגר"א, אולם מסתבר שאין הדברים מכוונים אליו. [כוונתו היתה שאין צורך לנקוט בפעולות מצדנו למטרה זו כאשר אין אפשרות מעשית לעשות זאת].

(גיליון תורת הקרבנות ח')

הזריזות המיוחדת של הח"ח

החפץ חיים היה מבצע תמיד כל פעולה בזריזות בלתי מצויה, ולא זו בלבד שהיה רץ למצוה, אלא שבכל מעשיו מורגשת היתה תמיד רעננות ותסיסת נעורים. הכל פעל בזריזות, בהעירו: "כהנים זריזים הם – ויש להתרגל להיות זריז בכל".

(הח"ח חייו ופעלו ח"א עמ' רע"א)

עוד מספרים שהחפץ חיים היה מתאמן באימונים שונים הקשורים לעבודת הקרבנות.

העגלונים שהיו מובילים את הח"ח במסעותיו השונים היו מספרים שהוא לא הרשה להם להעמיד את העגלה כשהיה צריך לעלות או לרדת, אלא היה קופץ עליה בעת מרוצתה, ונימוקו עמו שבתור כהן עליו להתרגל לזריזות הדרושה בעבודת הקרבנות.

(תנועת המוסר ח"ד 92)

כמו כן היה מי שסיפר שראו פעם את הח"ח כשהוא מניח כמה ארגזים זה על גבי זה ולאחר מכן רץ עליהם, כדי ללמד את עצמו לרוץ על גבי כבש המזבח לכשיבנה בית המקדש במהרה.

(מאיר עיני ישראל ח"ג 666)

קו 'ההכנה לגאולה' – עשרות אפשרויות כיצד לקרב את הגאולה: 03-5081813

לקבלת הגליון בדוא"ל: tt035081813@gmail.com • ניתן לקבל חוברת הסברה בנושא קירוב הגאולה ע"י מעשים בדוא"ל הנ"ל. כשם שבמלאכת המשכן כל מי שנשאו ליבו, הקב"ה עזר לו להוציא מחשבתו לפועל לצורך המשכן, כך בכל הפעולות השייכות לעניני הקודש, כל מי שיסכים בדעתו לפעול, יקבל כוחות מיוחדים לעשות מה שביקש למען כבוד שמים! (עפ"י תורת הבית לח"ח פ"ז בהערה)

פרשת התמיד

יו"ל ע"י מכון תורת הקרבנות | תא קולי: 050-4134645 | פקס: 072-3377748 | דוא"ל: hakorbanot@gmail.com

קיום העולם בזכות אמירת פרשת התמיד

השפע לא יורד לעולם בלי קרבן התמיד

כתבו המקובלים, שעולת התמיד מבטלת את הסט"א הנקרא 'תולע', שעולה כל יום בעלות השחר כדי למנוע את השפע מלרדת לישראל. ועל ידי עולת התמיד שמקריבים בעלות השחר שהוא כנגד אברהם, מתגבר כנגדו אור החדל לקיים את העולם ולהשפיע חסדים גדולים.

(פי' הגר"א לינוה ד' ז' ובן איש חי פינחס ועוד)

גם בזמן הזה אליהו הנביא מקריב את התמיד

כתב הרמ"ע מפאנו: ואמרו על אליהו הבא משורש פינחס, שהוא מקריב תמידין בבית המקדש אף על פי שהוא שמם. (עשרה מאמרות מאמר אם כל חי חלק ג סימן כג). והטעם כדי שלא תיפסק הקביעות של התמיד. ויתכן שהקרבנה של אליהו הנביא מועילה רק לבית המקדש של מעלה שנחשב כריח ניחוח, וע"י אמירת התמיד זה נחשב שהקריבו גם בבית המקדש של מטה, ולכן תקנו חז"ל שגם אנחנו נקרא את פרשת התמיד, כדי שיע"ז יגיע כל השפע וכך יתקיים העולם.

לא לוותר על פרשת התמיד

לאור האמור, יש להתחזק שלא לדלג בתפילת שחרית על פרשת התמיד, כיון שעל ידי זה מגיעה ההשפעה לכל עם ישראל, ובזה תלוי קיום העולם.

כל השפע מגיע בזכות קרבן התמיד

ידוע שעיקר השראת השכינה בבית המקדש הוא בזכות הקרבנות, וכל השפע שבעולם בין ברוחניות ובין בגשמיות, מגיע על ידי הקרבנות.

הקרבן העיקרי בבית המקדש הוא קרבן התמיד. קרבן התמיד נקרא בתורה 'לחמי לאש' (במדבר כה, ב), ומרומז בזה שכל השפע בעולם המגיע לכל באי העולם, הוא בזכות קרבן התמיד הקרב מידי יום ביומו (עיין מהרש"א כתובות י:).

בלי קרבן התמיד העולם לא יכול להתקיים

ללא הקרבנות הקרבנות אין לעולם זכות קיום, כמו שנאמר בגמ' (מגילה לא:): שאברהם אבינו שאל את הקב"ה איך יתקיים העולם לאחר חורבן בית המקדש, והשיב לו הקב"ה שקריאת הפרשה תהיה במקום ההקרבנה.

ולכן כתבו הראשונים (טור א"ח מ"ח) שקבעו לקרוא את פרשת התמיד מידי יום, כדי לקיים את העולם.

וידוע עוד שכל זמן שעם ישראל הקריבו את קרבן התמיד לפני החורבן, הם ניצלו מידי השונאים. אך כאשר בטל התמיד בי"ז בתמוז, הובקעה העיר והם ניתנו ביד האויבים.

חיוב אמירת פרשת התמיד

מספר הגר"ר ירוחם פישל וינגרטן זצ"ל שהיה רגיל לעורר את המתפללים על חשיבות אמירת הקרבנות, ופעם טענו כלפיו שפסוקי דזמרה חשובים יותר מאמירת הקרבנות, ממה שהשו"ע כתב (בסי' נ"ב) שאם צריך לדלג פסוקי דזמרה יאמר חלק מהם, ולא הזכיר שיקרא את פרשת הקרבנות. והוא נחלק עליהם ואמר שאדרבה אמירת הקרבנות חשובה יותר, וגם מי שנאלץ לדלג פסוקי דזמרה, לא ידלג את אמירת הקרבנות, והשו"ע לא הזכיר זאת כיון שזה ממש חלק מהתפילה, ופשוט שא"א לדלגו.

וסיפר שאח"כ כששכב בביתו לנוח, זכה שמרן הב"י התגלה אליו בחלום, ואמר לו שמדבריו בב"י (א"ח סוף סי' מ"ז) מבואר כדבריו שהקרבנות הם חלק מהתפילה יותר מפסוקי דזמרה.

והסביר לו שזה מוכח ממה שכתב שם (בשם האגור ומקורו במהרי"ל), שנשים חייבות לברך ברכת התורה, כיון שהן חייבות בקריאת פרשת התמיד והקרבנות כמו שהן חייבות בתפילה עצמה. ומזה שלא נקט שחייבות בפסוקי דזמרה כמו שחייבות בתפילה, מוכח שפסוקי דזמרה אינם חלק מהתפילה, ולכן א"א להוכיח ממה שחייבות בתפילה שחייבות גם בפסוקי דזמרה, ורק פסוקי הקרבנות נחשבים ממש כחלק מהתפילה.

עיקר חיוב אמירת התמיד הובא בטור וש"ע סי' מ"ח, שקבעו לומר פרשת התמיד בסדר התפילה כל יום. [וע"ע טור וש"ע סי' מ"ז מ"ט נ', שהזכירו כמה פעמים את האמירה כמנהג מוסכם]. וכן כתבו בשו"ע הרב (סי' מ"ח) וחיי אדם (י"ט א') שדבר זה חובה על כל אחד ואחד. ומצינו שהראשונים כבר כתבו בלשונם שזה חובה, עיין שבלי הלקט (סי' ה'), ראב"ן (סי' מ"ב), מחזור ויטרי (סי' א'), רבינו יונה ברכות (ה'), אורחות חיים (ד"ן מאה ברכות י"ד), כל בו (סי' י"ג), המנהיג (סי' א'), ספר האורה ואשכול (הלכות תפלה), צדה לדרך (פרק כ"ב), וסדר היום.

***

מספרים שפעם הגיע יהודי למרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל, וסיפר שהוא מחפש מקורות לזה שמותר לדלג את פרשת התמיד. מה הביא אותו לזה? הוא סיפר שראה מודעה בה נכתב שמי שימצא מקורות שמותר לדלג את פרשת התמיד, יזכה ב-50,000 ₪. הוא קיווה להעזר במרן הגר"ש אלישיב, ולקבל לידי את הסכום המיוחל.

הביט בו מרן הגר"ש ואמר בפסקנות: אין שום מקור לדלג את אמירת התמיד! אדרבה, אם תמצא כזה מקור, אשמח אם תאמר לי אותו...

מעלת קרבן התמיד

- (א) בית המקדש הוא מקום השראת השכינה בעולם, ובכלל ישראל. והקירבה של עם ישראל להקב"ה היא ע"י הקרבנות שהקריבו במקדש. וכן השפיע בעולם ברוחניות ובגשמיות הוא ע"י הקרבנות. **ועיקר כל הקרבנות הוא קרבן התמיד**¹.
- (ב) קרבן התמיד **מכפר על כל העבירות**, כמש"כ במדרש²: מעולם לא לן אדם בירושלים ובידו עוון, תמיד של שחר מכפר על עבירות שנעשו בלילה, ותמיד של בין הערביים מכפר על עבירות שנעשו ביום. ובפסיקתא רבתי³ דורשים מ"שתי כבשים" - לב"ש שכובשים עוונותיהם, לב"ה שמכבסים עוונותיהם, ולבן עזאי דורשים מ"בן שנה" - שמכבסים עוונותיהם ועושים אותם כתינוק בן שנה.
- (ג) **מזכיר עקידת יצחק**, כמש"כ במדרש⁴: בשעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו התקין הקב"ה שני כבשים אחד של שחרית ואחד של ערבית. וכ"כ למה שבשעה שהיו ישראל מקריבין תמיד ע"ג המזבח וקורין את המקרא הזה צפונה לפני ה', זוכר הקב"ה עקידת יצחק⁵.
- (ד) במשנה בתענית כו. מובא: חמשה דברים אירעו את אבותינו בי"ז בתמוז, נשתברו הלוחות, **ובוטל התמיד**, והובקעה העיר, ושרף אפוסטמוס את התורה, והועמד צלם בהיכל. ויש לדייק ממה שהזכירה המשנה ש"בוטל התמיד" לפני הובקעה העיר ושאר הדברים, שביטול התמיד הוא יותר חמור מכל הצרות. ועוד אפשר לומר שעל ידי שבוטל התמיד [ולכן לא התכפרו עבירות עמ"י] נגרמו שאר הדברים.

מעלת אמירת התמיד בזמן הזה

- מבואר בגמ' (תענית כו: ומגילה לא:) אמר אברהם לפני הקב"ה: רבש"ע שמא ישראל חוטאין לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה, א"ל לאו. אמר לפניו: רבש"ע במה אדע כי אירשנה, א"ל קחה לי עגלה משולשת וגו'. אמר לפניו: רבש"ע תינח בזמן שבהמ"ק קיים, בזמן שאין בהמ"ק קיים מה תהא עליהם.
- א"ל כבר תקנתי להם **סדר קרבנות** שכל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהם כאילו מקריבין לפני קרבן ואני מוחל להם על כל עוונותיהם.
- ומבואר שאמירת פרשת הקרבנות נחשבת כמו הקרבת הקרבן, ומכפרת על העבירות. ולכן תקנו לקרוא את פרשת התמיד קודם התפלה⁶.

אמירת פרשת התמיד נחשבת כהקרבה ממש בשלשה תנאים:

- א. **לכוון** שהאמירה תיחשב כמו הקרבה, ושתכפר כהקרבה עצמה⁷.
  - ב. **להבין** את מה שאומר, ולדעת את דיני הקרבן⁸.
  - ג. **להצטער** שאי אפשר היום להקריב, ולהשתוקק לקיים את ההקרבה כשייבנה המקדש⁹.
- ונראה שהדרך להגיע לזה, על ידי שיאמר בכוונה את ה'יהי רצון' שלפני פרשת התמיד, ואת תפילת 'רבון העולמים' שלאחריה, שבהם מוזכרים חלק מעניינים אלו (שהאמירה מכפרת כהקרבה, והצער על חסרון ההקרבה).

1. שהרי אין מקריבין שום קרבן לפני תמיד של שחר ואחרי תמיד של ביה"ע, כיון שהתמיד הוא העיקר וכל הקרבנות צריכים להקרב עליו. וכן אין מחנכין את המזבח אלא בתמיד של שחר (מנחות מט.).
2. במדבר רבה פכ"א כ"א, תנחומא פנחס י"ג, וילקו"ש שם רמז תשע"ז. והובא בתרגום יונתן פנחס כ"ח ד', רש"י ישעיה א' כ"א, תוה"ר שבועות יב: ומשמע שמכפר על כל העבירות, והאריך בזה בשו"ת לב חיים ח"א ס"ס ל"ג.
3. פנחס ס' ט"ז, וילקו"ש פנחס תשע"ז, והובא בערוך ערך כבש.
4. ויק"ר פ"ב י"א, וילקו"ש וירא רמז צ"ט, תדא"ר פ"ו י"א. וכן בשו"ע או"ח א' ח' כתב לומר עם הקרבנות הפסוק ושחט אותו וגו', וביארו הט"ז הגר"א ומ"ב על פי מדרש זה.
5. והטעם לשתי כבשים, י"ל ע"פ הוזהר ויצא (קסד:): שדורשים מ"במועד" - במועד שנתעורר אברהם לעשות רצונו ית' שנא' וישכם אברהם בבוקר, ובמועד שנעקד יצחק על המזבח ואותה שעה בין הערביים היתה! וכ"כ במדרש שתמיד של שחר כנגד אברהם, ושל בין הערביים כנגד יצחק. וכן אברהם תיקן תפלת שחרית ויצחק תפלת מנחה.
6. טור ושו"ע ס' מ"ח, ובמ"ב שם.
7. זוהר וירא "ומכוון בה" וכו' שפירש בהגהות יש נוחלין (לאחי השל"ה), והח"ח בהקדמה לליקוטי הלכות ולעבודת הקרבנות ע"ש. וכ"כ בשו"ע ס' א' לומר יהי רצון כאילו הקרבת ע"ש.
8. רבינו בחיי (ויקרא ד' ל"ז) והאחרונים המובאים בח"ח בהקדמה לספרו תורה אור, ובמ"ב מ"ח סק"א.
9. פמ"ג בספרו תיבת גומא (עה"ת) פ' צו, וביאר שהוא כדין חשב לעשות מצווה ונאנס מעלה עליו כאילו עשה, ע"ש. וכ"כ באוה"ח ויקרא כ"ו ג' (באופן ה"ד) ע"ש, וכן הח"ח בהקדמה ראשונה לליקוטי הלכות (סוד"ה גם) שכשלומד ומשתוקק לקיים נחשב כאילו קיים, ובמכתב סופר ח"ב א'. [ובשפ"א פנחס (שנת תרמ"ב) כתב שקבעו קריאת פרשת תמידין ומוספין בבין המצרים כדי לעורר לבות בני ישראל על עבודת בית המקדש, וגם הקריאה בש"ק תהיה חשובה כאילו הקריבין].

ביאור פרשת התמיד

בשבת ויום טוב אין אומרים זה:

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּרְחַם עָלֵינוּ, וְתַכְפֹּר לָנוּ עַל כָּל חַטָּאתֵינוּ, וְתִסְלַח לָנוּ עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ, וְתִמְחַל לָנוּ עַל כָּל פְּשָׁעֵינוּ, וְתִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְיָמֵינוּ, וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ קָרְבַּן הַתָּמִיד שִׁכְפָּר בְּעַדָּנוּ, כְּמוֹ שֶׁתִּתְפַּת עָלֵינוּ בְּתוֹרָתָךְ עַל יְדֵי מֹשֶׁה עֶבֶדְךָ מִפִּי כְבוֹדְךָ כְּאָמֹר:

פרשת התמיד (במדבר כח)

(א) וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

צִו אוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אוֹת קָרְבָּנִי לַחֲמִי

הַקָּרֵבן שֶׁהוּא מֵאֹכְלֵי לֶאֱשִׁי הַנִּתֵּן לָאֵשׁ רֵיחַ נִיחֻחִי הָעוֹלָה

לְרֵיחַ נִיחֻחַ תִּשְׁמְרוּ תִּשְׁגִּיחוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ:

מִה מֵבִיאִים לְקָרְבַּן (ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה הַקָּרֵבן אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לִי

בְּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָּמִיד:

אוֹת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאוֹת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי

תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

מִנְחַת הַנֹּסֶכִים (ה) וְעֲשִׂיתָ הָאִשָּׁה עֶשְׂרוֹן סֹלֶת לְמִנְחָה לַמִּנְחַת נֹסֶכִים

בְּלוֹלָה מְעֻרַבֶּת בְּשֶׁמֶן בְּתֵית שְׁנֹכַח בְּמִכְתָּשֶׁת רְבִיעִית

הַחֵיץ שְׁלֹשָׁה לֹג:

עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֻחַ (ו) עֹלֹת תָּמִיד תַּעֲשֶׂה כַּפִּי שְׁנַעֲשֶׂתָה בָּהֶר סִינִי לְרֵיחַ

נִיחֻחַ אִשָּׁה לִי:

נֹסְכֵי הַיּוֹם (ז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִית הַחֵיץ לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֶּהַר עַל

הַמִּזְבֵּחַ יִתְּנֶכֶּה נֶסֶךְ שֹׁכֵר יֵין הַמְּשֻׁכָּר לִי:

תָּמִיד בֵּין הָעֶרְבִים (ח) וְאוֹת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים מִמִּנְחַת

הַבֹּקֶר וְכִנְסֶכֶּה תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֻחַ לִי:

יש לומר גם פסוק זה (ויקרא א יא):

מִקוֹם הַשְּׁחִיטָה וְהִזְרִיקָהּ וְשָׁחַט אוֹתוֹ עַל יָרֵךְ בְּצֵד הַמִּזְבֵּחַ צִפְנָה לְפָנֶי יְיָ

וְזָרְקוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אוֹת דָּמֹו עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

תפילה שהאמירה תתקבל ברצון:

רְבוֹן הָעוֹלָמִים, אֲתָה צוֹיָתָנוּ לְהַקְרִיב קָרְבַּן הַתָּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ, וְלִהְיוֹת כֹּהֲנִים בְּעִבְדוֹתֶם, וְלֹאִים בְּדוֹכָנֶם, וְיִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדָם. וְעַתָּה בְּעוֹנוֹתֵינוּ חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָטַל הַתָּמִיד, וְאֵין לָנוּ לֹא פֶה בְּעִבְדוֹתוֹ וְלֹא לִי בְּדוֹכָנוּ, וְלֹא יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמָדוֹ, וְאֲתָה אָמַרְתָּ: וְנִשְׁלָמָה פְּרִים שְׁפָתֵינוּ: לָמוּ יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיְהֶא שִׁיחַ שְׁפָתוֹתֵינוּ חָשׁוּב וּמִקְבָּל וּמְרוֹצָה לְפָנֶיךָ כְּאִילוֹ הַקָּרְבָּנִי קָרְבַּן הַתָּמִיד בְּמוֹעֲדוֹ וּבְמִקוֹמוֹ וּבְהִלָּתוֹ:

ויבינו נפלאות

כתב רבינו בחיי בפרשת צו על הפסוק זאת התורה עולה ולמנחה וגו' דכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, היינו שיהא מתבונן בבאור הפרשה וכו' ויבינו נפלאות מתורת הקרבנות כו', כי אין לומר שתהיה הכוונה שיהגה ויגרוס לשון הפרשה בפסוקיה הערומים בלבד מבלי שיתבונן בפירושם כו' עכ"ל.

ובפתיחת הח"ח בספרו תורה אור האריך בזה, שמה שאמרו חז"ל 'כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה' אין הכונה שיקרא את פסוקי הפרשה בלבד, אלא הכונה שילמד וידע את הדינים של כל קרבן וקרבן.

וכ"כ במשנ"ב (מח א), שרק אם מבין מה שאומר, נחשבת האמירה במקום ההקרבה.

אמירה מתוך השתוקקות

בדבר מה שאמרו חז"ל שהעוסק בפרשת עולה הרי זה נחשב כמקריב עולה, כתב רבינו הפמ"ג בספרו תיבת גומא (פרשת צו), שכל זה נאמר בתנאי שהאדם מצטער ומתאונן על שאינו יכול להקריב בזמן הזה, ובגודל רצונו לקיים את מצות הקרבנות, הרי הוא חותר והולך אולי יוכל לעשותו, והרי זה כחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה.

וכך ביאר את הפסוק: "זאת תורת העולה היא העולה על מוֹ-קדה", אימתי תחשב לימוד תורת העולה כעולה על מוקדה, "כל הלילה עד הבוקר" בזמן הגלות הנמשך ללילה, כאשר יתקיים "ואש המזבח תוקד בו" שתוקד בו התלהבות והשֶׁ-תוקקות לקיים את ההקרבה במזבח.

וכיוצא בזה כתב החפץ חיים (בהקדמה לליקוטי הלכות), שמצוות שאינו יכול לקיימם במעשה, יחשבו כאילו קיים אותם על ידי שילמד את דיניהם וישתוקק לקיימם.

הסוד שגילה אליהו הנביא

בדברי הזוהר הקדוש (פרשת וירא) הובאו דברים נפלאים במעלת אמירת הקרבנות:

"מי שמזכיר בפיו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות עניני הקרבנות והקרבנות ומכוין בהו, ברית כרותה שאותן המלאכים הממונים להזכיר חטאתיהן של בני אדם שאין יכולין לעשות לו אלא טוב. וכן נאמר שם שאליהו הנביא גילה סוד זה לרבי פנחס".

ודייק מרן החפץ חיים (בהקדמה לליקוטי הלכות ולעבודת הקרבנות), שבשעת אמירת פרשת הקרבנות יש להבין ולדעת בכל קרבן וקרבן למה היה בא, ואלו עבודות נעשות בו.

ועוד דייק שיש לכוון שתהא האמירה במקום ההקרבה, וכן לכוון לכפר עי"ז את החטא שעליו בא הקרבן.

לעורר ליבות ישראל להשתוקק לעבודת המקדש

כתב השפת אמת (פינחס תרמ"ב), שהטעם שחז"ל קבעו את קריאת פרשת התמידין והמוספין בבין המצרים, כדי לעורר את ליבות בני ישראל להשתוקק לעבודת בית המקדש. וגם הקריאה בשב"ק בפרשת הקרבנות, תהיה חשובה לפניו כאלו הקרבנו.

וגם בזמן המקדש העיקר היה התפילה שיתקבל הקרבן לרצון, כדאיתא כהנים בעבודתן ולויים בדוכנן וישראל במעמדן.

דיני אמירת פרשת התמיד

ליקוט דברי הפוסקים

א. אומרים פרשת התמיד¹.

ויש לומר אחר כך הפסוק "ושחט אותו על ירך המזבח צפונה" וגו'².

והגר"א הוסיף לומר מוהפשיט עד ריח ניחוח³.

ויש אומרים גם סדר המערכה⁴, ורבון העולמים אתה צויתנו⁵.

ב. מצווה ללמוד ולהבין מה שהוא אומר ובזה תחשב לו האמירה במקום ההקטרה⁶.

ג. לא יאמר אלא ביום⁷.

ד. טוב לומר קודם התפלה, ובבית הכנסת⁸.

ה. נהגו לומר פרשת התמיד כל הציבור יחד בקול רם⁹.

ו. יש אומרים שצריך לומר בעמידה דוגמת הקרבנות שהיה בעמידה¹⁰. ויש חולקים¹¹.

ז. אשה חייבת לומר פרשת התמיד, ויש חולקים¹².

ח. אין להקדים אמירת שום קרבן לפרשת התמיד¹³.

ט. מנהג יפה לומר פרשת התמיד קודם אשרי של תפלת המנחה, כנגד תמיד של בין הערביים¹⁴.

י. בשבת אומרים אצל פרשת התמיד פסוקי מוסף דשבת¹⁵. ויש אומרים בר"ח פסוקי מוסף של ר"ח¹⁶.

יא. גם כשייבנה בית המקדש בב"א יאמרו פרשת הקרבנות עם ההקרה¹⁷.

וכ"ש בתמיד. ובאר"ר שם (י"א) כתב שצריך לקרא בבהכנ"ס שיהיה דוגמת העבודה בבהמ"ק, ועי' שע"ת מ"ח א' שטוב לעשות כן.
ואם לא אמר קודם התפלה יאמר אח"כ, עי' קצות השולחן י"ד א', שו"ת רב פעלים אור"ח ח"ב ד', יוסף אומץ ר"ח, מעורר ישנים ס"ק ל"ב, הליכות שלמה (להגרשו"א) פ"ו הערה 20. אך יזהר שלא יאחר זמן תפלה, וכמש"כ בא"א (בוטשאטש) ס' מ"ח. וביום שיש מוסף צריך להשלים לפני מוסף כיון שתמיד קודם למוסף [ובר"ח יכול לכוון בפרשת התמיד שבקריאת התורה]. ע' מחצית ש"ח מ"ח ב', ומעורר ישנים ס"ק ל"ב. אמנם בתורת חיים מ"ח ג' חולק.
9. כן מבואר בטור וברמ"א ס' מ"ח ובמ"ב שם ס"ק א' ג'. ובבאה"ט הביא בשם דרך חכמה שיוהר לאומרה בציבור עם הש"ץ כי קרבן תמיד נקרב בציבור וכ"כ בא"ר ובלבושי שרד, ובשע"ת חולק, וכן במ"ב.
10. מגן אברהם מ"ח א', והובא במ"ב שם. וכן דעת הרבה אחרונים כמו שהביא בבירור הלכה (קמא).
11. בשע"ת הביא כמה אחרונים שחולקים. וכתב הפמ"ג דמ"מ בפרשת התמיד ראוי לעמוד מפני שקורין בציבור בקול רם, והובא במ"ב. ולפי"ז אם קורא ביחיד משמע שאי"צ לעמוד, ובאורחות יושר (עמ' ק"ב) כתב: בפרשת התמיד [בציבור] יש לעמוד.
ובערוה"ש א' כ"ז כתב שכהן שאומר פרשת הקרבנות יעמוד כיון שנחשב כמקריב, משא"כ ישראל ע"ש. וכ"כ בטעמא דקרא ירמיה ל"ג י"ח (ובגליון כ"י שם נסתפק בזה). ויסוד זה שישראל נחשב שמביא לכהן להקריב, כן כתב התבו"ש (הלכו' אמירת הקרבנות), פמ"ג ס' מ"ח, ישועות יעקב אור"ח א' ט', ובשו"ע הרב שם (מהדו"ת).
12. בב"י ס"ס מ"ז הביא כן בשם האגור שלכן אשה מברכת ברכות התורה כיון שחייבת לומר פרשת הקרבנות כמו שחייבת בתפילה. והובא במ"א שם י"ד, ובביאור"ל. והכוונה לפרשת התמיד כמש"כ בלבוש ובט"ז שם, ובארצוה"ח (ס"ק ס"ח), ובפמ"ג (א"א י"ד), ובשו"ע הרב שם י'. וכ"כ הגריש"א בקובץ תשובות ח"א י"ד שאשה חייבת לומר פרשת התמיד, (ועי' פניני תפלה מש"כ בזה בשם הגריש"א). ועי' מוקצ' ס' מ"ז שם, ותהל"ד סק"ט שתמהו על זה, (ובפסקי תשובות).
13. של"ה מס' תענית אות עד, דכיון שהאמירה במקום ההקרה אסור להקריב שום קרבן קודם תמיד של שחר ע"ש, וכ"כ במקור"ח א' ה' (בקיצוה"ל). ובארצוה"ח א' פ"ב חולק כיון שבדיעבד כשר ע"ש.
14. רמ"א רל"ד ס"ס א'. ובמ"א וט"ז כתבו לומר אחר אשרי, ובמ"ב סק"ז כתב שאין המנהג כן. ובספר מנשנים באהל הביא בשם הגריש"א שאפשר להקל לומר בחצי שעה שלפני זמן מנחה. הטעם שבמנחה פרשת התמיד אינו חיוב עי' מקור חיים, וערוה"ש רל"ד ז'.
15. טור ושו"ע ס' מ"ח.
16. רמ"א שם.
17. כמ"ש במדרש תנחומא (פר' צו י"ד) "צו את אהרן ואת בניו לאמר - כלומר שיאמרו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה, שאע"פ שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה כדי שיוזכו בקרבן עולה ובקריאתה" וע"ש. ועיין בתורה אור פ"ג מה שביאר הח"ח במדרש זה.

1. רמ"א אור"ח ס' מ"ח, ובמ"ב סק"א ביאר שהיא במקום הקרבת קרבן התמיד. וכן מוכח בדברי השו"ע שם, ובהרבה ראשונים ואחרונים, וכמשנ"ל לעיל באריכות.
2. שו"ע אור"ח ח' ח'. ובט"ז סק"ח הביא מהמדרש (ויקרא רבה פ"ב י"א, ילקו"ש וירא צ"ט, תדאר"ר פ"ו י"ד) שכל מי שאומר פסוק זה הקב"ה זוכר עקידת יצחק.
3. ובפמ"ג שם (מ"ז ח') כתב שאומרים פסוק זה אחר פרשת התמיד, והובא במ"ב י"ט. והטעם י"ל כמבואר במדרש שם (והובא בבאור הגר"א כ"ט) שבטעה שעקד אברהם אבינו את יצחק בנו התקין הקב"ה את קרבן התמיד, ולומר פסוק זה בזמן ההקרה ע"ש.
4. ובסדר היום ביאר שעולת התמיד הוא העיקר שהוא קרבן על שם כל ישראל, ועיקר העולה היא השחיטה והזריקה והם מוזכרים בפסוק הזה, לכן מוזכרים הפסוק. במעשה רב אות י"ב, והטעם כדי להשלים עבודת הקרבן. ובפשוטו כוונתו לארבע פסוקים שנאמרו בעולת בקר (ויקרא א' ו-ט) כיון שפסוקים אלו נדרשו ביומא כז. על קרבן תמיד, וכמו שביאר במעשה רב השלם ע"ש באריכות. אמנם בשו"ת בנין שלמה א' אות ג' (סק"ב) כתב לומר שתי הפסוקים שבבן צאן (שם י"ב י"ג).
5. טור ורמ"א מ"ח א', ובמ"ב סק"א ביאר כיון שהעסק בדיני הקרבנות נחשב כאילו הקריבו. וכ"כ בסדר היום שתקנו לומר סדר המערכה במקום הזה כדי לסדר כל הדברים בקוצר ולהעלותה על שפתינו, ולפי שהתמיד של שחר הוא עיקר הכל תקנו לומר פרשתו בפירוש ולא סמכו על הרמז שבקיצור.
והרמ"ע מפאנו בסדר עבודה כתב סדר כל עבודות התמיד באריכות (ובקיצור בסדר עבודה וזוטא). וכן בסידור בית יעקב ליעב"ץ ע"ש. וכן נדפס (בשנת תקצ"ו עם הסכמת גאוני וילנא) סדר "עבודה תמה" שמבאר כל ענייני הקרבנות בכל פרטיהם, והובא בביאור"ל ס' א' ה' ד"ה ופרשת.
6. ברמ"א שם. ובמ"ב שם כתב דבטור הגירסא כאילו קרב התמיד במועדו ולא כאילו הקרבנו.
7. מ"ב מ"ח א' ע"ש. ובתורה אור פ"א הביא מרבינו בחיי שאין הכוונה שיגרוס לשון הקרבן נחשב כהקרה רק אם הקריאה דומה להקרה בכל מכל כל, שמוכר ומפרש כל דיני ההקרה, ומכוון בקריאת הפרשה כל מה שראוי ומחוייב לכוון ע"ש. תשובת הרא"ש כלל ד' א'. והובא בטור ס"ס מ"ז וביאר כיון שהיא במקום הקרבת התמיד שאין זמנו אלא ביום, וכ"כ בשו"ע שם י"ג ובמ"ב ס"ק ל"ב.
8. והנה בטור ס' א' כתב שפרשת הקרבנות טוב יותר לאומרה ביום, וכאן משמע שדוקא ביום. וכן קשה בשו"ע ס' א' סעיף י"ג שכתב על כל הקרבנות לומר ביום ומדוע כאן כתב רק על תמיד. ותי' המקור חיים א' ו' שכל הקרבנות אינם חובה בכל תפוצות ישראל כמו פרשת התמיד לכן לא חמירא כולי האי. וכ"כ התבו"ש (הלכו' אמירת הקרבנות ס"ק י"ב) שכל הקרבנות טוב לומר ביום, אבל תמיד דוקא ביום.
9. ביאור"ל ס' א' ה' (ד"ה ופרשת) מארצוה"ח (סעיף ו') בשם הזוהר על כל הקרבנות,

גליין
מס' 416

מדשן ביתך

פינחס
תשפ"ג

פנינים ורעיונות נפלאים לפרשת השבוע
מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א

בקהילה, ומדוע לא יוסיפו לו למשכורתו. אמרו לו, על זה נאמר עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס.

"פנחס בן אלעזר וכו' השיב את חמתי" (כ"ה - י"א)

מדוע מופיע מעשה הקנאות שעשה פנחס בפרשת בלק, ואילו השכר שקיבל על כך בפרשת פנחס? אומרים בשם ה"בית ישראל", אם רוצים לדעת אם הקנאות לשמה או לא, צריכים לחכות שבוע, כי לפעמים רבות קורה שאדם נוהג באופן מסוים, וכשהוא חוזר ובודק בתוך תוכו הוא מגלה שבעצם המניעים האמיתיים שלו היו שונים לגמרי.

האדמו"ר מסאטמר מתרץ, טבעו של עולם, ובפרט בקרב הצעירים שבו, שאת תחילת הפרשה הם יודעים היטב, ואת סופה פחות. רצה הקב"ה, שאפילו ילד קטן ידע שאדם שעושה מעשה קנאות לשם שמים, מקבל על כך שכר, ולכן דחה את שכרו לתחילת הפרשה הבאה.

האדמו"ר מצאנז מתרץ, פנחס עשה מעשה קנאות, ומעשה כזה יכול לנבוע או מקנאות לשם שמים, שהיא חיובית, או מקנאות לעניינים אחרים שלא לשם שמים. ומאחר שיש צורך בבדיקה אחר בדיקה על מנת לחשוף את המניעים האמיתיים ואת צפונות הלב, אין השכר מגיע מיד.

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את

קנאתי בתוכם ולא כיליתי את בני ישראל בקנאתי" (כ"ה - י"א)

הגמרא [חגיגה ד:]: מספרת: פעם ביקש מלאך המוות משלוחו שיביא לו את נשמתה של אשה בשם "מרים מגדלא שיער נשייא" [מרים המקלעת שיער הנשים], והשלח הביא לו בטעות נשמה של אשה אחרת - "מרים מגדלא דרקדקי" [מגדלת תינוקות], והמית אותה בטרם הגיע זמנה. כאמור, קשה להבין איך זה שקורה למלאך המוות "טעויות", ועל כל פנים נשארו לה שנות חיים שנלקחו ממנה...

שאלו את מלאך המוות: מה עושים עם השנים הללו? למי נותנים אותן? נענה ואמר: "אי איכא צורבא מרבנן דמעביר במיליה מוסיפנא להו ליה, והויא חלופיה" - אם יש תלמיד חכם ששומע את חרפתו ושותק, אוסיף לו את שנות החיים הללו.

אומר המהר"ם שיק בשם ה"חתם סופר": הפרשה הקודמת מסיימת בפסוק "ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף" וכתוצאה מכך השבטים היו מבזים את פנחס, וכמו שמביא רש"י בתחילת הפרשה: **"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" - לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים, והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן".** ומה עשה פנחס בתגובה? שמע חרפתו - ושותק! ומה השכר שקיבל בגין שתקתו?

פרשת פנחס ובין המצרים

פרשת פנחס, שבה נמצאים כל מועדי השנה ויש בה את פרשיות הקרבנות, תמידים ומוספים, חלה על פי רוב בימי בין המצרים, אומר ה"שפת אמת", שיש בזה רמז לעורר לבית ישראל שישתוקקו לבנין המקדש במהרה בימינו, והקריאה בשבת בתורה בפרשת הקרבנות, חשובה לפני הקב"ה כאילו הקרבנו ממנו.

ה"בני יששכר" אומר, כיון ששלושת השבועות הם ימי אבל ועצבות, ויש חשש שמא מרוב צער ישתקעו בעצבות, לכן קוראים פרשת פנחס שהיא פרשת החגים והמועדים שיש בה רוח של שמחה, ותשרה שמחה ותקווה בלבבות.

ויש אומרים, כשתהיה הגאולה השלימה, יהפכו ימי האבל לששון, וכמו שכתוב [ירמיה ל"א - י"ג] "והפכתי אבלם לששון". וא"כ, שבעה עשר בתמוז יהיה יו"ט ראשון ותשעה באב יום אחרון של חג, ובין המצרים יהיה חול המועד, לכן קוראים פרשת המועדות בבין המצרים.

בספר **"אוהב ישראל"** להרה"ק **מאפטא**, כתוב, כ"א הימים בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב הם המקור והשורש לכל המועדות של השנה שהם בכללן גם כן כ"א יום - שבת, ראש חודש, ז' ימי הפסח, חג השבועות, יומיים ראש השנה, יום הכיפורים, שמונת ימי חג הסוכות, וסימנך [תהלים ע"ג - א] **"אך טוב לישראל"**. ואי"ה, כשנזכר לגאולה השלימה, אז יתגלה רב טוב הצפון, כי אז נהיה ראויים לברכות וישועות טובות מצד הדין.

מסופר, כי **המגיד ממוריטש** שלח שניים מטובי תלמידיו למדינות אשכנז, כדי שיכהנו ברבנות ויוכלו לעמוד ולהפיץ תורה ויר"ש. האחד, רבי **שמעלקא מניקלשבורג**, ואחיו בעל ה"הפלאה" (ר"ת הקטן פנחס הלוי איש הורביץ) שהתקבל כרב בפרנקפורט, אבל במדינותיהם סבלו מאוד מרדיפות. ביום מן הימים הגיע בעל ההפלאה לפולין, והתקבל בכבוד מלכים. שאלו אותו, איך יתכן שבמקומו שמכירים אותך לא מכבדים אותך, ודווקא בפולין שלא מכירים אותך מכבדים אותך. ענה להם ר' פנחס, מפרשתנו אנו רואים גם כך, שהרי פרשת פנחס כשקוראים אותה בזמנה, הרי היא נקראת בימי בין המצרים, אבל כאשר "פנחס" מגיע בתור "אורח" בכל המועדים שקוראים למפטיר בקרבנות היום, מכבדים אותו מאוד. פנחס בבית הוא בין המצרים, אבל כאשר פנחס אורח, נוהגים בו יום טוב.

כשחזר לקהילתו בפרנקפורט ושמעו בני עירו את הכבוד שנחל רבם בפולין, הכפילו את משכורתו. החזן שמע על כך, וטען שגם הוא עובד

אומר ה"חתם סופר" - נתאר לעצמנו, אם לכל אחד שמת במגיפה נשארה רק עוד שנה אחת לחיות - הרי פנחס "זוכה" בעשרים וארבע אלף שנות חיים! בהיותו שומע חרפתו - ושותק!
ואם המתים במגיפה היו צעירים, ונותרו לכל אחד מהם, או אפילו לחלק מהם, ארבעים, חמישים, שנות חיים - כל השנים הללו "עוברות" לפנחס! [א.ה. אפשר לומר, הרי פנחס זה אליהו, ואליהו עלה חי השמימה כלומר נשאר חי לעולם..]

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו (יתרו) עגלים לעבודה זרה והרג נשיא ושבת מישאל? לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. [רש"י]

אומר ה"חתם סופר", ישנם שני סוגי עבודה זרה, "עגל" ו"פעור", מי שעובד את העגל, מסוכסך עם מי שעובד את הפעור וכן להיפך. כי מי שעובד לעגל, עושה את העגל לאלוה, אבל מי שעובד לפעור, עושה זאת ע"י ביזוי האליל. ולכן בלק לקח את בלעם לראש הפעור על מנת שיקלל את בני ישראל משם, אבל בלעם שם פניו למדבר - "וישית אל המדבר פניו" לקטרג על בני ישראל מחטא העגל שנעשה במדבר, כי ידע שעם ישראל לא יעבוד לפעור, עבודה זרה כזו לא מתאימה להם. וממילא, כשראו השבטים את מעשה פנחס, הם אמרו "הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה", זו הסיבה שהוא כל כך קנאי לאלו העובדים לפעור, כלומר, אין כאן קנאה לשמה, לכבוד ה', אלא הוא בסה"כ הפגין יחס עוינות ויריבות כלפי המפלגה השניה. כך היו השבטים מבזים בדבריהם את פנחס.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו וכו'. [רש"י]

שואלים, מה עוזר שיש לו סבא אהרן, האם זה מפחית את חלקו של הסבא השני שפיטם עגלים לעבודה זרה? בספר "טללי אורות" מביא את דברי רבי יואל מיארטשוב שמתרין, התורה באה לומר שבח גדול על פנחס, אמנם יש לו את התכונות שירש מסבו שפיטם עגלים לעבודה זרה, אך מעידה עליו התורה שעבד על עצמו עד שנהיה צדיק גמור המיוחס רק אחרי אהרן. ואם כן, שבח גדול הוא לו, שהצליח לעבוד ולעצב את עצמו עד שהגיע לגדולה.

רבי יעקב קמניצקי מתרין, טענתם היתה כלפיו שהוא לא עשה את מעשהו לשם שמים, כי היתה לו נטיה לכעס, ובמיוחד לפי מה שאמרו שכהנים כעסנים. לכן באה התורה ומעידה כי מצד נטייתו הטבעית, היה פנחס "בן אלעזר בן אהרן", שמידת אהרן שהיתה "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות", היא שהיתה טבועה בו, וא"כ את מעשהו עשה בלי נטיה טבעית לכעס, אלא אדרבה, מצד מידותיו הטובות ואהבתו את ישראל.

האדמו"ר מסאטמר מתרין, המשנה בקידושין [ע"ג] אומרת, שלא בדקו מהמזבח ולמעלה, פי' מי שבא להתחתן והתברר לו שסבא שלה או אבא

שלה היו כהנים ועבדו בבית המקדש, לא צריך לבדוק אחרי אמותיהן. ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר, גם מי שהיה חייל אצל המלך לא צריך לבדוק אחריו, ומדוע? כדי שתהא זכותן וזכות אבותיו מסייעתן. רואים, שבמקום סכנה הייחוס מגן ומציל, ולכן לקחו למלחמה רק מיוחסים. פנחס הכהנים את עצמו לסכנה גדולה מפגיעתם של שבט שמעון, כמו שכתוב בתרגום יונתן בן עוזיאל, שנעשו לו באותו יום שנים עשר ניסים, ולכן ריננו וביזו אותו, איך הרג שבט נשיא שמעון והכניס עצמו לסכנה גדולה. לכן באה התורה וכתבה את הייחוס שלו, כדי ללמד שזכות אבותיו מסייעתו, ונכון עשה.

רבי לייב גורביץ מתרין, הגמ' ביומא [כ"ג] מספרת, מעשה בשני כהנים שהיו שניהם שווין ורצין ועולים בכבש, קדם אחד לתוך ארבע אמות של חברו, לקח סכין ותקע לו בלבו. בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר, הרי הוא כפרתכם, ועדיין בני מפרפר ולא נטמא הסכין. האם זה מלמד על כך שהחמיר בנושא טהרת הכלים, או שמא זלזל בשפיכת דמים. רואים, שגם במעשה צדקות יש מקום להסתפק מהו שורש המעשה. גם במעשה הקנאות של פנחס, היו שהסתפקו האם נעשה הדבר מכת מעלתו וקדושתו של פנחס, או משום שקל בעיניו שפיכות דמים. ועל זה היו השבטים מבזים אותו, שאמרו שהמקור הוא היותו נכדו של יתרו, וממנו ירש את הזלזול ברציחה, וזה מה שהניא אותו לרצוח. לכן באה התורה, וייחסה אותו לאהרן.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו וכו' לפיכך בא הכתב ויחסו אחר אהרן. [רש"י]

בספר "בית אב" כתב: הדברים מופלאים, הרי כולם ראו בחוש את חרון אף ה' בישראל, איך שמתו עשרים וארבע אלף במגיפה, וראו שבמעשהו של פנחס המגפה נעצרה וכולם ניצלו, וא"כ מדוע הם ביזו אותו? ומסביר, זהו דרך ההמון, שמבטלים הכל, ואם מוצאים איזו הערה או ביקורת על צדיק, אף שאינה ממין הטענה כלל, כבר אינם מקבלים את תוכחתו.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה. [רש"י]

שואל ה"חתם סופר", היכן מרומז בפסוקים שזה מה שאמרו השבטים "בן פוטי שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה"? ומתרין, בדרך רמז, על ידי חשבון של צירוף ראשי תיבות, פנחס פ', בן אלעזר בן אהרן - גימטריה שש = ו, הכהן השיב גימטריה עשר = י, את חמתי גימטריה תשע = ט, וכל האותיות יחד ר"ת פוטי, בקנאו את קנאתי גימטריה מאה ושלוש = עגל. יוצא פוטי ועגל, וזה רמז שפיטם אבי אמו עגלים לעבודה זרה.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

לפי שהיו השבטים מבזים אותו. [רש"י]

במה הם ביזו אותו? מסביר ה"חתם סופר", הגמ' בקידושין [ע"ג] אומרת, קשים גרים לישראל כספחת. מדוע? אומר התוס' (ד"ה קשים), והר"ר

אברהם גר פירש, לפי שהגרים בקיאים במצוות ומדקדקים בהם, קשים הם לישראל כספחת שמתוך כך הקדוש ברוך הוא מזכיר עוונותיהם של ישראל כשאין עושים רצונו. כלומר, גרים שבאים מבחוץ מקיימים את המצוות מתוך דקדוק רב, וכתוצאה מכך נוצר קטרוג על ישראל. אומר ה"חתם סופר", זו היתה האשמה שהאשימו השבטים את פנחס, וכי לא די במה שהיה עד עכשיו עם ישראל בשיטים, אלא עכשיו יגדל הקטרוג, כיון שפנחס שהוא בן גרים קנא את קנאת ה'. לכן באה התורה ויחסו אחר אהרן, כלומר, אין להתייחס אליו כגר, וכיון שכך, הוא אכן השיב את חמתו של ה' ולא הכפיל את חמתו.

"הנני נותן לו את בריתי שלום" (כ"ה - י"ב)

אמר הקב"ה, בדין הוא שיטול שכרו. [במד"ר כ"א - א']

שואל בספר **"בנין אריאל"**, היה לו לומר "בדין הוא שיטול שכר", ומה זה "שכרו"? ומתריך, הגמ' ביומא [ע"א]: מספרת, מעשה ככהן גדול שיצא מבית המקדש, והיו כל העם מלווים אותו. בדרך, פגש את שמעיה ואבטליון, עזבו כל העם את הכהן הגדול, והלכו להם אחרי שמעיה ואבטליון. כשבאו שמעיה ואבטליון אל הכהן הגדול להפטר ממנו לשלום, פגע בהם הכהן הגדול ואמר "יבואו בני עממין לשלמא", ברומזו שהם בני גרים. אמרו לו שמעיה ואבטליון, יבואו בני עממין לשלום שעושים מעשה אהרן, ואל יבוא בן אהרן לשלום שלא עושה מעשה אהרן. למדנו מכאן, שגם אם האדם אינו מזרע אהרן הכהן, ואף אם הוא בן גרים, אם הוא עושה כמעשה אהרן, מגיע לו ברכת אהרן שיהיה לו שלום. וכיון שעל פנחס לענו וייחסוהו לאבי אמו שפיטם עגלים לעבודה זרה, אבל כיון שעשה מעשה אהרן, לכן מגיע לו את השכר של אהרן שהוא שלום. וזה מה שכתוב כאן "הנני נותן לו את בריתי שלום", ועל זה אומר המדרש, בדין הוא שיטול שכרו, שכרו של מי? של אהרן הכהן.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

אמר הקב"ה, בדין הוא שיטול שכרו. [במד"ר כ"א - א']

שואל ה"חתם סופר", וכי משהו חושב שיקבל שכרו שלא בדין? ותריך, המשנה באבות אומרת, "שכר מצוה מצוה", פי' - אדם שעובד את ה' בכל ליבו, אינו מחכה לשום שכר וגמול, אלא כל רצונו ותקוותו שייזכהו הקב"ה ויזמן לפניו עוד מצוה, לכן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שהרי מקבל הוא את שכרו בקיום מצוה נוספת. אבל פנחס, בוודאי לא ביקש שתבוא לידו מצוה כזאת, שיחטא שוב נשיא שבט בישראל חטא חמור כזה, א"כ לא שייך כאן "שכר מצוה מצוה", לכן בדין הוא שיטול שכרו.

המגיד מדובנא הסביר זאת כדרכו על פי משל. נער אחד שהיה משרת אצל עשיר גדול, שירת אותו בכל כוחו ימים רבים, שכרו היה לאכול מארוחות שולחנו של העשיר, ותו לא. פעם אחת ערך העשיר סעודה גדולה, כסעודת שלמה בשעתו, והמסובים ובתוכם המשרת אכלו ושתו והטיבו את ליבם. והנה, באמצע הסעודה, הופיע סוחר גדול וביקש מהעשיר לקנות סחורה מחנותו, אך העשיר דחהו למחר, כי עכשיו הוא באמצע המשתה והשמחה. הנער קם מעל השולחן ואמר לעשיר, תן לי את

המפתחות של החנות, ואביא את הסחורה המבוקשת. אמר ועשה. והעשיר הרוויח כסף רב מעסקה זו. למחרת, שאל אותו העשיר, מה מגיע לך. אמר לו הנער, הרי בהתחלה סיכמנו שאני אקבל אצלך רק אש"ל, לא משכורת. ענה לו העשיר, בהתחלה חשבתי שהארוחות שאתה אוכל על שולחני, כל כך חביבות עליך עד שיכולות להיות שכר נאה עבור עבודתך. עכשיו שראיתי כי עובת סעודה יקרה ועריבה כדי לעבוד עבורי, לכן מגיע לך מעכשיו שכר גדול נוסף עבור עבודתך.

כך הדבר אצל פנחס, אין בכח אדם לשלם לקב"ה אפילו בעד עצם החיים שנתן לו הקב"ה, כי טובת החיים עצמם היא טובה גדולה עד מאוד, ולכן על האדם לעמוד כל ימיו בעבודת ה' בעד טובה זו לבדה, קל וחומר שעבור שאר הטובות והחסדים שהקב"ה עושה עם האדם, שהם נדבה וחסד הניתנים לפנים משורת הדין, שאין סיפק ביד האדם לשלם עליהם לקב"ה. לעומת זאת, פנחס מסר את נפשו עבור קדושת שמו יתברך, וחרף נפשו למות, כי לולא שנים עשר הניסים שנעשו לו היה מת, אבל בזאת שגילה שחיייו אינם נחשבים בעיניו למאומה מול עבודתו של הקב"ה, א"כ, צריך הוא לקבל שכר אחר, ובדין הוא שיטול שכר.

ה"אמרי אמת" מתריך בהקדם קושיית בעל ה"תבואות שור", מדוע שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והרי המדרש [שמו"ר ל - ו] מביא, שהקב"ה מקיים את מצוות התורה, כמו שאנו אומרים "אשר קדשנו במצוותיו", ובכל מצוות התורה נאמר לאו של הלנת שכר שכיר, וא"כ איך הקב"ה "מליץ" כביכול את שכרם של עושי המצוות? ותריך על פי דברי הש"ך, [חושן משפט של"ט - ז], שאם שוכר אדם פועל ע"י שליח, אין הוא עובר על "בל תליץ", ומשה רבנו היה שליחו של הקב"ה לצוות את כלל ישראל בקיום המצוות, לכן לא עובר כביכול הקב"ה ב"בל תליץ". לפי זה, במעשהו של פנחס, שנתעלמה ההלכה ממושה, והיא "הלכה ואין מורין כן", הרי שפנחס קיים אותה לא מכח ציווי של משה, וממילא היא לא נאמרה ע"י שליח, לכן "בדין הוא שיטול שכרו" משום "בל תליץ".

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

אמר הקב"ה, בדין הוא שיטול שכרו. [במד"ר כ"א - א']

שואל ה"חתם סופר", הגמ' בקידושין [ל"ט] אומרת, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, שמא ילקלל אדם את מעשיו מתוך כך, ויהיה בבחינת "וישמן ישורון ויבעט", ויצא שהשכר הזה יגרום לו נזק, וא"כ איך קיבל פנחס שכר בעולם הזה? אלא שמבואר במשנה בפרקי אבות [ה - י"ח], כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ופנחס הרי קידש שם שמים וזיכה את הרבים, לכן אפשר לתת לו את שכרו מיד, כי יש לבטוח בו שלא ילקלל מעשיו, וזה "בדין הוא שיטול שכרו".

בספר **"קובץ המנחה"** מביא הסבר נוסף, הסיבה שישכר מצוה בעולם הזה אין, כי דינו של אדם הוא כמו שכיר, ושכיר אינו מקבל שכר אלא בסוף עבודתו, כך מקבל אדם את שכרו בסוף ימיו. רש"י במסכת בבא מציעא [ק"ה:] אומר, שפנחס הוא אליהו, והוא חי לעולם, ותמיד הוא ממשיך בעבודת ה'. ממילא, הוא צריך לקבל את שכרו מיד.

בספר "וידבר משה" מסביר, על פי רוב מי שעושה דבר טוב מקבל שכרו בעולם הזה, כי מהללים ומשבחים אותו על מעשיו הטובים, מרימים על נס את פעולותיו, אבל פנחס שהשבטים ביזו אותו ואמרו עליו הראיתם וכו', אם כן, הדין הוא שיטול שכרו מהקב"ה.

רבי יוסף שאול נתנון בספרו "דברי שאול" מתרץ עפ"י התוספתא בפאה [פרק י"ג] שמביאה מעשה בחסיד אחד, שנאמר לו ששכח עומר בשדה, שמח על זה מאוד וציווה להביא זבת. אמרו לו, מה ראית לשמוח בשמחה זו יותר מכל מצוות התורה? אמר החסיד, כל המצוות הן ברצוני ובכוונתי, והמצווה הזו היא באה דווקא בשכחה ובהיסח הדעת, מעצמה באה. פנחס לא שאל את משה רבינו איך להתנהג, אם כדאי לו למסור את נפשו על מצוה זו, ולו היה שואל, לא היו עונים לו, שהרי זוהי הלכה ואין מורין כן, ולו היה זמרי הורג אותו, לא היה מי שיתבע את דמו, ופנחס עשה את כל זה מאליו, בלי התעצלות ובלי ישוב הדעת, בלי הכנות ובלי כוונות, שלא מדחיפה פנימית, וזה שבחו של פנחס "ובדין הוא שיטול את שכרו".

רבי יצחק שלמה אונגר מתרץ, נפסק להלכה ששכירות אינה משתלמת אלא לבסוף – פירוש, שכיר העושה מלאכתו לבעל הבית, אינו מקבל את שכרו תוך כדי עשיית המלאכה, אלא בתום מלאכתו. כך גם האדם מישראל המקיים את מצוות ה', לעולם אינו בא לידי "גמר מלאכה" בעולם הזה, וכל כך למה? כי תמיד הוא מרגיש שלא קיים את המצוות בשלמות, ולכן שואף הוא בליבו לשוב ולקיים כדי שתהיה לו הזדמנות להתעלות ולקיים יותר בהידור. וכשזוכה לשוב ולקיים, גם עכשיו הוא לא שלם עם עצמו וחושב שיש עוד מקום לתקן ולהוסיף בה, וחוזר חלילה, עד ש"בא יומו" והוא מסתלק מהעולם, ואז נחשב לו "גמר מלאכה", ועכשיו הזמן לקבל את שכרו. שונה הוא מעשהו של פנחס, הוא ראה את כל הפריצות והתועבה שקיימת בעם ישראל, נכנסה בו רוח קנאת ה', קם ועשה מעשה לבער את הנגע, וקידש שם ה' במעשהו. המצוה שנעשתה במעשה זה, היא מסוג המצוות שבעצם עשייתן כבר נעשה ה"גמר מלאכה", שהרי בעל המצווה אינו מצפה שתשוב ותזדמן לו, לפיכך נאמר אצל פנחס "בדין הוא שיטול שכרו".

לפי"ז מובנת הגמ' בנדרים [מ:], כל המבקר את החולה ניצול מדינה של גהנם, שנאמר [תהלים מ"א - ב] "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'", אין דל אלא חולה ולכאורה, במה התייחדה מצוות ביקור חולים משאר המצוות שהמקיימה זוכה ל"ביום רעה ימלטהו ה'?" ולפי האמור לעיל מבואר: בכל המצוות "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", כי "אין שכירות משתלמת אלא לבסוף", אבל שונה מצוות ביקור חולים כי בעצם קיומה באה המצוה לידי "גמר מלאכה", שהרי המקיימה אינו משתוקק לשוב ולקיימה, ולכן "אשרי משכיל אל דל", אשרי מי שזוכה לקיים מצוות ביקור חולים, כי "ביום רעה ימלטהו ה'", הקב"ה יתן לו שכרו אף "ביום רעה", בעולם הזה.

"פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" (כ"ה - י"א)

הגמ' בבבא בתרא [ק"ד:] אומרת, פנחס זה אליהו, ומדוע? מבאר רבי יעקב גלינסקי, ההסבר הפשוט, ששניהם היו קנאים - פנחס "בקנאו את קנאתי", ואליהו [מלכים א', י"ט - י'] "קנא קנאתי לה' אלקי צבקות".

אבל יש הסבר נוסף, צד השווה ביניהם. הגמ' במסכת סוטה [כ"ב:] אומרת, שלפני פטירתו, אמר ינאי המלך לאשתו, אל תתייראי מן הפרושין - הם החכמים, ולא ממי שאינם פרושין - הם הצדוקים, אלא מן הצבועים שדומין לפרושין, שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס.

הסביר הרב מבריסק, שבטוחים הם שמצילים במעשיהם ומגיע להם שכר, והדוגמא: זמרי. העם יצא וזנה עם בנות מואב - "ויצמד ישראל לבעל פעור", אמר זמרי, אם יוצאים אל בנות מואב, חוטאים גם בזנות וגם בעבודה זרה, נביא את בנות מואב אל המחנה, וכך נחטא בזנות לבדה, זה "הרע במיעוטו", פשרה הכרחית.

קם פנחס וקנא, מי שמך לפשר פשרות? התורה שלך היא? אתה בעלים על המצוות?

כך פנחס וכך אליהו. אחאב העביד לעבודה זרה, ואליהו קנא לשם ה', גזר שלוש שנים בצורת, לבסוף כינס את כל העם במורדות הכרמל. לפני מבחן האש שירדה מן השמים, נשא דבריו, "עד מתי אתם פוסחים על שני הסעיפים אם ה' הוא האלקים לכו אחריו, ואם הבעלים לכו אחריו" [מלכים א', י"ח - כ"א], רק אל תחיו חיי פשרה.

דבר זה מתחיל הרבה קודם. רבקה אמנו סבלה, הבנים התרועעו בקרבה, הלכה לבית מדרשו של שם, מה ביקשה? ברכה, שהייסורים יפסקו, ומה היתה התשובה? "שני גויים בבטןך", הם מתגוששים והצער ימשך. מה הועילה בפנייתה? הועילה ונרגעה, שמעה שאלו שניים, זה לכאן וזה לשם, נרגעה, ובלבד שלא יהיה פשרן. זו ההוראה וזו הדרכה, שהקו יהיה ברור וחד, הגדרה גדורה והחלטית ולא עמעום וטשטוש, רפיסות וגמגום, ערפול וערבוב.

בתלמוד ירושלמי [פרכות ה' - ב] אמרו, שקבעו הבדלה בתפילה, "אם אין דעת הבדלה מנין". וקשה, מילא הבדלה בין קודש לחול צריכה דעת, בין ישראל לעמים מחייבת דעת, אבל בין אור לחושך, איזו דעת נצרכת? כל חרק מבדיל בין אור לחושך! התשובה, שיש כאן טעות יסודית בהבנת ההבדלות. הדעת אינה נצרכת כדי להבין מה אור ומה חושך, מה קודש ומה חול, מי ישראל ומי העמים, לא לכן הכוונה. הכוונה היא שיש צורך בדעת כדי לבצע את ההפרדה בפועל, שלא לערב בין קודש לחול, שלא לערבב בין אור לחושך, לשמור על הגבולות שבין ישראל לעמים, שלא כאותם שביקשו לערב את התחומים ולמשטש את ההבדלים, להרכיב כלאים ולהנהיג בכלאים.

עליהם נשא הרב מבריסק את משלו. מעשה ביהודי חם, יהודי טוב, איש תם וישר, ירא אלקים וסר מרע, שלא היתה לו אלא סכין אחת. מזלגות, כפות וכפיות לרוב, וסכין אחת בלבד. מה יעשה ונצרך הוא לסכין הן לבשר והן לחלב. החליט להקצות צד זה של הסכין לבשר, וצד זה לחלב, כך בא הכל על מקומו בשלום, עד שלא הבין מדוע לא יאמצו הכל את הרעיון, מדוע יש צורך בסכינים נפרדים, ולא הבין שאם זה חצי בשר וחצי חלב,

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

לא נתכנה פנחס באותה טעה - לטובתו!

והיתה לו ולרעו אחריו ברית כהנת עולם (כה, יא)

השנים שהרגישו "מקפחים"...

בספר "בן איש חי" מובא, שבאשר חטאו ישראל בעגל, פנחס היה מהיחידים שלא חטאו. פנחס, שהיה אז כבן שלש-עשרה שנים, הלך אל משה רבנו, להר סיני. שם למד פנחס תורה ממשה רבנו, ושם שמע ממשה רבנו את ההלכה שהבועל ארמית קנאים פוגעים בו.

בעת שחטא זמרי, אמר פנחס למשה רבנו (סנהדרין פב ע"א): "אחי אבי אבא, לא כך למדתני בדתך מהר סיני, הבועל את פותית קנאין פוגעין בו". זו הסבה שאמר פנחס בלשון יחיד - "למדתי רבנו", כי למד את ההלכה ביחידות, לא עם כל שאר בני ישראל.

הגמרא (נדרים קא ע"ב) אומרת: "לא נתכנה פנחס עד שהרגו לזמרי, דכתיב 'והיתה לו ולרעו אחריו ברית כהנת עולם'".

קדשת הכהנה חלה רק על צאצאי אהרן, שנולדו אחרי שאהרן עצמו התקדש לכהנה. ובזמן שהתקדש אהרן לכהנה, כבר היה פנחס בחיים, ולכן לא זכה באותה עת להתקדש לכהנה.

האחים של פנחס, שנולדו אחרי חובת המשכן שבה התקדש אהרן, והאחינים של פנחס, כלם היו כהנים לה'. כלם עובדים במשכן, כלם אוכלים תרומה, כלם אוכלים קדשים. לכאורה, נראה כאלו פנחס "מקפח", שהרי עד מעשה זמרי הוא לא זכה לכהנה, לא מדבר בתקופה קצרה, לא בשנה או שנתים, וגם לא בשלש שנים. פנחס קבל את הכהנה רק באשר הגיעו ישראל לערבות מואב, בתם הארבעים שנה.

שנים היו, לכאורה, מקפחים - פנחס וקרח. קרח בא וחלק על משה רבנו במחלוקת נוראה, כי לא הסכים ש"יקפחו" אותו, כביכול, ומה קרה אותו? - הוא אבד את הכל.

פנחס שתק וקבל באהבה. ולא זו בלבד שנמנעה מפנחס הכהנה, אלא שהיו השבטים מבזים אותו, והיו אומרים: "ראיתם בן פוטי זה שפסם אבי אמו עגלים לעבודת כוכבים, יהרג נשיא מ'ישראל?!" (סוטה מג ע"א). השבטים אמרו: תראה, ה' לא בחר בו להיות כהן, ולמה? כי הוא אמנם צאצא של אהרן הכהן מצד אבא שלו, אבל מצד אמא שלו יש לו קפה של שרצים, שפסם אבי אמו עגלים לעבודה זרה.

ומה עושה פנחס כשהוא שומע את כל הביזיונות? הוא שותק ומקבל את הדין באהבה.

ב"דעת זקנים מבעלי התוספות" מובאת קושיה: איך הרג פנחס הכהן את זמרי, ועל ידי כך נטמא למת?

ומתוך שם, שרק לאחר שהרג את זמרי התקדש פנחס לכהנה. הקב"ה, שהכל גלוי וידוע לפניו, ידע שעתיד זמרי לחטא, וידע שבעת שיחטא זמרי תתעלם ההלכה ממשה רבנו ומכל הנשיאים, ויהיו כלם יושבים ובוכים ולא ידעו מה לעשות. והיחיד מכל בני ישראל שיקום ויעשה מעשה ויציל את ישראל, יהיה פנחס בן אלעזר הכהן, ששמע את ההלכה ממשה רבנו בהר סיני.

אלו היה פנחס כהן באותה טעה, לא היה יכול להרג את זמרי, כי לכהן אסור להטמא למתים.

מה עשה הקב"ה?

הקב"ה צוה, שלא יתקדש פנחס לכהנה בעת שהתקדשו אהרן הכהן ובניו, כדי שהוא יוכל לקנא קנאת ה' במעשה זמרי. במעשה

זה עשה פנחס קדוש השם גדול, והציל את כל כלל ישראל מחרון אף, כפי שנאמר "ולא כליתי את בני ישראל".

ולאחר מעשהו של פנחס, לא זו בלבד שנתקדש לכהנה כמו יתר בני אהרן, אלא שזכה גם לכהנה גדולה, והוא חי לעולם והתעלה לדרגה של מלאך.

כדי שפנחס יוכל לקבל את כל השכר העצום הזה, לא נתנה לו כהנה בזמן ששאר בני אהרן התקדשו לכהנה. במשך ארבעים שנה אמרו עליו שהוא "מקפח", ובזו אותו שלא נבחר לכהנה מחמת פחיתות שיש בו, שפסם אבי אמו עגלים לעבודה זרה.

ומה מתברר? שהאמת בדיק הפוכה: דוקא מחמת מעלתו, ורק לטובתו, המתין הקב"ה ולא נתן לו את הכהנה עם שאר בני אהרן - כדי לתת לו את השכר הגדול בעולם.

איזה מוסר השכל אנחנו יכולים וצריכים ללמוד מכאן? הרבה פעמים יש לאדם נסיונות לא פשוטים בחיים, יש קשיים ובעיות, והבן אדם צועק: למה זה קורה לי? למה כל זה בא עלי? הוא לא מבין, שהנסיון הזה הוא חסד עצום עבורו.

קרח שצעק והתמרמר - אבד הכל. פנחס הכהן שלא צעק, אלא קבל באהבה - זכה לשכר הגדול מכל.

השליח המיוחד שהביא את העשר...

שמעתי ממכר שלי ספור מאד מענין:

המכר הזה נסע לקנות רהיטים בחנות רהיטים ענקית, שיש לה שם טוב בכל רחבי הארץ, ורבים באים אליה ממרחקים. לבעלים של החנות יש, ברוב השם, פרנסה ברוח גדול מאד מהחנות הזאת.

המכר שלי דבר עם בעל החנות, ותוך כדי שיחה שאל אותו איך הוא הגיע לעסקי הרהיטים.

אמר לו בעל החנות: "אתה רוצה לשמע את הספור שלי? זה באמת ספור יוצא דופן. אף פעם לא חשבתי בכלל על כוון של חנות רהיטים ולא על שום חנות אחרת. הייתי מעמד בבחירות לפני כמה שנים, אבל המעמד שהתחזרה מולי היה נחוש בדעתי להוריד אותי. מה הוא עשה? הוא פרסם בכל הרשתות החברתיות פרסומת למזרנים בחצי מחיר, עם מספר הפלאפון האישי שלי. קבלתי מאות שיחות! קשה לקלט איזו הצעה זאת היתה!"

"בפעמים הראשונות קבלתי את השיחה, ואמרתי: אני לא מבין למה אתם מתקשרים אלי, אני לא מוכר מזרנים. אחרי עשרים שיחות חשבתי אולי להחליף מספר, אבל זה לא היה פשוט עבורי, כי כלם מכירים אותי במספר הזה. וחץ מזה, אם אני אחליף מספר, הוא יוכל לפרסם את המספר החדש. בחמשים השיחות הראשונות הייתי מתעצבן, אבל אחר כך החלשתי על שני מחלט של הגישה. בכל פעם שמישהו התקשר, שאלתי אותו: 'אתה רוצה מזרן? איזה מזרן? איזה עבוי? איזה רחב?' רשמתי אלף וארבע מאות מזרנים שהזמינו."

"התקשרתי לבצע מפעל של מזרנים ואמרתי לו: 'אני רוצה לקנות ממך אלף וארבע מאות מזרנים, אבל תעשה לי מחיר מיוחד על הכמות הזאת'. הוא הסכים, ונתן לי הנחה גדולה. מכרתי את המזרנים ממש בזול, הרוח שלי על כל מזרן היה קטן, אבל נעשה לי שם טוב. המשכתי לקבל את ההזמנות ולשוק מזרנים, וראיתי כי טוב. כך נכנסתי לעסקי הרהיטים, וזכיתי, ברוב השם, להצלחה גדולה מאד."

"ומי הכניס אותי לכל זה? מי היה השליח לתת לי את כל העשר? - אותו אדם שעשה הכל כדי להפיל אותי ולהרגיז אותי. ברגע

שהפסקתי להתרגו - קבלתי פרנסה.

המשיך אותו אדם וספר: "הספור הזה די התפרסם, והיו כמה אנשים שרצו לזכות לאותה הצלחה. הם התחילו לפרסם שגם אצלם יש כזה מבצע, אבל הם לא קבלו אפילו עשרים שיחות". הסבה להצלחה יוצאת הדופן של אותו אדם לא היתה בגלל מבצע כזה או אחר. הוא זכה להצלחה הגדולה מאחר והשפיל לקבל את היסורים באהבה.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - שש באמרתך)

גוי נטאר גוי

צדור את המדינים והייתם אותם כי צדדים הם לכם (כה-יז-יה)

מובא בשם החיד"א, כי לא בשל המעשים שנעשו בעבר נצטוו ישראל לצאת למלחמה במדינים, אלא "כי צדדים הם לכם", כלומר: גם עכשיו הם שונאים את המבקשים את רעתכם, והבא להרגך השכם להרגו. ה"דברי שאול" הטעים את דבריו: יש יהודים הסבורים, שכל הצרות באות עליהם מפני שהם שומרים את התורה, ואלו היו נוהגים ככל הגויים לא היו צרות לישראל. למיכך מגלה הכתוב "כי צדדים הם לכם בגלליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור" (שם) - אפילו אחרי שכבר עבדתם את פעור והתחננתם עם כזבי בת צור עדן הם נשארו צדדים לכם.

גם בדרך, כאשר נדמה כאלו חלק מן הגויים שנו את שבעם - לשונם נפת צופים, הם אוסרים גלויי אנטישמיות, יש מהם שחותרים הסבמי שלום ומנהלים קשרים ענפים עמנו - עם כל זאת, אל לנו לשעות בכנותיהם הנסתרות. הלכה בידוע שעשו שונא לעקב, גם אם אין הדבר נכר באפן ברור על פני השטח.

משל נפלא הביא על כך רבי מאיר ורגאני הכהן זצ"ל, הובא בספר "אבותינו ספרו לנו":

בני זוג נהלו מלון אורחים על אם הדרך, והציעו אכילה ושתיה, לינה ומרגוע. אורחים רבים פקדו את המקום, וההכנסות היו נאות. אבל עד מהרה הבחינו כל האורחים כי השלום אינו שורר בין בני הזוג, משך כל היום הם רבו והתקוטטו, קללו וגדפו.

האורח העכורה השוחרת ביניהם העיבה על מצב רוחם של האורחים. רבים מהם העדיפו ללון תחת כפת השמים ולאכל מהלחם שהביאו בכליהם, ובלבד שלא יהיו עדים למחזות הריב והקטטה. "שוב פת חרבה ושלחה בה - מבית מלא זבחי ריב".

עד מהרה הבחינו בני הזוג בירידה בהכנסות, וגם הבינו את טעמה. פנה האכסנאי ואמר לאשתו: "אם נמשיך לריב - נגיע עד פת לחם. בשל התנהגותך, נפסיד את פרנסתנו".

"אתה האשים", ירתה על אתה, והנה כמעט וקמה לה מריבה חדשה, אלקמל הבעל הסכים במפתיע ואמר: "ניחא, אך לא זו השאלה. השאלה היא מה נעשה כעת".

"יש לי הצעה", אמרה האשה, "נמשיך לריב, אך בלשון סגי נהור. כשתרצה למללני, תברך אותי. כשתרצה לצעק, תחניף, ואני כבר אבין. אף אני אעשה כו, וכך נמשיך לריב בלשון סתרים, ולאורחים תנעם השהות באכסניה".

לאט לאט פשטה השמועה שבני הזוג השלימו ביניהם, והשלום והשלחה שוררים במעונם. האורחים נהרו ובאו, נהנו מסבלת הפנים ומהשרות, מהאכל ומהארוח, ונהנו שבעתים מהכבוד ומהערכה שהפגינו בעלי הבית זה לזה.

"אין מלים בפי, אשתי היקרה", אמר האכסנאי במתק שפתים, "הנוד שחכנת היום היה התבטיל השעים ביותר שאכלתי מעודי, את הסבבית הטובה בעולם".

"השבח כל בלו מגיע לה, בעלי היקר", ענתה האשה בחיוך רחב, "הבשר שסנית היה המעלה ביותר, לא נתן היה להשיג טוב יותר".

"הו, זה משום שאני חוסך בכסף, אשתי היקרה", ענה הבעל.

"ודאי", ענתה האשה, ועיניה יורות זיקים, "אינך חוסך בכסף, ביחוד בכל הנוגע לצרכי הבית. תודה לה על שהשארתי לי דמי כס כה נדיבים".

"כדי המלך", הסכים הבעל. "במיוחד לאור העבודה, שאת כה מחשבת בהוצאותיך, ואינך מבזבזת פרוטה מיתרתי! אשת חיל

את, במלא מובן המלה".

"ואתה בעל מתחשב כל כך, ונענה ברצון לכל משאלה", השיבה האשה בקול מלא ארס.

"כמוכן", ענה הבעל מדשן ענג.

ואז...

טררראאאא! פגע בו המערוך שידנה בו האשה. בוואו! פגעה בה צלחת שהועפה מידו, והאורחים נדהמים למראה עיניהם, ותוהים בכה פעור אם אונים לא פזבו בהם. הכיזד, לאחר כל התשבחות נמשכות ההתרחשויות! מהר מאד הבינו, כי עדן עומדים הם בני הזוג הרגועים בשיא המתח והריב, השנאה מפעפעת בהם כבעבר, אלא שמכרח המצב הכרחו לשנות את סגנון ההתבטאות.

הוא הדיו בענייניו. "הלכה היא, בידוע שעשו שונא לעקב" - אמת נצחית היא. אמנם בלית ברירה נאלצות האמות להסוות את שנאתן ולהצהיר הצהרות נאות ומתחסדות, אך הרי בכל הזדמנות שבה נתן להן למעל - פועלות הן נגדנו...

נתעלם מהמלים הנאות, ונעקב אחר המעשים. ונדע, שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים!

(רבי שלמה לוונשטיין - מתוך האור יצחק אבינו)

טלא לביש טבט בישראל

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים (לא-ב)

הנשיאים לא יצאו למלחמת מדין

לאחר שהכשילו בנות מדין את בני ישראל, ובתוכם את נשיא שבט שמעון - זמרי בן סלוא, אשר מת בחטאו, מצוה הקב"ה את משה לצאת למלחמה במדין: "נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים" (במדבר לא, ב). אכן, בהמשך הפסוקים נאמר: "וישלח אותם משה אלף למטה לצבא... ואת פינחס" (שם, ו).

לכאורה תמוה: מדוע לא יצאו גם נשיאי ישראל למלחמה? והלא במקומות אחרים מצונו שצטוו בעצמם לצאת, כמו למשל בשלוח המרגלים, במנין בני ישראל או בחלקת הארץ.

כתב על כך בעל הטורים: "הנשיאים לא שלח עמם, כדי שלא יתביש שבט שמעון שנהרג נשיאו".

כלומר, בזמן מלחמת מדין היה שבט שמעון מיתם מנשיאי, מחמת המעשה שארע וסופו, כדי שלא יתביש בהיותו השבט היחיד ללא נשיא - הצטוו משה בעצמו לנקם במדינים, ואלו הנשיאים לא נשלחו למלחמה.

לפום צערא אגרא

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל היה אומר בשם אביו הרה"ק רבי יששכר דב זצ"ל, שפעם אחת שמתאפקים ולא פוגעים בזולת ומזנעים ממנו בנשה וכלמה, שנה כשמונים וארבע תעניות. אבל נתן לומר כי בדרך העני, התאפקות אחת שנה ארבע פעמים שמונים וארבע, דהינו שלש מאות ושלשים ונש תעניות, שהן כאחד-עשר חדשי צום.

שכרו של הנוצר את לשונו בעת תרעמת כה גדול, מפני שכאשר האדם כועס על מאן דהו ויש לו ההזדמנות לכעו בו קשות ולבישו, עליו לגייס בנפשו כחות על שבעים כדי להתאפק ולגבר על יצרו. בשעת חרון אף משל על האדם לפעל נגד תכונותיו, כדי שלא להוציא מפיו את המלים הקשות העומדות על לשונו. כיון ש"לפום צערא אגרא", משלמים לו משמים שכר ללא גבול ומצרים!

היום קשה מאד לצום, כל אחד יודע את תכונות נפשו. בכל זאת היה רבנו הקדוש בעל ה"אמרי חיים" זצ"ל אומר שעבור בנינים טובים כדאי לו לאדם לצום. "אז פאר גוטע קינדער שאדט נישט א מאהל א תענית".

ידוע כי אביו של רבי אלעזר רוקח זצ"ל צם שבע שנים ברציפות כדי לזכות לבן גדול וקדוש כזה. אבל מי שאינו יכול להתענות בפעל, הרי לו עצה טובה לבנים טובים, שהוא דבר שנצרכת עבורו סיעתא דשמיא מיוחדת: אם וכאשר משהו פוגע בנך, נתגבר על מדותינו, ונשים מחסום לפינו. בשמים יחשב לנו הדבר כשלש מאות שלשים ונש תעניות, המהוות סגלה לבנים צדיקים וטהורים.

(רבי אהרן טויסיג שליט"א - כבודם של ישראל)

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 134 | פר' פינחס תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

בשמחת האירוסין לנכד הגאון הגדול רבי אבנדרד נבנצל

הגאון הגדול רבי יהודה שוויי ראש ישיבת פולדלפיה וחסד מועצה"ת דאמדיקה בהתייעצות במעונו של רבינו וסיפר לו על החיזוקים הגדולים בכל עולם התורה בארה"ב בעקבות מסע החיזוק ההיסטורי שערך שם מדר שליט"א

הגאון הגדול רצ"י אדלשטיין ר"י ארחות תורה בהתייעצות

זקן המשגיחים מדרן הגאון רבי אברהם פולק משגיח ישיבת סלבודקה נכנס להזמין את רבינו לשמחת נישואי נכדו.

מדרן ראש הישיבה הגר"ד פוברסקי שליט"א

עם הגר"נ זוכבסקי בהתייעצות

תלמידי ת"ת חפץ חיים בכרמיאל

2000 שנות ציפיה ישיבת "בתר תורה" יבנה עיר הסנהדרין
טקס הנחת אבן היסוד לבניין המפואר שיבנה מהרה
נשא דברים ראש מוסדות נצח זכריה הרה"ג מתתיהו הגר"י הלוי שליט"א

כינוס במועצתו של רבינו מרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו לדיון מיוחד
מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש ומרן הגר"ד כהן יחד עם מנכ"ל
החינוך העצמאי הרב אליעזר סודוצקין על האתגרים בשדה החינוך

הרה"ג ר' משה אנגלרד שליט"א מתברך ממרן הגר"ש גלאי שליט"א
לרגל פתיחת המגזית להמשך פעילות "מוקד העידוב" ברחבי הארץ

מרן הגר"מ גריינמן שליט"א בלימוד בביתו

המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל והגאון הגדול הגר"ש קניבסקי
בחתונת נכד הנגיד הרב צימורמן שליט"א ונכד הנגיד רב העדשי פרידמן שליט"א בניוירק

מעייני הישועה | בלינסון | שערי צדק | פוריה | זין | לניאדו | סודוקה | ברמק | רמב"ם | הדסה | דושילר | תל השומר

בזכות יחולקו עוד קבצים לרווחת החולים ומלויהם השוהים בשבת בבתי החולים
להמשך החלוקה ולשותפות צלצל עוד היום והשתתף : 053-3145900

מדין המשגיח הגאון הצדיק רבי בנימין פינקל שליט"א במשא חיוזק בארה"ב בהיכל התורה והשיבות
ובמשא מרכזי בהיכל ישיבת בית מדרש גבוה לייקווד בהשתתפות אלפים

מעייני הישועה | בלינסון | שערי צדק | פוריה | יין | לניאדו | סדוקה | ברמל | רמב"ם | הדסה | דיזשיל | תל השומר

בזכותך יחולקו עוד קבצים לריוחת החולים ומלויהם השוהים בשבת בבתי החולים
להמשך החלוקה ולשותפות צלצל עוד היום והשתתף : 053-3145900

במלאות השלושים להסתלקותו של בנו הרב עזריאל זצ"ל עלה מרן ראש הישיבה הגרמ"צ ברגמן שליט"א לקברו בהשתתפות בני המשפחה ומוקדבים. שם נשא דברי הספד והתעוררות בדמעות ובחתרגשות רבה ודיבר במעלות לימוד התורה מותוך היסודים המורים בהם נזדכך בנו זצ"ל. לאחר מכן ביקש מרן שליט"א מחילה מבנו זצ"ל.

כזכור, פטירתו של בנו זצ"ל התרחשה עם נחיתתו של מרן שליט"א בארה"ב בדרכו למסע החיזוק ההיסטורי. בהודאת דופאו האישי לא שב מרן שליט"א לארה"ק וישב שבוע בארה"ב.

בפסק הלכה שהסעיף את עולם התורה, הודו פוסקי העיד לייקווד יחד עם ראשי ישיבת לייקווד, שחרף ימי השבעה, ישא מרן שליט"א את המשא המרכזי במעמד "אדירי התורה" שע"י ישיבת לייקווד, שם התקבל מרן ראש הישיבה שליט"א בברכת ניהומים שנאמרה על ידי כ-30 אלף איש. בתום השבעה האריך מרן שליט"א את שהותו בעוד כשבוע ימים והמשיך במסע החיזוק.

מעמד הסיום המרכזי במסגרת תכנית 'הבדות ש"ס בעיון' שע"י ארגון דרשו במעונו של מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א בהשתתפות נשיא דרשו הגר"ד הופשטטר שליט"א

המשגיח הגאון הצדיק רבי חזקיהו משקובסקי נכנס למעונו של מרן גאון ישראל הגר"ד לנדר להתייעצות בעניינים העומדים על הפרק

חגיגת ד' שלמה יהודה רבניץ מתברך ממרן ראש הישיבה הגרמ"צ מזרחי שליט"א

הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א בביקור בית מדרן פוסק הדור הגרמ"צ שטרנבוך צילום איציק ו.

כינוס מרכזי וייחודי לבני הישיבות הקטנות

שמחים לבשר לבני הישיבות הקדושות,
כי בעז"ה יתקיים כינוס מיוחד לבירור ההלכות בדיני תספורת וגילוח

דברים נחוצים לבני הישיבות הקדושות
ישא מרן ראש הישיבה הגאון הגדול

רבי **משה הלל הירש** שליט"א
במעמד ראשי הישיבות שליט"א

דבר משמרת ההלכה
הגאון ר' **אליהו בייפוס** שליט"א
רב 'משמרת השבת' ו'משמרת ההלכה'

הסברים מעשיים ופרקטיים במיוחד באופני התספורת המותרים
והמכשלות המצויות, ואופני היתר השימוש במכונות גילוח
והפתרונות הקיימים, ימסור המומחה, מחבר הספר 'תספורת וגילוח'
הרה"ג ר' **ישראל מאיר מורגנשטרן** שליט"א
- בליווי מצגת מיוחדת, טיפים והמחשות -

דברים ייחודיים מעולמם של בני הישיבות היקרים שיחי'
הרה"ג ר' **שמואל פולק** שליט"א
מחבר העלון הנודע 'אז נדברו'

הכינוס יתקיים אי"ה
ביום חמישי מוצאי צום י"ז בתמוז תשפ"ג
בשעה 9:30 בערב בדיוק!
בהיכל בית המדרש הגדול "קהילת רמב"ם", רח' מיימון 1, בני ברק

- סמפונזיון בנושאים אלו, לאחר השיעור -
בברכת התורה, ארגון 'משמרת ההלכה'.

קריאה קדושה לאחינו בנ"י

במלאת ימי השלושים לרשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל

בס"ד

ז' תמוז פ"ג

הנה בעת הזאת, שנחלש כח התורה בעולם ע"י הסתלקותם לגנזי מרומים בעת האחרונה של גדולי מעתיקי השמועה והאחרון הסתלקותו של יחיד הדור בתורתו מרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל.

חובה עלינו לחזק כח התורה בעולם.

ובדרכו של רבנו נלך, שלאחר פטירתו של מרן בעל הדרך אמונה זצוק"ל קרא להרחיב את 'חבורת מקבלי עול תורה' - לחזק את כח התורה בדור ע"י ריבוי אברכים המקבלים עול תורה בלימוד עשר שעות ולימוד המוסר מידי יום, וכבר העידו מאות אברכים שזוכים לעליה בתורה וביר"ש באופן נעלה מאוד מאוד בעקבות כך.

בדרך זו נלך בקריאה קדושה לאחינו בנ"י להירתם ולהרבות ת"ח גדולים לדור ע"י שותפות של קבע עם 'חבורת מקבלי עול תורה' וכפי קריאתם הקדושה של מרנן זצוק"ל אשרי מי שיתן 100 ₪ לחודש.

ודבר זה יהיה לעילוי נשמתו הגדולה, וכבר ברכה התורה את כל השותפים "ותומכיה מאושר" להיות מאושרים בכל אשר להם. בבני חיי ומזוני, נחת מהילדים וזווגים הגונים והצלחה רבה בכל אשר להם.

משה הלל הירש

דב לבני

איתמר גרבוז

אברהם ישעיהו אדלר

ישראל אדלשטיין

ישראל בונים שרייבר

חיים סרץ ברמן

צבי יהודה אדלשטיין

שמעון גלאי

לתרומות ולמסירת שמות

033-780-780

לתשומת לב:
בפרוט האשראי
או בדף החשבון
התרומה תופיע
ע"ש "עמודי עולם"

התרומות
מוכרות
לצרכי מס

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

ישיבת ד' חיים שע"י חבורת "מקבלי עול תורה"
בנשיאות מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א ובראשות הגאון הגדול ר"ב שרדייבר שליט"א

הכינוס ההיסטורי

בראשות מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א
ומרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

להרחבת גבולות הקדושה

קריאת גדולי הדור שליט"א במלאת ימי השלושים לרשכבה"ג מרן רה"י הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל לחזק את כח התורה בדור בהוספת מקבלי עול תורה ע"י שותפות של קבץ במפעל "ישיבת ד' חיים שע"י חבורת מקבלי עול תורה"

מסלולי השותפות

המשתתפים בכל אחד ממסלולים אלו יכנסו מידי חודש עד אדר פ"ד להגרלה על נופש משפחתי בצפון סופ"ש 2 לילות באמצ"ש

מבצע מיוחד

תערך הגרלה מיוחדת בין כל הלקוחים שותפות לע"י מרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל במסלולים אלו סמון לימי השלושים עד ר"ח אב הבעל"ט. בהגרלה 1 מתוך 10 זוכה בנופש זוגי בצפת 2 לילות סופ"ש

יששכר חבלון

250 ₪ * 24 חודשים

החזקת אברן הלומד 10 שעות ביום למשך חצי שנה. הזכרת הבקשה בל"ג במשך חצי שנה ע"י היששכר שלכם. מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה. והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א אמצ"ש נופש זוגי בצפון מתנה

יששכר חבלון

150 ₪ * 24 חודשים

החזקת אברן הלומד 9 שעות ביום למשך חצי שנה. הזכרת הבקשה בל"ג במשך חצי שנה ע"י היששכר שלכם. מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה. והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א אמצ"ש

הקדשת חודש לימוד

150 ₪ * 12 חודשים

מסירת שם להקדשת חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א אמצ"ש

חכמי לב

100 ₪ * 12 חודשים

"בזה יחשב לו כאילו הוא עצמו למד" והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן החזו"א אמצ"ש

לתרומות ולמסירת שמות

033-780-780

לתשומת לב:

בפרוט האשראי או בדך החשבון התרומה תופיע ע"ש "עמודי עולם"

התרומות מוכרות לצרכי מס

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ד' חיים"

מערכת הפצת הספרים שע"י קובץ גליונות במבצעים מיוחדים לרגל שבוע הספר

עת ברוך
ליקוט בעניני הברכות, תקנת הברכות, ברכת ד', הברכות מדור לדור, ברכת הצדיקים, ברכת כהנים (360 עמ')

אם אשכחך
ליקוט בנושאי ירושלים
בנינה וחורבנה מגמ' זמדרשים
מסודר לפי נושאים (235 עמ')

לעצתו אמונה
ליקוט ענינים בנושאי אמונה
מספריהם של בעלי המוסר וגדולי הדורות
מסודר לפי נושאים (275 עמ')

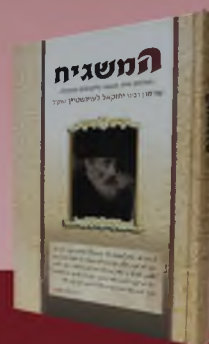
לעצה ותושיה
ליקוט ענינים ממרן רבי מיכל יהודה
ליפקוביץ זצוק"ל (375 עמ')

ואני תפילתי
עניני תפילה ובית הכנסת
מסודר לפי נושאים (235 עמ')

מחשבה אחת
לקט ענינים מגדולי הדורות
בנושאי יראה, מוסר, מחשבה, והשבח הנפש
(200 עמ')

המשגיח
תולדות חייו, מעשיו וליקוטים
מתורתו של מרן רבינו יחזקאל
לעניגשטיין זצוק"ל (252 עמ')

פיאור אגדות חז"ל
על מסכת בבא קמא (371 עמ')

פיאור אגדות חז"ל
על מסכת בבא מציעא (425 עמ')

פיאור אגדות חז"ל
על מסכת יבמות (395 עמ')

פיאור אגדות חז"ל
על מסכת ברכות וסדר מועד (180 עמ')

כל הספרים בעמוד זה במחיר 15 ש"ח בלבד

ניתן להזמין ולקבל במשלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

להזמנות: 053-3145900 k.gilyonot@gmail.com